

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

МИТНІ ПРАВИЛА ТА ФОРМАЛЬНОСТІ
Навчальний посібник

Вінниця
ЗУНУ
2024

УДК 351.713
П43

Рекомендовано вченою радою Західноукраїнського національного університету (протокол №2 від 30 вересня 2024 р.)

Автори:

Погріщук Г. Б. – д-р екон. наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького навчально-наукового інституту економіки ЗУНУ;

Руденко В. В. – д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького навчально-наукового інституту економіки ЗУНУ;

Головай Н. М. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького навчально-наукового інституту економіки ЗУНУ.

Рецензенти:

Мельник В. М. – д-р екон. наук, професор, професор кафедри фінансів Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Поліщук Н. В. – д-р екон. наук, професор, професор кафедри фінансів і банківської справи Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Тельнова Г. В. – д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки Національного авіаційного університету.

Погріщук Г. Б., Руденко В. В., Головай Н. М. Митні правила та формальності : навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 313 с.

У навчальному посібнику з урахуванням сучасного міжнародного та національного законодавства докладно розкриваються базові поняття та найважливіші терміни митних правил і формальностей. Він містить розгляд інституціональних засад митних правил і формальностей, опис місць їх здійснення, характеристику особливостей митних правил і формальностей, що здійснюються при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України. Навчальний посібник стане корисним джерелом як для студентів та аспірантів, так і для найширшого кола читачів.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНИХ ПРАВИЛ І ФОРМАЛЬНОСТЕЙ	9
1.1. Загальні засади митних правил і формальностей	9
1.2. Різновиди митних правил	18
1.3. Класифікація митних формальностей	37
Запитання для самоперевірки	43
Тести для самоконтролю	44
РОЗДІЛ 2. УЧАСНИКИ МИТНИХ ПРАВИЛ І ФОРМАЛЬНОСТЕЙ	48
2.1. Склад учасників митних правил і формальностей	48
2.2. Компетенція державних органів щодо митних правил і формальностей	49
2.3. Фізичні та юридичні особи, які переміщують товари, транспортні засоби через митний кордон	55
2.4. Суб'єкти, які забезпечують дотримання митних правил і формальностей на підставі дозвільних документів	57
2.5. Суб'єкти, що виконують допоміжну функцію для забезпечення дотримання митних правил і формальностей	65
2.6. Авторизовані економічні оператори як специфічні учасники митних правил і формальностей	70
Запитання для самоперевірки	74
Тести для самоконтролю	74
РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО ВРЕГУЛЬОВУЄ МИТНІ ПРАВИЛА ТА ФОРМАЛЬНОСТІ	79
3.1. Загальна характеристика законодавства, що регламентує митні правила та формальності	79
3.2. Міжнародні договори та правила, що врегульовують митні правила та формальності	82
3.3. Структура національного законодавства, що регулює митні правила та формальності	88
Запитання для самоперевірки	93
Тести для самоконтролю	94
РОЗДІЛ 4. МІСЦЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ	98
4.1. Поняття і класифікація пунктів пропуску через державний кордон і пунктів контролю	98
4.2. Облаштування пунктів пропуску через державний кордон	102
4.3. Зміст і специфіка функціонування зон митного контролю	106
4.4. Режим зони митного контролю	109
4.5. Місця здійснення митних формальностей щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень	110
Запитання для самоперевірки	114
Тести для самоконтролю	114

РОЗДІЛ 5. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ВОДНИМИ ШЛЯХАМИ	118
5.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на водному транспорті	118
5.2. Митні формальності щодо судна, що прибуває на митну територію України	123
5.3. Митні формальності відносно судна, що вибуває за межі митної території України	130
5.4. Митні формальності щодо товарів, які переміщуються на суднах при ввезенні з-за кордону	132
5.5. Митні формальності відносно товарів, які переміщуються на суднах при вивезенні за кордон	134
Запитання для самоперевірки	136
Тести для самоконтролю	136
РОЗДІЛ 6. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПОВІТРЯНИМИ ШЛЯХАМИ	140
6.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на повітряному транспорті	140
6.2. Митні формальності щодо повітряного судна, яке виконує міжнародний рейс	144
6.3. Митний контроль за реекспортом/реімпортом повітряного судна, що здійснює міжнародні перевезення пасажирів і товарів	148
6.4. Митні формальності відносно товарів, що ввозяться на митну територію України на повітряних суднах	150
6.5. Митні формальності відносно товарів, що вивозяться за межі митної території України на повітряних суднах	153
6.6. Митний контроль і оформлення товарів, що перевозяться пасажирями на борту повітряного судна	154
Запитання для самоперевірки	157
Тести для самоконтролю	158
РОЗДІЛ 7. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ЗАЛІЗНИЧНИМИ ШЛЯХАМИ	162
7.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на залізничному транспорті	162
7.2. Митні формальності з товарами, які ввозяться на митну територію України залізничним транспортом	167
7.3. Митні формальності з товарами, які вивозяться з митної території України залізничним транспортом	171
7.4. Митний огляд і переогляд залізничних транспортних засобів і товарів	173
7.5. Митні формальності щодо багажу та/або вантажобагажу, що переміщується залізничними транспортними засобами	176

Запитання для самоперевірки	179
Тести для самоконтролю	179
РОЗДІЛ 8. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ АВТОМОБІЛЬНИМИ ШЛЯХАМИ	183
8.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на автомобільному транспорті	183
8.2. Митні формальності щодо переміщення через митний кордон України автобусів, які здійснюють міжнародні пасажирські перевезення	189
8.3. Митні формальності, пов'язані з переміщенням через митний кордон України вантажного автомобільного транспорту, який здійснює міжнародні перевезення	192
8.4. Митні формальності, пов'язані із реалізацією положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП	201
Запитання для самоперевірки	211
Тести для самоконтролю	211
РОЗДІЛ 9. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТРУБОПРОВІДНИМ ТРАНСПОРТОМ ТА ЛІНІЯМИ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧІ	215
9.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі	215
9.2. Декларування та митне оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом	217
9.3. Фактичний митний контроль товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом	222
9.4. Здійснення митного контролю та митного оформлення обсягів балансування, балансуємих обсягів природного газу та обсягів природного газу за операціями із заміщення природного газу (бекхолу)	226
9.5. Декларування та митне оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі	228
9.6. Фактичний митний контроль товарів, що переміщуються лініями електропередачі	230
Запитання для самоперевірки	233
Тести для самоконтролю	234
РОЗДІЛ 10. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ МІЖНАРОДНИХ ПОШТОВИХ ТА ЕКСПРЕС-ВІДПРАВЛЕНЬ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	238
10.1. Зміст і види міжнародних поштових та експрес-відправлень	238
10.2. Митні правила щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень	241
10.3. Митні формальності щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень	245

10.4. Попередній митний контроль міжнародних поштових та експрес-відправлень	248
10.5. Митні формальності щодо ввезення депеш та вантажу експрес-перевізника в Україну	251
10.6. Митні формальності щодо вивезення депеш та вантажу експрес-перевізника з України	257
10.7. Митні формальності щодо товарів при ввезенні в Україну у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	260
10.8. Митні формальності щодо товарів при вивезенні з України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	264
10.9. Декларування міжнародних поштових та експрес-відправлень	265
Запитання для самоперевірки	270
Тести для самоконтролю	271
ГЛОСАРІЙ	275
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	300

ПЕРЕДМОВА

У контексті глобалізації світоцивілізаційних процесів виникає необхідність постановки завдання з міждисциплінарних розробок теоретичних проблем орієнтованих на потреби економічних і управлінських наук, що досліджують виклики цивілізаційного характеру в епоху глобальних криз. Такою міждисциплінарною розробкою можна вважати навчальний посібник «Митні правила та формальності», який поєднує здобутки фінансової, економічної та правової наук для формування знань щодо сутності та специфіки дотримання митних правил і виконання митних формальностей в умовах докорінних соціальних, політичних, економічних перетворень у зв'язку з інтеграцією України у світову економічну спільноту.

Навчальна дисципліна «Митна правила та формальності» є вибіркоким освітнім компонентом здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, фондовий ринок та страхування». Дисципліна має пропедевтичний, тобто вступно-ознайомчий характер і випереджає глибше вивчення питань у межах інших митних дисциплін.

Навчальний посібник спрямований на допомогу у вивченні митних правил і формальностей У ньому розкрито основи митного декларування, митного контролю та митного оподаткування, їх інституціонального й матеріально-технічного забезпечення, запропоновано запитання та тести до тем, систематизовано нормативні та правозастосовні нормативно-правові акти у сфері митної справи. Потреба видання навчального посібника викликана зростанням інтересу фізичних та юридичних осіб до митних правил і формальностей внаслідок здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації та міжнародної інтеграції.

Необхідність комплексного викладу питань дотримання митних правил і виконання митних формальностей обумовила структуру навчального посібника, що складається з десяти розділів. У першому розділі висвітлено теоретичні аспекти митних правил і формальностей. Другий розділ присвячено складу та повноваженням членів митних правил і формальностей. У третьому розділі розглянуто законодавство, що врегульовує митні правила та формальності. Четвертий розділ розкриває особливості облаштування та функціонування місць здійснення митних формальностей. У п'ятому, шостому, сьомому та восьмому розділах визначено митні правила й формальності при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України морськими й річковими, повітряними, залізничними та автомобільними шляхами. Дев'ятий розділ стосується митних правил і формальностей при переміщенні товарів трубопровідним транспортом та лініями електропередач. У десятому розділі розкрито специфіку митних правил і формальностей при переміщенні міжнародних поштових та експрес-відправлень.

Навчальний посібник має особливості, що відрізняють його від інших навчально-методичних видань у сфері митної справи, опублікованих іншими авторами:

- чітке формулювання сутності митних правил і формальностей відповідно до національного та міжнародного законодавства;
- ґрунтовний розгляд складу учасників митних правил і формальностей, докладний виклад їх адміністративно-правових статусів і повноважень;
- деталізований опис місць здійснення митних формальностей;
- логічна черговість розділів, що сприяє більш легкому засвоєнню пройденого матеріалу;
- запитання для самоперевірки та тести для самоконтролю, які можна використовувати на практичних заняттях та для самостійної роботи студентів для більш повного та глибокого освоєння відповідної навчальної дисципліни.

Навчальний посібник є синтезом наукового, педагогічного та практичного досвіду авторів, що дозволяє ефективно викладати навчальну дисципліну «Митні правила та формальності».

Загалом навчальний посібник має широку читацьку адресу. Насамперед він розрахований на студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, фондовий ринок та страхування», які вивчають митні дисципліни, а також може бути корисним магістрантам, аспірантам, викладачам, науковим та практичним працівникам. Оскільки навчальний посібник містить положення багатьох національних і міжнародних нормативно-правових актів, він може зацікавити посадових осіб Державної митної служби України та Державної прикордонної служби України.

Авторський колектив висловлює щирі подяку В. М. Мельнику, Н. В. Поліщук та Г. В. Тельновій за цінні наукові зауваження під час рецензування навчального посібника.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНИХ ПРАВИЛ І ФОРМАЛЬНОСТЕЙ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, митні правила, вантажне відправлення, супроводжувальний багаж, несупроводжуваний багаж, ручна поклажа, міжнародні поштові відправлення, міжнародні експрес-відправлення, товари, особисті речі, припаси, об'єкти права інтелектуальної власності, культурні цінності, валютні цінності, транспортні засоби, митні режими, митні формальності, митні процедури, митний контроль, митне оформлення, митне оподаткування, стандартні митні правила, стандартні митні правила з перехідним терміном, рекомендовані митні правила

1.1. Загальні засади митних правил і формальностей

Для того, щоб товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон, набули нових властивостей в результаті застосування заходів митного регулювання, необхідні дієві механізми та засоби реалізації таких заходів: митні правила та митні формальності.

Митні правила (відповідно до Митного кодексу України) – встановлені Митним кодексом України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом України та іншими законами України [49].

Митні правила є певним порядком, тобто сукупністю нормативно-правових приписів, що визначають правомірну поведінку суб'єкта митних відносин. Правова природа таких правил формується винятково в інтересах держави з метою забезпечення законності у сфері митного регулювання. Інтереси суб'єктів митних відносин виникають не з приводу митних правил, а з приводу конкретних матеріальних благ, які переміщуються через митний кордон. Водночас митні правила виконують роль певного алгоритму дій, тобто вони скеровують поведінку учасників у правомірне русло [56, с.705].

Переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України – ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію країни, а також вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території країни у будь-який спосіб, будь-якими засобами та видами транспорту, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередач.

Ознаками переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон є такі [3, с.519-520]:

1. Це сукупність юридичних дій, які можуть здійснювати як уповноважені державні органи, так і фізичні та юридичні особи, які мають на це право

(власник майна, користувач, уповноважена особа, митний брокер), які здійснюють переміщення товарів через митний кордон на власний розсуд.

2. Це сукупність дій державних органів, фізичних та юридичних осіб при переміщенні товарів через митний кордон, спрямовані на досягнення кінцевої мети – фактичний перетин товарами митного кордону.

3. Це сукупність дій державних органів, фізичних та юридичних осіб, які детально врегульовано нормами різних галузей права.

4. Переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон супроводжується обов'язковим проведенням низки митних формальностей.

5. При перетині митного кордону можна здійснити переміщення тільки тих товарів та транспортних засобів, пропуск яких дозволено через митний кордон.

6. Переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон може здійснюватися певними засобами та способами.

7. Переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон може здійснюватися тільки в одному із визначених митних режимів.

Переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон здійснюється такими *засобами*:

- 1) водного транспорту;
- 2) авіаційного транспорту;
- 3) залізничного транспорту;
- 4) автомобільного транспорту;
- 5) трубопровідного транспорту та лініями електропередачі.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення, товари переміщуються через митний кордон у такі *способи* [49]:

1) **вантажне відправлення** – товари, що надходять у країну на адресу осіб або відправляються ними за межі країни, або переміщуються транзитом через митну територію країни, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі;

2) **супроводжуваний багаж** – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон країни у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів;

3) **несупроводжуваний багаж** – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон країни окремо від цих громадян;

4) **ручна поклажа** – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон країни разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів;

5) **міжнародні поштові відправлення** – упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація»,

відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі країни, доставляються у країну або переміщуються через територію країни транзитом операторами поштового зв'язку;

б) міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі. Вони поділяються на [49]:

1) **особисті речі** – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно у країні або за кордоном, переміщуються через митний кордон країни у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам;

2) **українські товари** – товари:

а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;

б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;

в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті «б», або з товарів, зазначених у підпунктах «а» і «б»;

3) **іноземні товари** – товари, що не є українськими, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до цього Митного кодексу України;

4) **припаси**:

а) товари, призначені для споживання пасажиром та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

5) **об'єкти права інтелектуальної власності** – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, сорти рослин, компонування напівпровідникових виробів;

б) **культурні цінності** – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України;

7) **валютні цінності:**

а) валюта України – грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

б) іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

в) платіжні документи та цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах;

г) банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Варто відзначити такий вид товарів, як транспортні засоби. За певних умов один і той же об'єкт може водночас бути транспортним засобом і товаром, наприклад вантажний автомобіль, що переміщується через митний кордон, придбаний за кордоном, який одночасно перевозить інший товар.

Транспортні засоби – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі.

Транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, поділяються на [49]:

1) **транспортні засоби комерційного призначення** – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепи, напівпричепи) чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.

2) **транспортні засоби особистого користування** – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702 (моторні транспортні засоби, призначені для

перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія), 8703 (автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі), 8704 (Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів) загальною масою до 3,5 тонни, 8711 (мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них; коляски) згідно з УКТ ЗЕД та причепи до них товарної позиції 8716 (причепи та напівпричепи; інші несамохідні транспортні засоби; їх частини) згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожну товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно;

3) **трубопроводи** (комплекс споруд, призначений для транспортування газоподібних та рідких середовищ) та **лінії електропередачі** (компоненти електричної мережі, призначені для передачі електричної енергії).

Митні режими – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

В Україні запроваджено 14 митних режимів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Митні режими в Україні*

Назва	Характеристика
1	2
Імпорт (випуск для вільного обігу)	митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України
Реімпорт	митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
Експорт (остаточне вивезення)	митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення
Реекспорт	митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
Транзит	митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між митними органами однієї чи кількох країн або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
Митний склад	митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

1	2
Тимчасове ввезення	митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання
Тимчасове вивезення	митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання
Вільна митна зона	митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання
Безмитна торгівля	митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також без проведення заходів офіційного контролю
Переробка на митній території	митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки
Переробка за межами митної території	митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту
Знищення або руйнування	митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
Відмова на користь держави	митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь

*Складено авторами на основі [49]

Зміст кожного з вказаних митних режимів залежить від [179, с.94]:

а) кінцевої мети такого переміщення товарів, транспортних засобів (наприклад, доставка транспортного засобу на територію України з території іншої держави з метою особистого використання);

б) суб'єктного складу та правового статусу осіб, що здійснюють таке переміщення (наприклад, фізичні або юридичні особи);

в) видів транспортних засобів або способів проведення операцій з товарами, транспортними засобами (автомобільним або залізничним транспортом, або у міжнародних поштових відправленнях);

г) напрямку проведення операцій з товарами, транспортними засобами та іншими предметами відносно меж митної території України (в Україну, з України або через територію України).

Митні правила базуються на ключових *принципах* переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон країни, серед яких [179, с.104-107]:

1. Свобода переміщення товарів, транспортних засобів та інших предметів. Громадяни та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності за умови дотримання вимог Митного кодексу та інших законів України можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну та вивезення з України, а також тих, щодо яких законом України встановлено обмеження в галузі зовнішньоекономічної діяльності.

2. Контрольованість переміщення. Відповідно до Митного кодексу України митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Звільнення від окремих форм митного контролю встановлюється Митним кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку.

3. Митне оформлення товарів, транспортних засобів. Чинним законодавством встановлені обов'язковість митного оформлення товарів, транспортних засобів, а також відповідальність за ухилення від митного оформлення або проведення його неналежним чином. Митне оформлення полягає у виконанні митним органом дій, які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

4. Обов'язковість декларування певних товарів, транспортних засобів. Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, транспортні засоби, мету їхнього переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів, транспортних засобів.

5. Здійснення переміщення в чітко визначених місцях. Митне оформлення товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України резидентами (крім громадян), крім випадків переміщення товарів, транспортних засобів через територію України у режимі транзиту, здійснюється митними органами, у зонах діяльності яких розташовані ці резиденти.

6. Право вільного обрання та зміни митного режиму. Декларант самостійно визначає митний режим товарів, транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, відповідно до мети їх переміщення та на підставі документів, що подаються митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення.

У зв'язку із тим, що переміщення через митний кордон України – це не сукупність будь-яких дій пов'язаних із фізичним переміщенням товарів або

транспортних засобів у відповідному напрямку з метою фактичного перетину митного кордону, а врегульована митним законодавством діяльність з одного боку фізичних та юридичних осіб, а з іншого – посадових осіб митних органів, спрямована на дотримання передбачених законодавством правил і процедур переміщення предметів через митний кордон України, таке переміщення відбувається через здійснення митних формальностей.

Митні формальності (відповідно до Кіотської конвенції) – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митною службою з метою дотримання вимог митного законодавства [53].

Митні формальності (відповідно до Митного кодексу України) – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами, а також автоматизованою системою митного оформлення з метою дотримання вимог законодавства України з питань митної справи [49].

Митні формальності є сукупністю дій, за умови виконання яких переміщення товарів та транспортних засобів вважатиметься таким, що відбулося з дотриманням вимог митного законодавства. Отже, різниця між митними правилами та митними формальностями полягає в тому, що перші встановлюють межі правомірної поведінки суб'єктів митних відносин, а другі – вказують на ті дії, виконання яких забезпечить таку правомірну поведінку [56, с.706].

Митні правила мають більш організаційний характер, а митні формальності характеризуються процесуальною спрямованістю, а саме необхідністю виконання певних дій. Тому доцільність виокремлення на законодавчому рівні такого поняття, як митні формальності, є виправданим кроком законодавця, адже лише цілісність матеріального та процесуального, дозволяє досягти мети митного регулювання. У такому разі можна констатувати і відсутність у цього блага суспільної природи, уособленням якої стала його правова природа.

Зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання становлять **митні процедури**.

Митні процедури охоплюють:

1) **митний контроль** – сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку;

2) **митне оформлення** – здійснення митних формальностей, необхідних для випуску товарів у вільний обіг, з метою внутрішнього споживання, експорту чи переведення під інші митні режими;

3) **митне оподаткування** – сукупність заходів митних органів щодо справляння митних платежів з товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.

Застосування митних правил і формальностей відіграє основну роль у досягненні мети митної справи. Проте через складність застосування всіх визначених законодавством правил і формальностей до конкретної сукупності експортно-імпортних операцій, встановлені державою регульовальні заходи не

завжди застосовуються повністю, тому заданий вплив не завжди поширюється на конкретні об'єкти – товари та транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон.

Деяке зниження регулювального впливу може бути зумовлене такими чинниками:

– митними правопорушеннями, які полягають у заниженні митної вартості, ваги товару, наданні недостовірних відомостей про код товару, країну походження та інших даних, що впливають на застосування до конкретного товару, транспортного засобу встановленої сукупності заходів митного регулювання;

– помилками, допущеними внаслідок непрофесіоналізму учасників митних відносин;

– недостатньою технічною оснащеністю митних органів та учасників зовнішньоекономічної діяльності;

– недосконалістю митних процедур та технологій митного контролю тощо.

Зважаючи на зазначені чинники, митні правила та формальності повинні постійно вдосконалюватися. Зміст такого удосконалення в окремо взятій країні має базуватись на врахуванні особливостей національної економіки, практики зовнішньоекономічної діяльності та інших тісно пов'язаних із митною діяльністю факторів. До останніх відносяться:

1) ускладнення практики зовнішньоекономічної діяльності, поява нових видів комерційних і логістичних операцій, які охоплені діючими митними процедурами;

2) глобалізація міжнародної торгівлі, спрощення та підвищення прозорості документообігу всередині транснаціональних корпорацій, що не вимагає застосування надто складних митних процедур;

3) прагнення при застосуванні митних процедур до повноти дотримання заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) прагнення усунути додаткові бар'єри, що виникають внаслідок здійснення митних процедур;

5) розвиток інформаційних технологій та електронного обміну даними;

6) інтеграція митних органів різних країн, що вимагає узгодження технологій їх діяльності, форматів документів та даних, що обертаються у сфері міжнародної торгівлі;

7) політичні рішення керівництва країни, зокрема вступ до Світової організації торгівлі, приєднання до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур.

При вдосконаленні митних правил і формальностей варто враховувати певні обмеження:

1) зайве спрощення митних процедур може призвести до зниження їх результативності, тобто ступеня дотримання заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

2) прискорення та спрощення митних процедур на користь учасників зовнішньоекономічної діяльності може спричинити невикористані витрати для митних органів;

3) розвиток митних процедур може вимагати значних витрат на переобладнання митниць, навчання персоналу, реорганізацію підрозділів митних органів;

4) використання інформаційних технологій та електронного обміну даними пов'язане з необхідністю підвищення відмовостійкості інформаційних систем та захисту інформації;

5) політичні рішення не завжди можуть бути зважені щодо можливості їх виконання. Однак за державної підтримки чи підтримки міжнародних організацій такі можливості з'являються.

Необхідно зазначити, що ефективність митних правил і формальностей визначається збалансованістю інтересів держави та учасників зовнішньоекономічної діяльності. Встановлення розумного балансу між витратами на здійснення митних процедур, зменшення часу та спрощення митних процедур є пріоритетним напрямом роботи митних органів. Відтак питання удосконалення митних правил і формальностей мають надзвичайно велике значення для розвитку міжнародної торгівлі.

1.2. Різновиди митних правил

У міжнародні практики відповідно до Кіотської конвенції митні правила поділяються на такі види [53]:

1) **стандартні правила** – положення, застосування яких визнається необхідним для досягнення гармонізації і спрощення митних правил і процедур;

2) **стандартні правила з перехідним терміном** – стандартні правила, для застосування яких допускається більш тривалий термін;

3) **рекомендовані правила** – положення, визнані такими, що сприяють досягненню мети гармонізації і спрощення митних правил і процедур, можливо більш широке застосування яких вважається бажаним.

Загальний додаток до Кіотської конвенції містить стандартні правила та стандартні правила з перехідним терміном в розрізі митних процедур [53]:

1. Митне оформлення та інші митні формальності:

1.1. Щодо компетентних митних органів:

Стандартні правила:

– митна служба визначає митні органи, в яких можуть пред'являтися товари або може здійснюватися їхнє митне оформлення. При визначенні повноважень та місць розташування таких органів, графіку їхньої роботи враховуються певні фактори, зокрема потреби торгівлі;

– за запитом відповідної особи та з причин, визнаних митною службою обґрунтованими, митна служба, за наявності необхідних умов, здійснює функції, необхідні для застосування митних правил та процедур поза встановленим місцем розташування митного органу та в його неробочий час. Усі платежі, які стягуються при цьому митною службою, обмежуються приблизною вартістю наданих послуг;

– у випадках, коли митні органи розташовані на пункті перетину спільного кордону, відповідні митні служби узгоджують години роботи та повноваження таких митних органів.

Стандартні правила з перехідним терміном:

- на пунктах перетину спільного кордону відповідні митні служби у всіх випадках, коли це можливо, здійснюють спільний митний контроль;
- якщо одна митна служба планує створити новий митний орган або реорганізувати існуючий на пункті перетину спільного кордону, вона у всіх випадках, коли це можливо, взаємодіє із суміжною митною службою з метою створення спільного митного органу для спрощення спільного контролю.

1.2. Щодо декларантів:

Стандартні правила:

- національне законодавство визначає умови, за яких особа може виступати як декларант;
- будь-яка особа, яка має право розпоряджатися товарами, має право виступати декларантом;
- декларант несе відповідальність перед митною службою за достовірність даних, представлених у декларації, а також за сплату мит та податків;
- перед подачею декларації на товари декларанту дозволяється на умовах, які може визначити митна служба: а) здійснювати огляд товарів; б) брати зразки/проби;
- митна служба не вимагає представлення окремої декларації на товари щодо зразків, взятих з дозволу та під контролем митної служби, за умови, що ці зразки включені до декларації на товари на відповідну партію товару.

1.3. Щодо декларації на товари:

Стандартні правила:

- зміст декларації на товари визначається митною службою. Письмова форма декларації на товари повинна відповідати типовій формі ООН. У разі застосування автоматизованого митного оформлення формат декларації на товари, яка подається електронним способом, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними, як це передбачено Рекомендаціями Ради митного співробітництва з інформаційних технологій.
- митна служба обмежує перелік даних, що підлягають внесенню до декларації на товари, лише тими даними, які визнані необхідними для цілей нарахування та стягнення мит та податків, формування статистики та застосування митного законодавства;
- у випадках, коли з причин, визнаних митною службою обґрунтованими, декларант не володіє всією необхідною для заповнення декларації на товари інформацією, дозволяється подача попередньої або неповної декларації на товари за умови, що вона містить дані, визнані митною службою необхідними, і що декларант приймає на себе зобов'язання щодо її повного заповнення у встановлений термін;
- якщо митна служба реєструє попередню або неповну декларацію на товари, застосовувані до цих товарів заходи митно-тарифного регулювання не повинні відрізнятися від тих, які застосовувалися б у разі, якщо із самого початку була подана повна і належним чином заповнена декларація на товари. Випуск товарів не затримується за умови надання необхідних гарантій для забезпечення стягнення будь-яких мит та податків, що підлягають сплаті;

– митна служба вимагає представлення оригіналу декларації на товари і тільки мінімально необхідної кількості копій;

– на підтвердження декларації на товари митна служба вимагає тільки ті документи, які є необхідними для проведення контролю за даною операцією та забезпечення виконання усіх вимог щодо застосування митного законодавства;

– у випадках, коли окремі підтверджуючі документи не можуть бути представлені разом з декларацією на товари з причин, які визнані митною службою обґрунтованими, вона дозволяє подачу таких документів протягом визначеного періоду часу;

– митна служба не вимагає перекладу даних, що містяться у підтверджуючих документах, за винятком випадків, коли це необхідно для обробки декларації на товари.

Стандартне правило з перехідним терміном:

– митна служба дозволяє представлення підтверджуючих документів електронним способом.

1.4. Щодо подачі, реєстрації та перевірки декларації на товари:

Стандартні правила:

– митна служба дозволяє подачу декларації на товари в будь-якому уповноваженому митному органі;

– декларація на товари подається у встановлений митною службою робочий час;

– у випадках, коли національним законодавством встановлені терміни для подання декларації на товари, ці терміни повинні бути достатніми для того, щоб декларант мав можливість заповнити декларацію на товари та одержати необхідні підтверджуючі документи;

– на прохання декларанта та на підставах, визнаних митною службою обґрунтованими, остання продовжує терміни, передбачені для подачі декларації на товари;

– у національному законодавстві передбачаються положення, які регулюють порядок подання та реєстрації або перевірки декларації на товари та підтверджуючих документів до прибуття товарів;

– у випадках, коли митна служба не може зареєструвати декларацію на товари, вона інформує декларанта про причини цього;

– митна служба дозволяє декларанту вносити зміни до поданої декларації на товари за умови, що до моменту одержання такого запиту, вона не почала перевірку декларації на товари чи перевірку товарів;

– перевірка декларації на товари проводиться одночасно з реєстрацією декларації або в можливо короткий термін після цього;

– для перевірки декларації на товари митна служба вживає тільки ті дії, які вона вважає необхідними для того, щоб забезпечити дотримання митного законодавства.

Стандартні правила з перехідним терміном:

– митна служба дозволяє подачу декларації на товари електронним способом;

– митна служба дозволяє декларанту вносити зміни до поданої декларації

на товари, якщо запит отриманий після початку перевірки декларації на товари, за умови, що причини, зазначені декларантом, визнані митною службою обґрунтованими;

– декларанту дозволяється відкликати декларацію на товари та звернутися з проханням про застосування іншого митного режиму за умови, що таке прохання подається до митної служби до того, як товари випущені, а причини подання визнані митною службою обґрунтованими.

1.5. Щодо спеціальних процедур для уповноважених осіб:

Стандартне правило з перехідним терміном:

– для уповноважених осіб, які відповідають встановленим митною службою критеріям, включаючи дотримання вимог митної служби та використання задовільної системи ведення комерційної документації, митна служба передбачає: а) випуск товарів по представленню мінімуму даних, що є необхідним для ідентифікації товарів та який у подальшому дозволить заповнити остаточною декларацією на товари; б) оформлення товарів на об'єктах декларанта або в іншому місці, дозволеному митною службою; в) крім того, настільки, наскільки це можливо, інші спеціальні процедури, а саме: дозвіл на подання єдиної декларації на товари при їхньому ввозі або вивозі за період часу, протягом якого товари неодноразово ввозяться або вивозяться однією особою; використання такими уповноваженими особами даних їхньої комерційної документації для самостійного нарахування мит та податків, які підлягають сплаті цими особами, а також у деяких випадках, для забезпечення дотримання інших вимог митної служби; дозвіл на подання декларації на товари у формі внесення даних у комерційну документацію уповноваженої особи з наступним поданням додаткової декларації на товари.

1.6. Щодо перевірки товарів:

Стандартні правила:

– у випадках, коли митна служба приймає рішення про те, що зазначені у декларації товари повинні бути перевірені, така перевірка проводиться у можливо короткий термін після реєстрації декларації на товари;

– при плануванні перевірок пріоритет віддається перевірці живих тварин та швидкопсувних товарів, а також інших товарів, терміновий характер яких визнається митною службою;

– митна служба розглядає прохання декларанта бути присутнім чи бути представленим при перевірці товарів. Такі прохання задовольняються, якщо не мають місце виняткові обставини;

– у випадках, коли митна служба вважає за доцільне, вона вимагає присутності декларанта або його представника при перевірці товарів для надання їй будь-якої необхідної допомоги з метою спрощення проведення перевірки;

– зразки/проби відбираються тільки у випадках, коли це визнається митною службою необхідним для того, щоб встановити найменування тарифної позиції товарів та/або вартість товарів, що декларуються, або з метою забезпечення застосування інших положень національного законодавства. Відібрані зразки/проби повинні бути мінімальними.

Стандартне правило з перехідним терміном:

– у тих випадках, коли товари підлягають контролю іншими компетентними органами, а митна служба також планує перевірку, то митна служба забезпечує координацію таких перевірок та, настільки, наскільки це можливо, одночасне їхнє проведення.

1.7. Щодо помилок:

Стандартне правило:

– митна служба не застосовує істотних санкцій за помилки, якщо вона переконується в тому, що помилки не є навмисними та допущені не внаслідок умисного введення в оману або грубої недбалості. У випадках, коли митна служба вважає за необхідне попередити повторення таких помилок, санкції можуть застосовуватися в обсязі не більшому, ніж це необхідно для досягнення цієї мети.

1.8. Щодо випуску товарів

Стандартні правила:

– товари, зазначені у декларації на товари, випускаються безпосередньо після проведення їхньої перевірки митною службою або після прийняття рішення не проводити їхню перевірку, за умови, що: не було виявлено жодних правопорушень; представлені ліцензії на ввіз чи вивіз, або будь-які інші необхідні документи; представлені всі дозволи, що стосуються конкретної процедури; сплачені всі мита та податки або вжиті необхідні заходи для забезпечення їхньої сплати;

– якщо митна служба має достатньо підстав вважати, що згодом декларант виконає всі операції для завершення митного оформлення, вона випускає товари за умови, що декларант пред'являє комерційний або офіційний документ, який містить основні дані про відповідну партію товарів, і може бути прийнятий митною службою, та у разі необхідності, представляє гарантію, що забезпечує стягнення необхідних мит та податків;

– у випадках, коли митна служба приймає рішення про необхідність проведення лабораторного аналізу зразків/проб товарів, представлення докладної технічної документації або експертного висновку, вона випускає товари до одержання результатів відповідних досліджень за умови, що представлені всі необхідні гарантії та такі товари не підпадають під дію будь-яких заборон чи обмежень;

– при виявленні правопорушення митна служба здійснює випуск товарів, не чекаючи завершення адміністративної чи судової процедури за умови, що товари не підлягають конфіскації та не будуть потрібні надалі в якості речового доказу, а також що декларант сплачує мита і податки та представляє гарантію, що забезпечує стягнення всіх додаткових мит та податків, а також сум штрафів, які можуть бути накладені.

1.9. Щодо відмовлення або знищення товарів:

Стандартне правило:

– у випадках, коли товари ще не випущені для вільного обігу або коли вони переміщені під інший митний режим та за умови, що не виявлено жодних правопорушень, відповідній особі не пред'являється вимога щодо сплати мит та податків або сплачені нею мита та податки підлягають поверненню у таких

випадках: а) якщо на прохання відповідної особи такі товари під митним контролем та з дозволу митної служби передаються державі чи знищуються, або призводяться до стану втрати комерційної цінності, причому всі пов'язані з цим витрати відносяться на рахунок відповідної особи; б) - якщо такі товари знищені або безповоротно втрачені у результаті аварії чи форс-мажорних обставин за умови, що таке знищення або втрата встановлені належним та визнаним митною службою способом; в) природного зносу чи втрати за умови, що природний знос чи втрата встановлені належним чином, задовільним для митної служби. Будь-які відходи або залишки, що утворилися в результаті знищення товарів, у випадку їхнього використання на внутрішньому ринку чи при вивозі обкладаються митами та податками, застосовуваними до таких відходів чи залишків, ввезених або вивезених у цьому стані.

Стандартне правило з перехідним терміном:

– у випадках реалізації митною службою товарів, що не були задекларовані протягом встановленого терміну або які не могли бути випущені, хоча правопорушень не було виявлено, надходження від їхньої реалізації за вирахуванням відповідних мит та податків, а також інших витрат, перераховуються особам, що мають право на їхнє одержання, а у тих випадках, коли це неможливо, вони резервуються для цих осіб на певний строк.

2. Мита та податки:

2.1. Щодо нарахування, стягнення та сплата мит та податків:

Стандартні правила:

– обставини за яких виникають зобов'язання щодо сплати мит та податків визначаються національним законодавством;

– термін, протягом якого провадиться нарахування застосовуваних мит та податків, встановлюється національним законодавством. Нарухування здійснюється у можливо короткий термін після подачі декларації на товари або іншого виникнення зобов'язань щодо сплати мит та податків;

– елементи, що слугують базою для нарахування сум мит та податків, а також умови їхнього визначення встановлюються національним законодавством.

– ставки мит та податків публікуються в офіційних виданнях;

– національне законодавство визначає момент часу, який повинен враховуватися для цілей встановлення ставок мит та податків;

– національне законодавство визначає методи, які можуть використовуватися для сплати мит та податків;

– національне законодавство визначає особу/осіб, відповідальних за сплату мит та податків;

– національне законодавство встановлює термін і місце сплати мит та податків;

– у випадках, коли національне законодавство передбачає можливість сплати мит та податків після випуску товарів, термін їхньої сплати повинен становити принаймні 10 днів після такого випуску. Відсотки протягом періоду часу з моменту випуску товарів і до встановленого терміну сплати не нараховуються;

– національне законодавство встановлює термін, протягом якого митна

служба може вжити правових заходів для стягнення мит та податків, не сплачених у встановлений термін;

– національне законодавство встановлює процентні ставки для розрахунку платежів, стягнутих понад сум не сплачених вчасно мит та податків, а також умови їхнього застосування;

– при сплаті мит та податків платнику видається документ про сплату, якщо факт сплати не може бути підтверджений іншим способом;

– у випадках, коли митна служба виявляє, що помилки, допущені в декларації на товари або при нарахуванні мит та податків, призведуть або призвели до стягнення чи призначення суми мит та податків меншої, ніж це встановлено законодавством, вона виправляє помилки та стягує недоплачені суми. Проте, якщо сума менша за мінімальну, встановлену національним законодавством, митна служба не стягує або не призначає таку суму.

Стандартне правило з перехідним терміном:

– національне законодавство визначає мінімальну вартість та/або мінімальну суму мит та податків, нижче яких мита та податки не стягуються.

2.2. Щодо відстрочки сплати мит та податків:

Стандартні правила

– у випадках, коли національне законодавство передбачає можливість відстрочки сплати мит та податків, воно визначає умови, за яких така відстрочка надається;

– при відстрочці стягнення мит та податків відсотки, по мірі можливості, не нараховуються;

– відстрочка по сплаті мит та податків складає не менше чотирнадцяти днів.

2.3. Щодо повернення мит та податків:

Стандартні правила:

– повернення мит та податків здійснюється у випадках, коли встановлено, що відбулася зайва сплата мит та податків у результаті помилки при їхньому нарахуванні;

– повернення мит та податків здійснюється щодо товарів, що ввозяться або вивозяться, якщо встановлено, що на момент ввозу чи вивозу в них виявлені дефекти, або вони якимось іншим чином не відповідають погодженим специфікаціям, і що вони повернені постачальнику або іншій вказаній ним особі, з дотриманням таких умов: а) товари не використовувалися та не ремонтувалися в країні ввозу та реекспортовані у розумний термін; б) товари не використовувалися та не ремонтувалися в країні, в яку вони були експортовані, та реімпортовані в розумний термін. Проте використання товарів не перешкоджає здійсненню повернення мит та податків за умови, що таке використання було необхідним для виявлення дефектів або інших обставин, які призвели до реекспорту або реімпорту. Як альтернатива реекспорту або реімпорту, під митним контролем та з дозволу митної служби товари можуть передаватися у доход держави, знищуватися або приводитися до стану втрати комерційної цінності. Така передача або знищення не призводять до жодних витрат для держави;

– рішення по заявах про повернення приймаються та повідомляються у письмовій формі відповідним особам без непотрібних зволікань. Повернення надлишкових сплачених сум здійснюється у найкоротший термін після перевірки обґрунтованості заяви;

– у випадках, коли митною службою встановлюється, що надлишкові сплачені суми є результатом помилки з боку митної служби при нарахуванні мит та податків, повернення здійснюється у пріоритетному порядку;

– у випадку встановлення термінів, після закінчення яких заяви про повернення не можуть бути задоволені, такі терміни повинні бути достатніми для врахування специфічних обставин кожного випадку, коли може бути здійснене повернення мит та податків;

– повернення не здійснюється у випадках, коли його сума є меншою за мінімальну суму, встановлену національним законодавством.

Стандартне правило з перехідним терміном:

– у випадках зміни з дозволу митної служби раніше заявленого митного режиму здійснюється повернення мит та податків, що перевищують суми мит та податків, які підлягають сплаті при переміщенні товарів під новий встановлений митний режим.

3. Гарантії:

Стандартні правила:

– національне законодавство визначає перелік випадків, які вимагають надання гарантій, та встановлює форми їхнього представлення;

– митна служба визначає загальну суму гарантій;

– будь-якій особі, від якої вимагається представлення гарантій, дозволяється обрати будь-яку форму гарантій за умови, що вона є прийнятною для митної служби;

– у випадках, коли це передбачено національним законодавством, митна служба не вимагає представлення гарантій, якщо вона переконується, що зобов'язання, узяті перед нею, буде виконано;

– у випадках, коли потрібне представлення гарантій для забезпечення виконання зобов'язань, що випливають з митної процедури, митна служба приймає генеральну гарантію, зокрема від декларантів, які регулярно декларують товари у різних митних органах на даній митній території;

– у випадках, коли потрібне представлення гарантій, загальна сума цих гарантій є можливо мінімальною та, стосовно сплати мит та податків, не перевищує суму, що потенційно підлягає стягненню;

– у випадках, коли гарантії представлені, звільнення від зобов'язань за цими гарантіями здійснюється в можливо короткий термін після того, як митна служба переконалася в належному виконанні зобов'язань, на забезпечення виконання яких ці гарантії надавалися.

4. Митний контроль:

Стандартні правила:

– усі товари, в тому числі транспортні засоби, які ввозяться на митну територію чи вивозяться з неї, незалежно від того, чи обкладаються вони митами та податками, підлягають митному контролю;

- митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства;
- при застосуванні митного контролю використовується система управління ризиками;
- митна служба застосовує метод аналізу ризиків для визначення осіб та товарів, в тому числі транспортних засобів, що підлягають перевірці, та ступеня такої перевірки;
- для підтримки системи управління ризиками, митна служба приймає стратегію, яка базується на системі засобів оцінки імовірності недотримання законодавства;
- система митного контролю містить у собі контроль на основі методів аудиту;
- митна служба прагне до співробітництва з іншими митними службами та укладення угод про взаємну допомогу з метою вдосконалення митного контролю;
- митна служба прагне до співробітництва з учасниками зовнішньої торгівлі та укладення меморандумів про взаєморозуміння з метою вдосконалення митного контролю;
- митна служба оцінює системи електронних комунікацій учасників зовнішньої торгівлі, якщо такі системи впливають на проведення митних операцій, для забезпечення їхньої відповідності вимогам митної служби.

Стандартне правило з перехідним терміном:

- митна служба, наскільки це максимально можливо, використовує інформаційні технології та засоби електронних комунікацій для вдосконалення митного контролю.

5. Застосування інформаційних технологій:

Стандартні правила:

- для забезпечення митних операцій митна служба застосовує інформаційні технології у випадку, якщо вони є економічно вигідними та ефективними для митних служб та для торгівлі. Митна служба визначає умови їхнього застосування;
- при впровадженні комп'ютерних систем митна служба застосовує відповідні міжнародні стандарти;
- при впровадженні інформаційних технологій проводяться, наскільки це максимально можливо, консультації за участі усіх безпосередньо заінтересованих сторін;
- нові чи змінені норми національного законодавства повинні передбачати: електронні способи обміну інформацією як альтернативу вимозі представлення письмових документів; поєднання електронних та документарних методів посвідчення дійсності та ідентичності; право митної служби залишати в себе інформацію для використання у митних цілях та, у разі потреби, обмінюватися такою інформацією з іншими митними службами та з усіма іншими користувачами, якщо це допускається законом, за допомогою електронних способів обміну інформацією.

6. Відносини між митною службою та третіми сторонами:

Стандартні правила:

- відповідні особи взаємодіють з митною службою, за власним вибором, особисто або через уповноважену третю сторону, що діє від їхнього імені;
- національне законодавство визначає умови, за яких третя особа може діяти від імені та за дорученням іншої особи у взаєминах з митною службою, та встановлює відповідальність третіх сторін перед митною службою за сплату мит та податків, а також за будь-які порушення;
- при проведенні митних операцій, які за вибором відповідної особи здійснюються нею від власного імені, не повинні встановлюватися менш сприятливі умови чи пред'являтися більш жорсткі вимоги, ніж ті, які встановлені та пред'являються при проведенні митних операцій, здійснюваних для цієї відповідної особи третьою стороною;
- уповноважена третя особа має ті ж самі права, що й особа, яка уповноважує її представляти свої інтереси у взаєминах з митною службою;
- митна служба передбачає можливість участі третіх сторін при проведенні офіційних консультацій з учасниками зовнішньої торгівлі;
- митна служба визначає умови, за яких третя сторона не допускається до участі у митних операціях;
- митна служба повідомляє у письмовому вигляді третю сторону про своє рішення щодо відмови їй в участі у митних операціях.

7. Інформація, рішення та розпорядження митної служби:

7.1. Щодо інформації загального характеру:

Стандартні правила:

- митна служба забезпечує безперешкодний доступ будь-якої заінтересованої особи до всієї необхідної інформації загального характеру стосовно митного законодавства;
- якщо інформація, до якої був наданий доступ, має потребу в коректуванні внаслідок змін у митному законодавстві або адміністративних вимогах та розпорядженнях, митна служба до набуття чинності цих змін завчасно забезпечує безперешкодний доступ до уточненої інформації у терміни, які є достатніми для того, щоб заінтересовані особи мали можливість врахувати ці зміни, за винятком випадків, коли попереднє повідомлення є неприпустимим.

Стандартне правило з перехідним терміном:

- митна служба використовує інформаційні технології для полегшення надання інформації.

7.2. Щодо інформації з конкретних питань:

Стандартні правила:

- за запитом заінтересованої особи митна служба у можливо короткий термін надає по можливості найбільш точну інформацію з конкретних питань у сфері митного законодавства, поставлених заінтересованою особою;
- митна служба надає не тільки запитану інформацію, але і будь-яку іншу інформацію, яка стосується справи, якщо її доведення до відома заінтересованої особи вважається митною службою доцільним;
- у випадку надання інформації митна служба зобов'язана забезпечити нерозголошення даних приватного або конфіденційного характеру, які зачіпають

інтереси митної служби або третіх сторін, за винятком випадків, коли таке розголошення вимагається або дозволяється національним законодавством;

– якщо митна служба не може надати інформацію безкоштовно, розмір плати обмежується приблизною вартістю наданих послуг.

7.3. Щодо рішень та розпоряджень:

Стандартні правила:

– за письмовим зверненням відповідної особи митна служба повідомляє про своє рішення у письмовій формі у терміни, встановлені національним законодавством. Якщо рішення не відповідає інтересам відповідної особи, останній повідомляються причини, з яких його було прийнято, та роз'яснюється право на оскарження;

– на прохання заінтересованої особи митна служба видає обов'язкові для виконання розпорядження за умови, що митна служба володіє всією інформацією, яку вона вважає необхідною.

8. Оскарження з митних питань:

8.1. Щодо права на оскарження:

Стандартні правила:

– національне законодавство передбачає право на оскарження з митних питань;

– будь-яка особа, права та інтереси якої безпосередньо зачіпаються рішенням або бездіяльністю митної служби, має право на оскарження;

– особі, права та інтереси якої безпосередньо зачіпаються рішенням або бездіяльністю митної служби, після її запиту до митної служби та у терміни, встановлені національним законодавством, повідомляються причини такого рішення чи бездіяльності. Це може спричинити або не спричинити оскарження цією особою;

– національне законодавство передбачає право на подачу попередньої скарги митній службі;

– у випадку, коли скарга не була задоволена митною службою, особа, яка подає скаргу, має право на подальше оскарження до органу, який є незалежним від митної служби;

– в останній інстанції особа, яка подає скаргу, має право звернутися до судового органу.

8.2. Щодо форми скарги та підстави для її подачі:

Стандартні правила:

– скарга подається у письмовій формі та повинна бути відповідним чином мотивована.

– для подачі скарги на рішення митної служби встановлюються такі терміни, що надають особі, яка подає скаргу, достатній час для вивчення рішення, що оскаржується, та підготовки скарги.

– у випадках подачі скарги до митної служби, митна служба не вимагає обов'язкового одночасного представлення будь-яких підтверджуючих доказів, але при визначених обставинах відводить достатній час для представлення таких доказів.

8.3. Щодо розгляду скарги:

Стандартні правила:

– митна служба виносить рішення щодо скарги і направляє відповідне письмове повідомлення заявнику в можливо короткий термін.

– якщо митна служба відмовляє у задоволенні скарги, вона вказує причини у письмовій формі та інформує заявника про його право на подальше оскарження у відповідному адміністративному чи незалежному органі, а також про термін, який відведений для подачі такої скарги.

– якщо скарга задовольняється, митна служба у найкоротший термін виконує своє рішення або постанову незалежного або судового органу, за винятком випадків, коли митна служба оскаржить таку постанову.

Спеціальні додатки до Кіотської конвенції містять стандартні правила та рекомендовані правила в розрізі митних режимів, а також осіб, товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон [53]:

1. *Щодо надходження товарів на митну територію:* правила стосуються митних формальностей, які передують представленню декларації на товари; ввозу товарів на митну територію; представлення товарів митній службі; розвантаження товарів; зборів, які стягуються митною службою у зв'язку з виконанням митних формальностей.

2. *Щодо тимчасового зберігання товарів:* правила стосуються документів; організації роботи тимчасових складів; дозволених операцій; тривалості тимчасового зберігання; непридатних або ушкоджених товарів; вивозу з тимчасового складу.

3. *Щодо імпорту:* правила стосуються документів.

4. *Щодо реімпорту в тому ж самому стані:* правила стосуються сфери застосування; терміну реімпорту; уповноважених митних органів; декларації на товари; товарів, що вивозяться з повідомленням про їхній передбачуваний зворотний ввіз.

5. *Щодо звільнення від ввізних мит та податків:* правила стосуються сфери застосування.

6. *Щодо експорту:* правила стосуються документів; підтвердження прибуття в пункт призначення.

7. *Щодо митних складів:* правила стосуються типів митних складів; створення, організації роботи та контролю митних складів; допуску товарів до зберігання; дозволених операцій; термінів зберігання; передачі прав власності; псування товарів; вивезення товарів; ліквідації митного складу.

8. *Щодо вільних зон:* правила стосуються створення та контролю вільних зон; допуску товарів; гарантій; дозволених операцій; товарів, які споживаються у межах вільної зони; термінів перебування у вільній зоні; передачі прав власності; вивозу товарів.

9. *Щодо митного транзиту:* правила стосуються сфери застосування; формальностей в митному органі відправлення; митних пломб; формальностей під час транспортування; завершення митного транзиту; міжнародних угод щодо митного транзиту.

10. *Щодо перевантаження:* правила стосуються поміщення в режим перевантаження.

11. *Щодо каботажного транспортування товарів*: правила стосуються сфери застосування; навантаження та розвантаження; документів; гарантій.

12. *Щодо переробки на митній території*: правила стосуються сфери застосування; переміщення товарів в режим переробки на митній території; перебування товарів на митній території; завершення режиму переробки на митній території.

13. *Щодо переробки поза митною територією*: правила стосуються сфери застосування; переміщення товарів в режим переробки поза митною територією; перебування товарів поза митною територією; ввозу компенсаційних товарів; мита та податків, які застосовуються до компенсаційних товарів.

14. *Щодо повернення*: правила стосуються сфери застосування; термінів перебування товарів на митній території; здійснення повернення.

15. *Щодо переробки товарів для вільного обігу*: правила стосуються сфери застосування; завершення операцій з переробки товарів для вільного обігу.

16. *Щодо тимчасового ввозу*: правила стосуються сфери застосування; формальностей, що передують наданню дозволу на тимчасовий ввіз; заходів щодо ідентифікації; термінів зворотного вивозу; передачі права на тимчасовий ввіз; завершення режиму тимчасового ввозу; випадків тимчасового ввозу.

17. *Щодо митних правопорушень*: правила стосуються сфери застосування; розслідування та встановлення митних правопорушень; порядку дій у випадку виявлення митного правопорушення; накладення арешту або затримки товарів чи транспортних засобів; затримання осіб; адміністративного врегулювання митних правопорушень; права на оскарження.

18. *Щодо пасажирів*: правила стосуються сфери застосування; ввозу; зворотного вивозу; виїзду; транзитних пасажирів; інформації про митні пільги, які застосовуються до пасажирів.

19. *Щодо поштових відправлень*: правила стосуються оформлення поштових відправлень; транзитних поштових відправлень; стягнення мита та податків.

20. *Щодо транспортних засобів комерційного призначення*: правила стосуються тимчасового ввозу транспортних засобів комерційного призначення; тимчасового ввозу запасних частин та устаткування; в'їзду; зупинки на митній території; виїзду.

21. *Щодо припасів*: правила стосуються припасів, що знаходяться на борту морських (річкових) та повітряних суден та у потягах, які прибувають; постачання припасів зі звільненням від мит та податків; від'їзду; інших операцій з припасами.

22. *Щодо вантажів з допомогою*: правила стосуються сфери застосування.

23. *Щодо правил визначення походження товарів*: правила стосуються визначення походження товарів; особливих випадків визначення походження товарів; прямого транспортування; інформації про визначення походження товарів.

24. *Щодо документів, які підтверджують походження товарів*: правила стосуються оформлення запитів щодо документів, які підтверджують походження товарів; способів застосування та форми різних видів документів,

які підтверджують походження товарів; санкцій.

25. *Щодо перевірки документів, які засвідчують походження товарів:* правила стосуються принципів взаємності; запитів щодо проведення перевірки; випуску товарів; різних положень.

Законодавство України закріплює за будь-якою особою – юридичною чи фізичною, резидентом чи нерезидентом – право на ввезення через митний кордон та вивезення за межі митного кордону товарів і транспортних засобів. Ніхто не може бути позбавлений такого права або обмежений у праві на ввезення або вивезення товарів та транспортних засобів, за винятком випадків, передбачених чинним міжнародним і національним законодавством.

Керуючись національними інтересами України, а також на підставі міжнародних договорів, держава може запроваджувати **заборонні правила** на ввезення та вивезення товарів і транспортних засобів. Заборона переміщення товарів через митний кордон України передбачає відсутність права особи на здійснення митного оформлення визначених у законі товарів.

Товари, щодо яких діють заборони – це товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом або міжнародним договором України. Так, не можуть бути пропущені через митний кордон України [49]:

1) товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом або міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або відповідно до закону чи міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

2) товари (крім товарів для власного споживання, що ввозяться громадянами в обсязі та порядку, встановлених Митним кодексом України), на пропуск яких відповідно до закону потрібні документи державних органів, установ та організацій, уповноважених на їх видачу, – в разі відсутності таких документів;

3) товари, що переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог Митного кодексу та інших законів України.

Державна митна служба визначає коди товарів згідно з УКТ ЗЕД, на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено заборону законом або міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або відповідно до закону чи міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, і розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-сайті та в єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

З 2014 р заборонено ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації. Товари, переміщення яких територією Російської Федерації здійснено транзитом, та товари, ввезені з Російської Федерації, у тому числі товари походженням з третіх країн, могли бути поміщені в митний режим імпорту, якщо їх ввезення в Україну здійснено до 24 лютого 2022 р. включно.

Загальний перелік товарів, що не можуть бути пропущені через митний кордон України, включає їх різні види (табл. 1.2).

Товари, на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено заборону

№ з/п	Найменування товарів	Напрями переміщення
1	2	3
1	Особливо небезпечні наркотичні засоби, психотропні речовини обіг яких заборонено та рослини, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини, перелік яких затверджено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 6.05.2000 р. № 770, а також їх аналоги	Ввезення, вивезення, транзит
2	Твори, зображення, інші предмети порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження	Ввезення
3	Товари, ввезення яких заборонено законодавством у зв'язку з безпекою для життя і здоров'я людей, або можуть спричинити масові інфекційні захворювання або отруєння людей	Ввезення
4	Електроловильні системи (електровудки), монониткові (волосінні) сітки, мисливські капкани та інші засоби добування об'єктів тваринного світу, заборонені законом	Ввезення
5	Культурні цінності, занесені до Державного реєстру національного культурного надбання; культурні цінності, включені до Національного архівного фонду; культурні цінності, включені до Музейного фонду України	Вивезення
6	Культурні цінності, щодо яких оголошено розшук	Ввезення
7	Лісоматеріали та пиломатеріали цінних та рідкісних порід дерев (акація, берека, вишня, груша, горіх, каштан, тис ягідний, черешня, явір, ялівець), а також лісоматеріали необроблені	Вивезення
8	Клоновані ембріони людини	Ввезення, вивезення
9	Металобрухт, який утворився у військових частинах, військових установах, військових навчальних закладах Збройних Сил України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, перелік якого затверджено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів металобрухту, що утворився у військових частинах, військових установах, військових навчальних закладах Збройних Сил та інших військових формуваннях, експорт якого забороняється» від 29.11.2001 р. № 1595. Списані на металобрухт агрегати машин, кораблів, плавзасобів, військової техніки, рухомого складу залізничного транспорту в нерозібраному стані.	Вивезення
10	Етилований бензин та свинцеві добавки до бензину, крім авіаційного бензину за товарною позицією 2710113100 згідно з УКТ ЗЕД до введення сертифікованого в Україні альтернативного виду палива (за умови його ввезення в обсязі не більше 1000 тонн протягом календарного року)	Ввезення
11	Радіобладнання та випромінювальні пристрої, експлуатація яких передбачається загальними користувачами радіочастотного ресурсу, що зазначені у переліку заборонених до застосування та ввезення на територію України	Ввезення
12	Неідентифіковані тварини або тварини без відповідних ідентифікаційних, ветеринарних та інших супровідних документів	Ввезення, вивезення, транзит
13	Живі патогенні мікроорганізми (у тому числі бактерії, віруси, грибки, рикетсії, мікоплазми, інші патогенні мікроби) та патологічний матеріал, що містить збудників хвороб тварин. Ветеринарні препарати, не зареєстровані згідно із законодавчим порядком.	Ввезення

1	2	3
14	Вантажі з тваринами у разі присутності особливо небезпечної хвороби, занесеної до списку Міжнародного епізоотичного бюро, до якої ці тварини є сприйнятливими, підтверджено в країні, зоні або компартменті походження тварин	Ввезення, транзит
15	Об'єкти регулювання, що: заражені карантинними шкідливими організмами; можуть спричинити занесення карантинних організмів на територію України; можуть збільшити популяцію місцевих регульованих шкідливих організмів до рівня, який не відповідає рівню фітосанітарного захисту	Ввезення
16	Пестициди агрохімікати до їх державної реєстрації, крім випадків, встановлених Законом України «Про пестициди і агрохімікати»	Ввезення
17	Ґрунтова маса (крім зразків для проведення наукових досліджень)	Вивезення
18	Генетично модифіковані організми, а також продукція, вироблена із застосуванням генетично модифікованих організмів, до їх державної реєстрації, за винятком таких, що призначені для науково-дослідних цілей або державних апробацій (випробовувань)	Ввезення
19	Перелік товарів, заборонених до ввезення на митну територію України, що походять з Російської Федерації, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації» від 30.12.2015 р. №1147	Ввезення
20	Ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації, крім товарів, переміщення яких територією Російської Федерації здійснено транзитом, та товари, ввезені з Російської Федерації, у тому числі товари походженням з третіх країн, можуть бути поміщені в митний режим імпорту, якщо їх ввезення в Україну здійснено до 24.02.2022 р. включно.	Ввезення
21	Товари за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), торговельною країною та/або країною призначення яких є Російська Федерація	Ввезення, вивезення, транзит
22	Перелік товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається» від 28.05.2012 р. №468	Вивезення
23	Видавнича продукція, що має походження або виготовлена та/або випущена у світ, та/або ввозиться з території держави-агресора, Республіки Білорусь, тимчасово окупованої території України (крім розповсюдження видавничої продукції, що має походження або виготовлена та випущена у світ на тимчасово окупованій території України до її тимчасової окупації), а також книжкових видань, що містять твори, автори яких є або були у будь-який період після 1991 року громадянами держави-агресора, за винятком колишніх громадян держави-агресора, які є (або на момент смерті були) громадянами України і не мають (на момент смерті не мали) громадянства держави-агресора	Ввезення

*Складено авторами на основі [58]

На ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України товарів і транспортних засобів можуть встановлюватися **обмежувальні правила**, що обумовлені інтересами економічної політики держави і спрямовані на виконання міжнародних зобов'язань, захист економічної основи суверенітету України, захист внутрішнього споживчого ринку у відповідь на дискримінаційні або інші обмежувальні заходи іноземних держав та їх об'єднань, або іншими досить важливими обставинами.

Обмеження переміщення товарів через митний кордон України передбачає здійснення митного оформлення товарів лише за наявності визначених у законі додаткових умов (порівняно з загальним порядком).

Товари, щодо яких діють обмеження – це товари, які можна перевозити тільки за наявності відповідних дозвільних документів. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» відповідних дозвільних документів та/або відомостей про включення (виключення) товару до (з) відповідного реєстру у формі електронних документів, на які накладено електронний підпис, які підтверджують дотримання встановлених обмежень щодо переміщення таких товарів через митний кордон України, якщо використання таких дозвільних документів та/або відомостей для здійснення митних формальностей передбачено законами України. У випадках, передбачених цим Кодексом, для здійснення митних формальностей можуть використовуватися паперові примірники таких документів, надані декларантом або уповноваженою ним особою.

Державна митна служба України визначає коди товарів згідно з УКТ ЗЕД, на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено обмеження, та розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-сайті та на єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Фронтальний перелік товарів, що мають обмеження у пропуску через митний кордон України, включає їх різні види (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Товари, на переміщення яких через митний кордон України у відповідному напрямку встановлено обмеження

№	Найменування товарів	Напрями переміщення	Документи, що підтверджують встановлені обмеження
1	2	3	4
1	Наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, перелік яких затверджено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 6.05.2000 р. № 770	Ввезення, вивезення, транзит	Ввезення на територію України, вивезення з території України чи транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів здійснюється за наявності дозволу на право ввезення (вивезення) чи транзиту наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів
2	Товари, що є об'єктом спеціальних заходів	Ввезення	Дозвіл на імпорт, Спеціальна ліцензія на імпорт товарів
3	Лісоматеріали та виготовлені з них пиломатеріали (крім цінних і рідкісних порід дерев)	Вивезення	Сертифікат про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів
4	Культурні цінності, що вивозяться, у тому числі тимчасово, за межі України	Вивезення	Свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей

1	2	3	4
5	Готівкова валюта Банківські метали	Ввезення, вивезення Ввезення, вивезення Ввезення Вивезення	Банківська ліцензія та відповідних договорів із контрагентами або документа, що замінює ці договори (тільки для банків) Договір із контрагентом або документ, що його замінює (тільки для банків). Договір на поставку банківських металів Національному банку. Договір на поставку банківських металів Національному банку (тільки для юридичних осіб, крім банків) Письмова відмова Національного банку від купівлі банківських металів (виготовлених українськими виробниками), що вивозяться (для банків та юридичних осіб)
6	Радіоактивні матеріали: джерела іонізуючого випромінювання радіонуклідні, ядерні матеріали, радіоактивні відходи Радіоактивні матеріали, що містяться у складі приладів, апаратури, обладнання, пристроїв	Ввезення, вивезення, транзит	Дозвіл на здійснення міжнародних перевезень радіоактивних матеріалів
7	Радіообладнання та випромінювальних пристроїв, що мають низький рівень відповідності суттєвим вимогам технічного регламенту радіообладнання, види яких визначає регуляторний орган	Ввезення	Наявність типу радіообладнання та випромінювальних пристроїв в реєстрі радіообладнання та випромінювальних пристроїв
8	Видавничу продукцію, випущена державною мовою держави-агресора, що не підпадає під обмеження, визначені частиною першою статті 28 ¹ Закону України «Про видавничу справу», та інші обмеження, визначені законодавством	Ввезення	Дозвіл на ввезення та розповсюдження видавничої продукції, випущеної у світ державною мовою держави-агресора
9	Живі рослини і тварини, що є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES); зразки видів дикої фауни і флори, включених Конвенції CITES; зразки, які є об'єктами регулювання Конвенції CITES; зразки, які є частиною цирку, пересувної виставки та є об'єктом регулювання Конвенції CITES	Ввезення, вивезення	Дозвіл на імпорт чи експорт або Сертифікат на реекспорт чи інтродукцію з моря або Сертифікат на пересувну виставку для багаторазового переміщення через митний кордон України
10	Водні біоресурси та продукція з них (іклачі)	Ввезення, вивезення	Форма реєстрації уловів (реекспорту) антарктичного та патагонського іклачів
11	Перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квотуванню, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на відповідний рік»	Ввезення вивезення	Ліцензія на експорт або Ліцензія на імпорт

1	2	3	4
12	ГМО, а також продукція, вироблена із застосуванням ГМО	Ввезення, транзит	Витяг або посвідчення або реєстраційний номер з державного реєстру генетично модифікованих організмів або продукції, виробленої із застосуванням ГМО або Дозвіл на ввезення продукції, отриманої з використанням ГМО, призначеної для науково-дослідних цілей або Дозвіл на транзитне переміщення незареєстрованих в Україні ГМО
13	Пестициди і агрохімікати Добрива азотні інші, хлористий калій, гідроортофосфат діамонію, дигідроортофосфат амонію, аміак у водному розчині, тіосульфати, сульфат цинку, нітрат калію, фосфати калію, фосфати кальцію, фосфати алюмінію, борати натрію, безводні, інші борати	Ввезення	Дозвіл на ввезення на митну територію України незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів, що використовуються для державних випробувань і наукових досліджень, а також обробленого ними насінневого (посадкового) матеріалу або Відомості про включення товарів до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів Під час воєнного стану та протягом 90 днів з дати його припинення або скасування державна реєстрація агрохімікатів не вимагається у випадках, передбачених ст.4 Закону України «Про пестициди і агрохімікати»
14	Колісні транспортні засоби	Ввезення	Сертифікат відповідності колісного транспортного засобу або Сертифікат відповідності щодо індивідуального затвердження колісного транспортного засобу або інший документ про підтвердження відповідності, виданий згідно із законодавством України, що вказує, якому саме рівню екологічних норм відповідає за конструкцією транспортний засіб
15	Папір цигарковий Фільтри для промислового виробництва сигарет: фільтропалочки ацетатні (трубки з волокон ацетату целюлози, вкриті цигарковим папером)	Ввезення	Ліцензія на право виробництва тютюнових виробів

*Складено авторами на основі [58]

Пропуск на митну територію України та/або випуск відповідно до заявленої мети на митній території України товарів, які за кодом згідно з УКТ ЗЕД та

описом можуть належати, але за своїми характеристиками та фізико-хімічними властивостями не належать до: культурних цінностей; наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, заборонених до ввезення та застосування на території України; товарів військового призначення чи товарів подвійного використання; небезпечних відходів; агрохімікатів та пестицидів, що підлягають державній реєстрації; об'єктів, торгівля якими підпадає під регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення; генетично модифікованих організмів або продукції, виробленої із застосуванням генетично модифікованих організмів; таких, що містять озоноруйнівні речовини, здійснюються митними органами на підставі заяви декларанта або уповноваженої ним особи про незастосування до таких товарів встановлених відповідними законами заборон та/або обмежень.

1.3. Класифікація митних формальностей

Оскільки необхідною умовою переміщення товарів, транспортних засобів через митні кордони держав і митних союзів є проходження митних формальностей, постає питання про їх класифікацію.

Проаналізувавши митне законодавство можна визначити таку класифікацію митних формальностей [4, с.246]:

1) залежно від виду транспорту, якими товари переміщуються через державний кордон (митні формальності на водному, авіаційному, залізничному, автомобільному, трубопроводному транспорті та лініях електропередач);

2) залежно від способу переміщення товарів (митні формальності, які застосовуються при переміщенні товарів в вантажних відправленнях, супроводжуваному багажі, несупроводжуваному багажі, ручній поклажі, міжнародних поштових відправленнях та міжнародних експрес-відправленнях);

3) залежно від обраного митного режиму (митні формальності, які застосовуються у митних режимах імпорту (випуск для вільного обігу); реімпорту; експорту (остаточне вивезення); реекспорту; транзиту; тимчасового ввезення; тимчасового вивезення; митного складу; вільної митної зони; безмитної торгівлі; переробки на митній території; переробки за межами митної території; знищення або руйнування; відмови на користь держави);

4) митні формальності при здійсненні митного контролю, митного оформлення, при забезпеченні справляння митних платежів (контролю правильності обчислення та повноти їх сплати) та інші.

У вітчизняному правовому полі діє Класифікація митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками [25]:

1. Перевірка документів та відомостей:

– витребування оригіналів документів, зазначених у митній декларації, або засвідчених в установленому порядку їх копій, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів;

– перевірка відповідності відомостей, які містяться в українській митній

декларації, відомостям, що містяться у відповідному паперовому примірнику (електронній копії) митної декларації суміжної сторони (книжці МДП);

– перевірка поданих товаросупровідних та товаротransпортних документів (в тому числі наданих на вимогу митного органу) та/або відомостей про них на предмет розбіжностей у відомостях, що зазначені у цих документах, митній декларації чи документах, що її заміщують, їх електронних копіях, розміщених в ЄАІС Держмитслужби;

– контроль правильності визначення митної вартості товарів;

– витребування документів, які підтверджують митну вартість товарів;

– контроль правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;

– витребування документів, які підтверджують коди товарів згідно з УКТ ЗЕД;

– перевірка правильності визначення країни походження товарів

– витребування документів, які підтверджують країну походження товару

– перевірка правильності справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати;

– витребування документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами;

– контроль дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо переміщення та/або випуску товарів;

– контроль дотримання вимог законодавства у сфері державного експортного контролю щодо переміщення та/або випуску товарів;

– перевірка з метою виявлення товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності;

– перевірка документації, яка має супроводжувати продукцію при наданні її на ринку відповідно до вимог щодо нехарчової продукції та її обігу на ринку України, встановлених технічними регламентами;

– здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів спеціалізованим підрозділом митниці для перевірки числового значення заявленої митної вартості;

– здійснення контролю правильності класифікації товарів згідно з УКТЗЕД спеціалізованим підрозділом митниці для прийняття рішення про визначення коду товару;

– перевірка наявності діючих санкцій щодо осіб, зазначених у митній декларації та/або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення;

– контроль визначення вартості товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України;

– витребування документів, які підтверджують вартість товарів, що переміщуються (пересилаються) громадянами через митний кордон України;

2. Митний огляд:

– проведення ідентифікаційного митного огляду – без розкриття пакувальних місць і без обстеження транспортного засобу;

– проведення часткового митного огляду – з розкриттям до 20% пакувальних місць і вибіркоvim обстеженням транспортного засобу, з метою

перевірки відповідності кількості та опису товарів і транспортних засобів даним, зазначеним у митній декларації;

- проведення повного митного огляду – з розкриттям до 100% пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу, з метою перевірки відповідності кількості та опису товарів і транспортних засобів даним, зазначеним у митній декларації;

- проведення митного огляду з метою перевірки відповідності номера і типу контейнера даним, зазначеним у митній декларації;

- проведення митного огляду з метою перевірки відповідності відомостей, зазначених на упаковці, маркуванні товару, відомостям, зазначеним у митній декларації та інших документах, поданих до митного оформлення;

- проведення митного огляду з метою перевірки дотримання прав інтелектуальної власності;

- проведення митного огляду з метою обстеження зразків нехарчової продукції, що ввозиться на митну територію України для вільного обігу при здійсненні державного контролю продукції;

- проведення митного огляду ручної поклажі, багажу;

- ініціювання проведення особистого огляду;

- проведення митного огляду транспортного засобу;

- проведення митного огляду із залученням підрозділу з питань протидії митним правопорушенням митниці для перевірки достовірності заявлених відомостей;

- проведення митного огляду за ініціативи правоохоронних органів;

- проведення митного огляду за ініціативи підрозділу митних компетенцій;

- проведення митного огляду товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях з їх розкриттям;

3. Перевірка документів та відомостей підрозділами митних компетенцій:

- витребування підрозділом митних компетенцій оригіналів документів, зазначених у митній декларації, або засвідчених в установленому порядку їх копій, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів;

- перевірка підрозділом митних компетенцій відповідності відомостей, які містяться в українській митній декларації, відомостям, що містяться у відповідному паперовому примірнику (електронній копії) митної декларації суміжної сторони (книжці МДП);

- перевірка підрозділом митних компетенцій поданих товаросупровідних та товаротransпортних документів (в тому числі наданих на вимогу митного органу) та/або відомостей про них на предмет розбіжностей у відомостях, що зазначені у цих документах, митній декларації чи документах, що її заміщують, їх електронних копіях, розміщених в ЄАІС Держмитслужби;

- розгляд підрозділом митних компетенцій питання про доцільність затребування з підприємств-виробників, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян наявної у них техніко-технологічної документації про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформації про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення (після завершення митного оформлення);

- контроль підрозділом митних компетенцій правильності визначення митної вартості товарів;
- витребування підрозділом митних компетенцій документів, які підтверджують митну вартість товарів;
- контроль підрозділом митних компетенцій правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- витребування підрозділом митних компетенцій документів, які підтверджують коди товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- перевірка підрозділом митних компетенцій правильності визначення країни походження товарів;
- витребування підрозділом митних компетенцій документів, які підтверджують країну походження товару;
- перевірка підрозділом митних компетенцій правильності справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати;
- витребування підрозділом митних компетенцій документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами;
- контроль підрозділом митних компетенцій дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо переміщення та/або випуску товарів;
- контроль підрозділом митних компетенцій дотримання вимог законодавства у сфері державного експортного контролю щодо переміщення та/або випуску товарів;
- перевірка підрозділом митних компетенцій з метою виявлення товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності;
- перевірка підрозділом митних компетенцій документації, яка має супроводжувати продукцію при наданні її на ринку відповідно до вимог щодо нехарчової продукції та її обігу на ринку України, встановлених технічними регламентами;
- перевірка підрозділом митних компетенцій наявності діючих санкцій щодо осіб, зазначених у митній декларації та/або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення;

4. *Усне опитування громадян та посадових осіб підприємств:*

5. *Огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи:*

- ініціювання проведення огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів (після завершення митного оформлення);
- ініціювання проведення огляду територій та приміщень вільних митних зон (після завершення митного оформлення);
- ініціювання проведення огляду територій та приміщень магазинів безмитної торгівлі (після завершення митного оформлення);

– ініціювання проведення огляду територій та приміщень інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи (після завершення митного оформлення);

6. Перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, що передбачає ініціювання проведення перевірки обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем (після завершення митного оформлення);

7. Перевірка після випуску товарів:

– витребування оригіналів документів, зазначених у митній декларації, або засвідчених в установленому порядку їх копій, якщо законодавством не передбачено подання оригіналів

– перевірка відповідності відомостей, які містяться в українській митній декларації, відомостям, що містяться у відповідному паперовому примірнику (електронній копії) митної декларації суміжної сторони (книжці МДП);

– перевірка поданих товаросупровідних та товаротransпортних документів (у тому числі наданих на вимогу митного органу) та/або відомостей про них на предмет розбіжностей у відомостях, що зазначені у цих документах, митній декларації чи документах, що її заміщують, їх електронних копіях, розміщених в ЄАІС Держмитслужби;

– розгляд питання про доцільність затребування з підприємств-виробників, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян наявної у них техніко-технологічної документації про склад, фізико-хімічні властивості товарів, інформації про основні технологічні стадії їх виробництва та призначення;

– перевірка правильності визначення митної вартості товарів;

– витребування документів, які підтверджують митну вартість товарів;

– перевірка правильності класифікації товарів згідно з УКТЗЕД;

– витребування документів, які підтверджують коди товарів згідно з УКТЗЕД;

– перевірка правильності визначення країни походження товарів;

– витребування документів, які підтверджують країну походження товару;

– перевірка правильності справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати;

– витребування документів, необхідних для підтвердження права на звільнення (умовне звільнення) від оподаткування митними платежами;

– контроль дотримання встановлених заборон та/або обмежень щодо випуску товарів;

– контроль дотримання вимог законодавства у сфері державного експортного контролю щодо випуску товарів;

– документальна перевірка дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів;

8. Направлення запитів до інших державних органів, установ та

організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу:

– направлення службової записки до підрозділу по боротьбі з порушеннями митних правил з метою розгляду питання щодо направлення запиту до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу (після завершення митного оформлення)

– направлення службової записки до підрозділу по контролю правильності визначення країни походження товарів з метою розгляду питання щодо направлення до компетентного органу, що видав документ про походження, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, запиту про проведення перевірки документів про походження товару чи надання додаткових відомостей (після завершення митного оформлення)

– направлення службової записки до підрозділу контролю митної вартості з метою розгляду питання щодо направлення запиту до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу (після завершення митного оформлення);

9. Інші митні формальності, передбачені Митним кодексом України:

– застосування технічних засобів митного контролю;

– застосування ваговимірювальних пристроїв;

– застосування оглядової рентгенотелевізійної техніки;

– залучення кінологічної команди;

– взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;

– взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для перевірки задекларованої митної вартості товарів;

– взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для встановлення країни походження товарів;

– взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для встановлення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;

– взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;

– взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону;

– здійснення фото- та/або відеофіксації виконання митних формальностей;

- забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення шляхом накладення митних забезпечень;
- забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення шляхом нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків;
- забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення шляхом проставляння штампів;
- перевірка на предмет пошкодження або втрати митних забезпечень чи інших засобів ідентифікації, накладених на товари, транспортні засоби, чи наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем;
- призупинення митного оформлення товарів у разі виявлення ознак порушення прав інтелектуальної власності;
- призупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;
- припинення попереднього документального контролю в пунктах пропуску та залучення посадових осіб відповідних державних органів для проведення заходів офіційного контролю.

Митні формальності повинні бути максимально простими і створювати якомога менше незручностей для міжнародної торгівлі. Все це обумовлює необхідність у зближенні правового регулювання митних формальностей в правових системах держав з метою спрощення і прискорення процесу їх проходження.

Основними цілями зближення правового регулювання митних формальностей на міжнародному рівні є, по-перше, полегшення розвитку міжнародної торгівлі шляхом спрощення митних формальностей; по-друге, створення прозорих митних формальностей; по-третє, зниження комерційних витрат на здійснення митних формальностей, а також встановлення пільгових процедур для учасників зовнішньоторговельної діяльності; по-четверте, надання якісної інформації про права та обов'язків учасників зовнішньоекономічної діяльності в процесі проходження ними митних формальностей [69, с.168].

Уніфікація та гармонізація національних правових систем у сфері митних формальностей з метою спрощення і прискорення їх проходження особами, що переміщують товари через митні кордони держав і митних союзів, зараз є вузловою проблемою міжнародного співробітництва в галузі митної справи.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. У чому полягає зміст митних правил?
2. Яким засобами відбувається переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон?
3. В які способи відбувається переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон?
4. Як поділяють товари, що переміщуються через митний кордон?

5. Які існують митні режими в Україні?
6. Якими є ключові принципи переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон?
7. У чому полягає сутність митних формальностей?
8. Які складові охоплюють митні процедури?
9. Які існують різновиди митних правил?
10. За якими ознаками класифікують митні формальності?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митною службою з метою дотримання вимог митного законодавства, – це:
 - а) митні правила;
 - б) митні формальності;
 - в) митні технології;
 - г) митні режими.
2. Зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон країни сукупність митних формальностей та порядок їх виконання становлять:
 - а) митні правила;
 - б) митні процедури;
 - в) митні технології;
 - г) митні режими.
3. Встановлений законодавством порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон країни – це:
 - а) митні правила;
 - б) митні процедури;
 - в) митні технології;
 - г) митні формальності.
4. Сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення дотримання норм національного та міжнародного митного законодавства – це:
 - а) митний контроль;
 - б) митне оформлення;
 - в) митне оподаткування;
 - г) митне декларування.
5. Здійснення митних формальностей, необхідних для випуску товарів у вільний обіг, з метою внутрішнього споживання, експорту чи переведення під інші митні режими, – це:
 - а) митний контроль;
 - б) митне оформлення;
 - в) митне оподаткування;
 - г) митне декларування.
6. Сукупність заходів митних органів щодо справляння митних платежів з товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, – це:
 - а) митний контроль;

- б) митне оформлення;
- в) митне оподаткування;
- г) митне декларування.

7. Подання відомостей митним органам про всі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон, – це:

- а) митний контроль;
- б) митне оформлення;
- в) митне оподаткування;
- г) митне декларування.

8. Стосовно яких товарів діє заборона на ввезення на митну територію України?

- а) сенсibilізовані текстильні матеріали;
- б) туалетні препарати;
- в) шкіра вичинена;
- г) електроловильні системи (електровудки).

9. Стосовно яких товарів діє заборона на вивезення з митної території України?

- а) ґрунтова маса (крім зразків для проведення наукових досліджень);
- б) штукатурні матеріали;
- в) волосся людини та вироби з нього;
- г) освітлювальне обладнання.

10. Стосовно яких товарів діють обмеження на переміщення через митний кордон України у відповідному напрямку?

- а) готівкова валюта;
- б) солома і фураж;
- в) кондитерські вироби з цукру;
- г) іграшки дитячі.

11. Положення Кіотської конвенції, визнані такими, що сприяють досягненню мети гармонізації і спрощення митних правил і процедур, можливо більш широке застосування яких вважається бажаним, – це:

- а) стандартні митні правила;
- б) стандартні митні правила з перехідним терміном;
- в) рекомендовані митні правила;
- г) обмежувальні митні правила.

12. Положення Кіотської конвенції, застосування яких визнається необхідним для досягнення гармонізації і спрощення митних правил і процедур, – це:

- а) стандартні митні правила;
- б) стандартні митні правила з перехідним терміном;
- в) рекомендовані митні правила;
- г) обмежувальні митні правила.

13. Митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення, – це:

- а) реімпорт;
- б) експорт;

- в) транзит;
- г) вільна митна зона.

14. Митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на ввезення цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України, – це:

- а) реекспорт;
- б) митний склад;
- в) імпорт;
- г) переробка на митній території.

15. Залежно від митного статусу товари поділяються на:

- а) ввезені та вивезені;
- б) українські та іноземні;
- в) експортовані та імпортовані;
- г) внутрішні та зовнішні.

16. До товарів, які переміщуються та перевозяться через митні кордони не належать:

- а) валютні цінності;
- б) культурні цінності;
- в) нафтопроводи;
- г) електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

17. Товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів, – це:

- а) супроводжуваний багаж;
- б) ручна поклажа;
- в) несупроводжуваний багаж;
- г) вантажні відправлення.

18. Товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів, – це:

- а) супроводжуваний багаж;
- б) ручна поклажа;
- в) несупроводжуваний багаж;
- г) вантажні відправлення.

19. Товари, що відправляються їх власниками - громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян, – це:

- а) супроводжуваний багаж;
- б) ручна поклажа;
- в) несупроводжуваний багаж;
- г) вантажні відправлення.

20. До припасів, які переміщуються та перевозяться через митні кордони не належать:

- а) товари, призначені для споживання пасажирями та членами екіпажів

(бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;

б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок;

в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

г) товари, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно у країні або за кордоном, та не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

РОЗДІЛ 2. УЧАСНИКИ МИТНИХ ПРАВИЛ І ФОРМАЛЬНОСТЕЙ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

учасники митних правил і формальностей, Державна митна служба України, Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Міністерство економіки України, фізична особа, юридична особа, нерезидент, резидент, митний брокер, утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач митного складу, утримувач магазину безмитної торгівлі, утримувач вільної митної зони, утримувач вантажного митного комплексу, перевізник, експрес-перевізник, гарант, представник, захисник, експерт, перекладач, свідок, понятій, авторизований економічний оператор

2.1. Склад учасників митних правил і формальностей

Митні правила та формальності не є відособленими, вони реалізуються конкретними учасниками.

Учасники митних правил і формальностей – особи, наділені правами та обов'язками у частині здійснення митних правил і формальностей. Як у традиційних правовідносинах такі учасники мають правоздатність і дієздатність, деліктоздатність, що утворюють їх правосуб'єктність.

Митна правосуб'єктність осіб у межах здійснення ними митних правил і формальностей може бути як активною, так і пасивною. При цьому якщо митні органи як особливі суб'єкти митних правовідносин наділені активною правосуб'єктністю (виходячи з державно-владних повноважень, регламентованих законодавством), то інші учасники митних правовідносин, наділені виключно пасивною правосуб'єктністю та є суб'єктами підпорядкування імперативним розпорядженням митних органів.

Права та обов'язки учасників митних правил і формальностей нерозривно пов'язані з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон. При цьому законодавством встановлено права та обов'язки різних суб'єктів на основі їх рівності та збалансованості.

Учасників митних правил і формальностей можна поділити на чотири групи [44, с.14]:

1) суб'єкти, що мають державно-владні повноваження у митній сфері, посадові особи митниці й інші державні органи та їх посадові особи, що мають повноваження щодо митних правил і формальностей;

2) суб'єкти, що є фізичними та юридичними особами, які переміщують товари, транспортні засоби через митний кордон;

3) суб'єкти, які забезпечують дотримання митних правил і формальностей на підставі дозвільних документів;

4) суб'єкти, що виконують допоміжну функцію для забезпечення дотримання митних правил і формальностей.

До першої групи суб'єктів митних правил і формальностей належать, насамперед, митні органи та їх посадові особи. Також до цієї групи варто віднести органи державної влади, що мають повноваження у сфері митних

відносин (Верховна рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України) та їх посадові особи.

Друга група суб'єктів митних правил і формальностей – це фізичні та юридичні особи, які перетинають митний кордон та переміщують через нього товари й транспортні засоби.

Третя група – це суб'єкти митних правил і формальностей, які провадять підприємницьку діяльність, контроль за провадженням якої здійснюється митними органами. До цієї групи належать суб'єкти, які здійснюють: митну брокерську діяльність; діяльність з відкриття та експлуатації магазину безмитної торгівлі; діяльність з відкриття та експлуатації митного складу; діяльність з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу; діяльність з відкриття та експлуатації складу тимчасового зберігання; діяльність з відкриття та експлуатації вантажного митного комплексу. На провадження зазначених видів діяльності надаються дозволи. Підприємства, які отримали такі дозволи, включаються до відповідних реєстрів, які ведуться Держмитслужбою.

Четверта група – інші суб'єкти митних правил і формальностей, особи, які допомагають у здійсненні перевезень товарів і транспортних засобів через митний кордон, гарантують сплату митних платежів, беруть участь у провадженні у справах про порушення митних правил. Також до цієї групи можна зарахувати органи державної влади, підприємства, установи, організації, які не здійснюють переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів та не мають державно-владних повноважень у сфері державної митної справи, однак вступають у відносини пов'язані з митною діяльністю.

Учасники митних правил і формальностей виконують низку митних дій:

- активні дії полягають в активному вираженні учасником своїх намірів (наприклад, перемістити товар через митний кордон);
- пасивні дії виражаються в інертному вираженні учасником своїх намірів;
- посередницькі дії передбачають надання юридичних або фактичних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності;
- допоміжні дії зводяться до додаткової діяльності щодо митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- організаційні дії розкриваються через компетенцію митних органів.

Взаємозв'язок учасників митних правил і формальностей забезпечується однією обставиною – обов'язком належним чином реалізовувати норми митного права. При цьому для митних органів даний обов'язок пов'язаний з необхідністю виконання закріплених за ними функцій, а підвладних суб'єктів – з бажанням реалізовувати свої відносні права, для реалізації яких необхідний акт компетентного органу.

2.2. Компетенція державних органів щодо митних правил і формальностей

Організовує та забезпечує виконання митних правил і формальностей відповідно до вимог законодавства з питань митної справи безпосередньо Державна митна служба України.

Державна митна служба України (Держмитслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів [72].

Держмитслужба реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи. Призначенням Держмитслужби є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України.

Держмитслужба у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

У системі органів державної влади Держмитслужба виділяється такими ознаками:

- провадить виконавчо-розпорядчу діяльність;
- загальне керівництво, координацію та контроль за її роботою здійснює Кабінет Міністрів України;
- є державним органом спеціальної компетенції;
- її певна відокремленість підтверджується, зокрема, наявністю державної символіки (емблеми, прапора та штандарта).

Основними завданнями Держмитслужби є [72]:

- 1) забезпечення реалізації державної митної політики, зокрема забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України і створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, збереження належного балансу між митним контролем і спрощенням законної торгівлі;
- 2) забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил;
- 3) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної митної політики на розгляд Міністра фінансів.

Основні завдання Держмитслужби викладені також у Митному кодексі України (рис. 2.1).

Багатогранність завдань, здійснюваних митними органами, дозволяє встановити критерії класифікації їх видів діяльності:

- 1) за змістом: фінансова, адміністративна, правоохоронна, інформаційна;
- 2) за формою здійснення: нормотворча, правозастосовна, юрисдикційна, договірна;
- 3) за територіальною підвідомчістю: діяльність на всій території країни, діяльність регіональних митниць на відповідних територіях, діяльність митних постів на підвідомчих їм територіях;
- 4) за галузевою належністю: кримінально-процесуальна, фінансово-правова, адміністративна, міжнародна, цивільно-правова.

Отже, спектр різноманітних сторін діяльності митних органів дозволяє позиціонувати їх як цілком самостійну ланку у системі центральних органів виконавчої влади.

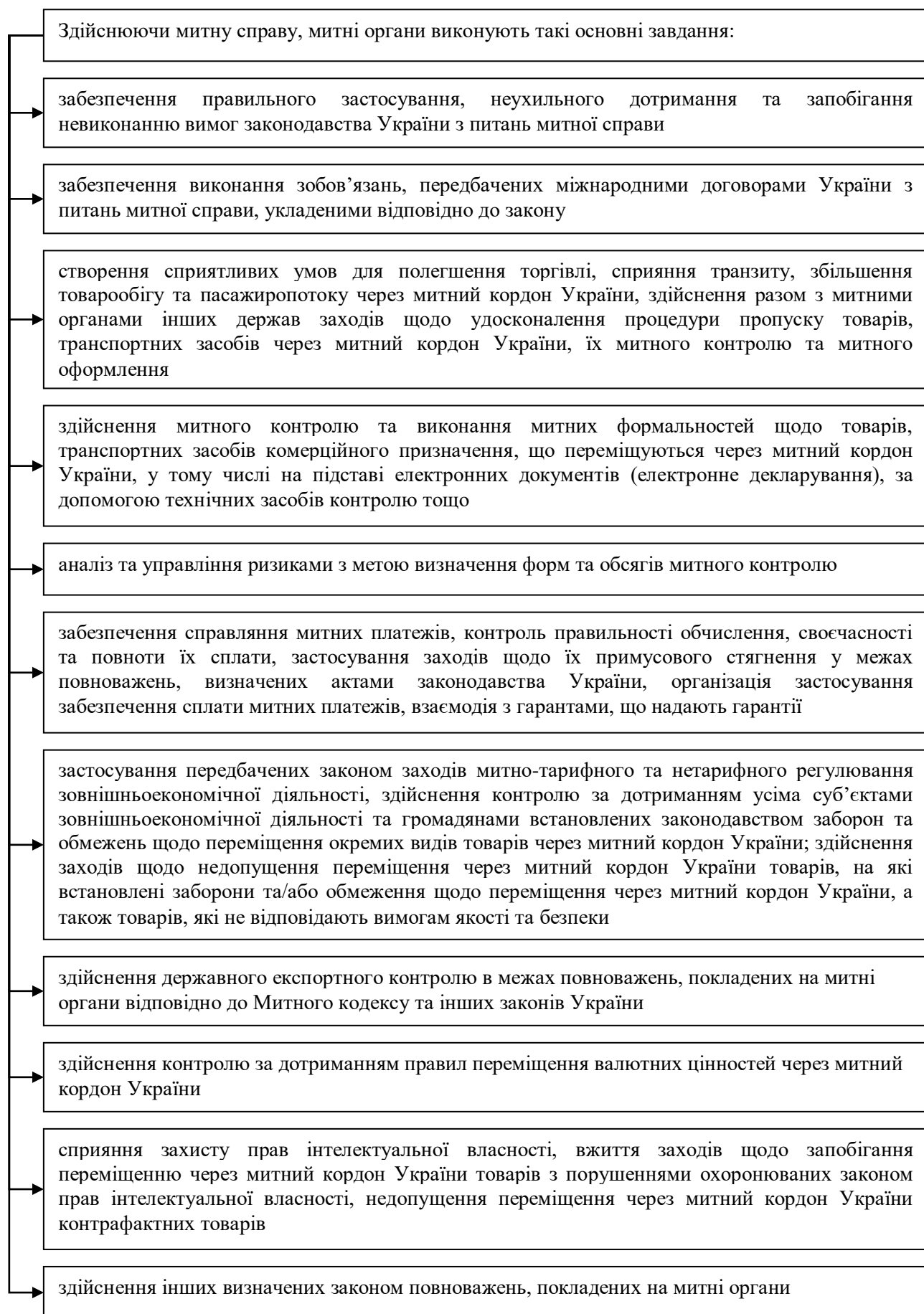

Рис. 2.1. Завдання митних органів в Україні*

*Складено авторами на основі [49]

Митні органи становлять складну систему, яка всередині диференційована на складові структурні частини, які мають свою специфіку. Кожна із цих частин (конкретних органів) займає певне місце в даній системі, що спричиняє її особливу роль, виконує більший чи менший обсяг функцій і повноважень із специфікою, що характеризують сутність даного органу і його функції в цілісності єдиної системи митних органів України (рис. 2.2).

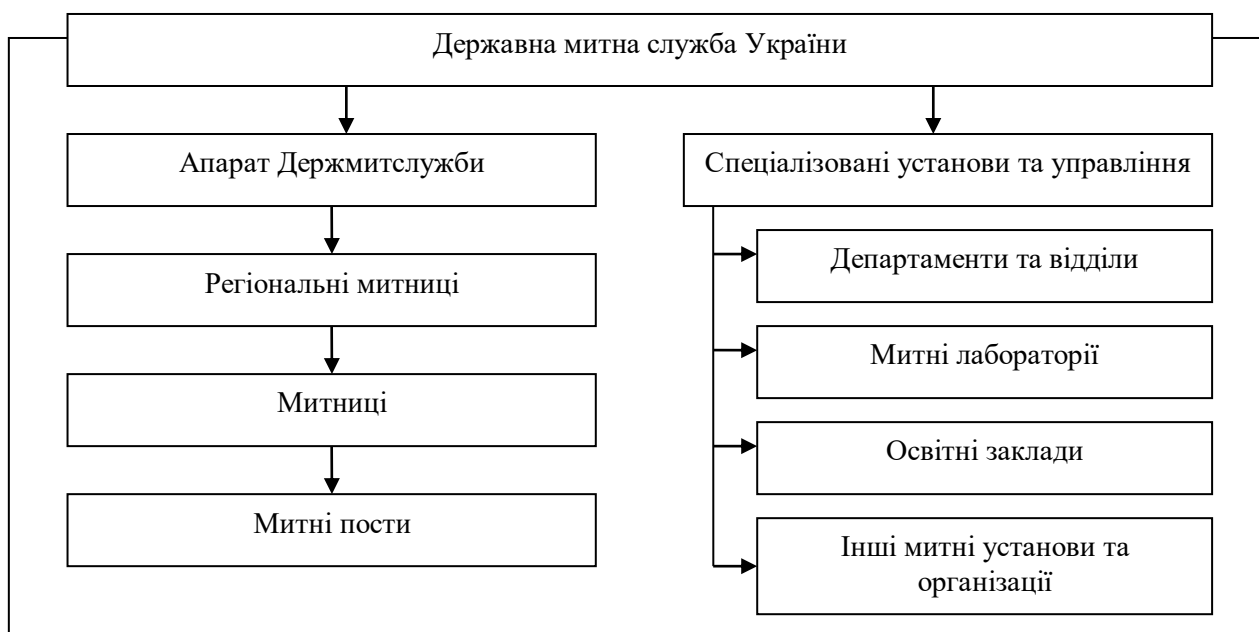

Рис. 2.2. Структура митних органів в Україні*

*Складено авторами на основі [61]

Функціонування митних органів в Україні відбувається у форматі єдиної юридичної особи, що є розповсюдженою європейською практикою, яка довела свою ефективність.

Концепція єдиної юридичної особи для Держмитслужби передбачає можливості утворення територіальних органів Держмитслужби як відокремлених підрозділів (без статусу юридичних осіб) з необхідним обсягом повноважень.

Перехід до функціонування Держмитслужби у форматі єдиної юридичної особи уможлиблює:

- посилення інституційної спроможності митних органів;
- відновлення управлінської вертикалі, яка була втрачена під час функціонування ДФС;
- оптимізацію адміністративних, кадрових й інших ресурсів для посилення безпекової функції держави, а саме: вдосконалення системи аналізу ризиків, розробка нових ІТ-рішень;
- оновлення кадрового потенціалу через впровадження програми оцінки персоналу з кваліфікації та благонадійності;
- створення єдиного підходу до системи добору кадрів, системи стратегічного управління, інформаційної політики, формування ефективної комунікації у сфері боротьби з корупцією.

Створення єдиної юридичної особи для Держмитслужби дозволяє запровадити ефективну організаційну структуру, побудовану за функціональним принципом, а також впровадити нові електронні сервіси, що у свою чергу призводить до зниження часових та грошових витрат для добросовісного бізнесу.

Взаємовідносини у системі митних органів ґрунтуються на принципі поєднання централізації та децентралізації.

Централізація виявляється у суворій ієрархічній підпорядкованості та підконтрольності нижчестоящих органів системи митних органів вищим.

Децентралізація проявляється в наявності у кожній митниці певної компетенції щодо здійснення митної справи на підвідомчій їй території та поєднанні єдиного централізованого керівництва Держмитслужби з ініціативою та відповідальністю нижчестоящих митниць за виконання покладених на них завдань.

Отже, Держмитслужба, яка забезпечує контроль та регулювання руху товарів через митний кордон, відіграє ключову роль у формуванні сприятливих умов для економічного зростання та розвитку України, забезпечуючи не лише фінансову стабільність та національну безпеку, а й створюючи сприятливі умови для зростання міжнародної торгівлі, захисту внутрішнього ринку та стимулювання інноваційного розвитку.

Крім митних органів, окремі повноваження щодо митних правил і формальностей мають інші органи державної влади в Україні.

Найвищим органом, що здійснює загальне керівництво митною справою, є парламент – **Верховна Рада України**. До повноважень Верховної Ради України належить [43]:

- 1) прийняття законів, зокрема у митній сфері;
- 2) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору;
- 3) надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України;

Виключно законами України визначаються:

- 1) засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 2) правовий режим державного кордону;
- 3) засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них.

У складі Верховної ради України діє **Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики**, до предметів відання якого віднесено митне оподаткування, митну справу та митний тариф, діяльність митних органів.

Президент України є главою держави і виступає від її імені. Він є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Також він є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Президент України у частині митної справи [43]:

- 1) забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;
- 2) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- 3) представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;
- 4) приймає рішення про визнання іноземних держав;
- 5) призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях; приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;
- 6) підписує закони, прийняті Верховною Радою України;
- 7) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів (крім законів про внесення змін до Конституції України) з наступним поверненням їх на повторний розгляд Верховної Ради України;

Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених цією Конституцією.

До завдань Кабінету Міністрів України у митній сфері належать [136]:

- 1) забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України, здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави, виконання Конституції та законів України, актів Президента України;
- 2) організація і забезпечення провадження зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 3) спрямування та координація роботи міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснення контролю за їх діяльністю.

Міністерство фінансів України (Мінфін) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінфін є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію єдиної митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства [75].

Міністерство економіки України (Мінекономіки) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Мінекономіки є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, державну зовнішньоекономічну політику [74].

Участь державних органів у розробці та імплементації митних правил і здійсненні митних формальностей не обмежується лише вищерозглянутими

органами влади. Активну участь у цьому процесі бере Національний банк України, Державна податкова служба України, Служба безпеки України, Державна служба експортного контролю та інші, завдання яких тією чи іншою мірою пов'язані з організацією митної справи.

2.3. Фізичні та юридичні особи, які переміщують товари, транспортні засоби через митний кордон

Ключовими учасниками митних правил і формальностей є фізичні та юридичні особи, що перетинають митний кордон і переміщують через нього товари, предмети й транспортні засоби.

Відповідно до Цивільного кодексу України фізичною особою є людина як учасник цивільних відносин, а юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку [178].

Залучення фізичних і юридичних осіб у митні правила та формальності пов'язаний із перетином митного кордону та переміщенням через нього товарів і транспортних засобів в процесі здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є [135]:

- фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;

- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;

- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

- державні замовники у сфері оборони;

- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи.

Відповідно до Митного кодексу України фізичні та юридичні особи, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кодон можуть виступати як нерезиденти та резиденти [49].

Нерезиденти – це:

а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які здійснюють свою діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;

б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних держав та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Резиденти – це:

а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не здійснюють господарської діяльності;

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;

г) відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб з місцезнаходженням на території України, які здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;

г) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, у тому числі постійне представництво інвестора-нерезидента.

Щоб стати учасником митних правил і формальностей фізична особа повинна мати правоздатність. Основні права та обов'язки громадян закріплені в Конституції України, яка гарантує рівність прав і свобод людини та громадянина незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, майнового та посадового стану, місця проживання, релігійної приналежності, переконань, а митне законодавство конкретизує дані положення Конституції України щодо митних відносин. Проте наявність правоздатності ще не означає, що фізична особа є реальним учасником митних правил і формальностей. Для цього необхідно, щоб правоздатний суб'єкт був дієздатний, тобто особа повинна бути здатна самотійно своїми діями набувати прав та обов'язків та здійснювати їх, що, у свою чергу, залежить від низки факторів.

Для участі юридичної особи у митних правилах і формальностях важливе значення також має правоздатність. Правоздатною можна назвати юридичну особу, яка може мати цивільні права, що відповідають цілям діяльності, передбаченим у її установчих документах, а також предмету діяльності, якщо

він зазначений в установчих документах, та виконувати пов'язані з цією діяльністю обов'язки. Законодавством передбачено загальну та спеціальну правоздатність. Спеціальна правоздатність означає, що юридична особа має лише ті громадянські права і виконує лише ті обов'язки, які передбачені в її установчих документах і відповідають меті створення юридичної особи. Юридична особа має загальну правоздатність, якщо має громадянські права та виконує цивільні обов'язки, необхідні для здійснення будь-яких видів діяльності, не заборонених законом і установчими документами, зокрема і зовнішньоекономічної.

2.4. Суб'єкти, які забезпечують дотримання митних правил і формальностей на підставі дозвільних документів

Фізичні та юридичні особи, що провадять зовнішньоекономічну діяльність та здійснюють на регулярній основі імпорتنі та/або експортні операції, стикаються з необхідністю дотримання митних правил і виконання митних формальностей. Останні є важливою та трудомісткою частиною митної справи, що потребують спеціальних знань та навичок у сфері митного законодавства. Відтак багато учасників зовнішньоекономічної діяльності звертаються до послуг митних брокерів, які беруть на себе обов'язки щодо своєчасного та правильного виконання митних формальностей.

Митний брокер – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України [49]. Митним брокером є підприємство, що є резидентом, перебуває на обліку в митних органах та включено до реєстру митних брокерів [101]. Водночас Порядок подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання дозволів на провадження митної брокерської діяльності передбачає здійснення такої діяльності і фізичною особою – підприємцем [101].

За нинішніх умов фізична особа – підприємець є самостійним суб'єктом митного посередництва, який може бути одночасно митним брокером і представником митного брокера та здійснювати декларування товарів за умови отримання оригіналу свідоцтва; отримання оригіналу посвідчення; внесення до реєстрів митних брокерів і представників митних брокерів; укладення письмового договору про надання послуг з декларування товарів з особою, інтереси якої вона представляє у взаємовідносинах з митним органом.

Митну брокерську діяльність митний брокер як юридична особа може здійснювати самостійно або через агента з митного оформлення. Агентом з митного оформлення є фізична особа-резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення [49].

Інформація про митних брокерів підлягає внесенню до Реєстру митних брокерів, що є електронною базою даних, яка містить інформацію про

юридичних осіб, а також фізичних осіб-підприємців, яким надають, переоформлюють, анулюють Дозволи або дію яких призупиняють, та ведеться на єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» [101].

Митний брокер виконує прийняті на себе повноваження в обсягах, встановлених у договорі за дорученням від замовника (клієнта, якого він представляє), для здійснення будь-яких операцій, пов'язаних з поданням на перевірку товарів або транспортних засобів митному органу та пред'явленню документів на ці товари або транспортні засоби для митного оформлення. Митний брокер має повне право виконувати свої функції по митному декларуванню товарів і транспортних засобів у будь-якому митному органі країни. При цьому митний брокер виконує всі обов'язки і несе повну відповідальність, встановлену українським законодавством. Крім митних операцій, митний брокер також може брати участь у супутніх діях – сертифікації, погодження і проводити платежі у відповідні органи державної влади. Всі дії від імені замовника митний брокер здійснює так, якби він самостійно переміщує товари, транспортні засоби через митний кордон. Таким чином, він має всі ті права на дані операції, що і особа, яка його уповноважує [10, с.227].

Переваги та недоліки залучення митних брокерів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності до виконання митних формальностей, а також найбільш затребувані їх послуги відображено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Базові послуги митних брокерів для суб'єктів ЗЕД, переваги та недоліки їх залучення для здійснення митних формальностей*

Базові послуги митних брокерів	Переваги залучення митних брокерів суб'єктами ЗЕД	Недоліки залучення митних брокерів суб'єктами ЗЕД
<ul style="list-style-type: none"> – підготовка зовнішньоекономічних контрактів; – визначення коду товару відповідно до УКТ ЗЕД; – визначення митної вартості товару; – розрахунок та внесення податкових платежів, що справляються при перетині митного кордону; – оформлення дозвільних документів на переміщення товарів через митний кордон; – формування комплексу документів для митного оформлення товарів, підготовка митної декларації, подання її митному органу тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> – концентрація ресурсів суб'єктів ЗЕД на основній діяльності; – підвищення якості та надійності обслуговування суб'єктів ЗЕД; – посилення інноваційних можливостей суб'єктів ЗЕД за рахунок взаємодії з митними брокерами, які мають високий інтелектуальний потенціал та багатий досвід; – забезпечення адаптивності та гнучкості суб'єктів ЗЕД в умовах нестабільного ринкового середовища та зміни законодавства; – прискорення придбання ресурсів та навичок, зростання інтелектуального потенціалу суб'єктів ЗЕД; – зниження грошових та тимчасових витрат суб'єктів ЗЕД на митне оформлення. 	<ul style="list-style-type: none"> – втрата контролю за виконанням митних формальностей товарів, що знижує управлінську гнучкість суб'єктів ЗЕД; – витік важливої інформації; інформаційна асиметрія; – великий ризик збитків для суб'єктів ЗЕД через низьку якість послуг митних брокерів; – відсутність повного контролю за діяльністю митних брокерів; – зростання прихованих витрат суб'єктів ЗЕД у разі застосування митними брокерами «сірих» схем щодо митних формальностей; – скорочення чисельності та негативна реакція працівників суб'єктів ЗЕД.

* Складено авторами самостійно

Товари з моменту пред'явлення їх митному органу до поміщення їх у відповідний митний режим можуть перебувати на тимчасовому зберіганні під митним контролем. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем здійснюється на складах тимчасового зберігання, управління якими здійснюють їх утримувачі.

Утримувач складу тимчасового зберігання – суб'єкт господарювання, у власності, користуванні якого перебувають складські об'єкти такого складу. Склад тимчасового зберігання (далі – СТЗ) – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим. СТЗ може бути закритого та відкритого типу. СТЗ закритого типу призначається виключно для зберігання утримувачем складу товарів, що належать йому. СТЗ відкритого типу призначається для зберігання товарів, що належать будь-яким особам.

Утримувач СТЗ повинен забезпечити [77]:

- наявність прилеглої до СТЗ території з твердим покриттям, обладнаної для стоянки транспортних засобів;
- цілодобову охорону складських об'єктів або функціонування на них охоронної сигналізації;
- обладнання складських об'єктів СТЗ ґратами на вікнах (за їх наявності);
- функціонування протипожежної сигналізації на складських об'єктах (крім функціонування такої сигналізації на відкритих майданчиках), наявність засобів пожежогасіння;
- наявність повірених засобів для зважування товарів (з урахуванням специфіки товарів), а на СТЗ, призначеному для зберігання наливних чи насипних товарів, – повірених засобів обліку таких товарів і контролю за ними;
- наявність рампи, оглядового майданчика, навантажувально-розвантажувальної техніки (з урахуванням специфіки СТЗ);
- можливість проведення навантажувально-розвантажувальних робіт на СТЗ або на прилеглий до СТЗ території;
- наявність і функціонування системи відеоконтролю за всіма воротами або дверними отворами СТЗ, через які здійснюється ввезення та/або вивезення товарів, в'їздом і виїздом з прилеглої до СТЗ території, фіксування такого відображення для виявлення несанкціонованого доступу до товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, а також ведення архіву відеозаписів СВК;
- безперешкодний доступ посадових осіб митниці до системи відеоконтролю;
- наявність і функціонування на в'їзді та виїзді з прилеглої до СТЗ відкритого типу території контрольної-пропускної системи, до якої входять шлагбауми, електронні ваги та засоби автоматичного зчитування (фіксації) реєстраційних номерних знаків транспортних засобів з функцією автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів на СТЗ (для СТЗ, ввезення або вивезення товарів з яких здійснюється автомобільним транспортом);

- освітлення СТЗ та прилеглої до СТЗ території згідно із встановленими нормативними актами, санітарними нормами та правилами;
- обладнання робочих місць для посадових осіб підрозділу митного оформлення згідно із встановленими нормативно-правовими актами, санітарними нормами та правилами;
- наявність каналів і засобів зв'язку для роботи посадових осіб підрозділу митного оформлення та інших державних органів контролю у разі розміщення таких посадових осіб на території СТЗ;
- обладнання СТЗ не менше ніж двома засобами нанесення забезпечення, один з яких повинен перебувати у віданні митниці, другий – у віданні утримувача СТЗ;
- наявність на складських об'єктах СТЗ (місцях накладення забезпечення для резервуарів (елеваторів)) інформаційних вивісок – за встановленими зразками.

Доволі часто суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності стикаються з ситуаціями, за яких транспортований товар необхідно тимчасово помістити на митний склад: неможливість сплати повного обсягу податків та зборів, у зв'язку з цим виникає потреба у дробленні партії, що перебуває під митним контролем; необхідність у здійсненні передпродажної підготовки вантажу без зміни його ключових характеристик; пошук кінцевого покупця товару, який вже ввезений на митну територію України або підготовлений до вивезення за її межі. З огляду на це, важливими учасниками митних правил і формальностей стають утримувачі митних складів.

Утримувач митного складу – суб'єкт господарювання, у власності чи користуванні якого перебуває такий склад. Митний склад (далі – МС) – це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем. Між МС та СТЗ є значна відмінність, яка полягає в тому, що на другому розміщуються товари, які ще не пройшли усіх митних процедур, у зв'язку з чим і виникає низка обмежень з їх розміщенням та розпорядженням.

Утримувач МС забезпечує [88]:

- наявність прилеглої до МС території з твердим покриттям, обладнаної для стоянки вантажних транспортних засобів. Якщо як МС використовуються декілька складських об'єктів, за бажанням утримувача МС можна використовувати територію, прилеглу до одного з цих складських об'єктів;
- наявність і функціонування на в'їзді прилеглої до МС території контрольної-пропускної системи, що забезпечує реєстрацію та облік транспортних засобів, які доставляють товари на МС. Якщо МС має статус зони прибуття автотранспорту, контрольна-пропускна система має забезпечувати автоматичну фіксацію (зчитування) даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів, вагу транспортних засобів та внесення цієї інформації до системи електронного обліку;
- цілодобову охорону та/або функціонування охоронної та протипожежної сигналізації (крім функціонування таких сигналізацій на майданчиках), наявність засобів пожежогасіння;

– освітлення МС та прилеглої до МС території згідно із санітарними нормами й правилами (крім МС, утворених на газосховищах або частині магістральних нафтопроводів, по якій не виконується транспортування нафти на виконання договорів про надання послуг з транспортування нафти та яка призначена для зберігання нафти безпосередньо в трубопроводі;

– наявність сертифікованого (повіреного) спеціального обладнання для зважування товарів (з урахуванням специфіки товарів), а на МС, призначеному для зберігання газоподібних, наливних чи насипних товарів, – сертифікованих (повіренох) засобів вимірювальної техніки, що використовуються для обліку таких товарів і контролю за ними;

– наявність рампи, оглядового майданчика, навантажувально-розвантажувальної техніки (з урахуванням специфіки МС);

– проведення навантажувально-розвантажувальних операцій на МС або на прилеглої до МС території (крім МС, утворених на газосховищах або резервуарах, призначених для зберігання нафти, що переміщується трубопровідним транспортом);

– наявність і функціонування системи відеоконтролю для нагляду за в'їздами на прилеглу територію МС та виїздами з неї, воротами та дверними отворами МС, через які здійснюється розміщення товарів на склад або випуск товарів зі складу, фіксування такого відображення для виявлення несанкціонованого вилучення товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, а також ведення відповідного архіву (крім МС, утворених на газосховищах або резервуарах, призначених для зберігання нафти, що переміщується трубопровідним транспортом);

– для МС, утворених на частині магістральних нафтопроводів, по якій не виконується транспортування нафти на виконання договорів про надання послуг з транспортування нафти та яка призначена для зберігання нафти безпосередньо в трубопроводі, наявність і функціонування системи телемеханічного контролю за тиском в нафтопроводі;

– безперешкодний доступ посадових осіб митниці до системи відеоконтролю або до інформації системи телемеханіки частини магістрального нафтопроводу, по якій не виконується транспортування нафти на виконання договорів про надання послуг з транспортування нафти та яка призначена для зберігання нафти безпосередньо в трубопроводі;

– можливість накладення на ворота та двері МС не менше ніж двох засобів забезпечення (крім митних складів, утворених на газосховищах або частині магістральних нафтопроводів, по якій не виконується транспортування нафти на виконання договорів про надання послуг з транспортування нафти та яка призначена для зберігання нафти безпосередньо в трубопроводі);

– можливість накладення на запірну арматуру (засувки, крани), через яку забезпечується закачка та/або викачка нафти до резервуару та/або частини магістрального нафтопроводу, по якій не виконується транспортування нафти на виконання договорів про надання послуг з транспортування нафти та яка призначена для зберігання нафти безпосередньо в трубопроводі, не менше двох засобів забезпечення;

– обладнання ґратами вікон (за їх наявності), якщо як МС використовується приміщення;

– наявність каналів і засобів зв'язку для роботи посадових осіб митниці та інших державних контролюючих органів (у разі їх розміщення).

У сучасних умовах розвитку зовнішньоекономічних відносин в Україні особливе значення має діяльність магазинів безмитної торгівлі. Відтак специфічними учасниками митних правил і формальностей стають утримувачі таких магазинів.

Утримувач магазину безмитної торгівлі – суб'єкт господарювання, у власності чи користуванні якого перебуває такий магазин. Магазин безмитної торгівлі (далі – МБТ) – це спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

Утримувач МБТ зобов'язаний [49]:

1) своєчасно декларувати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться МБТ, товари, що надходять до МБТ чи вибувають з МБТ, у тому числі товарні нестачі, що виникли не внаслідок умисних дій утримувача МБТ, та подавати всі документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення цих товарів;

2) виключити можливість надходження товарів до МБТ та вживати всіх можливих заходів щодо запобігання вилученню товарів з МБТ поза митним контролем, у тому числі виникненню товарних нестач;

3) дотримуватися положень Митного кодексу України та інших законодавчих актів України щодо умов діяльності МБТ;

4) вести облік товарів, що надходять до МБТ та реалізуються ним, і щоквартально подавати митному органу, в зоні діяльності якого знаходиться МБТ, звіт про рух товарів у магазині за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

Утримувачі МБТ можуть отримати дозвіл на відкриття та експлуатацію МС або СТЗ закритого типу для зберігання та наступного постачання в ці магазини всіх видів товарів, у тому числі підакцизних, крім товарів, ввезення яких на митну територію України, вивезення за межі митної території України та/або переміщення митною територією України транзитом заборонено законом.

З метою створення умов для стимулювання розвитку регіонів шляхом запровадження додаткового стимулу для залучення інвестицій утворюються вільні митні зони, діяльність яких неможлива без утримувачів.

Утримувач вільної митної зони – підприємство-резидент, яке отримало дозвіл на відкриття й експлуатацію вільної митної зони та інформація про яке включена до Реєстру утримувачів вільних митних зон комерційного або сервісного типу, що ведеться Держмитслужбою України. Вільна митна зона (далі – ВМЗ) – це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або

виробництва нових товарів. ВМЗ можуть бути комерційного, сервісного та промислового типів. ВМЗ комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків. ВМЗ сервісного типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин. ВМЗ промислового типу створюються для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон.

Утримувач ВМЗ повинен [100]:

1) забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб митного органу при виконанні ними своїх службових обов'язків, а також посадових осіб контролюючих органів при здійсненні відповідних видів державного контролю до розташованих на території ВМЗ: приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, де знаходяться товари, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи; засобів обліку товарів (ваги, лічильники тощо), оглядової рампи (естакади, майданчика);

2) забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб митного органу до первинних документів та реєстрів бухгалтерського та складського обліку товарів при проведенні ними перевірки обліку товарів, що знаходяться на території ВМЗ;

3) вести бухгалтерський та складський облік всіх іноземних та українських товарів, що перебувають у ВМЗ, з групуванням товарів за такими ознаками: іноземні; українські, що не використовуються у виробничих та інших господарських операціях і необхідні для забезпечення функціонування ВМЗ; українські, що використовуються у виробничих та інших господарських операціях і не витрачаються при цьому; відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з іноземними товарами у ВМЗ і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані; інші відходи, які підлягають видаленню відповідно до законодавства України;

4) щомісячно у терміни, встановлені у процедурі експлуатації ВМЗ, подавати митному органу, у зоні діяльності якого розташована ВМЗ, звіт про рух товарів у такій ВМЗ за формою, що встановлюється Міністерством фінансів України;

5) дотримуватись встановлених процедурою експлуатації ВМЗ вимог та умов, пов'язаних з функціонуванням такої ВМЗ;

б) забезпечити дотримання встановлених обмежень щодо порядку та засобів доступу на територію ВМЗ, щодо відповідних годин, протягом яких дозволяється доступ до цієї території.

7) забезпечити цілодобову охорону території ВМЗ;

8) забезпечити безперешкодний доступ посадових осіб митного органу при виконанні ними своїх службових обов'язків до систем відеоспостереження, санкціонованого доступу осіб та зчитування номерних знаків транспортних засобів, якими облаштована ВМЗ;

9) забезпечити у разі необхідності надання на договірній основі у

користування облаштованих приміщень для розміщення на території ВМЗ посадових осіб митного органу та контролюючих органів;

10) забезпечити функціонування засобів освітлення, систем відеоспостереження, санкціонованого доступу осіб та зчитування номерних знаків транспортних засобів, протипожежної та охоронної сигналізації, якими облаштована ВМЗ;

11) забезпечити утримання у належному стані: огорожі території ВМЗ; пропускних пунктів; приміщень, резервуарів, холодильних чи морозильних камер, критих чи відкритих майданчиків, де знаходяться товари, що підлягають митному контролю; наданих на договірній основі у користування приміщень для розміщення на території ВМЗ посадових осіб митного органу та контролюючих органів.

Формування стійких зовнішньоторговельних зв'язків на сьогоднішній день забезпечується високим рівнем логістичного обслуговування вантажопотоків, що переміщуються у різних митних режимах, та якістю виконання митних формальностей, їх тривалістю і рівнем інфраструктурного забезпечення. Відтак особливої ваги набуває функціонування вантажних митних комплексів та діяльність їх утримувачів.

Утримувач вантажного митного комплексу – суб'єкт господарювання, що забезпечує надання посередницьких послуг з декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України; надання послуг із зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення; виконання навантажувально-розвантажувальних робіт. Вантажний митний комплекс (далі – ВМК) – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Утримувач ВМК зобов'язаний [49]:

1) дотримуватися положень Митного кодексу України, виконувати умови дозволу на відкриття та експлуатацію ВМК та вимоги щодо конструкції, облаштування і функціонування ВМК;

2) забезпечити безоплатний вхід та в'їзд на територію ВМК та безоплатне перебування на його території протягом перших чотирьох годин;

3) виключити можливість несанкціонованого доступу на територію ВМК сторонніх осіб, а також вилучення з його території товарів, що перебувають під митним контролем, і транспортних засобів комерційного призначення;

4) забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб митного органу до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем на території ВМК, та документів на такі товари, створювати цим особам належні умови для роботи;

5) безкоштовно надати на договірній основі у користування облаштовані приміщення для розміщення на території ВМК посадових осіб митного органу та облаштовані робочі місця для посадових осіб всіх державних органів, які здійснюють інші види контролю;

б) вести облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що обслуговуються ВМК, і щоквартально подавати відповідному митному органу звіт про такі товари, транспортні засоби;

7) забезпечити наявність та функціонування електронного обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією ВМК, і безперешкодний доступ до системи такого обліку посадових осіб митних органів;

8) забезпечити наявність та функціонування контрольно-пропускної системи при в'їзді на територію ВМК та при виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами, засобами автоматичної фіксації даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронними вагами, з можливістю автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів і транспортних засобів;

9) забезпечити наявність та функціонування системи відеоспостереження за входом (в'їздом) на територію ВМК та виходом (виїздом) з неї, процедурою здійснення митного контролю з фіксацією такого відображення для ведення відповідного архіву, а також безперешкодний доступ посадових осіб митних органів до зазначеної системи відеоспостереження.

2.5. Суб'єкти, що виконують допоміжну функцію для забезпечення дотримання митних правил і формальностей

В міжнародному економічному житті відбувається постійне збільшення обсягу експортно-імпортних перевезень товарів і транспортних засобів; потоку фізичних та юридичних осіб, які переміщують товари та транспортні засоби; кількості вантажних перевезень. Відтак зростає роль митних перевізників.

Перевізник – особа, яка переміщує товари або бере на себе зобов'язання та відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України та/або митною територією України, зокрема [49]:

– для змішаного (комбінованого) перевезення – особа, яка використовує (експлуатує) транспортний засіб, що безпосередньо приводить у рух або перевозить розміщені на ньому інші транспортні засоби як активний транспортний засіб;

– для морського чи повітряного перевезення за договором чартеру (фрахтування) судна – особа, яка укладає договір і видає авіаційну вантажну накладну (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading) з метою безпосереднього перевезення товарів

Експрес-перевізник – перевізник, який на виконання угоди (угод) з іноземним оператором про обмін міжнародними експрес-відправленнями здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень з використанням будь-якого виду транспорту, забезпечує приймання, обробку, пред'явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення, видачу одержувачам (повернення відправникам), а також використовує інформаційні, телекомунікаційні, інформаційно-телекомунікаційні

системи для відстеження проходження міжнародних експрес-відправлень протягом усього часу переміщення від відправника до одержувача, електронну систему обліку та зберігання відправлень [49].

Перевізники мають право:

1) не приймати для перевезення між митними органами товари у разі оформлення митних та/або транспортних документів з порушенням порядку, встановленого законодавством України;

2) замінювати моторний транспортний засіб, попередньо повідомивши митний орган призначення про причини такої заміни (технічний стан, екологічні вимоги, економічна доцільність);

3) замінювати уповноважену перевізником особу (водія), відповідальну за доставку товарів до митного органу призначення, попередньо повідомивши цей орган про причини такої заміни (стан здоров'я, візові питання, вимоги Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення);

4) з дозволу митного органу призначення вивантажувати товар на склад цього органу, якщо доставлені перевізником товари, що перебувають під митним контролем, протягом трьох діб не будуть заявлені відповідальною за це особою до жодного митного режиму. У такому разі витрати на вивантаження та зберігання товару відшкодовуються його власником;

5) отримувати роз'яснення причин відмови у митному оформленні чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та перелік заходів, яких необхідно вжити для їх усунення.

Перевізники зобов'язані:

1) під час прийняття товарів до перевезення перевіряти точність відомостей щодо кількості вантажних місць, їх маркування, номери, зовнішній стан товарів та їх пакування. У разі неможливості такої перевірки вносити відповідний запис до міжнародної автомобільної накладної (CMR);

2) у встановлений строк доставляти товари до митного органу призначення, а також подавати передбачені законодавством документи на них;

3) не розпочинати вивантаження чи перевантаження товарів без дозволу митного органу;

4) у разі прибуття до митного органу призначення у неробочий час забезпечувати схоронність товарів і вживати визначених митним органом заходів для недопущення їх несанкціонованого вилучення з-під митного контролю;

5) у встановлені строки подавати в установленому порядку до митного органу загальну декларацію прибуття.

У разі поміщення товарів у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту перевізники зобов'язані виконувати обов'язки, визначені зазначеною Конвенцією.

Забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів здійснюється шляхом надання митним органам забезпечення сплати митних платежів. Одним із способів забезпечення сплати митних платежів є гарантія, яка видається підприємством, яке отримало статус гаранта та внесено до реєстру гарантів.

Гарант – банк, страхова чи фінансова компанія, яка бере на себе зобов'язання щодо виплати на вимогу митного органу коштів у межах розміру гарантії та в порядку і строки, визначені Митним кодексом України, у разі невиконання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності обов'язку із сплати митних платежів.

Гарантом можуть виступати такі фінансові установи [49]:

- 1) банки;
- 2) страховики, крім страховиків, які здійснюють страхування життя;
- 3) фінансові компанії, які мають право на провадження діяльності з надання гарантій.

Фінансова установа, що претендує на отримання статусу гаранта, має відповідати таким умовам:

- 1) бути резидентом України;
- 2) провадити діяльність з надання фінансових послуг протягом кожного кварталу упродовж останніх 36 місяців;
- 3) не мати податкового боргу;
- 4) не мати простроченої заборгованості перед митними органами за виданими гарантіями, у тому числі заборгованості, що оскаржується в судовому або адміністративному порядку;
- 5) для банку:
 - а) мати чинну банківську ліцензію;
 - б) не мати випадків застосування протягом останніх 12 місяців Національним банком України заходів впливу у вигляді обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій, у тому числі операцій із пов'язаними з банком особами, віднесення банку до категорії проблемних або неплатоспроможних, відкликання банківської ліцензії чи ліквідації банку;
 - в) не мати випадків застосування протягом останніх 12 місяців до банку або до власників істотної участі в банку, або до пов'язаних із банком осіб санкцій Україною, іноземними державами (крім держави, визнаної державою - агресором відповідно до законодавства), міждержавними об'єднаннями, міжнародними організаціями;
 - г) дотримуватися економічних нормативів, встановлених Національним банком України, протягом останніх шести місяців;
- б) для страховика:
 - а) мати чинну ліцензію на здійснення страхової діяльності за видом страхування відповідальності перед третіми особами (крім цивільної відповідальності власників наземного транспорту, відповідальності власників повітряного транспорту, відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника));
 - б) дотримуватися обов'язкових критеріїв і нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика протягом останніх 36 місяців;
 - в) мати сформовані страхові резерви у порядку та обсягах, визначених законодавством, протягом останніх 36 місяців;
 - г) не перебувати у процедурі санації боржника до порушення провадження

у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців;

г) не мати випадків порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців;

д) не мати випадків застосування протягом останніх 36 місяців Національним банком України заходів впливу за недотримання нормативів достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика;

7) для фінансової компанії:

а) мати чинну ліцензію фінансової компанії, що надає право на провадження діяльності з надання гарантій;

б) дотримуватися критеріїв та вимог до діяльності фінансової компанії, встановлених Національним банком України, протягом останніх 36 місяців;

в) дотримуватися обов'язкових нормативів та/або пруденційних вимог до фінансових компаній, які надають гарантії, встановлених Національним банком України, протягом останніх 36 місяців;

г) не мати випадків порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців;

г) не перебувати у процедурі санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство протягом останніх 36 місяців.

До досвіду провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг не враховується досвід провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках або діяльності ломбарду.

Гарант набуває право на провадження діяльності з видачі гарантій з моменту його внесення до реєстру гарантів, якщо він виконує встановлені умови. Наразі гарантами сплати митних платежів в Україні виступають: ПАТ «Страхова компанія «Універсальна», АТ «Комінбанк», АТ «Акціонерний банк «Радабанк», ПАТ «Страхова компанія «ВУСО», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Велта», ПАТ «Страхова компанія «Перша», ПАТ «Страхова група «ТАС», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «страхова компанія «ІНГО», АТ «Перший український міжнародний банк», ТДВ «Страхова компанія «Гардіан», АТ «Райффайзен банк», ПАТ «Страхова компанія «Арсенал страхування», ПАТ АБ «Південний», ПАТ «Комерційний банк «Акордбанк», АТ «Альтбанк», ПАТ «Банк Восток», АТ «Страхова компанія «ББС Іншуранс», ПАТ АБ «Укргазбанк», ПАТ «МТБ банк», ПТ «Гарант сервіс Україна» ТОВ «Делюкс фінанс» і компанія» [58].

У разі порушення митних правил необхідне своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, пов'язаної з таким порушенням, вирішення її з дотриманням вимог закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, та запобігання таким правопорушенням.

Крім суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або їх представників, які порушили митні правила, та представників митних органів, участь у провадженні у справах про порушення таких правил можуть брати такі особи [49]:

1) представники осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, та заінтересованих осіб (законні

представники, представники, які діють на підставі довіреності, доручення);

- 1) захисники;
- 2) експерти;
- 3) перекладачі;
- 4) свідки;
- 5) поняті.

Представниками осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а також власників товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон (заінтересованих осіб), можуть бути:

1) законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що посвідчують їх повноваження, – у справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник;

2) інші особи – на підставі нотаріально посвідченої довіреності. Довіреність громадянина на участь у справі може бути посвідчена посадовою особою організації, в якій довіритель працює, перебуває на стаціонарному лікуванні, або за місцем його проживання; військовослужбовця – командиром військової частини; особи, яка проживає в населеному пункті, де немає нотаріусів, – уповноваженою на це посадовою особою органу місцевого самоврядування.

Захисник – особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності – свідка та надавати їм необхідну юридичну допомогу. Як захисники допускаються адвокати та інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Захисниками можуть бути також близькі родичі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка, їх опікуни або піклувальники.

Експерт – особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку. Експерт призначається посадовою особою митного органу, в провадженні якої перебуває справа про порушення митних правил, у разі потреби в спеціальних знаннях.

Перекладач – особа, яка володіє мовою, знання якої необхідне для здійснення перекладу під час провадження у справі про порушення митних правил. Як перекладач може виступати посадова особа митного органу.

Свідок – будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, що підлягають встановленню у справі про порушення митних правил.

Понятий – особа, яка залучається до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил. Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані у справі. Понятим не може бути родич особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, її представника, а також працівники митних органів.

2.6. Авторизовані економічні оператори як специфічні учасники митних правил і формальностей

З метою оптимізації митних правил і формальностей на рівні Митного кодексу України закріплена можливість створювати автоматизовані економічні оператори.

Підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію набуває статус **авторизованого економічного оператора** (далі – АЕО).

Для цілей визначення ролі підприємства в міжнародному ланцюзі постачання товарів терміни щодо авторизованих економічних операторів вживаються у такому значенні [49]:

1) виробник – підприємство, яке безпосередньо виготовляє товари, призначені для експорту;

2) експортер (імпортер) – підприємство, яке на підставі укладених ним безпосередньо або через посередника (комісіонера, агента, консигнатора тощо) зовнішньоекономічних договорів (контрактів) здійснює експорт (імпорт) товарів з переміщенням їх через митний кордон України, незалежно від митного режиму, в який поміщуються такі товари;

3) митний представник – підприємство, яке виступає посередником (митним брокером, комісіонером, агентом, консигнатором тощо) під час виконання зовнішньоекономічного договору (контракту);

4) перевізник – особа, яка переміщує товари або бере на себе зобов'язання та відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України та/або митною територією України;

5) експедитор – суб'єкт господарювання, який за дорученням клієнта та за його рахунок виконує або організовує виконання транспортно-експедиторських послуг, визначених договором транспортного експедирування;

6) утримувач складу – підприємство, у власності чи користуванні якого перебуває митний склад, об'єкти складу тимчасового зберігання, об'єкти вільної митної зони.

Авторизація АЕО може бути таких типів:

1) про надання права на застосування спрощень (далі – АЕО-С);

2) про підтвердження безпеки та надійності (далі – АЕО-Б).

Підприємство самостійно обирає тип авторизації та може одночасно мати авторизації обох типів.

Авторизація АЕО визнається на всій території України.

Визнання митними адміністраціями іноземних держав авторизації АЕО, отриманої підприємствами-резидентами, здійснюється відповідно до міжнародних договорів України.

Для надання авторизацій застосовуються такі критерії [49]:

1) дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності;

2) належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та

транспортної документації;

3) стійкий фінансовий стан;

4) забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства;

5) дотримання стандартів безпеки та надійності.

Умови відповідності підприємства критеріям надання авторизації відображено на рис. 2.3.

Критерій	Умови відповідності
Дотримання вимог митного і податкового законодавства України, а також відсутність фактів притягнення до кримінальної відповідальності	<ul style="list-style-type: none">– відсутність непогашеної судимості ключових осіб підприємства щодо злочинів у сфері господарської діяльності або професійної діяльності– відсутність протягом року оцінки підприємства та попередніх 3-х років адміністративних стягнень за порушення митних правил, що належать до систематичних або серйозних, ключовими особами підприємства, а також митними брокерами, перевізниками, що діяли в інтересах підприємства
Належна система ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації	<ul style="list-style-type: none">– система обліку забезпечує детальний аудиторський слід– ІТ-система не дозволяє непомітно вносити або змінювати дані про операції з товарами, захищена від несанкціонованого доступу і втрати даних– налагоджена система внутрішнього контролю– налагоджені митні процедури– наявні процедури добровільного інформування митниці про ознаки порушень
Стійкий фінансовий стан	<ul style="list-style-type: none">– відсутність справи про банкрутство або статусу боржника до відкриття провадження про банкрутство– відсутність податкового боргу зі сплати митних платежів та інших податків– показники фінансової стійкості і ліквідності за даними річної (проміжної) фінансової звітності відповідають нормативним значенням, а також відсутні від'ємні активи (окрім випадків, коли вони можуть бути забезпечені)
Забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства	<ul style="list-style-type: none">– підприємство більше 3-х років здійснює експортноімпортні операції (діяльність в межах міжнародного ланцюга постачання товарів) або– підприємство має співробітника, відповідального за митні питання, який має досвід практичної роботи за напрямом здійснення митних формальностей не менше 3-х років
Дотримання стандартів безпеки та надійності	<ul style="list-style-type: none">– об'єкти захищені від проникнення– наявні процедури для безпеки товарів та об'єктів– наявність працівника з питань безпеки та надійності для взаємодії з митним органом

Рис.2.3. Умови відповідності підприємства критеріям надання авторизації*

*Складено авторами на основі [55]

Авторизація АЕО-С надається за умови підтвердження відповідності підприємства критеріям 1-4.

Авторизація АЕО-Б надається за умови підтвердження відповідності підприємства критеріям 1-3 та 5.

Авторизація АЕО-С або АЕО-Б, за умови, що її дія не зупинена або така авторизація не анульована, є підтвердженням відповідності підприємства критеріям, визначеним абзацом сьомим або восьмим цієї частини відповідно.

Для надання авторизації АЕО підприємство подає до Держмитслужби *заяву про надання авторизації АЕО та анкету самооцінки*.

Держмитслужба веде Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів та забезпечує його оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті.

Після отримання авторизації АЕО-С або АЕО-Б підприємство повинно не допускати випадків невідповідності встановленим критеріям. Митні органи здійснюють моніторинг відповідності підприємства зазначеним критеріям.

Підприємство має право в порядку та на умовах, визначених Митним кодексом України, застосовувати такі спрощення [49]:

- 1) загальна гарантія;
- 2) загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків;
- 3) загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків;
- 4) звільнення від гарантії;
- 5) самостійне накладання пломб спеціального типу;
- 6) процедура спрощеного декларування;
- 7) процедура випуску за місцезнаходженням.

Підприємство має право застосовувати інші транзитні спрощення, передбачені Митним кодексом України, та спрощення, передбачені міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у порядку та на умовах, визначених такими міжнародними договорами та законодавством України з питань митної справи.

Підприємство, яке отримало авторизацію АЕО-С, користується такими перевагами [49]:

- 1) виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;
- 2) зменшення автоматизованою системою управління ризиками форм та обсягів митного контролю під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- 3) використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;
- 4) використання національного логотипа АЕО.

Підприємство, яке отримало авторизацію АЕО-Б, користується такими перевагами [49]:

- 1) отримання від митного органу повідомлення про те, що відповідні

товари і транспортні засоби комерційного призначення на основі результатів аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття обрано для проведення митного огляду в пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України до моменту їх переміщення через митний кордон України;

2) виконання митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення в першочерговому порядку;

3) зменшення автоматизованою системою управління ризиками форм та обсягів митного контролю під час здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення;

4) використання спеціально визначеної (за наявності) смуги руху в пункті пропуску через державний кордон України для переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного призначення;

5) використання національного логотипа АЕО.

Якщо за результатами застосування системи управління ризиками виявлено, що надсилання повідомлення може вплинути на результати митного огляду, посадові особи митного органу мають право проводити митний огляд без надсилання такого повідомлення.

Наразі авторизованими економічними операторами в Україні є: ТОВ «Запорізький завод кольорових сплавів», ТОВ Фірма «Каскад», ТОВ «АКВ Українське каолінове товариство», ТОВ «КЛІНГСПОР», ТОВ «Оріфлейм Україна», ТОВ «Попільнянський комбікормовий завод», ТОВ «АРКЕТТ ВІНІСІН», ТОВ «АГРОСЕМ», ПАТ «Запорізький абразивний комбінат», ТОВ «КЕНПАК УКРАЇНА», Спільне українсько-польське підприємство в формі ТОВ «МОДЕРН-ЕКСПО», АТ «Криворізький залізорудний комбінат», ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат», ТОВ «ЕЙР ПРОДАКТС УКРАЇНА», ТОВ «ОБІО», ТОВ «БЮРО ВИН», ТОВ «ГУАЛА КЛОЖЕРС ТЕХНОЛОГІЯ УКРАЇНА», ПП «ІНАУТ», ПрАТ «Іллічівськзовніштранс», ПАТ «СКФ УКРАЇНА», МП «Рокада» у формі ТОВ, ТОВ «Калуський комбінат хлібопродуктів», ПП «ОЛІЯР», ТОВ «ЛЕОНІ ВАЕРІНГ СИСТЕМС УА ГМБХ», ТОВ «ГЕЛУС ЛТД», ТОВ «М Т І», ТОВ «БАРЛІНЕК ІНВЕСТ», ТОВ «ШРЕДЕР», ТОВ «ХФК «БЮКОН», ТОВ «СВІСС КРОНО», ТОВ «Радехівський цукор», ДП «ФМ ЛОЖІСТІК ДНІПРО», ТОВ «ФУДЖІКУРА АУТОМОТІВ УКРАЇНА ЛЬВІВ», ТОВ «Скляний альянс», ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель», ТОВ «НОВА ПОШТА ГЛОБАЛ», ТОВ «Волинська меблева компанія-Україна», ТОВ «Епіцентр К», ТОВ «ГУАЛАПАК УКРАЇНА», ТОВ «РЕХАУ», ПАТ «ТЕХНОЛОГІЯ», ФГ «ОРГАНІК СИСТЕМС», ПВТП «ДЖІ-ЕН-ЕЛ», ТОВ «ПЛАСТИКС-УКРАЇНА», ТОВ «Видавничий дім «УКРПОЛ», ПАТ «СТАЛЬКАНАТ», ТОВ «Кондитерська фабрика «ЯРИЧ», ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна» [58].

Отримання статусу АЕО є своєрідною «довіреністю» від митниці, що засвідчує наявність високого рівня довіри держави до декларанта зі статусом АЕО. Водночас розгалужена система міжнародних угод про взаємне визнання статусу АЕО обумовлює новий прихований тренд у побудові комерційних зв'язків на міжнародній арені. Міжнародні партнери розуміють, що декларант, який має змогу користуватись спеціальними спрощеннями та перевагами під час

проходження митних формальностей зможе забезпечити виконання зобов'язань з постачання товарів без зайвих затримок при перетинанні митного кордону, що у свою чергу є економією і грошей, і часу, що у бізнесі є майже тотожними ресурсами.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. На які групи поділяють учасників митних правил і формальностей?
2. Які завдання виконують митні органи в Україні?
3. Які органи державної влади, крім митних, мають окремі повноваження щодо митних правил і формальностей?
4. Хто є фізичними особами – резидентами та нерезидентами щодо митних правил і формальностей?
5. Хто є юридичними особами – резидентами та нерезидентами щодо митних правил і формальностей?
6. Які послуги надають митні брокери?
7. Які повноваження мають утримувач складу тимчасового зберігання, утримувач митного складу, утримувач магазину безмитної торгівлі, утримувач вільної митної зони, утримувач вантажного митного комплексу?
8. Якими правами та обов'язками щодо митних правил і формальностей наділені перевізники?
9. Яким умовам має відповідати фінансова установа, що претендує на отримання статусу гаранта?
10. Якими перевагами користуються підприємства, які отримали статус авторизованого економічного оператора?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. До суб'єктів, що мають державно-владні повноваження у митній сфері, належать:
 - а) авторизовані економічні оператори;
 - б) митні органи;
 - в) митні брокери;
 - г) перевізники.
2. До суб'єктів, які забезпечують дотримання митних правил і формальностей на підставі дозвільних документів, відносять:
 - а) митні органи;
 - б) митних брокерів;
 - в) гарантів;
 - г) свідки митних правопорушень.
3. До суб'єктів, що виконують допоміжну функцію для забезпечення дотримання митних правил і формальностей, належать:

- а) перевізники;
- б) утримувачі митних складів;
- в) митні брокери;
- г) митні органи.

4. До завдань Держмитслужби відносять:

- а) створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- б) здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів;
- в) ведення бухгалтерського обліку виконання бюджетів;
- г) здійснення державного фінансового контролю.

5. Нерезиденти, – це:

- а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном;
- в) фізичні особи – громадяни України, які мають постійне місце проживання в Україні;
- г) особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України.

6. Резиденти, – це:

- а) громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України;
- б) розташовані на території України дипломатичні представництва іноземних держав;
- в) інвестори (оператори) за угодою про розподіл продукції;
- г) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які здійснюють свою діяльність за межами України.

7. Подання відомостей митним органам про всі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон, – це:

- а) митний контроль;
- б) митне оформлення;
- в) митне оподаткування;
- г) митне декларування.

8. Підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України, – це:

- а) перевізник;
- б) гарант;
- в) митний брокер;
- г) утримувач вільної митної зони.

9. Особа, яка переміщує товари або бере на себе зобов'язання та відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України та/або митною територією України, – це:

- а) утримувач вільної митної зони;

- б) перевізник;
- в) утримувач вантажного митного комплексу;
- г) митний брокер.

10. Фінансова установа, яка бере на себе зобов'язання щодо виплати на вимогу митного органу коштів у межах встановленого розміру у разі невиконання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності обов'язку із сплати митних платежів, – це:

- а) митний брокер;
- б) перевізник;
- в) утримувач магазину безмитної торгівлі;
- г) гарант.

11. Які фінансові установи не можуть виступати гарантами сплати митних платежів?

- а) державні банки;
- б) фінансові компанії;
- в) приватні банки;
- г) страховики, які здійснюють страхування життя.

12. Особа, яка має необхідні знання для надання відповідного висновку у справі про порушення митних правил, – це:

- а) захисник;
- б) свідок;
- в) перекладач;
- г) експерт.

13. Будь-яка особа, якщо є підстави вважати, що їй відомі обставини, що підлягають встановленню у справі про порушення митних правил, – це:

- а) свідок;
- б) понятий;
- в) захисник;
- г) експерт.

14. Особа, яка залучається до участі у проведенні процесуальних дій у справі про порушення митних правил, – це:

- а) понятий;
- б) перекладач;
- в) гарант;
- г) перевізник.

15. Підприємство відповідає критерію дотримання вимог митного та податкового законодавства України, а також відсутності фактів притягнення до кримінальної відповідальності для надання статусу авторизованого економічного оператора у разі дотримання таких умов:

а) запровадження процедури для забезпечення контролю за здійсненням передбачених законом заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

б) відсутності кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності;

в) відсутності протягом року оцінки підприємства та попередніх трьох

календарних років податкового боргу із сплати митних платежів;

г) наявності працівника, відповідального за митні питання, який має досвід практичної роботи за напрямом здійснення митних формальностей не менше трьох років.

16. Підприємство відповідає критерію належної системи ведення бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації для надання статусу авторизованого економічного оператора у разі дотримання таких умов:

а) відсутності випадків контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів;

б) неперевування у процедурі санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

в) запровадження процедур для забезпечення належного зберігання, попередження втрати та захисту облікових записів, документів та інформації щодо його господарської діяльності;

г) наявності працівника, на якого покладений обов'язок із взаємодії з митними органами з питань безпеки та надійності.

17. Підприємство відповідає критерію стійкого фінансового стану для надання статусу авторизованого економічного оператора у разі дотримання таких умов:

а) забезпечення системою обліку можливості виокремлення відомостей про товари з різним митним статусом;

б) щодо такого підприємства не відкрито провадження у справі про банкрутство;

в) вжиття всіх необхідних заходів для захисту первинних облікових та інших документів, реєстрів бухгалтерського та складського обліку, інформаційно-комунікаційних та інформаційних (автоматизованих) систем від несанкціонованого доступу до них;

г) підприємство має досвід здійснення діяльності в межах міжнародного ланцюга постачання товарів протягом року оцінки підприємства та попередніх трьох календарних років.

18. Підприємство відповідає критерію забезпечення практичних стандартів компетенції або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства для надання статусу авторизованого економічного оператора у разі дотримання таких умов:

а) відсутності непогашеної судимості ключових осіб підприємства щодо злочинів у сфері господарської діяльності або професійної діяльності;

б) відповідності показників фінансової стійкості і ліквідності за даними річної (проміжної) фінансової звітності нормативним значенням;

в) наявності зобов'язань працівників підприємства щодо інформування митних органів про випадки порушення вимог податкового законодавства та законодавства України з питань митної справи;

г) наявності працівника, відповідального за митні питання, який має досвід практичної роботи за напрямом здійснення митних формальностей не менше трьох років.

19. Підприємство відповідає критерію дотримання стандартів безпеки та надійності для надання статусу авторизованого економічного оператора у разі дотримання таких умов:

а) відсутності протягом року оцінки підприємства та попередніх трьох років адміністративних стягнень за порушення митних правил, що належать до систематичних або серйозних;

б) відповідності організаційно-штатної структури підприємства змісту і масштабам його діяльності;

в) запровадження та виконання задокументованих (у вигляді інструкцій, порядків, політик тощо) процедур для виявлення і попередження несанкціонованих дій з товарами, транспортними засобами комерційного призначення, що підлягають або підлягатимуть митному контролю;

г) наявності працівника, відповідального за митні питання, який має досвід практичної роботи за напрямом здійснення митних формальностей не менше трьох років.

20. Який орган державної влади веде Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів?

а) Державна податкова служба України;

б) Державна аудиторська служба України;

в) Державна міграційна служба України;

г) Державна митна служба України.

РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОДАВСТВО, ЩО ВРЕГУЛЬОВУЄ МИТНІ ПРАВИЛА ТА ФОРМАЛЬНОСТІ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

національне законодавство, міжнародне законодавство, наднаціональне законодавство, припис, заборона, дозвіл, рекомендація, міжнародний договір (угода, конвенція, пакт, протокол), Конституція України, Закон України, Указ Президента України, постанова Кабінету Міністрів України, розпорядження Кабінету Міністрів України, наказ Міністерства фінансів України, наказ Державної митної служби України, лист Державної митної служби України, спільні (міжвідомчі) нормативні акти Держмитслужби з іншими органами виконавчої влади, рішення суду

3.1. Загальна характеристика законодавства, що регламентує митні правила та формальності

Відносини учасників, які виникають у зв'язку з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон, регулюються відповідним законодавством.

Законодавство регулює відносини, що виникають під час перетину суб'єктами митного кордону та здійснення зовнішньоекономічної діяльності, а також відносини щодо:

- встановлення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон;
- митного оформлення та митного контролю, оскарження актів, дій (бездіяльності) митних органів та їх посадових осіб;
- встановлення та застосування митних процедур і режимів, нарахування та стягнення митних платежів.

Законодавство, що врегульовує митна правила та формальності, – це встановлені чи санкціоновані державою норми поведінки, які регламентують суспільні відносини, що виникають у процесі чи з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, тобто у митній сфері.

Виокремлюють два основні рівні законодавчого регулювання митних правил і формальностей, проте наразі з'явився третій рівень, що активно формується в умовах розширення міжнародних інтеграційних процесів:

- 1) **національне законодавство** – внутрішнє законодавство держав, що врегульовує митні правила та формальності;
- 2) **міжнародне законодавство** – міжнародно-правові договори та угоди, що стосуються митних правил і формальностей;
- 3) **наднаціональне законодавство** – митно-правові норми наднаціонального (міжнародного, інтеграційного) рівня.

Останній наднаціональний рівень – неминучий елемент механізму правового забезпечення міжнародних інтеграційних процесів. Даний рівень включає норми права, що ухвалюються адміністративно-розпорядчими органами

регіональних митно-економічних об'єднань Прикладом можуть бути рішення, прийняті Євразійською економічною комісією (ЄЕК) – регулюючим органом Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) або рішення Європейської комісії (ЄК) – вищого органу виконавчої влади Європейського союзу (ЄС).

Проводячи порівняння юридичної природи міжнародного та національного законодавств, що врегульовують митні правила та формальності, можна назвати як їх загальні ознаки, так і низку специфічних відмінностей.

Загальні ознаки міжнародного та національного законодавств, що врегульовують митні правила та формальності, включають:

- обидва законодавства є сукупністю юридичних норм, обов'язкових для учасників митних правил і формальностей;

- обидва законодавства мають подібну внутрішню структуру, що містить принципи, галузі, підгалузі, норми права;

- обидва законодавства використовують ідентичні юридичні категорії та правові конструкції, такі, як правовідносини, суб'єкт, об'єкт, предмет, метод регулювання тощо.

Водночас міжнародне та національне законодавства, що врегульовують митні правила та формальності, відрізняються за низкою ознак, що диференціюють:

- за об'єктом регулювання: міжнародне законодавство регламентує суспільні відносини з обов'язковою участю іноземних суб'єктів, тоді як національне законодавство регулює внутрішні адміністративно-управлінські відносини у сфері митної справи;

- за суб'єктами права: суб'єктами національного законодавства є органи влади конкретної держави, тоді як суб'єктами міжнародного законодавства – інститути, що мають публічний характер (держави, об'єднання держав, міжнародні організації тощо);

- за домінуючими формами джерел: якщо у національному законодавстві переважає нормативний акт у вигляді закону та підзаконного акта, то у міжнародному законодавстві – договори та звичаї;

- за механізмом нормотворчості: оскільки на міжнародному рівні відсутній будь-який правосуб'єктний законодавчий орган, то норми міжнародного законодавства створюються державами договірним шляхом;

- за рівнем внутрішньої демократизації: норми міжнародного законодавства прийнято вважати більш демократичними, адже вони менш залежні від соціальної природи та політичних переваг державно-владного апарату, що породжує норми національного законодавства;

- за механізмом застосування правових норм (примусу і вирішення конфліктів): оскільки у міжнародних відносинах немає судових і виконавчих органів влади (ідентичних існуючим у державах), то механізми реалізації митно-правової норми та дозволу правових деліктів у національному та міжнародному законодавстві істотно відрізняються.

Норми міжнародного законодавства визнаються як правові джерела переважною більшістю країн світу. Міжнародні договори у сфері митної справи суттєво впливають на чинне національне законодавство кожної держави. Адже

інтеграційні процеси, зокрема економічні, істотно впливають на процеси уніфікації та гармонізації національних законодавств країн – членів різноманітних міжнародних організацій і об'єднань держав. Відтак метою такого уніфікуючого впливу є однакове регулювання митних правил і формальностей.

Наразі більшість норм національного законодавства запозичено з міжнародного митного законодавства або приведено у відповідність до нього. Це досить закономірне явище, адже, наприклад, у рамках ЄС на сьогоднішній день створено та функціонує наднаціональний орган (Європейська комісія), який має повноваження видавати загальнообов'язкові наднаціональні правові акти, які мають пряму дію на території держав, що утворюють єдину митну територію ЄС.

Основна частина митних відносин щодо митних правил і формальностей регулюється нормами митного законодавства. Інша частина митних відносин регулюється нормами:

- кримінального законодавства (санкції за скоєння митних правопорушень і злочинів);
- кримінально-процесуального законодавства (щодо розслідування митних правопорушень і злочинів);
- фінансового законодавства (щодо адміністрування митних платежів);
- цивільного законодавства (у частині надання послуг суб'єктами, які здійснюють діяльність у митній сфері);
- трудового законодавства (у частині регулювання праці посадових осіб митних органів) тощо.

Способами, якими безпосередньо здійснюється законодавче регулювання митних правил і формальностей, є:

1. Припис – встановлення митним законодавством певної поведінки як безальтернативної. Наприклад, ст. 52 Митного кодексу України наказує, що декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов'язані: 1) заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультацій з митним органом; 2) подавати митному органу достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню; 3) нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням митному органу додаткової інформації. Водночас ст. 54 Митного кодексу України встановлює, що митний орган під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів зобов'язаний: 1) здійснювати контроль заявленої декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості, наявності в поданих зазначеними особами документах усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари; 2) надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана; 3) надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих у разі коригування митної вартості, а також щодо підстав здійснення такого коригування; 4) випускати у вільний обіг товари, що декларуються [49].

2. Заборона – встановлення митним законодавством табу на вчинення певних дій. Заборони та обмеження – комплекс заходів, що застосовуються щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон, що включає заходи нетарифного регулювання, заходи, що зачіпають зовнішню торгівлю товарами та вводяться виходячи з національних інтересів, особливі види заборон та обмежень зовнішньої торгівлі товарами, заходи експортного контролю, зокрема щодо продукції військового призначення, технічного регулювання, а також санітарно-епідеміологічні, ветеринарні, карантинні, фітосанітарні та радіаційні вимоги, які встановлені міжнародними договорами, та нормативними правовими актами держав-членів відповідно до міжнародних договорів цих держав. Так, у ст. 196 Митного кодексу України визначено заборони щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України, а у ст. 235 Митного кодексу України встановлено заборони та обмеження щодо переміщення (пересилання) окремих видів товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях [49].

3. Дозвіл – законодавче санкціонування учасника митних правил і формальностей із власної волі здійснювати чи утримуватися від скоєння будь-яких дій. Наприклад, ст. 365 Митного кодексу України закріплено, що громадянам, які в'їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного та залізничного транспорту, а також транспортними засобами особистого користування, дозволяється здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів [49].

4. Рекомендація – офіційне роз'яснення учаснику митних правил і формальностей щодо дотримання митного законодавства. Відповідно до ст. 68 Митного кодексу України Держмитслужба займається веденням УКТ ЗЕД, відтак розробляє пояснення і рекомендації до УКТ ЗЕД та забезпечує їх опублікування. У ст. 213 Митного кодексу України наголошено, що, у разі якщо неодноразово мають місце випадки недостатності базової суми загальної гарантії або звільнення від гарантії для здійснення митного оформлення товарів, митний орган рекомендує підприємству переглянути розмір базової суми [49].

3.2. Міжнародні договори та правила, що врегульовують митні правила та формальності

Міжнародне законодавство, що врегульовує митні правила та формальності, – сукупність формально визначених норм, які взаємопов'язані між собою та спрямованні на однотипне врегулювання суспільних відносин і забезпечуються волею та згодою суверенних держав.

До міжнародних договорів, що регламентують співробітництво України з міжнародними організаціями та іноземними державами з питань митних правил і формальностей, відносять:

1) у межах Організації об'єднаних націй (ООН):

– Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) (м. Женева, 19 травня 1956 р.), яка стандартизує умови, що

регулюють договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, зокрема стосовно документів, які застосовуються під час такого перевезення, а також відповідальності перевізника [31];

– Віденська конвенція про дипломатичні зносини (м. Відень, 18 квітня 1961 р.), що передбачає сприяння розвитку дружніх відносин між державами, незалежно від відмінностей у їхньому державному та суспільному устрої, адже такі привілеї та імунітети надаються не для вигод окремих осіб, а для забезпечення ефективного здійснення функцій дипломатичних представництв як органів, що представляють держави [8];

– Конвенція, додаткова до Варшавської конвенції, для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, здійснюваних особами, які не є перевізниками за договором (м. Гвадалахара, 18 вересня 1961 р.), що прийнята для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, здійснюваних особами, які є перевізниками за договором, зокрема вона надає право здійснювати перевезення на повітряних суднах, що орендуються [42];

– Віденська Конвенція про консульські зносини (м. Відень, 24 квітня 1963 р.), що передбачає сприяння розвитку дружніх відносин між державами, незалежно від відмінностей у їхньому державному та суспільному устрої, адже такі привілеї та імунітети надаються не для вигод окремих осіб, а для забезпечення ефективного здійснення консульськими установами функцій від імені їх держав [9];

– Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП) (м. Женева, 1 березня 1973 р.), яка застосовується до будь-якого договору автомобільного перевезення пасажирів і – у відповідних випадках – їхнього багажу транспортними засобами, коли в договорі зазначено, що перевезення здійснюється територією принаймні двох держав, і що пункт відправлення або пункт призначення, чи той і інший знаходяться на території однієї з держав-членів ООН [32];

– Митна Конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП 1975 року) (м. Женева, 14 листопада 1975 р.), метою прийняття якої є створення системи транспортування вантажів, які спрощують процедури їхнього оформлення при перетині ними кордонів [47];

– Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року (Гамбурзькі правила) (м. Гамбург, 31 березня 1978 р.), що врегулює питання відповідальності вантажовідправника та перевізника [30];

– Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням (м. Базель, 22 березня 1989 р.), яка розроблена для зменшення руху небезпечних відходів між країнами, і зокрема, для запобігання неконтрольованої утилізації небезпечних відходів у країнах, що розвиваються [2];

– Вассенаарська домовленість щодо контролю за експортом звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання (м. Вассенаарі, 1 липня 1996 р.), яка укладена з метою сприяння регіональній та міжнародній

безпеці та стабільності шляхом підвищення прозорості і посилення відповідальності у передачах звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання, запобігаючи таким чином дестабілізуючим накопиченням [6];

– Будапештська конвенція про договір перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами (КПВВ) (м. Будапешт, 22 червня 2001 р.), яка передбачає установлення за допомогою загальної угоди деяких одноманітних правил, що стосуються договору перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами [5];

– Конвенція ООН про контракти на міжнародне перевезення вантажів повністю або частково морським транспортом (м. Роттердам і м. Нью-Йорк, 11 грудня 2008 р.), що встановлює всеохоплюючий, єдиний правовий режим, який регулює права та обов'язки вантажовідправників, перевізників та вантажоодержувачів за контрактом на перевезення від дверей до дверей, що передбачають міжнародні морські перевезення [29];

2) у межах Світової організації торгівлі (СОТ):

– Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) (м. Женева, 30 жовтня 1947 р.), яка покликана сприяти цілям, спрямованим на підвищення рівня життя, забезпечення повної зайнятості та значного і постійного зростання реального доходу й ефективного попиту, повного використання світових ресурсів та розширення виробництва й обміну товарів, шляхом укладення взаємних та взаємовигідних домовленостей, спрямованих на значне зниження тарифів та інших бар'єрів у торгівлі і на усунення дискримінаційного режиму в міжнародній торгівлі [12];

– Угода про заснування Світової організації торгівлі (м. Марракеш, 15 квітня 1994 р.) з додатками, яка підписана з метою створення СОТ для полегшення укладення обопільних і взаємовигідних домовленостей, спрямованих на значне зниження тарифів й інших бар'єрів у торгівлі та на усунення дискримінаційного режиму в міжнародних торговельних відносинах [174];

3) у межах Всесвітньої митної організації (ВМО) та Ради митного співробітництва (РМС):

– Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року (м. Брюссель, 15 грудня 1950 р.), відповідно до якої учасники Всесвітньої митної організації, висловлюючи бажання забезпечити якомога вищий рівень погодженості й однаковості їх митних систем і посилити вивчення проблем, що виникають у ході розвитку і поліпшення митної техніки і митного законодавства, погодилися створити Раду митного співробітництва [39];

– Митна конвенція про карнет А. Т. А. для тимчасового ввезення товарів (м. Брюссель, 6 грудня 1961 р.), що передбачає прийняття загальних процедур тимчасового безмитного ввезення товарів для отримання суттєвих вигод при здійсненні міжнародної комерційної та культурної діяльності та забезпечення митним системам держав більш високого рівня гармонії та однаковості [46];

– Митна конвенція, що стосується контейнерів 1972 року (м. Женева, 2 грудня 1972 р.), яка прийнята для розширення та полегшення міжнародних контейнерних перевезень [48];

– Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур

(Киотська конвенція) (м. Кіото, 18 травня 1973 р.) з додатками про внесення змін, яка передбачає спрощення і гармонізацію митних процедур шляхом досягнення, у тому числі завдяки застосуванню таких принципів: здійснення програм, спрямованих на постійне удосконалення та підвищення ефективності митних правил та процедур; застосування митних правил та процедур є передбачуваним, послідовним та прозорим; надання заінтересованим сторонам усієї необхідної інформації щодо законів, нормативно-правових та адміністративних актів з митного регулювання, митних правил та процедур; затвердження сучасних методів роботи, таких як система аналізу ризиків й методу контролю, який базується на аудиті, а також максимальне практичне використання інформаційних технологій; співробітництво з іншими національними органами влади, митними службами інших держав та торговими співтовариствами, у всіх випадках, коли це можливо; впровадження відповідних міжнародних стандартів; забезпечення безперешкодного доступу причетних сторін до процедур адміністративного та судового контролю [53];

– Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (м. Найробі, 9 червня 1977 р.), яка передбачає, що митні органи держав-учасниць ВМО надаватимуть взаємну допомогу з метою відвернення, розслідування та припинення порушень митного законодавства згідно з положеннями цієї Конвенції [51];

– Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах (м. Женева, 21 жовтня 1982 р.), що має на меті скорочення вимог відносно дотримання формальностей, а також видів і тривалості контролю, зокрема шляхом національної і міжнародної координації процедур контролю і методів їх застосування [54];

– Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (м. Брюссель, 14 червня 1983 р.), що закріпила створення Гармонізованої системи опису та кодування товарів з метою сприяння міжнародній торгівлі, спрощення збору, зіставлення та аналізу статистичних даних, що особливо відносяться до міжнародної торгівлі, зменшення витрат, що викликаються повторним описом, класифікацією та кодуванням товарів при їх переході з однієї системи класифікацій в іншу в процесі міжнародної торгівлі, та сприяння стандартизації зовнішньоторговельної документації та передачі статистичних даних [52];

– Конвенція про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 26 червня 1990 р.) з поправками, що прийнята для полегшення тимчасового ввезення на основі спрощення та гармонізації митних процедур шляхом прийняття стандартизованих зразків документів для тимчасового ввезення як міжнародних митних документів щодо міжнародної гарантії [40];

– Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин (м. Брюссель, 27 червня 2003 р.), яка прийнята для забезпечення належного застосування митного законодавства на основі надання країнами-учасницями одна одній адміністративної допомоги шляхом взаємодії митних адміністрацій з метою недопущення, розслідування та припинення

митних правопорушень і для того, щоб зробити міжнародну систему постачання товарів безпечною [50];

4) у межах Всесвітнього поштового союзу (ВПС):

– Всесвітня поштова конвенція (м. Доха, 11 жовтня 2012 р.), в якій визначено правила, що застосовуються до міжнародної поштової служби [11];

– Угода про поштові платіжні послуги (м. Доха, 11 жовтня 2012 р.), яка укладена задля впровадження надійної, доступної і адаптованої для масового користувача поштової платіжної послуги на основі систем, які дозволяють забезпечити взаємодію мереж призначених операторів [177];

5) у межах Міжнародної морської організації (ММО):

– Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року (м. Афіни, 13 грудня 1974 р.), що визначає відповідальність перевізника в будь-якому міжнародному морському перевезенні пасажирів і його багажу [1];

– Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 року (м. Лондон, 09 квітня 1965 р.), яка спрямована на полегшення морського судноплавства шляхом забезпечення одноманітності формальностей і процедур [35];

6) у межах Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО):

– Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень (м. Монреаль, 28 травня 1999 р.), яка застосовується до будь-якого міжнародного перевезення пасажирів, багажу або вантажу, яке здійснюється повітряним судном за винагороду [41];

– Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. (м. Чикаго, 07 грудня 1944 р.), яка регламентує міжнародні польоти цивільних повітряних суден у міжнародному і національному повітряному просторах задля забезпечення їхньої ефективності і безпеки [34];

7) у межах Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) та Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ):

– Конвенція про процедуру спільного транзиту (м. Інтерлакен, 20 травня 1987 р.), яка визначає заходи щодо транзитного перевезення товарів між ЄАС і країнами-членами ЄАВТ, а також між самими країнами спільного транзиту, в тому числі, у відповідних випадках, стосовно товарів, які перевантажують, направляють далі або складують, шляхом запровадження процедури спільного транзиту незалежно від виду і походження товарів [37];

– Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами (м. Інтерлакен, 20 травня 1987 р.), яка встановлює інструменти для спрощення формальностей у торгівлі товарами між країнами-членами ЄАВТ, зокрема шляхом запровадження єдиного адміністративного документа, який необхідно використовувати для будь-якої процедури імпорту чи експорту, а також для процедури спільного транзиту, застосовного у торгівлі між країнами – членами ЄАВТ незалежно від виду та походження товарів [38];

– Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ (м. Рейк'явік, 24 червня 2010 р.), яка передбачає створення зони вільної торгівлі шляхом укладення цієї Угоди і додаткових Угод про сільське господарство, укладених одночасно між Україною та кожною окремою державою ЄАВТ [173];

8) у межах Європейського союзу (ЄС):

– Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (м. Брюссель, 27 червня 2014 р.), згідно з якою створюється асоціація між Україною, з однієї сторони, та ЄС і його державами-членами, з іншої сторони [171];

– Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України в «Митниці», Програмі Союзу для співробітництва в митній сфері (м. Брюссель, 5 вересня 2022 р.), відповідно до якої Україна бере участь у діяльності в рамках програми «Митниця» згідно з умовами, встановленими Протоколом III про Рамкову угоду між Україною і ЄС про загальні принципи участі України у програмах ЄС, та на умовах, визначених цією Угодою, а також будь-якими іншими нормативно-правовими актами, що стосуються реалізації програми «Митниця», у їхніх останніх редакціях [170];

9) у межах Організації за демократію та економічний розвиток (ГУАМ):

– Угода про взаємну допомогу й співробітництво в митних справах між урядами держав-учасниць ГУУАМ (м. Ялта, 4 липня 2003 р.), яка передбачає надання взаємної допомоги митними органами держав-учасниць ГУУАМ згідно з положеннями цієї Угоди, а також згідно з чинним законодавством держав-учасниць ГУУАМ для забезпечення належного дотримання митного законодавства, зокрема в галузі недопущення, виявлення, розслідування та припинення порушень митного законодавства [172];

– Протокол між митними адміністраціями держав-членів ГУАМ про взаємне визнання окремих результатів митних процедур щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через державні кордони держав-учасниць ГУАМ (м. Київ, 27 березня 2017 р.), укладений з метою спрощення митних процедур і прискорення оформлень при переміщенні товарів і транспортних засобів через державні кордони держав-членів ГУАМ [155];

– Протокол між митними адміністраціями держав-членів ГУАМ про взаємодію у сфері боротьби з митними правопорушеннями, пов'язаними з переміщенням товарів повітряним транспортом через державні кордони держав-учасниць ГУАМ (м. Кишинів, 5 жовтня 2018 р.), що поширюється на обмін інформацією щодо осіб, які, за наявними даними, готують, здійснюють або здійснили митні правопорушення, пов'язані з незаконним переміщенням товарів повітряним транспортом між територіями держав-учасниць ГУУАМ, а також товарів, які переміщуються фізичними або юридичними особами повітряним транспортом між територіями держав-учасниць ГУУАМ з порушенням митного законодавства держави будь-якої із держав-учасниць ГУУАМ [156];

10) у межах міждержавних домовленостей:

– Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) (м. Берн, 9 травня 1980 р.), згідно з якою було утворено Міжурядову організацію з міжнародних залізничних перевезень (ОТІФ), метою діяльності якої є сприяння, поліпшення і полегшення з будь-якого погляду міжнародного залізничного сполучення [33];

– Конвенція про процедуру міжнародного митного транзиту під час

перевезення вантажів залізничним транспортом із застосуванням накладної УМВС (м. Женева, 9 лютого 2006 р.), мета якої полягає в установленні процедури міжнародного митного транзиту для перевезення вантажів, яке здійснюється залізничними компаніями з використанням залізничної накладної [36].

Роль міжнародного законодавства у регулюванні митних правил і формальностей є визначальною, враховуючи фундаментальний принцип примату міжнародного права над національним, що є частиною принципу верховенства права. Не менш важливу роль серед норм міжнародного законодавства відіграють правила Інкотермс – офіційні правила, розроблені Міжнародною торговою палатою (МТП) для тлумачення термінів, що стосуються внутрішньої та міжнародної торгівлі [24, с.13]. З моменту створення правил Інкотермс у 1936 р., ці беззаперечні всесвітні стандарти договірної діяльності регулярно коригуються, щоб не відставати від розвитку міжнародної торгівлі, зокрема Інкотермс-2020 враховують поширення зон, вільних від митних платежів, зростання використання електронного зв'язку в ділових угодах і зміни в практиці перевезень, що відбуваються останнім часом.

3.3. Структура національного законодавства, що регулює митні правила та формальності

Національне законодавство, що врегульовує митні правила та формальності, – сукупність формально визначених норм, які регламентують митні правила та формальності у конкретній державі.

Національне законодавство України, яке регулює митні правила та формальності, складається з Конституції України, Митного кодексу України, інших законів України, що регулюють питання митної справи, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання Митного кодексу України та інших законодавчих актів. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені Митним кодексом України та іншими законами України, застосовуються правила міжнародного договору України.

Національне законодавство, що врегульовує митні правила та формальності утворює систему, побудовану відповідно до принципу верховенства закону. Місце конкретного нормативно-правового акту у цій системі визначено поняттям «юридичної сили», який характеризує ступінь підпорядкованості нормативно-правових актів, а саме: усі вони спираються на норми Конституції і законів України, які мають вищу юридичну силу; нормативно-правові акти вищих органів виконавчої влади слугують юридичною базою для актів, що прийняті органами виконавчої влади нижчого рівня; нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади мають більший масштаб дії, ніж акти органів виконавчої влади нижчого рівня; нормативно-правові акти галузевого (відомчого) характеру ґрунтуються на джерелах загальнодержавного характеру.

Враховуючи вплив законодавчих актів на суспільні відносини, що виникають в процесі дотримання митних правил і виконання митних формальностей, національне законодавство розташовує таким чином:

- міжнародні правові акти;
- Конституція України;
- закони України;
- нормативні акти Президента України;
- нормативні акти Уряду;
- спільні (міжвідомчі) нормативні акти Держмитслужби з іншими органами виконавчої влади;
- нормативні акти Держмитслужби;
- нормативні акти інших органів виконавчої влади;
- локальні акти обласних, регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних установ та організацій.

Конституція України, будучи основним Законом, є основним джерелом українського права взагалі та митного права, зокрема, містить обмежену кількість норм, що безпосередньо стосуються митних правил і формальностей. Це насамперед п. 9 ст. 92 Конституції України, яким передбачається, що «... законами України визначаються засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи». Пункт 8 ст. 116 свідчить про те, що Кабінет Міністрів України «... організує та забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи». Тим не менш, низка загальних норм Конституції України тією чи іншою мірою також можуть мати відношення до митних правил і формальностей. Так, ст. 8 про принцип верховенства права; ст. 33 про свободу пересування та право вільно залишати територію України; ст. 42 про право на підприємницьку діяльність, а також про захист споживачів; ст. 55 про право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб; ст. 57 про право знати свої права та обов'язки; ст. 62 про презумпцію невинності; ст. 67 про обов'язок сплачувати податки та збори [43].

Закон України – нормативно-правовий акт, що приймається Верховною Радою України, який регулює найбільш важливі суспільні відносини шляхом встановлення статусу, загальнообов'язкових правил поведінки суб'єктів таких відносин та відповідальності за порушення зазначених правил. Закони, що врегульовують митні правила та формальності, поділяють на дві групи: митні закони та закони, окремі норми (норма) яких стосуються митних правил і формальностей.

До митних законів, всі норми яких прямо чи опосередковано врегульовують митні правила та формальності, відносять Митний кодекс України [49] та Закон України «Про Митний тариф України» [137].

До законів, окремі норми (норма) яких стосуються митних правил і формальностей, належить ціла низка законів України, зокрема «Про зовнішньоекономічну діяльність» [135], «Про поштовий зв'язок» [144], «Про гуманітарну допомогу» [108], «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [103], «Про застосування спеціальних заходів щодо

імпорту в Україну» [113], «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» [131], «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» [132], «Про прикордонний контроль» [145] та багато інших законодавчих актів.

Крім Митного кодексу України є деякі інші кодифіковані нормативно-правові акти, які врегульовують митні правила та формальності. Так, норми Кодексу України про адміністративні правопорушення застосовуються при провадженні у справах про порушення митних правил, про що свідчить ст. 487 Митного кодексу України [49]. У ст. 569 Кримінально-процесуального кодексу України передбачаються повноваження митних органів щодо здійснення контрольованих поставок [45]. Податковий кодекс України включає статті щодо митного оподаткування товарів, транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України [71].

Указ Президента України – нормативно-правовий акт Голови держави, який видається з найважливіших питань, віднесених до його компетенції. Укази Президента містять у собі норми загального характеру і деякі з них можуть бути стосуватись митних правил і формальностей. Наприклад, Указ Президента України «Про заходи щодо протидії контрабанді та корупції під час митного оформлення товарів» прийнято з метою забезпечення реалізації права на підприємницьку діяльність, посилення ефективності протидії контрабанді та корупції під час митного оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України, підвищення рівня довіри бізнесу до державних органів.

Нормативно-правовий акт Уряду України відповідно до ст. 117 Конституції України може видаватися у вигляді постанови чи розпорядження та є обов'язковим до виконання [43].

Кабінет Міністрів України видав значну кількість постанов щодо різних аспектів митних правил і формальностей. Так, низка постанов Кабінету Міністрів України стосується безпосередньо функціонування Держмитслужби, зокрема «Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України» [151], «Про утворення територіальних органів Державної митної служби» [153], «Деякі питання оплати праці посадових осіб та працівників митних органів» [19] тощо. Велика кількість постанов Кабінету Міністрів присвячена порядку здійснення митного контролю та митного оформлення («Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» [68], «Деякі питання проведення заходів офіційного контролю товарів, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту)» [20], «Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами» [114], «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» [18]), застосування митних процедур на транспорті («Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними» [67], «Про затвердження Порядку митного оформлення військової техніки, у тому числі військових транспортних засобів, які перетинають митний кордон

України» [125]), застосування спеціальних засобів та зброї посадовими особами митної служби («Деякі питання застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї посадовими особами митної служби» [16]), визначення країни походження товарів та верифікація сертифікатів походження товарів («Про затвердження Порядку верифікації (перевірки достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України» [119]), порядок декларування товарів, що переміщуються через митний кордон («Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування» [141], «Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності» [130]) і т.д.

Розпорядження Кабінету Міністрів України мають як правило індивідуальний характер і приймаються з метою вирішення оперативних питань і найчастіше мають обмежений термін дії та стосуються вузького кола суб'єктів. Серед таких розпоряджень: «Про проведення експерименту щодо здійснення прикордонного та митного контролю в електропоїзді «Інтерсіті+»» [146], «Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику» [21], «Про внесення пропозицій щодо застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до транспортного сектору Російської Федерації» [106] тощо.

Накази Міністерства фінансів України – нормативно-правові акти, які випускаються цим органом державної влади і містять інформацію, щодо змін в порядку здійснення міністерством своїх функцій і обов'язків.

Деякі накази Мінфіну безпосередньо стосуються митних формальностей, а саме: «Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму» [105], «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації за формою єдиного адміністративного документа» [121], «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень» [122], «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів» [123], «Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі» [138]. Окремі накази Мінфіну стосуються певних аспектів митних правил і формальностей, як-от: «Про місця доставки товарів транспортними засобами» [139], «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій за формою єдиного адміністративного документа» [124], «Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами» [120], «Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року та Інструкції про заповнення книжки МДП» [127].

Варто зазначити, що врегульовувати митні правила та формальності можуть нормативно-правові акти інших органів державної виконавчої влади.

Зокрема, Постановою Національного банку України «Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей» [117] визначено порядок ввезення, пересилання на митну територію України, вивезення, пересилання з митної території України або транзит через митну територію України фізичними особами, юридичними особами та банками готівкової валюти і банківських металів. Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів» [118] врегульовано врегулювання процедури ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів.

Найбільшу групу становлять нормативно-правові акти, які приймаються Держмитслужбою. Відповідно до п. 9 Положення про Державну митну службу України Держмитслужба у межах повноважень, визначених законом, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України та наказів Мінфіну видає накази організаційно-розпорядчого характеру, організовує і контролює їх виконання. Проте накази Держмитслужби можуть бути скасовані Кабінетом Міністрів України повністю чи в окремій частині [72]. До наказів Держмитслужби, які врегульовують питання митних правил і формальностей, належать: «Про затвердження Розподілу місць митного контролю товарів та митниць, на які покладається фактичний контроль» [129], «Про запровадження рекомендаційно-технічного пілотного проєкту виконання митних формальностей в автоматичному режимі» [112], «Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності» [126], «Про затвердження Порядку направлення до Держмитслужби запитів митниць щодо проведення перевірки документів про походження товару» [126] тощо.

Водночас Держмитслужба видає в межах своєї компетенції не лише накази, а й листи, які є управлінськими документами, що слугують основним засобом обміну інформацією юридичних осіб між собою, а також із громадянами. Серед листів Держмитслужби, які стосуються митних правил і формальностей, можна виокремити: «Щодо відомостей про підрозділи митного оформлення, що безпосередньо здійснюють митні формальності в місцях міжнародного поштового обміну та центральних сортувальних станціях, регіональних сортувальних» [180], «Щодо документального підтвердження країни походження товару» [181], «Щодо митного оформлення медичних виробів та засобів індивідуального захисту» [182] та інші.

Серед нормативних актів Держмитслужби, інших органів виконавчої влади насамперед необхідно звернути увагу на спільні правові акти (міжвідомчі), які містять норми щодо митних правил і формальностей та приймаються Держмитслужбою разом із різними міністерствами, відомствами, службами, агентствами. Склад суб'єктів щодо прийняття таких спільних актів може бути різним і залежить від конкретних регульованих відносин. Наприклад, Держмитслужбою спільно з Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством аграрної

політики України, Міністерством транспорту та зв'язку України, Міністерством охорони навколишнього природного середовища України, Міністерством культури та туризму затверджено наказ «Про затвердження Переліку пунктів пропуску через державний кордон, у яких здійснюється санітарний, ветеринарний, фітосанітарний, радіологічний, екологічний контроль, контроль Служби міжнародних автомобільних перевезень та контроль за переміщенням культурних цінностей» [116]. Держмитслужбою спільно з Адміністрацією Державної прикордонної служби України прийнято наказ «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів митної варті Державної митної служби України та підрозділів Державної прикордонної служби України» [115].

Питання митних правил і формальностей врегульовують також акти органів державної судової влади. Прикладами можуть бути Рішення Конституційного суду України другий сенат у справі за конституційними скаргами Барсегяна Геворка Сенекеримовича та Ліненко Наталії Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 485 Митного кодексу України (щодо індивідуалізації юридичної відповідальності) [158] та Рішення Конституційного суду України другий сенат у справі за конституційними скаргами Душенькевича Анатолія Володимировича, Франка Андрія Володимировича, Ярош Ірини Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу другої частини першої статті 483 Митного кодексу України (щодо індивідуалізації юридичної відповідальності особи за митне правопорушення) [159].

Незважаючи на те, що прецедент в Україні офіційно не є законодавчим актом, на практиці рішення вищих судів часто беруться до уваги під час вирішення митних спорів, що можуть виникати через недотримання митних правил і невиконання митних формальностей. Роль прецеденту в певному сенсі виконують ухвали Пленумів Верховного та Вищого Господарського Судів з окремих питань правозастосування. Наприклад, Постанова Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» [148], Рекомендації президії Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства України з питань митної справи» [109].

Законодавство, що врегульовує митні правила та формальності, представлено виключно актами державного рівня, адже митне регулювання Конституцією України віднесено до відання органів державної влади. У складі митного законодавства немає правових актів органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. На які рівні поділяють законодавство, що врегульовує митні правила та формальності?
2. Якими є загальні ознаки міжнародного та національного законодавств, що врегульовують митні правила та формальності?

3. Якими є ключові відмінності міжнародного та національного законодавств, що врегульовують митні правила та формальності?

4. В які способи безпосередньо здійснюється законодавче регулювання митних правил і формальностей?

5. Якими галузями законодавства регламентуються митні відносини щодо митних правил і формальностей?

6. Наведіть приклади міжнародних договорів, що регламентують митні правила та формальності, у межах Організації об'єднаних націй.

7. Наведіть приклади міжнародних договорів, що регламентують митні правила та формальності, у межах Європейського союзу.

8. На які групи поділяють закони України, що врегульовують митні правила та формальності?

9. Якими нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України регламентуються митні правила та формальності?

10. Які нормативно-правові акти щодо митних правил і формальностей має право видавати Державна митна служба України?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Встановлення митним законодавством певної поведінки як безальтернативної – це:

- а) припис;
- б) рекомендація;
- в) дозвіл;
- г) заборона.

2. Встановлення митним законодавством табу на вчинення певних дій – це:

- а) припис;
- б) рекомендація;
- в) дозвіл;
- г) заборона.

3. Законодавче санкціонування учасника митних правил і формальностей із власної волі здійснювати чи утримуватися від скоєння будь-яких дій – це:

- а) припис;
- б) рекомендація;
- в) дозвіл;
- г) заборона.

4. Офіційне роз'яснення учаснику митних правил і формальностей щодо дотримання митного законодавства – це:

- а) припис;
- б) рекомендація;
- в) дозвіл;
- г) заборона.

5. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Організації об'єднаних націй?

- а) Угода про заснування Світової організації торгівлі;
- б) Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція);
- в) Митна Конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП;
- г) Всесвітня поштова конвенція.

6. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Всесвітньої митної організації та Ради митного співробітництва?

- а) Митна конвенція про карнет А. Т. А. для тимчасового ввезення товарів;
- б) Конвенція про процедуру спільного транзиту;
- в) Віденська конвенція про дипломатичні зносини;
- г) Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ).

7. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Світової організації торгівлі?

- а) Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП);
- б) Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947);
- в) Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства;
- г) Конвенція про тимчасове ввезення.

8. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Всесвітнього поштового союзу?

- а) Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах;
- б) Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням;
- в) Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами;
- г) Угода про поштові платіжні послуги.

9. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Міжнародної морської організації?

- а) Будапештська конвенція про договір перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами (КПВВ);
- б) Вассенаарська домовленість щодо контролю за експортом звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання;
- в) Митна конвенція, що стосується контейнерів 1972 року;
- г) Афіньська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року.

10. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Міжнародної організації цивільної авіації?

- а) Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин;
- б) Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень;
- в) Конвенція, додаткова до Варшавської конвенції, для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, здійснюваних

особами, які не є перевізниками за договором;

г) Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів.

11. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах Європейського економічного співтовариства та Європейської асоціації вільної торгівлі?

а) Конвенція про процедуру спільного транзиту;

б) Конвенція про процедуру міжнародного митного транзиту під час перевезення вантажів залізничним транспортом із застосуванням накладної УМВС;

в) Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах;

г) Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП).

12. Який міжнародний договір щодо митних правил і формальностей прийнято в межах міждержавних домовленостей?

а) Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ);

б) Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ);

в) Всесвітня поштова конвенція;

г) Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

13. Офіційні правила, розроблені Міжнародною торговою палатою для тлумачення термінів, що стосуються внутрішньої та міжнародної торгівлі, – це:

а) Basel;

б) INTOSAI;

в) ISO;

г) Incoterms.

14. В якому національному нормативно-правовому акті вказано, що законами України визначаються засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи?

а) Митному кодексі України;

б) Законі України «Про Митний тариф України»;

в) Податковому кодексі України;

г) Конституції України.

15. До національних митних законів, всі норми яких прямо чи опосередковано врегульовують митні правила та формальності, відносять:

а) Митний кодекс України;

б) Закон України «Про прикордонний контроль»;

в) Кодекс України про адміністративні правопорушення;

г) Закон України «Про гуманітарну допомогу».

16. Який нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України має зазвичай індивідуальний характер і приймається з метою вирішення оперативних питань і найчастіше має обмежений термін дії та стосується вузького кола

суб'єктів?

- а) постанова;
- б) наказ;
- в) розпорядження;
- г) порядок.

17. Які управлінські документи видає Держмитслужба, що слугують основним засобом обміну інформацією юридичних осіб між собою, а також із громадянами?

- а) листи;
- б) розпорядження;
- в) накази;
- г) протоколи.

18. Який національний нормативно-правовий акт містить перелік ставок загальнодержавного податку – ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України?

- а) Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту»;
- б) Закон України «Про Митний тариф України»;
- в) Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну»;
- г) Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

19. До національних законів, окремі норми (норма) яких стосуються митних правил і формальностей, належить:

- а) Митна конвенція, що стосується контейнерів 1972 року;
- б) Митний кодекс України;
- в) Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947);
- г) Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей».

20. Який орган державної влади не видає нормативно-правові акти, що стосуються митних правил і формальностей?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна казначейська служба України;
- в) Міністерство економіки України;
- г) Державна митна служба України.

РОЗДІЛ 4. МІСЦЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ

Основні поняття та терміни:

пункт пропуску через державний кордон, пункт контролю, міжнародний пункт пропуску, місцевий пункт пропуску, автомобільний пункт пропуску, залізничний пункт пропуску, морський пункт пропуску, річковий пункт пропуску, повітряний пункт пропуску, поромний пункт пропуску, пішохідний пункт пропуску, облаштування пунктів пропуску, службові приміщення, технологічні приміщення, спеціальні приміщення, зали, зона митного контролю, постійна зона митного контролю, тимчасова зона митного контролю, режим зони митного контролю, двоканальна система, зелений коридор, червоний коридор, центральна сортувальна станція, регіональна сортувальна станція, місце міжнародного поштового обміну

4.1. Поняття і класифікація пунктів пропуску через державний кордон і пунктів контролю

Особи, товари і транспортні засоби пропускаються через державний кордон у разі дотримання митних правил і виконання митних формальностей. Останні відбуваються у пунктах пропуску через державний кордон та пунктах контролю.

Пункт пропуску через державний кордон (далі – пункт пропуску) – спеціально виділена територія на залізничних та автомобільних станціях, автомобільних і пішохідних шляхах, в аеропортах (на аеродромах), морських і річкових портах, включаючи частину їх акваторії (захищена повністю або частково огорожувальними гідротехнічними спорудами чи об'єктами природного походження), з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, на якій здійснюються прикордонний, митний контроль, інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна [76].

Пункти пропуску класифікуються:

1) за категоріями – міжнародні (пропуск через державний кордон громадян, транспортних засобів та вантажів будь-яких держав, а також осіб без громадянства); міждержавні (пропуск через державний кордон громадян, транспортних засобів та вантажів України і суміжної держави); місцеві (пропуск через державний кордон громадян України і суміжної держави, які проживають у прикордонних областях (районах), і транспортних засобів, що їм належать, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України);

2) за видами сполучення – для автомобільного, залізничного, морського, пішохідного, повітряного, поромного і річкового;

3) за характером транспортних перевезень – пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські (з обмеженням або без обмеження вантажопідйомності транспортних засобів); для окремих видів транспортних засобів (військових кораблів, морських та річкових суден); для окремих видів операцій (перевалка вантажів, проведення ремонтних робіт тощо);

4) за режимом функціонування – постійні, тимчасові;

5) за часом роботи – цілодобові та такі, що працюють у визначений час.

У разі виникнення потреби у створенні умов для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю осіб, транспортних засобів, вантажів і товарів, зберігання транспортних засобів, використання розвантажувально-навантажувальної та іншої спеціалізованої техніки, застосування технічних і спеціальних засобів митного контролю, використання яких у пунктах пропуску обмежене або неможливе, на території окремих залізничних станцій, аеропортів (аеродромів), морських і річкових портів та на території, що суміщається з їх акваторіями, за рішенням Кабінету Міністрів України можуть створюватися **пункти контролю** (далі – пункт контролю). Пункти контролю можуть функціонувати самостійно або для забезпечення діяльності у відповідних пунктах пропуску [76].

Пункти контролю класифікуються:

1) за категоріями – міжнародні (пропуск через державний кордон громадян і транспортних засобів будь-яких держав, а також осіб без громадянства);

2) за видами сполучення – для залізничного, морського, повітряного, поромного і річкового;

3) за характером транспортних перевезень – пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські (з обмеженням або без обмеження вантажопідйомності транспортних засобів); для окремих видів транспортних засобів (військових кораблів, морських та річкових суден); для окремих видів операцій (перевалка вантажів, проведення ремонтних робіт тощо);

4) за режимом функціонування – постійні, тимчасові;

5) за часом роботи – цілодобові та такі, що працюють у визначений час.

Перелік діючих пунктів пропуску та пунктів контролю складається Адміністрацією Державної прикордонної служби України.

У пунктах пропуску та пунктах контролю в установленому порядку організується і здійснюється прикордонний та митний контроль осіб, транспортних засобів і вантажів, що перетинають державний кордон, а у визначених законодавством випадках здійснюється також фітосанітарний, ветеринарно-санітарний контроль, державний контроль за дотриманням вимог законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, контроль за дотриманням автомобільними перевізниками вимог законодавства щодо міжнародних автомобільних перевезень, контроль з метою забезпечення безпеки цивільної авіації [76].

Усього на державному кордоні України функціонує 230 пунктів пропуску та пунктів контролю (з урахуванням тимчасово непрацюючих):

199 пунктів пропуску;

31 пункт контролю.

Пункти пропуску та пункти контролю за категоріями:

166 – міжнародних;

31 – міждержавний;

33 – місцевих.

Пункти пропуску та пункти контролю за видом сполучення:

100 – автомобільних;

29 – повітряних;

28 – морських;

2 – поромних;

10 – річкових;

59 – залізничних;

2 – пішохідних.

Пункти пропуску та пункти контролю, розміщені на кордоні з державами-сусідами України відображено у табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік пунктів пропуску та пунктів контролю в Україні*

Вид	Назва
1	2
На кордоні з Республікою Білорусь (тимчасово закриті)	
Автомобільні ПП	«Сеньківка» («Веселівка»), «Деревини» («Андріївка»), «Ільмівка» («Глибоцьке»), «Добрянка» («Поддобржанка»), «Вільча» («Олександрівка»), «Майдан Копищанський» («Глушкевичі»), «Переброди» («Ольмани»), «Вичівка» («Трушино»), «Прикладники» («Невель»), «Самари» («Дзвін»), «Тур» («Сушитниця»), «Гута» («Отчино»), «Піща» («Олтуш»), «Пулемець» («Томашівка»), «Дольськ» («Мохро»), «Нові Яриловичі» («Нова Гута»), «Виступовичі» («Нова Рудня»), «Городище» («Верхній Теребежів»), «Доманове» («Мокрани»), «Славутич» («Комарин»)
Залізничні ПП	«Горностаївка» («Герюха»), «Неданчичі» («Іолча»), «Удрицьк» («Горинь»), «Виступовичі» («Словечно»), «Заболоття» («Хотислав»), «Щорс» («Терехівка»)
Річкові ПП	«Кам'янка» («Ліс»)»
ПК	«Хоробичі», «Овруч», «Сарни», «Ковель», «Коростень», «Чернігів»
На кордоні з Республікою Польща	
Автомобільні ПП	«Рава-Руська» («Хребенне»), «Шегині» («Медика»), «Ягодин» («Дорогуськ»), «Устилуг» («Зосін»), «Краківець» («Корчова»), «Смільниця» («Кросьценко»), «Грушів» («Будомеж»), «Угринів» («Долгобичув»)
Залізничні ПП	«Рава-Руська» («Верхрата»), «Рава-Руська» («Хребенне»), «Хирів» («Кросьценко»), «Ягодин» («Дорогуськ»), «Володимир-Волинський» («Хрубешув»), «Мостиська» («Пшемисль»)
ПК	«Лудин», «Ізов», «Львів»
На кордоні зі Словацькою Республікою	
Автомобільні ПП	«Малий Березний» («Убля»), «Ужгород» («Вишне-Немецьке»)
Залізничні ПП	«Павлове» («Матшовце»), «Чоп (Страж)» («Чірна над Тисою»)
Пішохідні ПП	«Малі Селменці» («Вельке Слеменце»)
ПК	«Ужгород»
На кордоні з Угорщиною	
Автомобільні ПП	«Дзвінкове» («Лонья»), «Косино» («Барабаш»), «Вилок» («Тісабеч»), «Чоп (Тиса)» («Захонь»), «Лужанка» («Берегшурань»)
Залізничні ПП	«Чоп (Дружба)» («Захонь»), «Саловка» («Еперешке»)
ПК	«Батєве»
На кордоні з Румунією	
Автомобільні ПП	«Дякове» («Халмеу»), «Солотвино» («Сігету Мармаціей»), «Порубне» («Сірет»)
Залізничні ПП	«Тересва» («Кимпулунг ла Тиса»), «Ділове» («Валя Вишеулуй»), «Дякове» («Халмеу»), «Вадул-Сірет» («Вікшани»)
Річкові ПП	«Ізмаїл» («Плаур»), «Вилкове» («Переправа»), «Кілія» («Кілія Веке»)
Морські ПП	«Орлівка» («Ісакча»)

1	2
На кордоні з Республікою Молдова	
Автомобільні ПП	«Подвір'ївка» («Липкань»), «Зелена» («Медвеже»), «Вашківці» («Гріменкеуць»), «Сокиряни» («Клокушна»), «Сокиряни» («Окниця»), «Велика Косниця» («Хрушка»), «Грабарівка» («Окниця»), «Болган» («Хрїстова»), «Студена» («Ротар»), «Олексіївка» («Валя Туркулуй»), «Шершенці» («Валя Туркулуй»), «Домниця» («Ковбасна»), «Тимкове» («Броштень»), «Станіславка» («Веренкеу»), «Федосіївка» («Жура»), «Дубове» («Дубеу»), «Платонове» («Гоянул Ноу»), «Йосипівка» («Колосово»), «Павлівка» («Мочарівка»), «Великопольське» («Мелешть»), «Слов'яносербка» («Ближній Хутір»), «Гребеники» («Тирасполь»), «Розалівка» («Фрунзе (Нове)'), «Кучурган» («Первомайськ»), «Градинці» («Незавертайлівка»), «Лісне» («Сеїць»), «Серпневе 1» («Басараб'яска»), «Малоярославець 1» («Чадир-Лунга»), «Нові Трояни» («Чадир-Лунга»), «Залізничне» («Кайракля»), «Табаки» («Мирне»), «Виноградівка» («Вулкенешть»), «Долинське» («Чишмікіой»), «Бронниця» («Унгри»), «Мамалига» («Крива»), «Кельменці» («Ларга»), «Россошани» («Брїчень»), «Паланка (Маяки – Удобне)» («Паланка»), «Старокозаче» («Тудора»), «Рені (Джюрджюлешть)», «Могилів-Подільський» («Отач»)
На кордоні з Російською Федерацією (тимчасово закриті)	
Автомобільні ПП	«Просяне» («Бугайовка»), «Мілове» («Чертково»), «Ганюшівка» («Ровеньки»), «Сиротине» («Клименки»), «Піски» («Логачівка»), «Олександрівка» («Безіменно»), «Чугунівка» («Веригівка»), «Журавлівка» («Журавлівка»), «Стрілеца» («Журавлівка»), «Велика Писарівка» («Грайворон»), «Покровка» («Колотиловка»), «Юнаківка» («Суджа»), «Грабовське» («Старосельє»), «Рижівка» («Тьоткіно»), «Катеринівка» («Крупець»), «Середина Буда» («Зернове»), «Миколаївка» («Ломаковка»), «Плетенівка» («Шебекіно»), «Гоптівка» («Нехотєєвка»), «Бачівськ» («Троєбортне»), «Грем'яч» («Погар»), **«Сеньківка» («Нові Юрковичі»)
Залізничні ПП	«Лантратівка» («Роз'їзд Вистріл»), «Одноробівка» («Головчино»), «Вовчанськ» («Нежеголь»), «Козача Лопань» («Долбіно»), «Пушкарне» («Лек-Пеньковка»), «Волфіне» («Глушково»), «Тополі» («Валуйки»), «Зернове» («Суземка»)
Пішохідні ПП	«Мілове» («Чертково»)
ПК	«Куп'янськ-Вузловий», «Харків-пасажирський», «Харків-сортувальний», «Ворожба», «Конотоп», «Куп'янськ-Сортувальний», «Хутір Михайлівський»

*ПП – пункт пропуску; ПК – пункт контролю

** Складено авторами на основі [59]

Межі території та акваторії пункту пропуску (крім місцевого та для морського сполучення), пункту контролю (крім для морського сполучення) визначаються та затверджуються наказом керівника державного органу, підприємства, установи чи організації, на земельній ділянці якого знаходиться пункт пропуску, пункт контролю, за погодженням з начальником органу охорони державного кордону, у зоні відповідальності якого знаходиться пункт пропуску, пункт контролю, та начальником відповідного митного органу.

Межі території та акваторії пункту пропуску, пункту контролю для морського сполучення на території та акваторії морського порту визначаються і затверджуються наказом начальника адміністрації морського порту (на території морського рибного порту - наказом начальника морського рибного порту, а на території морських терміналів - власниками морських терміналів) за погодженням з начальником органу охорони державного кордону, у зоні відповідальності якого перебуває пункт пропуску, пункт контролю, та начальником відповідного митного органу.

Пункти пропуску через державний кордон, відкриті до набрання чинності Законом України «Про морські порти України» [140] на територіях знаходження підприємств морського транспорту, на які на день набрання чинності зазначеним Законом поширюється визначення терміна «морський термінал», продовжують функціонувати в межах територій відповідних морських портів.

Межі території місцевого пункту пропуску визначаються та затверджуються наказом начальника органу охорони державного кордону, у зоні відповідальності якого знаходиться пункт пропуску, за погодженням з органом місцевого самоврядування.

4.2. Облаштування пунктів пропуску через державний кордон

Технічним завданням на проектування будівництва та реконструкції пунктів пропуску повинне передбачатися забезпечення [23]:

1) пропуску через державний кордон визначеного замовником потоку осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна без виникнення черг, з урахуванням категорій пасажирів, видів і вантажопідйомності транспортних засобів та інших обставин;

– здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, що переміщуються через державний кордон;

– створення належних культурно-побутових і санітарно-гігієнічних умов для осіб, які перетинають державний кордон, та працівників відповідних контрольних підрозділів;

– збереження матеріальних цінностей, які перевіряються;

– забезпечення безпеки праці, протипожежного захисту та охорони навколишнього природного середовища;

2) облаштування пунктів пропуску:

а) автоматизованими засобами контролю, засобами зв'язку (у тому числі гучномовними засобами), цілодобовим електропостачанням (у тому числі дублюючими автономними системами освітлення), системами телеспостереження, сантехнічним обладнанням тощо;

б) створення у пунктах пропуску спеціальних зон (місць, майданчиків) для:

– здійснення контролю осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна;

– зберігання затриманих вантажів;

– стоянки транспортних засобів, що перевозять негабаритні, великовагові та небезпечні вантажі;

– проведення дезінфекції вантажів;

– встановлення стаціонарних технічних засобів для здійснення радіаційного контролю, телеспостереження, сигналізації тощо;

– утримання службових собак Державної прикордонної служби та Держмитслужби.

Обов'язкове облаштування спеціальних зон (місць, майданчиків) технологічними будівлями та обладнанням, необхідними для забезпечення надійної і безпечної роботи контрольних підрозділів.

Для затриманих вантажів, які повинні зберігатися в закритих приміщеннях, необхідно передбачати будівництво складів, які обладнуються рампами для обслуговування залізничних чи автомобільних транспортних засобів та механізмами для виконання вантажно-розвантажувальних робіт.

Для зберігання затриманих харчових продуктів, медикаментів, хімікатів тощо необхідно передбачати будівництво спеціалізованих приміщень, які облаштовуються відповідно до встановлених вимог;

в) будівництва приміщень:

– **службових** – для розміщення контрольних підрозділів Державної прикордонної служби, Держмитслужби, а у відповідних випадках і працівників інших контрольних підрозділів, а також розміщення технічних засобів і спеціальної техніки для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю. Службові приміщення повинні мати окремий вхід для контрольних підрозділів Державної прикордонної служби і бути обладнані засобами сигналізації;

– **технологічних** – для здійснення відповідних видів контролю та для оформлення документів. До таких приміщень належать також кабінки паспортного контролю та контрольні павільйони Державної прикордонної служби;

– **спеціальних** – для тимчасового утримання осіб, затриманих за під час перетинання державного кордону, відповідно до відомчих норм проектування спеціальних установ Міністерства внутрішніх справ;

– **залів** – для офіційних делегацій, перебування пасажирів перед лінією паспортного контролю, посадкою в транспортні засоби, а також для розміщення транзитних пасажирів.

У пунктах пропуску та пунктах контролю повинні бути розміщені державні символи.

Облаштування пунктів пропуску залежно від виду сполучення має свою специфіку:

1) **облаштування пунктів пропуску для автомобільного сполучення:**

Комплекс технологічних споруд пунктів пропуску для автомобільного сполучення повинен розміщуватися на автомобільних магістралях у безпосередній близькості (не більш як 100 метрів) від лінії державного кордону.

На території пунктів пропуску для кожного виду автотранспортних засобів (автобусів, легкових і вантажних автомобілів, а також автомобілів, що перевозять небезпечні вантажі, вантажі за книжкою МДП, і автомобілів перевізників, що мають діючу авторизацію авторизованого економічного оператора) в місцях їх оформлення передбачаються окремі смуги руху, які обладнуються відповідними знаками.

У зоні прикордонного контролю над смугами руху транспортних засобів споруджуються навіси, за винятком смуги руху транспортних засобів, що перевозять негабаритні вантажі.

На території пунктів пропуску для регулювання руху транспортних засобів встановлюються світлофори, спеціальні бар'єри та шлагбауми, покажчики смуг руху і знаки дорожнього руху.

Для пропуску через державний кордон громадян України і громадян суміжної держави, які проживають у прикордонних областях (районах), додатково можуть будуватися пішохідні смуги руху.

У технічному завданні на проектування будівництва та реконструкції пунктів пропуску необхідно передбачати облаштування їх стаціонарними дезкилимами та стаціонарними наливними дезбар'єрами для дезінфекції взуття та коліс транспортних засобів, а також встановлення автомобільних тензометричних ваг на окремих під'їзних шляхах для здійснення контролю вагових параметрів транспортних засобів.

2) облаштування пунктів пропуску для залізничного сполучення:

Пункти пропуску для залізничного сполучення розміщуються на території залізничних прикордонних станцій і за призначенням транспортних перевезень можуть бути пасажирськими, вантажними чи вантажно-пасажирськими.

Залежно від місцевих умов прикордонна залізнична станція частково чи повністю включається до складу пункту пропуску.

Територія пункту пропуску поділяється на технологічні контрольні зони, у яких:

– відповідні види контролю здійснюються без зупинки поїзда, (розміщуються перед пунктами пропуску з боку прилеглих перегонів і повинні мати оглядовий місток та оглядову яму, які обладнані пристроями освітлення, телеспостереження (для візуального обстеження згори, збоку і знизу), спеціальними датчиками інфрачервоного випромінювання, тензометричними вагами – для контрольного зважування вагонів);

– контрольні операції здійснюються після прибуття поїздів на станцію (повинні мати залізничні колії, кількість та довжина яких достатня для здійснення відповідних видів контролю вантажних поїздів у визначений період часу).

Для контрольного огляду наливних цистерн окремі колії додатково обладнуються спеціальними естакадами.

На території пункту пропуску необхідно передбачати колії для ремонту вагонів, додаткові колії для відстою затриманих вагонів та окремі – для вагонів з небезпечними вантажами.

3) облаштування пунктів пропуску для морського та річкового сполучення:

У пунктах пропуску на причалах, де здійснюється прикордонний, митний та інші види контролю, для службових осіб будуються приміщення, які облаштовуються засобами зв'язку, засобами рятування на воді та іншим відповідним обладнанням, а також приміщення для здійснення контролю пасажирів перед посадкою на судна або після сходження їх із суден: технологічні – для контрольного огляду пасажирів, службові – для розміщення персоналу контрольних підрозділів.

На території порту для зберігання затриманих вантажів створюються спеціальні огорожені майданчики поблизу місця стоянки суден, які підлягають контролю, а також обладнується місце для приладів радіаційного контролю.

4) облаштування пунктів пропуску для повітряного сполучення:

Оформлення документів для пасажирів закордонного прямування здійснюється в приміщенні аеропорту або в окремих спорудах на території аеропорту. Місця для здійснення контролю та їх кількість визначаються для кожного пункту пропуску окремо.

Для здійснення контролю слід передбачати:

- службові приміщення для розміщення контрольних підрозділів;
- технологічне приміщення для розміщення технічних засобів контролю та розміщення контрольних підрозділів;
- зал-накопичувач для розміщення пасажирів, що відлітають;
- зал-накопичувач для розміщення пасажирів, що прилітають;
- зал для розміщення транзитних пасажирів;
- зал офіційних делегацій.

У місцях оформлення пасажирів закордонного прямування встановлюються кабінки паспортного контролю.

Зали-накопичувачі повинні забезпечувати ізоляцію пасажирів від контактів із сторонніми особами.

У вантажному терміналі необхідно передбачати приміщення для зберігання затриманих вантажів та окреме приміщення – для зберігання затриманих небезпечних вантажів.

5) облаштування пунктів пропуску для пішохідного сполучення:

Пункти пропуску для пішохідного сполучення повинні мати:

- а) для руху пішки:
 - смуги для руху пішки в зоні прикордонного контролю, які розміщуються під навісом;
 - контрольний павільйон закритого типу, який також встановлюється під навісом;
 - обладнання для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю, стенди з інформацією про здійснення пропуску громадян у спрощеному порядку тощо;
 - засоби освітлення території пункту пропуску з цілодобовим режимом роботи;
- б) для руху пішки та автомобільного руху додатково встановлюються світлофори, шлагбауми, покажчики смуг руху, а також обладнання для контролю автомобільних транспортних засобів.

б) облаштування пунктів пропуску для поромного сполучення:

Пункти пропуску для поромного сполучення залежно від виду транспортних засобів та вантажів, що перевозяться поромами (автотранспортні засоби, залізничні вагони, контейнери), повинні облаштовуватися згідно з вимогами, встановленими для облаштування пунктів пропуску для автомобільного, залізничного, морського та річкового сполучення.

На в'їзді до пункту пропуску поблизу зони (місця) оформлення вантажних транспортних засобів на «відхід» передбачається будівництво майданчика для попереднього огляду вантажних автомобілів.

На кожному причалі, де здійснюється прикордонний, митний та інші види контролю, встановлюються контрольні павільйони із засобами рятування на воді.

7) облаштування місцевих пунктів пропуску для автомобільного, пішохідного та річкового сполучення:

Місцевий пункт пропуску розміщується у безпосередній близькості (не більш як 100 метрів) від лінії державного кордону.

Загальна площа території місцевого пункту пропуску повинна становити не менш як 625 кв. метрів, площа бетонного або асфальтового покриття – не менше половини загальної площі.

Конфігурація території місцевого пункту пропуску визначається залежно від місцевих (географічних, природнокліматичних, просторових) умов і повинна забезпечувати розташування всіх його елементів та створення умов для роботи.

На території місцевого пункту пропуску, що огорожується парканом, встановлюється навіс, стенди (знаки) з інформацією про місцевий пункт пропуску, режим його роботи, напрямки руху і порядок проходження контролю.

4.3. Зміст і призначення зон митного контролю

З метою забезпечення здійснення митними органами митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил, у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до цього Кодексу, створюються зони митного контролю

Зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Зони митного контролю створюються митним органом, в зоні діяльності якого вони розташовуються, за погодженням [94]:

– у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення – з відповідним органом охорони державного кордону;

– у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон для морського, річкового, повітряного та залізничного сполучення – з відповідним органом охорони державного кордону та адміністрацією морських і річкових портів, аеропортів та залізничних станцій;

– у межах прикордонної смуги на державному кордоні – з відповідним органом охорони державного кордону;

– у морських і річкових портах, аеропортах, на залізничних станціях, територіях підприємств – з адміністрацією портів, аеропортів, залізничних станцій та підприємств;

– у разі здійснення митного контролю поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником митного органу, – з керівниками залізничних станцій та відповідного органу охорони державного кордону;

– на територіях вільних митних зон промислового типу – з відповідним органом управління цієї зони;

– на будь-якій ділянці місцевості в межах митної території України – самостійно.

Зони митного контролю можуть бути постійними або тимчасовими. Такі зони створюються на підставі *Рішення про створення зони митного контролю* (далі – Рішення), що підписується керівником відповідного митного органу або уповноваженою ним особою. Рішення реєструється в *Журналі реєстрації рішень про створення зон митного контролю* (далі – Журнал), який ведеться відділом організації митного контролю митниці або іншим підрозділом митниці, визначеним керівником митниці.

Постійні зони митного контролю створюються у випадку регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю. Постійні зони митного контролю можуть створюватись [94]:

– у визначених місцях пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України;

– на територіях та в приміщеннях митниць, митних постів;

– на територіях і в приміщеннях підприємств, вантажних митних комплексів, митних складів, складів тимчасового зберігання, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі за умови дотримання ними вимог щодо забезпечення режиму зони митного контролю та здійснення митного контролю в повному обсязі;

– в інших місцях, визначених відповідно до Митного кодексу України.

Додатком до Рішення про створення постійної зони митного контролю є *план-схема*, на якому позначаються межі постійної зони митного контролю.

Тимчасові зони митного контролю створюються на час здійснення митного контролю. Тимчасові зони митного контролю можуть створюватись [94]:

– на повітряних суднах, стоянках повітряних транспортних засобів, у залах митного огляду та інших приміщеннях аеропортів і аеродромів, що розташовані в межах пунктів пропуску через державний кордон для повітряного сполучення;

– у вагонах пасажирських поїздів закордонного сполучення, на перонах вокзалів, на територіях залізничних станцій, що розташовані в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон для залізничного сполучення;

– на суднах закордонного плавання, на причалах та інших територіях морських і річкових портів, що розташовані в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон для морського та річкового сполучення;

– у місцях стоянки для транспортних засобів, які не пропущені, в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон для автомобільного сполучення;

– на територіях та в приміщеннях митниць, митних постів;

– на територіях і в приміщеннях підприємств, на складах організацій – отримувачів гуманітарної допомоги за умови дотримання ними вимог щодо забезпечення режиму зони митного контролю та здійснення митного контролю в повному обсязі;

– на об'єктах підприємств, які отримали авторизацію на застосування спрощення «процедура випуску за місцезнаходженням», «статус авторизованого

вантажовідправника» або «статус авторизованого вантажоодержувача», – у разі прийняття митним органом рішення про необхідність здійснення митного огляду на цих об'єктах;

– в інших місцях, визначених відповідно до Митного кодексу України.

Для тимчасових зон митного контролю план-схема, на якому позначаються їх межі, розробляється у випадках, коли неможливо однозначно вказати (описати) межі зони митного контролю у Рішенні.

Тимчасові зони митного контролю на об'єктах підприємств, які отримали статут АЕО, створюються без оформлення Рішення, план-схеми та внесення інформації про їх створення до Журналу.

Межі зони митного контролю у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України визначаються митними органами за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону та адміністраціями морських (річкових) портів, аеропортів, залізничних станцій. В інших місцях на митній території України митні органи у зонах своєї діяльності самостійно визначають межі зони митного контролю та коло осіб, з якими вони погоджуються [94].

Споруди та об'єкти, що належать державним органам, уповноваженим проводити заходи офіційного контролю, розміщуються у зонах митного контролю, створених у межах пунктів пропуску через державний кордон України, з дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

У межах зон митного контролю для товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, передбачена двоканальна система митного контролю.

Двоканальна система – спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України [49].

Канал, позначений символами зеленого кольору («**зелений коридор**»), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню.

Канал, позначений символами червоного кольору («**червоний коридор**»), призначений для всіх інших громадян.

Громадянин самостійно обирає відповідний канал («зелений коридор» або «червоний коридор») для проходження митного контролю за двоканальною системою.

Початок проходження (проїзду транспортними засобами особистого

користування) громадянином каналом, позначеним символами зеленого кольору («зелений коридор»), є декларуванням шляхом вчинення дій цим громадянином про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони та/або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території. Таке декларування свідчить про факти, що мають юридичне значення.

Громадяни, які проходять (проїжджають транспортними засобами особистого користування) через «зелений коридор», звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання письмової митної декларації не означає звільнення від обов'язку дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України та від адміністративної відповідальності за порушення митних правил, передбачених Митним кодексом України.

Функціонування зони митного контролю припиняється у разі [94]:

– закінчення строку, зазначеного у Рішенні, на який було створено зону митного контролю;

– завершення дії підстав, відповідно до яких була необхідність у визначенні території (приміщення) для здійснення митних формальностей щодо товарів і транспортних засобів, їх зберігання та переміщення під митним контролем.

Після припинення функціонування зони митного контролю митний орган, у зоні діяльності якого вона була розташована, вживає заходів щодо зняття засобів позначення зони митного контролю (меж зони митного контролю), інформування представників всіх організацій, з якими погоджувалось створення цієї зони митного контролю, про припинення її функціонування та внесення відповідної інформації до Журналу.

4.4. Режим зони митного контролю

Режим зони митного контролю – це встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт [49].

Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, які не перетинають митний кордон України, посадових осіб інших державних органів, які не проводять заходи офіційного контролю, відбуваються з дотриманням режиму зони митного контролю і допускаються тільки з письмового дозволу керівника відповідної митниці (митного поста) або його заступника, а в зонах митного контролю, розташованих у пунктах пропуску через державний кордон України, – крім того, за погодженням з начальником відповідного органу охорони державного кордону. Особам, допущеним у зону митного контролю, забороняється втручатися у дії посадових осіб митниці (митного поста), які здійснюють митний контроль та митне оформлення, а також

вчиняти будь-які дії щодо товарів, транспортних засобів, а також інших осіб, які знаходяться у зоні митного контролю, якщо інше не передбачено законом.

Забезпечення схоронності товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму зони митного контролю, забезпечення безпеки громадян, законності та правопорядку у зоні митного контролю покладаються на відповідні митниці (митні пости).

Митні органи у межах своїх повноважень мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю.

Митні органи мають право у примусовому порядку зупиняти і повертати в зони митного контролю транспортні засоби та громадян, які без дозволу митних органів увійшли із зони митного контролю на митну територію України, а також морські та річкові судна, які без дозволу митних органів вийшли із зони митного контролю за межі митної території України і не перебувають у територіальних водах інших держав [94].

Забезпечення дотримання режиму, законності та правопорядку у зоні митного контролю здійснюється посадовими особами митного органу, у зоні діяльності якого вона створена.

Доступ у зону митного контролю надається тільки посадовим особам митного органу, які безпосередньо беруть участь у здійсненні митних формальностей, посадовим особам органів державної влади, які здійснюють заходи офіційного контролю під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, та декларантам на час здійснення митними органами митних формальностей щодо товарів та транспортних засобів, які пред'являються ними для митного контролю.

Допуск у зону митного контролю іншим особам надається митним органом, у зоні діяльності якого вона створена, з дотриманням вимог Митного кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Посадові особи, яким надається доступ у зону митного контролю, можуть перебувати в ній тільки в межах, необхідних для виконання своїх прямих службових обов'язків. Такі посадові особи не повинні мати при собі товарів, вивезення або ввезення яких на митну територію України заборонено чи обмежено законодавством України.

4.5. Місця здійснення митних формальностей щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень

Місце здійснення митних формальностей щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень – спеціально облаштовані оператором поштового зв'язку чи експрес-перевізником місця в оглядових залах, окремо визначені для проведення митних формальностей, пов'язаних із здійсненням контролю із застосуванням скануючих систем, або проведення митного огляду відправлень з їх розкриттям.

До місць здійснення митних формальностей щодо товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях належать [81]:

1) **центральна сортувальна станція** (далі – ЦСС) – це відповідним чином облаштовані приміщення та територія, на яких виключно експрес-перевізник здійснює операції з міжнародних експрес-відправлень та їх зберігання в рамках виконання угод з іноземними операторами про обмін міжнародних експрес-відправлень, а також виконуються митні формальності;

2) **регіональна сортувальна станція** (далі – РСС) – це відповідним чином облаштовані приміщення та територія, на яких регіональний підрозділ експрес-перевізника здійснює операції з міжнародних експрес-відправлень та їх зберігання в рамках виконання угод з іноземними операторами про обмін міжнародних експрес-відправлень, а також виконуються митні формальності;

3) **місце міжнародного поштового обміну** (далі – ММПО) – об'єкт поштового зв'язку, що включає визначені приміщення та територію, обладнані оператором поштового зв'язку для здійснення міжнародного поштового обміну міжнародними поштовими відправленнями, що приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються територією України транзитом.

Для здійснення митного та інших видів контролю товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних експрес-відправленнях, експрес-перевізник на момент подання заяви про визначення ЦСС (РСС) і протягом усього періоду функціонування сортувальної станції забезпечує [81]:

1) організацію та функціонування на прилеглий до ЦСС (РСС) території місця доставки товарів транспортними засобами. Територія місця доставки товарів для автомобільного транспорту, а також прилегла до ЦСС (РСС) територія має бути забезпечена:

- твердим покриттям;
- освітленням;
- цілодобовою охороною та наявністю засобів пожежогасіння;
- наявністю і функціонуванням системи відеоконтролю на території місця доставки та прилеглий до ЦСС (РСС) території;
- наявністю рампи або естакади, або оглядового майданчика (за необхідності);
- наявністю та функціонуванням контрольно-пропускної системи при в'їзді на територію ЦСС (РСС) та при виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами;

2) у приміщеннях (на території) ЦСС (РСС):

– цілодобову охорону, у тому числі функціонування охоронної сигналізації, у всіх приміщеннях, де перебувають або можуть перебувати товари, що підлягають митному контролю та оформленню;

– функціонування протипожежної сигналізації та наявність засобів пожежогасіння;

– наявність і функціонування СВК у місцях на ЦСС (РСС), де перебувають або можуть перебувати товари, що підлягають митному контролю (з фіксацією, у тому числі всіх воріт та/або дверних отворів ЦСС (РСС), через які здійснюється ввезення та/або вивезення МЕВ, всіх в'їздів і виїздів з місця доставки та прилеглої до ЦСС (РСС) території), з можливістю виведення інформації з неї в підрозділі митного оформлення; фіксування зображень СВК

для виявлення несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем; ведення архіву відеозаписів системи відеоконтролю;

- наявність і функціонування матеріально-технічного обладнання у достатній для забезпечення діяльності ЦСС (РСС) кількості (навантажувально-розвантажувальних засобів; спеціального сертифікованого та повіреного електронного обладнання для зважування МЕВ і вантажу експрес-перевізника; технічних засобів контролю, у тому числі тих, що дають змогу проводити неруйнівний контроль товарів з використанням скануючих систем (без розпакування МЕВ));

- наявність і функціонування каналів і засобів зв'язку, у тому числі захищених каналів зв'язку, для виконання посадовими особами митних органів своїх повноважень;

- наявність інформаційних, комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем для відстеження проходження МЕВ протягом усього часу його переміщення від відправника до одержувача;

- наявність та ведення електронної системи обліку та зберігання МЕВ;

- належні умови зберігання МЕВ з метою уникнення випадків пошкодження, втрати чи несанкціонованого доступу до товарів у МЕВ, що перебувають під митним контролем.

3) безпосередньо у приміщеннях ЦСС (РСС):

- наявність оглядових залів з місцями для проведення посадовими особами ПМО митного огляду з розпакуванням МЕВ та облаштування їх достатньою кількістю технічних засобів (пристроїв для зважування, оглядових столів, обладнання для розпакування/запакування відправлень, комп'ютерної техніки, технічних засобів контролю тощо);

- наявність обладнаних місць зберігання МЕВ (окремо для МЕВ, що ввозяться в Україну, МЕВ, призначених для вивезення за межі митної території України, МЕВ, що переміщуються транзитом);

- наявність окремих місць для здійснення обробки МЕВ документарного характеру та МЕВ, у яких переміщуються товари, що підлягають письмовому декларуванню;

- розмежування в ЦСС (РСС) напрямків руху МЕВ під час проведення їх обробки (МЕВ, що ввозяться в Україну; МЕВ, призначених для вивезення за межі митної території України; МЕВ, митне оформлення яких не завершено або завершено);

- обладнання вікон у приміщеннях ЦСС (РСС), у яких товари в МЕВ перебувають під митним контролем, з внутрішнього боку металевими ґратами;

- можливість накладення не менше ніж двох засобів забезпечення (ідентифікації), які унеможливають проникнення в місця зберігання МЕВ або вилучення МЕВ із цих місць без пошкодження засобів забезпечення (ідентифікації), один з яких має належати митниці, другий - експрес-перевізнику.

Для здійснення на ЦСС (РСС) ПМО митного контролю та митного оформлення товарів експрес-перевізник забезпечує безоплатне надання у тимчасове користування належно облаштованих службових та побутових

приміщень, а також обладнання, засобів та каналів електронних комунікацій (у тому числі забезпечення можливості доступу до автоматизованої системи митного оформлення, мережі «Інтернет»), для виконання посадовими особами підрозділів митного контролю своїх повноважень.

Експрес-перевізник забезпечує безперешкодний доступ посадових осіб митниці, у зоні діяльності якої розміщується ЦСС (РСС), до:

- товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем на території ЦСС (РСС), у тому числі в місцях зберігання МЕВ, а також до документів на такі товари;

- комп'ютерної системи для відстеження проходження МЕВ та електронної систему обліку та зберігання МЕВ, електронної системи обліку транспортних засобів (у режимі перегляду);

- системи відео контролю.

Експрес-перевізник забезпечує надання митниці, у зоні діяльності якої розміщується ЦСС (РСС), та відповідному структурному підрозділу Держмитслужби, на який покладено функції з координації застосування системи управління ризиками, віддаленого доступу до наявних систем відеоконтролю (у тому числі архівів відеозображень). На письмовий запит керівника митниці експрес-перевізник надає митниці відеоінформацію з системи відеоконтролю на носіях, узгоджених із митницею, за період, зазначений у запиті.

Наразі після того, як остаточно втратив чинність Митний кодекс України від 2002 р., втратив чинність й відповідний Порядок визначення та обладнання місць міжнародного поштового обміну, що діяв з 2010 р. [80]. Виник правовий вакуум – порядок відкриття та визначення ММПО ніяк не врегульовано законодавчо, що створює нерівні умови для роботи учасників ринку.

Міністерство інфраструктури України пропонує здійснювати митний контроль та оформлення міжнародних поштових відправлень у тих ММПО, що діють відповідно до правил та актів Всесвітнього поштового союзу. Останній розробив спеціальні процедури проходження відправлень для призначених операторів через митницю і для передачі авіакомпаніям, підтримуючи тісні зв'язки з Міжнародною асоціацією повітряного транспорту та Всесвітньою митною організацією. Це значно спрощує обмін міжнародною поштою в рамках актів Всесвітнього поштового союзу.

Наразі в Україні оператором поштового зв'язку, який виконує зобов'язання, що випливають із актів Всесвітнього поштового союзу, є лише УДППЗ «Укрпошта». В той же час, відповідно до Європейської поштової директиви, виконання якої взяла на себе Україна, передбачається можливість відкриття цього ринку для інших учасників.

УДППЗ «Укрпошта» як національний оператор має 4 місця міжнародного поштового обміну: Київ, Одеса, Львів та Чоп, якими щорічно обробляється близько 27 млн. одиниць письмової кореспонденції та близько 3 млн. одиниць посилок. Ці пункти вже передбачають наявність митного контролю, відповідного обладнання та налагоджених технологічних процесів. Здійснення обробки міжнародних відправлень в ММПО оператора, що діє у відповідності до норм Всесвітнього поштового союзу, є цивілізованим та безпечним варіантом

функціонування ринку поштового зв'язку. Невдовзі комерційні підприємства, приватні оператори матимуть змогу співпрацювати з УДППЗ «Укрпошта» на взаємовигідних договірних умовах.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. За якими ознаками класифікуються пункти пропуску через державний кордон?
2. За якими ознаками класифікуються пункти контролю?
3. Які спеціальні зони мають бути створені у пунктах пропуску через державний кордон?
4. Які приміщення мають бути побудовані у пунктах пропуску через державний кордон?
5. Хто погоджує створення зони митного контролю митним органом, в зоні діяльності якого вони розташовуються?
6. У якому разі припиняється функціонування зони митного контролю?
7. Які існують відмінності у створенні та функціонуванні постійних і тимчасових зон митного контролю?
8. Яку специфіку має режим зони митного контролю?
9. Що належить до місць здійснення митних формальностей щодо товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях?
10. Які умови для здійснення митних формальностей протягом усього періоду функціонування сортувальної станції забезпечує експрес-перевізник?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. За категоріями пункти пропуску через державний кордон поділяються на:
 - а) міжнародні, міждержавні, місцеві;
 - б) цілодобові та такі, що працюють у визначений час;
 - в) пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські, для окремих видів транспортних засобів, для окремих видів операцій;
 - г) постійні та тимчасові.
2. За режимом функціонування пункти пропуску через державний кордон розмежовуються на:
 - а) міжнародні, міждержавні, місцеві;
 - б) цілодобові та такі, що працюють у визначений час;
 - в) пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські, для окремих видів транспортних засобів, для окремих видів операцій;
 - г) постійні та тимчасові.
3. За характером транспортних перевезень пункти пропуску через державний кордон розмежовуються на:
 - а) міжнародні, міждержавні, місцеві;

- б) цілодобові та такі, що працюють у визначений час;
 - в) пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські, для окремих видів транспортних засобів, для окремих видів операцій;
 - г) постійні та тимчасові.
4. *За часом роботи пункти пропуску через державний кордон поділяються на:*
- а) міжнародні, міждержавні, місцеві;
 - б) цілодобові та такі, що працюють у визначений час;
 - в) пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські, для окремих видів транспортних засобів, для окремих видів операцій;
 - г) постійні та тимчасові.
5. *Як називаються приміщення у пунктах пропуску через державний кордон для офіційних делегацій, перебування пасажирів перед лінією паспортного контролю, посадкою в транспортні засоби, а також для розміщення транзитних пасажирів?*
- а) службові;
 - б) технологічні;
 - в) зали;
 - г) спеціальні.
6. *Як називаються приміщення у пунктах пропуску через державний кордон для здійснення відповідних видів контролю та для оформлення документів?*
- а) службові;
 - б) технологічні;
 - в) зали;
 - г) спеціальні.
7. *Як називаються приміщення у пунктах пропуску через державний кордон України для розміщення контрольних підрозділів Прикордонних військ, Держмитслужби, а у відповідних випадках і працівників інших контрольних підрозділів, а також розміщення технічних засобів і спеціальної техніки для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю?*
- а) службові;
 - б) технологічні;
 - в) зали;
 - г) спеціальні.
8. *На якій відстані від лінії державного кордону повинен розміщуватися комплекс технологічних споруд пунктів пропуску для автомобільного сполучення на автомобільних магістралях?*
- а) не більш як 100 метрів;
 - б) не більш як 200 метрів;
 - в) не більш як 500 метрів;
 - г) не більш як 1000 метрів.
9. *Загальна площа території місцевого пункту пропуску повинна становити не менш як:*
- а) 400 кв. метрів;
 - б) 500 кв. метрів;
 - в) 625 кв. метрів;

г) 800 кв. метрів.

10. Які зони митного контролю створюються у випадку регулярного розміщення на їх території товарів, що підлягають митному контролю?

- а) спеціальні;
- б) постійні;
- в) технічні;
- г) тимчасові.

11. Які зони митного контролю створюються виключно на час здійснення митного контролю?

- а) спеціальні;
- б) постійні;
- в) технічні;
- г) тимчасові.

12. Постійні зони митного контролю можуть створюватись:

- а) на повітряних суднах;
- б) у вагонах пасажирських поїздів закордонного сполучення;
- в) на суднах закордонного плавання;
- г) на територіях та в приміщеннях митниць, митних постів.

13. Встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та/або обмеження щодо перебування в зоні митного контролю товарів, транспортних засобів комерційного призначення та громадян, розташування в ній споруд та об'єктів, а також проведення у цій зоні господарських робіт, – це:

- а) процедура зони митного контролю;
- б) розпорядок зони митного контролю;
- в) режим зони митного контролю;
- г) правила зони митного контролю.

14. Доступ у зону митного контролю надається:

- а) посадовим особам митного органу, які безпосередньо беруть участь у здійсненні митних формальностей;
- б) декларантам на час здійснення митними органами митних формальностей щодо товарів та транспортних засобів, які пред'являються ними для митного контролю;
- в) посадовим особам органів державної влади, які здійснюють заходи офіційного контролю під час переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- г) усім зазначеним особам.

15. Зони митного контролю створюються митним органом на будь-якій ділянці місцевості в межах митної території України:

- а) самостійно;
- б) за погодженням з відповідним органом місцевого самоврядування;
- в) за погодженням з Міністерством фінансів України;
- г) за погодженням з Міністерством економіки України.

16. Відповідним чином облаштовані приміщення та територія, на яких виключно експрес-перевізник здійснює операції з міжнародних експрес-

відправлень та їх зберігання в рамках виконання угод з іноземними операторами про обмін міжнародних експрес-відправлень, а також виконуються митні формальності, – це:

- а) центральна сортувальна станція;
- б) місце міжнародного поштового обміну;
- в) регіональна сортувальна станція;
- г) пункт пропуску через державний кордон.

17. Відповідним чином облаштовані приміщення та територія, на яких регіональний підрозділ експрес-перевізника здійснює операції з міжнародних експрес-відправлень та їх зберігання в рамках виконання угод з іноземними операторами про обмін міжнародних експрес-відправлень, а також виконуються митні формальності, – це:

- а) центральна сортувальна станція;
- б) місце міжнародного поштового обміну;
- в) регіональна сортувальна станція;
- г) пункт пропуску через державний кордон.

18. Об'єкт поштового зв'язку, що включає визначені приміщення та територію, обладнані оператором поштового зв'язку для здійснення міжнародного поштового обміну міжнародними поштовими відправленнями, що приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються територією України транзитом, – це:

- а) центральна сортувальна станція;
- б) місце міжнародного поштового обміну;
- в) регіональна сортувальна станція;
- г) пункт пропуску через державний кордон.

19. Спеціально виділена територія з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, на якій здійснюються прикордонний, митний контроль, інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, – це:

- а) центральна сортувальна станція;
- б) місце міжнародного поштового обміну;
- в) регіональна сортувальна станція;
- г) пункт пропуску через державний кордон.

20. Експрес-перевізнак забезпечує безперешкодний доступ посадових осіб митниці, у зоні діяльності якої розміщується центральна (регіональна) сортувальна станція, до:

- а) товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем на території центральної (регіональної) сортувальної станції;
- б) комп'ютерної системи для відстеження проходження міжнародних експрес-відправлень та електронної систему обліку та зберігання міжнародних експрес-відправлень;
- в) системи відео контролю;
- г) усього зазначеного.

РОЗДІЛ 5. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ВОДНИМИ ШЛЯХАМИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

морський транспорт, річковий транспорт, водний транспорт, судно, морський порт, річковий порт, акваторія порту, агентська організація (морський агент), генеральна (загальна) декларація, декларація про особисті речі членів екіпажу судна, доручення на навантаження, коносамент, річкова накладна, маніфест, місце стоянки суден, представник агентської організації (морський агент), суднова роль, акт-повідомлення, генеральний акт, портовий оператор (стивідорна компанія), тальманська розписка, вільна практика, портове співтовариство, судно, судно закордонного плавання, судно з відкритим кордоном, судно із закритим кордоном

5.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на водному транспорті

Митні правила та формальності при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України морськими та річковими шляхами охоплюють сервісні формальності з митного оформлення та правила щодо митного контролю.

Морський транспорт – підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту [149].

Річковий транспорт – судна, підприємства, установи та організації, що здійснюють та забезпечують перевезення переважно внутрішніми водними шляхами вантажів, пасажирів, багажу і пошти, надають інші послуги з використанням суден внутрішнього плавання, здійснюють навігаційно-гідрографічне забезпечення судноплавства [149].

В сукупності морський і річковий транспорт становлять **водний транспорт** – вид транспорту, що виконує перевезення вантажів і пасажирів по водних шляхах, як природних (ріки, озера, моря, океани, протоки), так і штучних (канали, водосховища і т.ін.) [26, с.577].

Переміщення громадян, товарів і транспортних засобів через митний кордон України морськими та річковими шляхами здійснюється на судах.

Судно – самохідна чи несамохідна плавуча споруда, що використовується: 1) для перевезення вантажів, пасажирів, багажу і пошти, здійснення рибогосподарської діяльності (в тому числі риболовні судна), розвідки і

добування корисних копалин, пошуку і рятування людей, які зазнали лиха на морі, буксирування інших суден та плавучих об'єктів, здійснення аварійно-рятувальних, навігаційно-гідрографічних, гідротехнічних робіт, обслуговування суден і пасажирів у морському порту (морському терміналі), піднімання майна, що затонуло в морі; 2) для здійснення державного нагляду за безпекою мореплавства (судноплавства), охороною морського природного середовища і водних біоресурсів; 3) для наукових, навчальних і культурних цілей; 4) для спорту; 5) для інших цілей [27; 149].

Судна, що переміщуються морськими та річковими шляхами, групують за різними видами (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Основні види морських і річкових суден*

Назва	Характеристика
1	2
Балкер	судно, призначене для морського / річкового перевезення навалювальних і насипних вантажів
Буксир	судно, побудоване спеціально для виконання операцій з буксирування, штовхання, кантування
Веслове судно	судно без двигуна, для руху якого використовується м'язова сила людини
Військовий корабель	судно, що належить до збройних сил певної держави, що має зовнішні знаки, які відрізняють такі судна його національності, що знаходиться під командуванням офіцера, який перебуває на службі уряду певної держави, прізвище якого занесене у відповідний список військовослужбовців або еквівалентний йому документ, що має екіпаж, підлеглий регулярній військовій дисципліні
Водний мотоцикл	вид самохідного прогулянкового судна, персональний плавучий засіб довжиною до 4 метрів включно, призначений для занять спортом або відпочинку, що приводиться в рух водометом і управляється особою, яка перебуває на корпусі, а не всередині засобу
Контейнеровіз	вузькоспеціалізований тип судна для перевезення контейнерів
Лінійне судно	судно, яким перевозяться генеральні вантажі у напрямках зі стійкими вантажопотоками за розкладом між закріпленими портами
Мале судно	будь-яке судно довжиною до 20 метрів (крім пасажирських суден, буксирів та штовхачів, призначених для ведення складу суден, які не є малими, плавучого обладнання, криголамів, поромів, плавучого обладнання судових шлюпок і плотів, спортивних суден, а також водних мотоциклів і засобів для розваг на воді)
Моторне судно	будь-яке судно, що використовує для руху власну силову установку, у тому числі судно, що рухається за допомогою вітрила і водночас використовує силову установку, розміщену на його борту
Пасажирське судно	судно, побудоване та обладнане для перевезення більше 12 пасажирів
Пором/ролкер	судно, що здійснює на поромних переправах регулярні перевезення пасажирів, перевезення на відкритій та/або закритій палубі колісної техніки з пальним у баках та/або залізничного рухомого складу з горизонтальним способом навантаження та вивантаження
Прогулянкове вітрильне судно	судно, що рухається виключно за допомогою вітрила, у тому числі судно, обладнане силовою установкою, яке не використовує її під час руху
Прогулянкове судно	судно довжиною до 24 метрів, призначене для занять спортом або відпочинку, яке не є пасажирським судном
Риболовне судно	будь-яке торговельне судно, що використовується для рибного або іншого морського промислу
Спортивне судно	моторне, веслове або вітрильне судно, що використовується виключно для занять спортом та обслуговується під час плавання спеціально підготовленими особами (екіпажем)

1	2
Сухогруз	універсальне судно для перевезення тарно-штучних і проектних вантажів
Танкерне судно	спеціалізоване судно для транспортування рідких (наливних) вантажів і зріджених газів
Трапове судно	судно, яке здійснює нерегулярні рейси
Швидкісне судно	моторне судно, що може рухатися зі швидкістю 40 і більше кілометрів за годину відносно поверхні води
Штовхач	судно, спеціально обладнане для забезпечення руху іншого судна, складу суден, що штовхаються
Ядерне судно	судно, що обладнане ядерною енергетичною установкою
Яхта	палубне, вітрильне, вітрильно-моторне або моторне судно, яке використовується для індивідуального чи колективного відпочинку та спорту

*Складено авторами на основі [27; 107]

Митні органи здійснюють митні формальності на морських і річкових судах в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Морський порт – визначені межами територія та акваторія, обладнані для обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних з цим видів господарської діяльності. Наразі до відкритих морських портів в Україні належать такі: Білгород- Дністровський, Ізмаїл, Миколаїв, Одеса, Ольвія, Південний, Рені, Усть-Дунайськ, Чорноморськ. До закритих морських портів в Україні відносять такі: Бердянськ, Маріуполь, Скадовськ, Херсон, Севастополь, Керч, Феодосія, Євпаторія, Ялта [60].

Морський порт забезпечує державні органи нагляду, митні органи, органи прикордонної служби необхідними приміщеннями і створює для них нормальні умови для роботи, оскільки специфіка їх діяльності передбачає місцезнаходження на території порту.

Річковий порт – комплекс споруд, розташованих на земельній ділянці й акваторії внутрішніх водних шляхів, обладнаних з метою обслуговування пасажирів і суден, завантаження, розвантаження, приймання, зберігання й видачі вантажів, взаємодії з іншими видами транспорту. На берегах р. Дніпро та р. Південний Буг розташовані 11 українських річкових портів і пристаней (Каменський, Дніпровський, Запорізький, Київський, Кременчуцький, Миколаївський, Нікопольський, Новокаховський, Херсонський, Черкаський, Чернігівський річкові порти). На р. Дністер розташований Могилів-Подільський, а на р. Дунай – Ізмаїльський річковий порт та Ренійський морський порт, що поєднує річковий та морський напрям діяльності [163, с.113-114].

Акваторія порту – визначена межами частина водного об'єкта (об'єктів), крім суднового ходу, призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден [149].

Місце стоянки суден закордонного плавання, а також місця посадки та висадки пасажирів визначаються адміністрацією порту за погодженням із митницею та органом охорони державного кордону. Зміна місця стоянки судна дозволяється лише за згодою митниці та органу охорони державного кордону, за

винятком випадків аварії або непереборних обставин, про що адміністрація порту зобов'язана негайно повідомити митницю. Крім того, адміністрація порту не має права дозволити капітанові судна закордонного плавання залишити акваторію порту без відмітки митниці на генеральній декларації [83].

Зони митного контролю створюються в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Перелік місць митного контролю при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України морськими та річковими шляхами (за винятком тих, які знаходяться на території АРК)*

Назва пункту пропуску/ пункту контролю	Категорія пункту пропуску, режим роботи	Характер перевезень	Область
1	2	3	4
для морського сполучення			
Ренійський морський порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський	Одеська
Ізмаїльський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Одеська
Усть-Дунайський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Білгород-Дністровський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Чорноморський рибний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Чорноморський морський порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Одеська
Чорноморський судноремонтний завод	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Одеський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Одеська
Одеса-Ліски (пункт контролю)	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Морський порт "Південний"	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Визирка (пункт контролю)	міжнародний цілодобовий	вантажний	Одеська
Очаків (на причалах, що експлуатуються ТОВ «Порт Очаків»)	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Миколаївська
Спеціалізований морський порт «Ольвія»	міжнародний цілодобовий	вантажний	Миколаївська
ЗАТ «Миколаївський калійний термінал»	міжнародний цілодобовий	вантажний	Миколаївська
Миколаївський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Миколаївська
Портопункт Миколаївське морське агентство філіал державної компанії «Укррибпром» (пункт контролю)	міжнародний (за заявкою)	вантажний	Миколаївська
ВАТ «Суднобудівний завод «Океан» (пункт контролю)	міжнародний (за заявкою)	перевалка вантажів та ремонт невійськових суден	Миколаївська
Термінал ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Нібулон»	міжнародний цілодобовий	вантажний	Миколаївська
ПАТ «Чорноморський суднобудівний завод» (пункт контролю)	міжнародний цілодобовий	вантажний	Миколаївська

1	2	3	4
Дніпро-Бузький морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Миколаївська
Херсонський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Херсонська
Херсонський суднобудівний завод (пункт контролю)	міжнародний (за заявкою)	перевалка вантажів, ремонт невійськових суден	Херсонська
Херсонський державний завод «Паллада» (пункт контролю)	міжнародний (за заявкою)	перевалка вантажів, ремонт невійськових суден	Херсонська
Скадовський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Херсонська
Бердянський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	вантажний	Запорізька
Маріупольський морський торговельний порт	міжнародний цілодобовий	-	Донецька
Азовський судно-ремонтний завод (пункт контролю)	міжнародний цілодобовий	-	Донецька
Маріупольський морський порт комбінату «Азовсталь»	міжнародний цілодобовий	вантажний	Донецька
для річкового сполучення			
Київський річковий порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Київська
Миколаївський річковий порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Миколаївська
Херсонський річковий порт	міжнародний цілодобовий	пасажирський вантажний	Херсонська

*Складено авторами на основі [59]

Митні формальності щодо суден закордонного плавання та товарів, що перевозяться ними через митний кордон України, здійснюються митницею біля причалів, в акваторіях портів або на місці якірної стоянки на рейді. Митний контроль в акваторіях портів або на якірній стоянці здійснюється за погодженням з органом охорони державного кордону.

Митні формальності щодо судна, яке прибуває на митну територію України або виходить за її межі, можуть здійснюватися документально у приміщеннях контролюючих органів до прибуття або вибуття судна з порту.

Митні формальності щодо суден закордонного плавання під іноземним прапором можуть здійснюватися документально за умови їх постійного перебування під контролем митниці в зонах митного контролю на територіях морських та річкових портів, а також в акваторіях портів, відкритих для міжнародних перевезень [83].

Митні формальності щодо товарів, які переміщуються членами екіпажів суден закордонного плавання, можуть проводитися безпосередньо на борту суден або в інших місцях, визначених адміністрацією порту за погодженням із митницею, у зоні діяльності якої розташовано порт.

До прибуття товарів на митну територію України до митного органу, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску, де товари вперше перетнуть

митний кордон України, перевізник, що переміщує товари, або від його імені інша особа відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом України, подають загальну декларацію прибуття.

Для перевезення товарів морським та/або річковим транспортним засобом загальна декларація прибуття подається у такі строки [49]:

а) у контейнері – не менш як за 24 години до розміщення контейнера на судні, яке буде здійснювати перевезення товарів до першого порту прибуття на митну територію України;

б) розміщених в інший спосіб на судні – не менш як за 4 години до прибуття товарів у перший порт на митній території України;

в) тривалістю менше 24 годин – не менш як за 2 години до прибуття товарів у перший порт на митній території України.

Відсутність на момент здійснення митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України загальної декларації прибуття на товари або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є підставою для відмови у пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять, здійснюється після подання загальної декларації прибуття або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, та виконання необхідних митних формальностей. Виконання митних формальностей, визначених за результатами аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття або митною декларацією, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є однією з підстав надання дозволу на пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

5.2. Митні формальності щодо судна, що прибуває на митну територію України

Порядок здійснення митних формальностей для судна, що прибуває на митну територію України, починається з визначення та опису процесу митного оформлення. Цей процес включає низку обов'язкових етапів, що регулюються міжнародними та національними правовими нормами. Детальний опис кожного кроку – від прибуття митного наряду на судно до видачі відповідних документів і зобов'язань – є важливим для розуміння та дотримання всіх необхідних формальностей.

Митні формальності, які виконуються при прибутті судна закордонного плавання залежать від того, чи застосовується до судна вільна практика, чи ні.

Митні формальності з оформлення суден закордонного плавання здійснюються цілодобово в такій послідовності [49]:

- 1) аварійні судна;
- 2) пасажирські судна;

- 3) вантажно-пасажирські судна;
- 4) лінійні судна;
- 5) танкерні судна;
- 6) інші судна в порядку їх прибуття.

Агентська організація (морський агент) надає митниці інформацію про товари, прийняті для перевезення у контейнерах до порту призначення на митній території України, в електронному вигляді. Ця інформація використовується митницею виключно для визначення форм та обсягів контролю, необхідних для забезпечення дотримання законодавства з питань державної митної справи.

Капітан судна або представник агентської організації (морський агент) особисто або через адміністрацію порту подає до митниці *заявку на здійснення митного контролю судна* (далі – Заявка) не пізніше ніж за 4 години до прибуття або відправлення судна, з подальшим уточненням інформації за 1 годину до виїзду посадових осіб контролюючих органів на судно закордонного плавання. Якщо в порту використовується Інформаційна система портового співтовариства, Заявка подається до митниці через дану систему або у вигляді електронного повідомлення, завіреного електронним цифровим підписом.

Інформаційна система портового співтовариства (далі – ІСПС) – організаційно-технічна система, що дає можливість портовому співтовариству за допомогою технічних і програмних засобів накопичувати, перевіряти, обробляти, зберігати, обмінюватися та передавати в електронній формі інформацію і документи, необхідні для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю та оформлення осіб, товарів, у тому числі вантажу і багажу, і транспортних засобів, відповідає законодавству про електронний документообіг та враховує принцип «єдиного вікна» міжнародної практики, рекомендації міжнародних організацій та експертів.

Заявка повинна містити такі відомості: – назва судна, його тип, код ІМО (International Maritime Organization), національна належність, порт приписки; дата та час прибуття (відправлення) судна; місце стоянки; характер і кількість товарів (для товарів у контейнерах додатково зазначається кількість контейнерів і кількість товарів у них); кількість членів екіпажу та пасажирів (із зазначенням кількості громадян України); назви портів, які судно відвідувало під час рейсу; найменування агентської організації (морського агента) (за наявності) [166].

Якщо товари прийняті до перевезення у контейнерах, агентська організація (морський агент) зобов'язана не пізніше, ніж за одну добу до прибуття судна закордонного плавання в порт призначення на митній території України, подати митниці, в зоні діяльності якої розташований такий порт, інформацію в електронному вигляді про такі товари. Необхідність отримання для митниці такої інформації заздалегідь обумовлена визначенням форми та обсягу контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи. У випадку неподання вказаної інформації митниці вивантаження товарів із судна закордонного плавання заборонено, і воно дозволяється через 24 години після надання такої інформації в електронному вигляді митниці (не стосується суден закордонного плавання, які заходять у порт у зв'язку з дією обставин, що мають характер непереборної

сили, стихійним лихом, а також з метою рятування людей). Як бачимо, здійснення такої дії необхідно виключно у випадку знаходження на борту судна закордонного плавання товарів, прийнятих до перевезення у контейнерах.

До суден може застосовуватися **вільна практика**, що передбачає заходження судна закордонного плавання в порт і початок вантажних операцій без участі комісії на борту судна. Таке рішення приймається уповноваженими державними органами на основі відомостей, отриманих до прибуття судна, відповідно до Конвенції про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 року [35].

Для застосування вільної практики до судна представник агентської організації (морський агент) подає до митниці *заявку на застосування вільної практики* (далі – Заявка про вільну практику). Заявка про вільну практику може бути подана агентською організацією (морським агентом) особисто або через адміністрацію порту з використанням ІСПС або у вигляді електронного повідомлення, завіреного електронним цифровим підписом.

Заявка про вільну практику подається не пізніше ніж за добу до прибуття судна в порт призначення на митній території України.

Окрім відомостей, необхідних для заявки на здійснення митного контролю судна, для прийняття рішення про застосування вільної практики в Заявці повинна бути зазначена така інформація [83]:

- мета заходу судна в порт;
- відомості про судновласника (найменування, місцезнаходження для юридичних осіб);
- прізвище, ім'я, місце проживання для фізичних осіб);
- інформація про заявлену капітаном судна потребу в переміщенні членів екіпажу (пасажирів за наявності) з борту судна або на борт судна;
- відомості про представника агентської організації (морського агента) (прізвище, ім'я, по батькові, посада), якому доручено пломбування приміщень на борту судна;
- відомості про осіб, які будуть відвідувати судно закордонного плавання для проведення допоміжних операцій із товарами (кріплення, розкріплення, переміщення по судну) та здійснення розвантажувальних робіт без участі комісії.

Разом із Заявкою про вільну практику надаються електронні або паперові копії: генеральної (загальної) декларації; декларації про вантаж; судової ролі; списку пасажирів (за наявності); транспортних (перевізних) документів.

Документи можуть бути надані в одному з таких форматів:

1) у паперовому вигляді, при цьому вони повинні бути засвідчені в установленому порядку представником судновласника, агентською організацією (морським агентом) або адміністрацією порту;

2) в електронному вигляді через ІСПС або у формі електронного повідомлення, завіреного електронним цифровим підписом [83].

Реєстрація Заявки та Заявки про вільну практику здійснюється митницею. Якщо подається Заявка про вільну практику, подача додаткової Заявки не вимагається.

Початок застосування вільної практики до судна визначається моментом його постановки до причалу порту.

Адміністрація порту або агентська організація (морський агент) забезпечує доставку посадових осіб контролюючих органів на судно для виконання їхніх функцій, а також їхнє повернення до своїх установ.

Посадові особи контролюючих органів піднімаються на судно, що прибуло з-за кордону, для здійснення контрольних процедур після завершення санітарного контролю та з дозволу представника санітарно-епідеміологічної служби.

Декларування судна міжнародного плавання, яке використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється без подання митної декларації. Відомості про таке судно зазначаються у генеральній (загальній) декларації.

Декларування судна, яке переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), здійснюється у відповідному митному режимі з поданням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа (митна декларація).

Під час переміщення судна через митний кордон капітан судна або уповноважена ним особа серед інших документів, передбачених Митним кодексом України, подає два примірники *зобов'язання капітана про реімпорт (реекспорт) судна закордонного плавання*. У випадку вивезення за межі митної території України або ввезення на неї несамохідних суден закордонного плавання (без екіпажу) допускається подання *Зобов'язання судновласником або уповноваженою ним особою* [49].

Яхти та інші плавучі засоби для дозвілля і спорту, що належать громадянам-нерезидентам і тимчасово ввозяться на митну територію України цими громадянами чи уповноваженими ними особами, а також яхти, що належать громадянам-резидентам і тимчасово вивозяться за межі митної території України, декларуються із застосуванням декларації тимчасового ввезення (вивезення) яхти. При цьому на бланку цієї декларації додається *зобов'язання капітана судна про зворотне вивезення за межі митної території України (ввезення на митну територію України) яхти*.

Декларування товарів, що залишаються на борту яхти під час стоянки і будуть вивезені за межі митної території України, здійснюється без подання митної декларації. Відомості про такі товари зазначаються у вантажній декларації.

Митний контроль та оформлення яхт, що належать юридичним особам, як резидентам, так і нерезидентам, здійснюються за правилами, які застосовуються до суден закордонного плавання.

Якщо строк тимчасового ввезення або вивезення судна (яхти) закінчився, а в митного органу відсутня інформація про його реекспорт (зворотне вивезення) чи реімпорт (зворотне ввезення), митниця негайно вживає заходів для з'ясування причин та обставин відсутності інформації, а також для встановлення місцезнаходження судна (яхти). У разі виявлення порушення *Зобов'язання про зворотне вивезення (ввезення) яхти*, митниця складає протокол про порушення митних правил, відповідальна посадова особа якої виявила це порушення.

Далі відбувається аналіз отриманої інформації та формування митного наряду, що складається з таких дій [154, с.124]:

- повідомлення старшого зміни про отримання заявки;
- перевірка попередньої інформації; формування складу митного наряду та постановка завдання;
- резервування номеру зобов'язання про реімпорт (реекспорт) судна;
- перевірка оперативної інформації, орієнтувань;
- узгодження часу прибуття на судно.

Старший зміни несе відповідальність за організацію роботи митного наряду, зокрема планування та координацію дій з іншими контролюючими органами, а також забезпечення належного і своєчасного виконання митних формальностей. Він також контролює, щоб увесь процес митного контролю відбувався відповідно до встановлених процедур і вимог, забезпечуючи підготовку необхідної документації та ресурсів для проведення митного огляду.

До складу митного наряду для здійснення митних формальностей щодо судна, за рішенням керівництва митниці, можуть бути залучені співробітники інших структурних підрозділів митниці. В усіх випадках загальне керівництво діями митного наряду здійснює старший митного наряду.

Ефективна підготовка до митних формальностей щодо судна є ключовим етапом для забезпечення безперебійного та законного переміщення товарів через митний кордон. Систематичний аналіз, чітка організація та взаємодія між усіма учасниками процесу є вирішальними для ефективної та безпечної роботи митних служб. Належне виконання всіх процедур та вимог є запорукою дотримання митних правил і захисту інтересів держави, підприємств і громадян. Лише відповідальна та професійна підготовка може забезпечити ефективну діяльність митниці та дотримання встановлених митних нормативів.

Наступною митною формальністю є огляд судна закордонного плавання, яка починається з дії прибуття митного наряду до борту судна. Слід зазначити, що на адміністрацію порту або агентську організацію покладений обов'язок забезпечити доставку на судно посадових осіб контролюючих органів з метою виконання покладених на них функцій, а також повернення їх до своїх установ.

Першим на борт судна, що прибуло із-за кордону, піднімається представник санітарно-епідеміологічної служби і тільки після завершення санітарного контролю та з його дозволу піднімаються на борт посадові особи інших контролюючих служб.

Після прибуття митного наряду на судно старший наряду, в першу чергу, встановлює зв'язок з митницею з використанням наявних технічних засобів зв'язку, що є наступною дією. Встановлення порядку взаємодії з представниками інших контролюючих органів та узгодження з капітаном судна або уповноваженою ним особою кандидатур членів екіпажу, які супроводжуватимуть посадових осіб митного наряду при проведенні митного огляду судна, розподіл між посадовими особами митного наряду об'єктів огляду та виділених для супроводження членів екіпажу є наступними діями.

Часом початку роботи митного наряду вважається момент подання капітаном судна або уповноваженою особою документів, визначених Митним

кодексом України [49]. Старший митного наряду відповідає за координацію та контроль на всіх етапах митного оформлення, гарантуючи дотримання встановлених процедур і своєчасне виконання всіх необхідних дій.

Безпосереднє проведення огляду судна закордонного плавання є наступною дією, перед початком якої старший наряду проводить короткий інструктаж з дотримання правил техніки безпеки під час проведення огляду, дає вказівку адміністрації судна дати об'яву по судну про початок митного огляду і заборону пересування по судну і відкриття службових приміщень та встановлює орієнтовний час закінчення огляду.

Посадова особа митниці здійснює огляд закріпленої ділянки (об'єкта) судна з використанням технічних засобів митного контролю в супроводі члена екіпажу. За необхідності зробити огляд ємностей, порожнин на об'єкті огляду дає вказівку супровідному членові екіпажу на їхнє відкриття. Забороняється самостійно робити розкриття кришок, люків, панелей. Після завершення огляду кожен член митного наряду доповідає про його результати старшому наряду.

Під час переміщення судна через митний кордон України капітан судна або уповноважена ним особа подає документи та відомості, передбачені Митним кодексом України, а саме [49]:

а) генеральна декларація, що містить, зокрема, найменування та опис судна, відомості про його реєстрацію та національну належність, прізвище капітана, прізвище та адресу суднового агента;

б) декларація про вантаж, яка містить, зокрема, відомості про найменування портів відправки, портів заходу судна, завантаження та вивантаження товарів, першого порту відправки товарів, порту вивантаження товарів, що залишаються на борту, перелік коносаментів або інших документів, що підтверджують наявність та зміст договору морського (річкового) перевезення, кількість вантажних місць товару, опис та вид упаковки товарів, які підлягають вивантаженню у даному порту;

в) декларація про припаси (суднові припаси), яка містить, зокрема, відомості про найменування суднових припасів, що є в наявності на судні, та їх кількість;

г) декларація про особисті речі екіпажу судна;

г) суднова роль, що містить відомості про кількість і склад членів екіпажу під час прибуття і відправлення судна, зокрема, прізвища, імена, громадянство, звання або посаду, дату і місце народження, вид і номер документа, що посвідчує особу;

д) список пасажирів, що містить відомості про пасажирів під час прибуття і відправлення судна, зокрема, кількість пасажирів на судні, прізвища, імена, громадянство, дату і місце народження, порти посадки і висадки;

е) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

є) транспортні (перевізні) документи на товари (за наявності), які містять, зокрема, відомості про загальну кількість товарів, кількість вантажних місць, найменування товарів, вид упаковки;

ж) комерційні документи (за наявності) на товари та відомості про

розміщення товарів на борту судна;

з) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів;

Одночасно подається другий примірник оформленого при вибутті з України Зобов'язання про реімпорт судна, що плаває під Державним Прапором України, або два примірники Зобов'язання про реекспорт судна, яке плаває під іноземним прапором. Якщо мова йде про яхту, що плаває під Державним Прапором України, надається примірник оформленої при вибутті з України декларації яхти із Зобов'язанням про зворотне ввезення. Для яхт під іноземним прапором подаються два примірники декларації яхти із Зобов'язанням про зворотне ввезення. Крім зазначених документів, надається також зобов'язання капітана судна (яхти) про те, що закуплені за кордоном судові припаси, включаючи запаси для споживання, не будуть винесені з судна (яхти).

Посадова особа митниці, відповідальна за оформлення документів, перевіряє їхню комплектність та звіряє відомості взаємопов'язаних документів (наприклад, дані декларації про вантаж із відомостями маніфесту або коносаменту). Після перевірки посадова особа вносить відповідні відмітки в документи.

Товари, які не підлягають пропуску через митний кордон України, передаються на зберігання адміністрації судна. Вони розміщуються у судових приміщеннях або в інших спеціально обладнаних місцях, що підлягають митному контролю, на які накладаються митні забезпечення. Капітан судна складає *акт приймання-передавання товарів на зберігання під митним контролем* у двох примірниках. Цей документ засвідчується відбитком штампа «Під митним контролем» посадовою особою митниці та слугує підтвердженням приймання адміністрацією судна товарів на зберігання під митним контролем у опломбованих приміщеннях або спеціально обладнаних місцях. Один примірник акта зберігається у судовій справі митниці, інший – у документах судна. Відомості про накладені митні забезпечення фіксуються посадовою особою митниці у генеральній (загальній) декларації.

Обов'язковою умовою є ознайомлення капітана судна зі змістом ст. 469 Митного кодексу України та вчинення запису на лицьовому боці обох примірників акта щодо прийняття на зберігання під митним контролем товарів в опломбованих приміщеннях та попередження про відповідальність за порушення митних правил, передбачену ст. 469 Митного кодексу України. Кожен із цих записів засвідчується проставленням дати, особистого підпису і відбитка судової печатки, при цьому допускається учинити запис англійською мовою.

Після виконання зазначених вище дій, посадова особа митниці здійснює наступні кроки [83]:

1. Завіряє коносамент (річкову накладну), декларацію про вантаж, а також зобов'язання капітана судна (яхти) про те, що закуплені за кордоном судові

припаси, включаючи запаси споживання, не будуть винесені з судна (яхти), відбитком штамп «Під митним контролем».

2. Завіряє примірник оформленого при вибутті з України зобов'язання про реімпорт судна, що плаває під Державним Прапором України, відбитком особистої номерної печатки. Два примірники зобов'язання про реекспорт судна, що плаває під іноземним прапором, завіряє відбитком штамп «Під митним контролем». Примірник оформленої при вибутті з України декларації яхти, що плаває під Державним Прапором України, разом із зобов'язанням про зворотне ввезення яхти завіряє відбитком особистої номерної печатки. Два примірники декларації яхти, що плаває під іноземним прапором, із зобов'язанням про зворотне ввезення яхти завіряє відбитком штамп «Під митним контролем».

3. Завіряє інші документи відбитком особистої номерної печатки.

Якщо для митного оформлення подається більше одного примірника документа, на примірнику, що залишається у справах митниці, робиться запис про кількість оформлених примірників цього документа.

При застосуванні до судна, що прибуває на митну територію України, режиму вільної практики, розвантаження, навантаження та проведення допоміжних операцій з товарами (таких як кріплення, розкріплення, переміщення по судну) дозволяються за наявності відповідних відміток посадових осіб підрозділів контролюючих органів та органу охорони державного кордону у декларації про вантаж. Ця декларація подається митниці капітаном судна або морським агентом разом із позитивним рішенням посадової особи митниці (старшого зміни) про надання вільної практики.

Після виконання зазначених дій посадова особа митниці остаточно завершує митні формальності щодо судна шляхом:

- завірення всіх необхідних документів і відомостей відбитком штамп «Під митним контролем»;

- збереження необхідних документів у справах митниці для подальшого контролю та архівування;

- видачі дозволів на переміщення судна по митній території України відповідно до проведених митних процедур.

Після цього судно отримує право на вільне переміщення в митній зоні, а митниця забезпечує подальший контроль за виконанням митних умов і зобов'язань.

5.3. Митні формальності відносно судна, що вибуває за межі митної території України

При вибутті судна закордонного плавання виконуються митні формальності, як і у випадку прибуття судна, за деяким відмінностями. Різницею є те, що при проведенні митного огляду судна на вибуття посадова особа митниці перевіряє наявність та цілість митного забезпечення, накладеного на суднових приміщеннях або в інших, спеціально обладнаних для цього місцях, використання валюти із суднової каси судна, яке плаває під іноземним прапором, відповідність фактичної наявності на борту судна суднових припасів відомостям, заявленим про них на прибуття [154, с.127].

Порядок здійснення митних формальностей для судна, що вибуває за межі митної території України, починається з прибуття на судно старшого митного наряду, який виконує дії, передбачені для суден, що прибувають на митну територію України.

Під час перетину митного кордону України капітан судна або вповноважена ним особа подає документи та відомості, визначені Митним кодексом України та розглянуті у підпункті 5.2.

Одночасно з цими документами надаються:

- другий примірник оформленого при прибутті в Україну зобов'язання про реекспорт судна, яке плаває під іноземним прапором;
- два примірники зобов'язання про реімпорт судна, яке плаває під Державним Прапором України;
- один примірник оформленої декларації яхти, яка плаває під іноземним прапором, із зобов'язанням про зворотне вивезення яхти;
- два примірники декларації яхти, яка плаває під Державним Прапором України, із зобов'язанням про зворотне ввезення яхти.

Подані документи повинні бути засвідчені підписом капітана судна і скріплені відбитком судової печатки.

Посадова особа митниці, відповідальна за оформлення документів, виконує наступні дії [83]:

- перевіряє комплектність документів та звіряє інформацію в взаємопов'язаних документах;
- перевіряє наявність необхідних відміток на транспортних (перевізних) документах;
- проставляє на декларації про вантаж відбиток штампа «Під митним контролем».

Крім того, посадова особа митниці здійснює такі дії:

- на примірнику оформленого при прибутті в Україну зобов'язання про реекспорт судна, яке плаває під іноземним прапором, проставляє відбиток особистої номерної печатки;
- на двох примірниках зобов'язання про реімпорт судна, яке плаває під Державним Прапором України, проставляє відбиток штампа «Під митним контролем»;
- на примірнику оформленої при прибутті в Україну декларації яхти, яка плаває під іноземним прапором, із зобов'язанням про зворотне вивезення яхти проставляє відбиток особистої номерної печатки.
- на двох примірниках декларації яхти, яка плаває під Державним Прапором України, із зобов'язанням про зворотне ввезення яхти проставляє відбиток штампа «Під митним контролем».

Якщо не прийнято рішення про проведення митного огляду судна, посадова особа митниці завіряє надані документи відбитком особистої номерної печатки.

У разі прийняття рішення про митний огляд судна, старший митного наряду повідомляє про його початок особу, яка подала документи.

Під час проведення митного огляду судна посадова особа митниці здійснює такі дії [83]:

- перевіряє наявність та цілість митного забезпечення, накладеного на суднові приміщення або на інші спеціально обладнані для цього місця;
- контролює використання валюти з суднової каси судна, яке плаває під іноземним прапором;
- перевіряє відповідність фактичної наявності суднових припасів на борту судна даним, заявленим у документах.

Після проведення митного огляду судна посадова особа митниці проставляє відбиток особистої номерної печатки на поданих документах.

Митні формальності щодо судна, що залишає митну територію України, вважаються завершеними після оформлення та перевірки всіх необхідних документів посадовою особою митниці. Сформована суднова справа судна, щодо якого митний контроль завершено, зберігається у справах митниці для подальшого контролю та обліку.

5.4. Митні формальності щодо товарів, які переміщуються на судах при ввезенні з-за кордону

У контексті міжнародної торгівлі процес ввезення та вивезення товарів через митний кордон є одним з ключових етапів. Митні формальності, пов'язані з переміщенням товарів на судах, відіграють вирішальну роль у забезпеченні безперешкодного та безпечного руху товарів через митні кордони. Процедура митного оформлення товарів, що переміщуються на судах під час ввезення з-за кордону, передбачають певну послідовність дій.

Перш за все, здійснюється вивантаження товарів з суден, які прибувають з-за кордону. Цей процес перебуває під контролем митних органів і проводиться на підставі спеціальних документів, що підтверджують легальність вивантаження. Митниця може встановлювати певні обмеження або застереження, які обов'язкові для дотримання всіма учасниками процесу.

Особливу увагу приділяється вивантаженню товарів у зоні митного контролю порту. Цей процес також підлягає суворому контролю з боку митниці та портових служб, щоб забезпечити правильне та безпечне розміщення товарів. У разі виявлення розбіжностей або пошкоджень складаються спеціальні акти, які фіксують будь-які відхилення від заявленої інформації.

Вивантаження товарів із суден, що прибули з-за кордону, здійснюється на підставі транспортних (перевізних) документів з дозволу митниці та під її наглядом. Посадові особи митниці мають право вносити до транспортних документів написи із застереженнями, що забороняють або регулюють процес вивантаження. Ці написи є обов'язковими для виконання всіма особами, залученими до процесу вивантаження. Дозволом на вивантаження товарів з судна є напис «Вивантаження дозволено» на декларації про вантаж, завірений відбитком особистої номерної печатки [83].

Вивантаження товарів, у тому числі при застосуванні вільної практики, проводиться в зоні митного контролю, розташовані на території морського (річкового) порту, на транспортні засоби, що перебувають у цих зонах, або в інші місця, визначені законодавством.

Розвантаження товарів, щодо яких не подано інформацію в електронному вигляді, забороняється до моменту подання такої інформації. Якщо в порту діє ІСПС, зазначена інформація надається митниці через цю систему.

Для контролю за розвантаженням судна адміністрація порту або інші уповноважені особи надають митниці документи, що відображають наміри та/або результати вивантаження товарів. Один примірник кожного з оформлених документів залишається в митниці.

У разі виявлення розбіжностей між фактичною кількістю товарів і даними, зазначеними у транспортних (перевізних) документах, або при виявленні під час розвантаження пошкоджених (підмочених, зі слідами розпакування) вантажних місць, уповноважена особа складає *акт-повідомлення* та *акт про невідповідність товарів відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення митного контролю*, а також *акт про пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування, або про їх втрату*. Ці документи оформлюються за формою, затвердженою відповідно до законодавства.

Після розвантаження судна в генеральному акті фіксуються кількість місць і вага (маса) товарів, переданих судном та прийнятих портом. Також зазначається інформація про номери та загальну кількість актів-повідомлень та актів про невідповідність, складених під час розвантаження. Генеральний акт підписується представниками адміністрації порту, митниці та судна, а один примірник акта залишається в митниці.

Після завершення розвантаження судна, транспортні (перевізні) документи разом з іншими документами щодо вивантаження товарів додаються до суднової справи.

Вивезення товарів із зони митного контролю та порту дозволяється за таких умов:

- 1) проведення митного оформлення у відповідний митний режим;
- 2) направлення під митним контролем до митного органу призначення за умови наявності в інформаційній системі Держмитслужби попередньої митної декларації або іншого документа, який може використовуватися замість митної декларації;
- 3) вивезення українських товарів, які надійшли до порту на судні каботажного плавання.

В інших випадках вивезення товарів із зони митного контролю та порту можливе лише за окремим письмовим дозволом керівництва митниці [83].

Завантаження товарів (у тому числі товарів у контейнерах), що знаходяться на території морського або річкового порту в межах пункту пропуску через державний кордон України, на транспортний засіб для подальшого митного контролю та вивезення із зони митного контролю та порту здійснюється на підставі товаросупровідних документів і документів, передбачених правилами роботи портів (наряд, ордер тощо), які подаються митниці експедитором, з дозволу митниці та під її контролем.

Товаросупровідні документи та інші документи, передбачені правилами роботи портів, подаються в паперовому або електронному вигляді. Посадова особа митниці вносить ці дані до Журналу обліку товарів при ввезенні. Якщо

документи подано в паперовому вигляді, відомості з них заносяться до Журналу вручну посадовою особою митниці.

На основі аналізу інформації, яка міститься в Журналі обліку товарів при ввезенні, а також у документах, що використовуються для декларування товарів у митний режим транзиту (включаючи попередню митну декларацію), посадова особа митниці визначає необхідність застосування відповідних митних формальностей і обсяг їх проведення. Це включає перевірку наявності оперативної інформації та орієнтувань [166].

Інформація про визначені митні формальності, якщо такі є, вноситься посадовою особою митниці до відповідного документа, передбаченого правилами роботи портів, і завіряється штампом «Під митним контролем».

Товаросупровідні документи та документи, передбачені правилами роботи портів, із відбитком штампа «Під митним контролем» є підставою для завантаження товарів (у тому числі товарів у контейнерах) на транспортний засіб для подальшого митного контролю в місцях, визначених митницею в пункті пропуску.

Інформація про результати виконання митних формальностей вноситься посадовою особою митниці до Журналу обліку товарів при ввезенні. Вивезення товарів із зони митного контролю та порту заборонено, доки митні формальності не завершено.

Якщо в порту функціонує ІСПС, зазначені дії виконуються із застосуванням цієї системи. В ІСПС також фіксуються відмітки про надання дозволу на завантаження товарів (у тому числі товарів у контейнерах) на транспортний засіб та їх вивезення із зони митного контролю і порту.

У справах митниці зберігаються документи, що стали підставою для пропуску товарів через митний кордон України.

Митні формальності щодо товарів, які переміщуються на суднах під час ввезення з-за кордону, передбачають складний та детальний процес контролю за товарними потоками через митний кордон. Цей процес визначає послідовність дій і відповідальність за дотримання встановлених правил та норм. Дотримання митних формальностей у цьому контексті забезпечує ефективне та безпечне функціонування митної системи, сприяючи розвитку міжнародної торгівлі.

5.5. Митні формальності відносно товарів, які переміщуються на суднах при вивезенні за кордон

Митні формальності щодо товарів, які вивозяться на суднах за кордон, регламентують процедури, пов'язані з переміщенням товарів за межі митної території України. Вони визначають основні правила щодо зберігання товарів та транспортних засобів, призначених для вивезення за кордон. Зокрема, товари та транспортні засоби, що знаходяться під митним контролем і призначені для вивезення, зберігаються на території пункту пропуску.

Перед початком навантаження товарів на судно, вантажовласник або уповноважена ним особа подає митниці *доручення на навантаження*. Підставою для оформлення такого доручення є митна декларація або інший документ, що відповідно до законодавства України дозволяє переміщення товарів через

митний кордон України. Документи можуть бути представлені як у паперовому вигляді, так і в електронній формі. Якщо товари були оформлені іншими митницями та перебувають під митним контролем, додатково подаються товаросупровідні документи.

Після перевірки відповідності даних, зазначених у дорученні на навантаження, з документами, передбаченими правилами роботи портів (наряд, ордер тощо), посадова особа митниці ставить відбиток особистої номерної печатки на дорученні. Оформлене таким чином доручення є підставою для навантаження зазначених у ньому товарів на судно.

Припаси постачаються на судно закордонного плавання, експлуатантом якого є нерезидент, у порядку, встановленому законодавством. У цьому випадку доручення на навантаження від вантажовласника або його уповноваженої особи не подається.

Для навантаження на судно закордонного плавання порожніх контейнерів підставою є *доручення на навантаження*, в якому вказується кількість порожніх контейнерів без зазначення їх номерів [166].

З метою уникнення простою транспортного засобу дозволяється оформлення доручень на навантаження навіть за відсутності оригіналу митної декларації. Проте пропуск через митний кордон транспортних засобів і товарів здійснюється лише за умови надання оригіналу митної декларації з відміткою митного органу про завершення митного оформлення.

Доручення на навантаження подається митниці в необхідній кількості примірників, один з яких залишається в митниці разом з доданими до нього паперовими аркушами митної декларації з позначенням «4/5» або іншими документами, що відповідно до законодавства України є підставою для переміщення товарів через митний кордон України (або їх копіями), для контролю за навантаженням судна. У дорученні, що залишається в митниці, зазначається загальна кількість оформлених примірників.

Якщо митна декларація або інший документ, що є підставою для переміщення товарів через митний кордон України, надані у формі електронного документа, в дорученні на навантаження вказуються їх реквізити.

У разі якщо в порту функціонує ІСПС, зазначені дії виконуються із застосуванням цієї системи.

За письмовою заявою вантажовласника або уповноваженої ним особи, митниця може дозволити анулювання доручення на навантаження за умови обов'язкового повернення всіх раніше оформлених примірників митниці або внесення відповідних змін до всіх примірників доручення на навантаження. Зміни завіряються печаткою вантажовласника або уповноваженої ним особи.

Після завершення навантаження судна капітан судна або агентська організація (морський агент) подає митниці коносаменти й декларацію про вантаж для пропуску товарів через митний кордон України. Портовий оператор, який здійснював навантаження, надає митниці документи, що підтверджують кількість та асортимент завантажених товарів. У випадку навантаження порожніх контейнерів додатково подається перелік контейнерів із зазначенням їх номерів та типів.

Після звірення коносаментів (річкових накладних) і декларацій про вантаж із дорученнями на навантаження (списками вантажів) та митними деклараціями або іншими документами, що згідно з законодавством України є підставою для переміщення товарів через митний кордон, посадова особа митниці проставляє на них відбитки штампа «Під митним контролем» та особистої номерної печатки.

Вся відповідна інформація вноситься до Журналу обліку товарів при вивезенні. У справах митниці зберігаються документи, які стали підставою для пропуску товарів через митний кордон України.

Забезпечення правомірності та ефективності цих митних процедур є ключовим для успішного здійснення зовнішньоекономічних операцій та підтримання порядку при вивезенні товарів за кордон.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Яким документом визначається послідовність дій посадових осіб митниці під час митного контролю водного транспорту?
2. Хто визначає місце стоянки суден закордонного плавання для посадки й висадки пасажирів?
3. У яких випадках можлива зміна місця стоянки судна без відома митниці та органу охорони державного кордону?
4. Які обов'язкові етапи включає процес митного оформлення суден?
5. Хто відіграє ключову роль у організації митного контролю на судні?
6. Які основні обов'язки старшого митного наряду на судні?
7. Які операції допускаються при застосуванні до судна вільної практики розвантаження та навантаження?
8. Які дії здійснює посадова особа митниці після виконання митних формальностей відносно судна?
9. Що дає судну право на вільний рух в митній зоні?
10. З якого етапу розпочинається порядок здійснення митних формальностей відносно судна, що вибуває за межі митної території України?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У яких випадках можлива зміна місця стоянки судна без відома митниці та органу охорони державного кордону?
 - а) при необхідності швидкого завантаження товарів;
 - б) у випадках аварії або непереборних обставин;
 - в) при зміні капітана судна;
 - г) при зміні маршруту судна.
2. Що дає судну право на вільне переміщення в митній зоні?
 - а) відмітка митниці на генеральній декларації;
 - б) згода адміністрації порту;
 - в) дозвіл органу охорони державного кордону;

- г) відсутність товарів на борту.
3. З якого етапу розпочинається порядок здійснення митних формальностей відносно судна, що вибуває за межі митної території України?
- а) з моменту прибуття судна в порт;
 - б) з моменту подання заявки на здійснення митного контролю судна;
 - в) з моменту завантаження товарів на судно;
 - г) з моменту отримання дозволу на вихід судна з порту.
4. До вантажних документів, які є підставою для перетинання митного кордону України водними транспортними засобами і товарами, не належать:
- а) каргоплани;
 - б) коносаменти;
 - в) акцизні накладні;
 - г) маніфести.
5. Документ, що містить загальні відомості про судно і наявність чи відсутність на борту вогнепальної зброї, боєприпасів, наркотичних (психотропних) лікарських засобів, які є в судовій аптеці, а також про судову касу, – це:
- а) коносамент;
 - б) генеральна (загальна) декларація;
 - в) маніфест;
 - г) митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа.
6. Документ, що подається митному органу декларантом або уповноваженою ним особою, містить реквізити відправника, одержувача вантажу, назву і характеристику водних транспортних засобів і товарів та після засвідчення його митним органом є підставою для навантаження судна, – це:
- а) генеральна (загальна) декларація;
 - б) доручення на навантаження;
 - в) маніфест;
 - г) річкова накладна.
7. Суб'єкт підприємницької діяльності, представник судновласника, який згідно з договором морського агентування за винагороду зобов'язується надавати послуги в галузі торговельного мореплавства, – це:
- а) представник агентської організації (морський агент);
 - б) митниця призначення;
 - в) портовий оператор (стивідорна компанія);
 - г) митниця відправлення.
8. Суб'єкт господарювання, що здійснює експлуатацію морського терміналу, проводить вантажно-розвантажувальні роботи, обслуговування та зберігання товарів, обслуговування суден і пасажирів, а також інші пов'язані з цим види господарської діяльності, – це:
- а) представник агентської організації (морський агент);
 - б) митниця призначення;
 - в) портовий оператор (стивідорна компанія);
 - г) митниця відправлення.
9. Первинний обліковий документ, в якому відображаються відомості про кількість місць і вагу вивантажених із судна й прийнятих портом товарів, – це:

- а) річкова накладна;
- б) тальманська розписка;
- в) генеральний акт;
- г) митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа.

10. Документ, що складається при виявленні будь-яких розбіжностей при прийнятті портом товарів від адміністрації судна, підписується уповноваженим представником адміністрації судна, представниками порту і митниці, – це:

- а) маніфест;
- б) коносамент;
- в) тальманська розписка;
- г) акт-повідомлення.

11. Місце стоянки суден закордонного плавання, посадки й висадки пасажирів визначається:

- а) митницею за погодженням з органом охорони державного кордону та адміністрацією порту;
- б) адміністрацією порту за погодженням з митницею та органом охорони державного кордону; ;
- в) органом охорони державного кордону за погодженням з митницею та адміністрацією порту
- г) адміністрацією порту за погодженням з митницею, органом охорони державного кордону та державними органами, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, радіологічний та екологічний контроль.

12. Митні формальності відносно суден закордонного плавання і товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, здійснюються митницею:

- а) біля причалів;
- б) в акваторіях портів;
- в) на місці якірної стоянки на рейді;
- г) будь-де із зазначеного.

13. Митне оформлення якої категорії суден закордонного плавання здійснюється першочергово?

- а) пасажирських суден;
- б) танкерних суден;
- в) лінійних суден;
- г) аварійних суден.

14. Капітан судна або представник агентської організації (морський агент) особисто або через адміністрацію порту подає до митниці заявку на здійснення митного контролю судна:

- а) не пізніше ніж за 1 годину до прибуття (вибуття) судна;
- б) не пізніше ніж за 2 години до прибуття (вибуття) судна;
- в) не пізніше ніж за 3 години до прибуття (вибуття) судна;
- г) не пізніше ніж за 4 години до прибуття (вибуття) судна.

15. Заявка з повідомленням про застосування вільної практики подається представником агентської організації (морським агентом) до митниці:

- а) не пізніше ніж за годину до прибуття судна в порт призначення на митній

території України;

б) не пізніше ніж за 6 годин до прибуття судна в порт призначення на митній території України;

в) не пізніше ніж за 9 годин до прибуття судна в порт призначення на митній території України;

г) не пізніше ніж за добу до прибуття судна в порт призначення на митній території України.

16. Декларування судна закордонного плавання, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється:

а) без надання митної декларації;

б) з наданням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;

в) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А.;

г) із застосуванням електронної декларації МДП.

17. Декларування судна, що переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), здійснюється:

а) без надання митної декларації;

б) з наданням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;

в) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А.;

г) із застосуванням електронної декларації МДП.

18. На товари, що не підлягають пропуску через митний кордон України, та передаються на зберігання адміністрації судна шляхом розміщення їх у судових приміщеннях або в інших, спеціально обладнаних для цього місцях, на які накладаються митні забезпечення, капітаном судна складається:

а) відомість приймання-передавання товарів на зберігання під митним контролем в опломбованих приміщеннях;

б) акт приймання-передавання товарів на зберігання під митним контролем в опломбованих приміщеннях;

в) довідка приймання-передавання товарів на зберігання під митним контролем в опломбованих приміщеннях;

г) декларація приймання-передавання товарів на зберігання під митним контролем в опломбованих приміщеннях.

19. Підставою для оформлення доручення на навантаження товарів, які вивозяться за кордон на судах, є:

а) коносамент;

б) тальманська розписка;

в) митна декларація;

г) генеральний акт.

20. Вивантаження товарів із суден, що прибули з-за кордону, проводиться на підставі:

а) транспортних (перевізних) документів;

б) доручення на навантаження;

в) генерального акту;

г) акту-повідомлення.

РОЗДІЛ 6. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ПОВІТРЯНИМИ ШЛЯХАМИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

авіаційний транспорт, повітряний транспорт, повітряне судно, державне повітряне судно, цивільне повітряне судно, міжнародний аеропорт, адміністрація міжнародного аеропорту, зобов'язання про реекспорт/реїмпорт, зелений коридор, червоний коридор, генеральна декларація, вантажна відомість (каргоманіфест), міжнародний рейс, технічна посадка, авіаційна вантажна накладна, єдиний міжнародний перевізний документ, митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа, акт про проведення огляду або переогляду, протокол про порушення митних правил

6.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на повітряному транспорті

Митні правила та формальності при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України повітряними шляхами здійснюються відповідно до норм національного та міжнародного законодавства та мають свої особливості.

Міжнародне законодавство та діюче законодавство України, що регулює переміщення громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України повітряними шляхами, одночасно використовує два поняття – «авіаційний транспорт» і «повітряний транспорт».

Авіаційний транспорт (згідно Закону України «Про транспорт») – підприємства повітряного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, аерофотозйомки, сільськогосподарські роботи, а також аеропорти, аеродроми, аероклуби, транспортні засоби, системи управління повітряним рухом, навчальні заклади, ремонтні заводи цивільної авіації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу авіаційного транспорту [149].

Повітряний кодекс України та Кримінальний кодекс України оперують поняттям «повітряний транспорт», тоді як у Господарському кодексі України, Земельному кодексі України, Митному кодексі України зустрічаються рівночасно терміни «авіаційний транспорт» і «повітряний транспорт».

Поняття «повітряний транспорт» та «авіаційний транспорт» співвідносяться як ціле і частина, «повітряний транспорт» є цілим, адже включає всі види транспортних засобів, які рухаються у повітрі та приводяться в дію повітрям або за допомогою повітря, використовують повітряний простір, а «авіаційний транспорт» є складовою, включає лише частину, хоча і більшу, із зазначених транспортних засобів, які є важчими від повітря. Підставою для ототожнення цих понять у національному законодавстві є переважання за кількісними показниками та ступенем розповсюдженості й застосування авіаційного транспорту [154, с.164].

Міжнародне законодавство оперує здебільшого терміном «повітряний транспорт». Так, у Конвенції про міжнародну цивільну авіацію від 1944 р., вживається виключно поняття «повітряний транспорт» [34]. Крім того, Угода про міжнародний повітряний транспорт закріплює п'ять свобод повітря щодо регулярних міжнародних повітряних ліній та в самій назві має позицію про використання дефініції «повітряний транспорт» [34].

Переміщення громадян, товарів і транспортних засобів через митний кордон України повітряними шляхами здійснюється на повітряних суднах.

Повітряне судно – апарат, що підтримується в атмосфері у результаті його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні [70].

Повітряні судна поділяються на державні і цивільні. **Державне повітряне судно** – повітряне судно, що застосовується у військовій, прикордонній службі, службі цивільного захисту, Міністерстві внутрішніх справ України, Національній поліції України, Службі безпеки України та митних органах. **Цивільне повітряне судно** – повітряне судно, що не належить до державних повітряних суден. Саме цивільними повітряними суднами і здійснюються міжнародні перевезення вантажів та пасажирів.

Повітряні судна та літальні апарати розмежовують за різними видами (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Основні види повітряних суден і літальних апаратів*

Назва	Характеристика
1	2
Автожир	літальний апарат, важчий за повітря, що підтримується в польоті за рахунок взаємодії повітря з одним або декількома несучими гвинтами, які вільно обертаються навколо осей, що перебувають приблизно у вертикальному положенні
Аеростат	повітряне судно, легше за повітря, що не приводиться до руху силовою установкою
Безпілотне повітряне судно	будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке літується дистанційно без пілота на борту
Вертоліт	повітряне судно, важче за повітря, що підтримується в польоті переважно за рахунок реакції повітря з одним або декількома несучими гвинтами, що обертаються силовою установкою навколо осей, які знаходяться приблизно у вертикальному положенні
Гвинтокрил	аеродинамічний літальний апарат, в якому підймальна сила створюється завдяки комбінованій несучій системі, побудованій на одному або двох несучих гвинтах та крилі
Гідроплан	літальний апарат, який може злітати і приземлятися на поверхню води
Дирижабль	літальний апарат, наповнений газом, який легший за повітря, аеростат із двигуном, завдяки якому може рухатися незалежно від напрямку повітряних потоків
Експериментальне повітряне судно	прототип повітряного судна, модифіковане або нове повітряне судно, на якому проводяться випробування або дослідно-конструкторські, експериментальні та науково-дослідні роботи
Конвертоплан	повітряне судно, літальний апарат з фіксованим крилом, що може виконувати вертикальний зліт/посадку і має можливість фізично повертати двигуни на 90 градусів для створення вертикальної підймальної сили або горизонтальної тягової
Літак	повітряне судно, важче за повітря, що приводиться до руху силовою установкою і підйомна сила якого в польоті створюється переважно за рахунок аеродинамічних реакцій на нерухомих поверхнях за даних умов польоту

1	2
Надлегке повітряне судно (моторне)	повітряне судно, обладнане силовою установкою, з максимальною сертифікованою злітною масою не вище 450 кг і, згідно з експлуатаційною документацією, мінімальною швидкістю звалювання у посадочній конфігурації не більше 65 км/год
Орнітоптер	важчий від повітря літальний апарат, крила якого рухаються у польоті подібно до пташиних
Планер	повітряне судно, важче за повітря, що не приводиться до руху силовою установкою і підйомна сила якого створюється переважно за рахунок аеродинамічних реакцій на нерухомих поверхнях за даних умов польоту

*Складено авторами на основі [98]

В залежності від напрямку переміщення через митний кордон України (ввезення, вивезення, транзит) митні формальності на повітряному транспорті значно різняться, і не всі форми митного контролю, які передбачені Митним кодексом України, застосовують посадові особи митниць. Найбільш поширеними формами митного контролю у міжнародному повітряному сполученні є перевірка документів та відомостей, огляд та переогляд товарів, повітряного транспортного засобу, а відносно пасажирів – перевірка документів та відомостей, огляд та переогляд ручної поклажі, багажу, особистий огляд громадян [154, с.173].

Митний контроль повітряних суден і товарів здійснюється виключно посадовими особами митниць у формах та обсязі, визначених за результатами застосування системи управління ризиками, в тому числі з використанням інформаційних технологій, і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства.

Митні органи в пунктах пропуску для повітряного сполучення тісно співпрацюють з державними установами, які здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний, радіологічний контроль, а також контроль за дотриманням законодавства щодо харчових продуктів, кормів, побічних продуктів тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин. Вони координують їх діяльність у зонах митного контролю відповідно до норм, встановлених Митним кодексом України та іншими законами [168].

У пунктах пропуску, на стоянках повітряних суден та в інших передбачених місцях міжнародних аеропортів, де здійснюється митний контроль та оформлення повітряних суден і товарів, митними органами за погодженням з органом охорони державного кордону та адміністрацією аеропорту створюються спеціальні зони митного контролю. Якщо міжнародний рейс повітряного судна передбачає кілька посадок на митній території України, митний контроль товарів і повітряного судна здійснюється в першому міжнародному аеропорту під час прибуття повітряного судна на митну територію, а також в останньому міжнародному аеропорту перед вибуттям повітряного судна за межі митної території України [84].

Міжнародний аеропорт – визначений державою на її території аеропорт для приймання і відправлення повітряних суден, що виконують міжнародні

повітряні перевезення, у якому здійснюються митні, імміграційні, санітарні, карантинні (стосовно тварин і рослин) та інші процедури, передбачені законодавством [70].

Зони митного контролю створюються в межах пунктів пропуску (пунктів контролю) через державний кордон України (табл. 6.2).

Таблиця 6.2

Перелік місць митного контролю при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України повітряними шляхами*

Назва пункту пропуску/ пункту контролю	Категорія пункту пропуску, режим роботи	Характер перевезень	Область
Львів	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Львівська
Ужгород	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Закарпатська
Чернівці	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Чернівецька
Івано-Франківськ	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Івано-Франківська
Тернопіль	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Тернопільська
Хмельницький	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Хмельницька
Ізмаїл	міжнародний цілодобовий	пасажирський	Одеська
Вінниця	міжнародний у визначений час (за заявкою)	пасажирський, вантажний	Вінницька
Рівне	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Рівненська
Озерне (Житомир)	міжнародний у визначений час (за викликом)	вантажний	Житомирська
Житомир	міжнародний цілодобовий	пасажирський, вантажний	Житомирська

*Складено авторами на основі [59]

Місце стоянки повітряного судна для проведення митного контролю, завантаження або розвантаження товарів, а також посадки та висадки пасажирів визначається адміністрацією міжнародного аеропорту в координації з митним органом та органом охорони державного кордону. Будь-яка зміна цього місця може бути здійснена лише з відома митного органу та органу охорони державного кордону, за винятком випадків аварій або обставин непереборної сили. У таких ситуаціях адміністрація міжнародного аеропорту зобов'язана негайно повідомити митний орган та орган охорони державного кордону про зміни.

Митний контроль і оформлення товарів, що перевозяться членами екіпажу повітряного судна, можуть здійснюватися як безпосередньо на борту літака, так і в іншому місці, визначеному адміністрацією міжнародного аеропорту за погодженням з митними органами.

Митний контроль повітряного судна (і товарів також) здійснюється [83]:

– у випадку прибуття (приліт) на митну територію України, – після проведення прикордонного контролю;

– у випадку вибуття (відліт) з митної території України, – до початку прикордонного контролю.

У разі нетривалої стоянки повітряного судна відповідно до затвердженого розкладу руху митний контроль такого повітряного судна здійснюється одночасно з прикордонним контролем.

У разі виявлення порушень митних правил або інших порушень

законодавства України на будь-якому етапі митного контролю та оформлення повітряного судна і товарів, відповідальні посадові особи митного органу зобов'язані вжити передбачених законодавством заходів для запобігання протиправним діям та притягнення винних осіб до відповідальності.

До прибуття товарів на митну територію України до митного органу, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску, де товари вперше перетнуть митний кордон України, перевізник, що переміщує товари, або від його імені інша особа відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом України, подають загальну декларацію прибуття.

Для перевезення товарів повітряним транспортним засобом загальна декларація прибуття подається у такі строки [49]:

а) тривалістю 4 години і більше – не менш як за 4 години до прибуття товарів у перший аеропорт на митній території України;

б) тривалістю менше 4 годин – не пізніше моменту фактичного вильоту повітряного судна.

Відсутність на момент здійснення митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України загальної декларації прибуття на товари або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є підставою для відмови у пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять, здійснюється після подання загальної декларації прибуття або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, та виконання необхідних митних формальностей. Виконання митних формальностей, визначених за результатами аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття або митною декларацією, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є однією з підстав надання дозволу на пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

6.2. Митні формальності щодо повітряного судна, яке виконує міжнародний рейс

Адміністрація міжнародного аеропорту щоденно інформує митні органи у строки та за формою, погодженою з ними, про план польотів повітряних суден на добу, а також про поточне виконання цього плану та внесення змін до нього протягом дня. У повідомленні зазначаються номер рейсу, маршрут, тип повітряних суден, кількість пасажирів, термінал для проходження контролю, номер стоянки повітряних суден, а також уточнюється порядок доставки посадових осіб контрольних служб на стоянку повітряних суден (та зі стоянки).

Час початку митного контролю повітряного судна, що прибуває на митну територію України або вибуває з неї, визначається з урахуванням розкладу руху повітряного судна [83].

Для прискорення та спрощення митних процедур авіаперевізник, експлуатант аеропорту або суб'єкт наземного обслуговування заздалегідь надсилає необхідну інформацію про членів екіпажу, пасажирів, а також про імпорتنі, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряним судном у встановленому порядку [90]. Попереднє повідомлення митних органів про намір ввезти товари на митну територію України на повітряному судні, яке під час перебування на митній території України не робить зупинки у аеропортах, розташованих на цій території, не здійснюється.

Подання поточної інформації є першою дією, яка надсилається одразу після відправлення рейсу з аеропорту вильоту, але не пізніше ніж за 30 хвилин до посадки повітряного судна в аеропорту України і надається за кожним міжнародним рейсом, на якому здійснюється перевезення пасажирів, вантажів та який виконується до аеропортів України. За змістом інформація складається з таких даних: по-перше, загальна інформація про рейс, в якій вказується номер рейсу, код перевізника, час та дата вильоту повітряного судна; по-друге, під час перевезення пасажирів вказується прізвище, ім'я пасажирів, стать, громадянство, дата, місяць, рік народження, серія, номер паспортного документа; по-третє, під час перевезення вантажу вказується серійний номер авіаційної вантажної накладної; ім'я (назва) та адреса вантажовідправника, ім'я (назва) та адреса вантажоодержувача, кількість вантажних місць, вага брутто (вага/одиниця виміру), найменування товарів та інших предметів, характер вантажу, задекларована цінність вантажу (якщо існує) [91].

У поточній інформації також містяться відомості про термінал (стосується крупних аеропортів), в якому пасажирів проходять контроль, номер стоянки повітряного судна і уточняється порядок доставки посадових осіб контрольних служб на стоянку (зі стоянки) повітряного судна.

Митний орган використовує попередню інформацію для визначення форм митного контролю повітряного судна та товарів, які ними переміщуються.

Наступною дією після отримання поточної інформації є формування складу митного наряду для огляду повітряного судна шляхом призначення начальником зміни підрозділу митниці в пункті пропуску інспекторів. Також призначається старший митного наряду. До функцій старшого наряду входить, насамперед, складання плану-завдання щодо здійснення митного огляду повітряного судна. У плані-завданні вказується роль кожного учасника митного наряду при огляді літака, а саме: в якій послідовності буде здійснений огляд повітряного судна; розподіл ролей інспекторів митного наряду при огляді повітряного судна (багажні, вантажні відсіки, пасажирський салон, кабіна пілотів тощо) [154, с.175].

При прибутті повітряного судна митний наряд прямує на стоянку повітряного судна. Першим на борт повітряного судна піднімається при потребі уповноважений представник санітарно-епідеміологічної служби з метою з'ясування санітарно-епідеміологічної ситуації на борту літака і унеможливлення поширення інфекцій на території України. За сприятливої санітарно-епідеміологічної ситуації на борт повітряного судна піднімається посадова особа митного наряду.

Для здійснення митного контролю командир повітряного судна подає посадовій особі митного органу документи, передбачені Митним кодексом України [49]:

а) стандартний документ перевізника, передбачений укладеними відповідно до закону міжнародними договорами в галузі цивільної авіації (генеральна декларація);

б) документи, що містять відомості про товари, які перевозяться на борту (вантажні відомості, авіаційні вантажні накладні);

в) документ, що містить відомості про припаси (бортові припаси) та про кількість припасів (бортових припасів), завантажених на борт судна та вивантажених з нього;

г) транспортні (перевізні) документи;

г) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться;

д) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

е) відомості про знаки національної належності та реєстраційні знаки судна, номер рейсу, маршрут польоту, пункт вильоту та пункт прибуття судна;

є) відомості про найменування підприємства (організації, установи), що експлуатує судно, та кількість членів екіпажу;

ж) список пасажирів із зазначенням їх кількості на судні, прізвищ та ініціалів, пунктів посадки та висадки; відомості щодо багажу пасажирів (пасажирська відомість);

з) найменування товарів, номери вантажних накладних, кількість місць за кожною накладною, пунктів завантаження та пунктів вивантаження товарів;

и) відомості про наявність (відсутність) на борту судна товарів, ввезення яких на митну територію України заборонено або обмежено, включаючи валютні цінності, наявні у членів екіпажу, лікарські засоби, до складу яких входять наркотичні, сильнодіючі засоби, психотропні та отруйні речовини;

і) відомості про наявність (відсутність) на борту судна небезпечних товарів, зброї, боєприпасів.

Посадова особа митного органу перевіряє наявність усіх необхідних документів та повноту даних, внесених до генеральної декларації. Вона також опитує командира повітряного судна щодо наявності на борту товарів, зокрема тих, що прибули без супровідних документів, або документів, що надійшли без відповідних товарів. Після перевірки посадова особа проставляє на генеральній декларації штамп «Під митним контролем» і робить відповідні записи, якщо є зауваження або застереження.

На основі результатів застосування системи управління ризиками, включаючи використання інформаційних технологій та попередньої інформації, посадова особа митного органу приймає рішення про необхідність проведення огляду повітряного судна. Про це рішення вона повідомляє представника міжнародного аеропорту або перевізника. У разі прийняття рішення про здійснення митного контролю повітряного судна у документальній формі (без присутності посадових осіб митного органу на борту), додатково інформується орган охорони державного кордону.

При митному огляді повітряного судна може бути використаний один або декілька його видів (рішення про застосування того або іншого виду огляду повітряного судна приймає старший зміни або старший митного наряду за результатами застосування системи управління ризиками): ідентифікаційний огляд; частковий огляд; повний огляд.

Ідентифікаційний огляд повітряного судна складається з перевірки вантажу, пошти, запасів, призначених для споживання, на предмет їх відповідності поданим товаросупровідним документам. За загальним правилом огляд повітряного судна починається з кабіни пілотів, потім вестибюль, пасажирський салон, хвостовий відсік (у залежності від моделі повітряного судна може бути кілька вестибюлів, пасажирських салонів тощо). Із зовнішнього боку проводиться огляд багажників, технічних люків, площин, шасі. Таким чином, огляд повітряного судна здійснюється як із зовнішнього боку, так і зсередини [154, с.177].

При *частковому огляді повітряного судна* проводиться ідентифікаційний огляд з розкриттям деяких вузлів, технічних відсіків. Якщо при проведенні ідентифікаційного огляду старший групи приймає рішення щодо необхідності часткового огляду, про це інформується старший зміни, яким може бути прийнято рішення щодо збільшення кількості групи огляду повітряного судна.

Повний огляд повітряного судна проводиться у випадках, коли під час ідентифікаційного або часткового огляду виявлені ознаки, що вказують на наявність схованок на повітряному судні.

За узгодженням зі старшим нарядом прикордонних військ, надається дозвіл представнику служби перевезень на висадку пасажирів. Контроль за висадкою пасажирів та їхньою доставкою до залу аеропорту здійснюється інспектором, призначеним старшим оглядової групи. Огляд літака починається після надання всіх необхідних документів, а також після висадки пасажирів. За наявності вантажу вантажні відсіки оглядаються після їхнього вивантаження.

При проведенні огляду повітряного судна посадові особи митних органів дотримуються таких правил: роблять огляд тільки в присутності бортінженера або представника екіпажу; для попередження ушкоджень повітряного судна за необхідності розібрати або відкрити що-небудь, звертаються до представника екіпажу або техніки аеропорту; огляд проводиться в суворо визначеній послідовності, щоб жодна з частин повітряного судна не залишилася неперевіреною; при виявленні схованки до її розкриття (за можливістю) її фотографують і складають технічно грамотний опис побудови схованки, обставин її виявлення. При цьому фотографується частина повітряного судна або місце розташування схованки, а також схованка до і після розкриття; після закінчення огляду доповіді старшому зміни про результати митного огляду [154, с.178].

Огляд повітряного судна проводиться виключно в присутності представника перевізника, і за його результатами складається *акт про проведення огляду або переогляду* [168].

Митний контроль і оформлення повітряних суден, які перевозять офіційні державні делегації, здійснюються без проведення митного огляду.

За відсутності зауважень посадова особа митного органу проставляє на генеральній декларації відбиток особистої номерної печатки. У разі наявності зауважень вони зазначаються у генеральній декларації, і відбиток особистої номерної печатки проставляється лише після усунення таких зауважень.

Посадова особа митного органу проставляє відповідні відмітки на каргоманіфесті та інших документах, що подані для митного контролю та митного оформлення транспортного засобу (повітряного судна).

Декларування повітряного судна, яке переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), здійснюється у відповідному митному режимі шляхом подання *митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа*. В одній митній декларації на бланку єдиного адміністративного документа може бути задекларовано не більш як 999 товарів.

У випадку, коли повітряні судна використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, митна декларація не подається. Відомості про таке повітряне судно включаються до генеральної декларації [91].

Митний контроль повітряного судна при вибутті характеризується виконанням митних формальностей, які здійснюються і при прибутті повітряного судна. Існують тільки деякі розбіжності.

Реєстрація пасажирів та оформлення багажу на рейси в аеропорту (внутрішні, міжнародні) закінчуються не раніше ніж за 40 хвилин до часу відправлення рейсу за розкладом.

Підставою для здійснення митного контролю повітряного судна при вибутті є подані командиром повітряного судна або іншим уповноваженим представником авіаперевізника документи. Огляд повітряного судна здійснюється до посадки пасажирів і після його закінчення надається дозвіл на посадку пасажирів.

Вибуття повітряного судна за межі митної території України можливе тільки після завершення всіх передбачених законодавством України видів контролю та з дозволу адміністрації міжнародного аеропорту, митного органу та органу охорони державного кордону.

6.3. Митний контроль за реекспортом/реімпортом повітряного судна, що здійснює міжнародні перевезення пасажирів і товарів

Контроль за реекспортом та реімпортом повітряного судна, що здійснює міжнародні перевезення пасажирів і товарів, є важливою складовою митного контролю. Він спрямований на забезпечення дотримання митних правил та формальностей, які регулюють тимчасове ввезення та вивезення таких суден через митний кордон України. Цей контроль виконується митними органами, відповідальними за зону діяльності, де повітряне судно було тимчасово ввезено або вивезено.

Для організації ефективного контролю митні органи застосовують процедури, що охоплюють документальний супровід, перевірку виконання

зобов'язань щодо реекспорту/реімпорту, а також використання спеціалізованих програмних модулів. Ці заходи допомагають мінімізувати ризики порушень митних правил та забезпечують прозорість у переміщенні повітряних суден через митний кордон.

Контроль за реекспортом або реімпортом повітряного судна здійснюється митним органом, в зоні діяльності якого судно було тимчасово ввезено або вивезено. У випадках, передбачених законодавством, командир повітряного судна подає до митного органу разом із документами, необхідними для митного контролю, які відображено у підпункті 6.2, *зобов'язання про реекспорт/реімпорт судна* (далі – Зобов'язання).

Зобов'язання подається у двох примірниках. Допускається подання Зобов'язання, заповненого українською або англійською мовою.

У разі, якщо під час виконання міжнародного рейсу повітряним судном здійснюється декілька посадок на митній території України [84]:

1) зобов'язання про реекспорт повітряного судна оформлюється митним органом у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України та передається командиром повітряного судна митному органу в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України;

2) зобов'язання про реімпорт повітряного судна оформлюється митним органом в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України та передається командиром повітряного судна митному органу у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України.

Один примірник оформленого Зобов'язання передається командирі повітряного судна для подання при зворотному вивезенні або ввезенні судна, а інший залишається у документах митного органу, який здійснив оформлення.

Примірник Зобов'язання, який залишається на контролі у справах митного органу, зберігається в окремій справі та знімається з контролю після виконання наданого зобов'язання про реекспорт/реімпорт повітряного судна.

Зняття Зобов'язання з контролю проводиться таким чином:

– якщо реекспорт/реімпорт повітряного судна та тимчасове ввезення/вивезення повітряного судна відбуваються в межах одного аеропорту, посадова особа митного органу у зоні діяльності якого розташований цей аеропорт, перевіряє наявність інформації про виконання Зобов'язання та проставляє на обох примірниках Зобов'язання (один примірник подає капітан повітряного судна, другий – зберігає митний орган) відбиток особистої номерної печатки;

– якщо реекспорт/реімпорт повітряного судна відбувається через інший аеропорт, ніж аеропорт тимчасового ввезення/вивезення повітряного судна, то посадова особа митного органу, яка здійснила митний контроль і митне оформлення повітряного судна при реекспорті/реімпорті, проставляє на примірнику Зобов'язання, поданому командиром повітряного судна, відбиток особистої номерної печатки та вносить інформацію про виконання Зобов'язання. Посадова особа митного органу, у справах якого перебуває на контролі другий примірник Зобов'язання, перевіряє внесення інформації про виконання

Зобов'язання і за наявності такої інформації проставляє на другому примірнику Зобов'язання відбиток особистої номерної печатки із зазначенням дати оформлення реекспорту/реімпорту повітряного судна, коду митного органу згідно з Класифікатором та номер особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яким здійснено контроль і митне оформлення повітряного судна при реекспорті/реімпорті.

Зобов'язання командира повітряного судна про реекспорт (реімпорт) повітряного судна не подається митному органу в разі:

- здійснення міжнародних регулярних польотів на підставі міжнародних договорів України про повітряне сполучення;
- перевезення вищих посадових осіб і офіційних державних делегацій;
- переміщення через державний кордон повітряних суден з метою забезпечення ліквідації наслідків стихійного лиха, аварії, катастрофи, епідемії;
- переміщення через державний кордон повітряних суден у зв'язку з проведенням Збройними Силами та іншими військовими формуваннями України за її межами або військовими формуваннями іноземних держав на території України заходів у рамках міжнародних договорів України, що передбачають відповідний механізм державного контролю за переміщенням таких повітряних суден.

У випадках, коли командир повітряного судна не подає Зобов'язання, контроль за реекспортом (реімпортом) повітряного судна здійснюється митними органами на підставі інформації про виліт повітряного судна з аеропорту та приліт його в аеропорт України, яка щодня отримується Держмитслужбою та Адміністрацією Держприкордонслужби на безоплатній основі від Державного підприємства обслуговування повітряного руху України.

Продовження строку тимчасового ввезення або вивезення повітряного судна здійснюється шляхом накладення відповідної резолюції на заяву командира судна керівником митного органу або уповноваженою ним особою.

У разі закінчення строку тимчасового ввезення або вивезення повітряного судна та відсутності інформації про його реекспорт чи реімпорт, уповноважена особа негайно вживає заходів для з'ясування причин та обставин відсутності такої інформації, встановлення місцезнаходження судна, а також аналізує наявність ознак порушення митних правил під час його переміщення. Інформація про результати проведених заходів надається старшому зміни або керівнику підрозділу митного органу [84].

У разі виявлення фактів порушення строків тимчасового ввезення або вивезення повітряного судна, зазначених у Зобов'язанні, посадова особа митного органу, яка виявила порушення, складає *протокол про порушення митних правил*.

6.4. Митні формальності відносно товарів, що ввозяться на митну територію України на повітряних суднах

Митний контроль та оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України на повітряних суднах, є важливими митними формальностями, яка забезпечує дотримання митного законодавства та запобігає

порушенням митних правил. Цей процес включає ретельну перевірку товарів та їх документального супроводу, що здійснюється посадовими особами митного органу. Контроль починається з моменту вивантаження товарів з борту повітряного судна і триває до їх розміщення на складі або подальшого перевезення під митним наглядом.

Товари, що ввозяться повітряним судном на митну територію України, повинні бути розміщені на складі. Процедура вивантаження товарів з борту повітряного судна здійснюється уповноваженими представниками міжнародного аеропорту або перевізника після завершення прикордонного контролю і лише за наявності дозволу та під наглядом митного органу.

Для отримання дозволу на вивантаження товарів, командир повітряного судна зобов'язаний надати посадовій особі митного органу всі необхідні документи для митного контролю. Посадова особа митного органу перевіряє наявність усіх документів, а також їхню повноту та відповідність даним, внесеним до генеральної декларації. Додатково, вона опитує командира повітряного судна щодо наявності на борту товарів без товаросупровідних документів або документів без відповідних товарів.

У разі відсутності зауважень посадова особа митного органу надає дозвіл на вивантаження товарів з повітряного судна та ставить відбиток штампа «Під митним контролем» на генеральній декларації, каргоманіфесті, авіаційних вантажних накладних та інших товаросупровідних документах.

Посадова особа митного органу має право робити на зазначених документах додаткові написи із застереженнями, що регулюють процес вивантаження товарів та їх подальше транспортування на склад.

Після закінчення прикордонного контролю та з дозволу і під контролем посадових осіб митниці здійснюється вивантаження товару з борту судна уповноваженими представниками аеропорту, перевізника або власника товару на підставі товаросупровідних документів. У разі виявлення розбіжностей між фактичною кількістю товарів (або місць товарів) та даними, зазначеними в поданих документах, а також у випадку виявлення місць із пошкодженою упаковкою, посадова особа митного органу робить відповідний запис в авіаційній вантажній накладній із зазначенням кількості таких місць. Цей запис завіряється особистим підписом та відбитком штампа «Під митним контролем» [168].

Відомості про вивантаження з борту повітряного судна товарів, що прибули без супровідних документів, а також про кількість місць із пошкодженою упаковкою та їхнє транспортування на склад, вносяться до каргоманіфесту уповноваженим представником міжнародного аеропорту або перевізника. Ці відомості підтверджуються підписами уповноважених представників міжнародного аеропорту або перевізника та посадової особи митного органу.

Товари, що прибули без супровідних документів, розміщуються на складі окремо від інших товарів для подальшого з'ясування обставин.

Документи, що прибули без відповідних товарів, повертаються уповноваженому представникові перевізника.

Товари, що прибули у спеціалізованих авіаційних контейнерах з пристроями для пломбування та накладеним митним забезпеченням,

переміщуються на склад із зазначенням у каргоманіфесті інформації про кількість контейнерів та номери накладеного митного забезпечення.

У випадку, коли з борту повітряного судна вивантажуються товари, які не підлягають розміщенню на складі (наприклад, поштові або експрес-відправлення), посадова особа митного органу вносить відповідні відмітки в каргоманіфест.

Транспортування товарів на склад здійснюється транспортними засобами міжнародного аеропорту або перевізника по транспортних коридорах (маршрутах), які спеціально встановлені адміністрацією аеропорту та погоджені з митним органом.

Уповноважений представник міжнародного аеропорту або перевізника, відповідальний за доставку товарів на склад, робить запис у каргоманіфесті (на авіаційних вантажних накладних або товаросупровідних документах) із зазначенням: «Прийнято до перевезення .. місць та товаросупровідні документи». Цей запис завіряється його особистим підписом із зазначенням дати, посади, прізвища та ініціалів [84].

Один примірник каргоманіфесту з таким записом залишається у посадової особи митного органу, яка надала дозвіл на вивантаження товарів з повітряного судна та їх перевезення на склад.

Операції з переміщення товарів з борту повітряного судна на склад контролюються посадовими особами митного органу, які надали дозвіл на вивантаження товарів із судна та їх подальше транспортування на склад. Контроль може здійснюватися як документально, так і безпосередньо.

Документальний контроль передбачає перевірку супровідних документів і відомостей про товари, необхідних для здійснення митного нагляду.

Безпосередній контроль здійснюється шляхом особистого супроводження посадовою особою митного органу всіх операцій, пов'язаних з вивантаженням, переміщенням і розміщенням товарів зі судна на склад.

Вивантаження товарів із транспортного засобу міжнародного аеропорту або перевізника для розміщення на складі здійснюється тільки за умов наявності на каргоманіфесті відбитка штампа «Під митним контролем», який ставить посадова особа митного органу, відповідальна за контроль за розміщенням товарів на складі.

Розпакування та перепкування місць із пошкодженою упаковкою, а також перевірка кількості товарів (місць), де було виявлено невідповідність, здійснюються на складі під наглядом посадової особи митного органу. Під час цих операцій уповноважений представник міжнародного аеропорту, перевізника або власника товару складає акт, у якому фіксуються невідповідності товарів даним, зазначеним у супровідних документах, пошкодження товарів, їх упаковки або маркування, а також факти втрати товарів.

Вивезення товарів за межі складу дозволяється за таких умов [84]:

1. Товари оформлені відповідно до заявленого митного режиму.
2. Товари направляються під митним контролем до іншого митного органу (іншого підрозділу митного органу) для подальшого митного оформлення.
3. Товари вивозяться за межі митної території України у випадках, коли існує заборона на їх увезення або є відмова інших контролюючих органів у

пропуску цих товарів на митну територію України.

4. В інших випадках, передбачених законодавством України, вивезення можливе за наявності письмового дозволу керівництва митного органу.

Митний орган здійснює облік товарів, що переміщуються з борту повітряного судна на склад, а також тих, що вивозяться зі складу. Документи, які стали підставою для пропуску товарів через митний кордон України, повинні зберігатися у справах митного органу.

6.5. Митні формальності відносно товарів, що вивозяться за межі митної території України на повітряних суднах

Митний контроль та оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України на повітряних суднах, здійснюється відповідно до встановлених митних формальностей. Товари розміщуються на складі під наглядом та за дозволом посадової особи митного органу на підставі авіаційних вантажних накладних і товаросупровідних документів. Замість авіаційної вантажної накладної можуть використовуватися будь-які інші засоби, які зберігають інформацію про перевезення, яке здійснюватиметься. При використанні таких засобів авіаперевізник на вимогу вантажовідправника видає вантажовідправнику документ, що замінює авіаційну вантажну накладну та дозволяє ідентифікувати відправлений вантаж та отримати доступ до даних, що зберігаються такими іншими засобами. Електронний формат таких засобів повинен базуватися на міжнародних стандартах обміну інформації.

Будь-які дані в авіаційній вантажній накладній щодо ваги, розмірів та пакування вантажу, а також кількості місць є підтвердженням повідомлених даних. Дані щодо кількості, об'єму та стану вантажу не є підтвердженням проти авіаперевізника, за винятком випадків, коли такі дані стосуються фактичного стану вантажу і авіаперевізником проведена перевірка цих даних у присутності вантажовідправника, про що зроблена відмітка в авіаційній вантажній накладній.

Подальше переміщення товарів зі складу на борт повітряного судна проводиться після завершення митного оформлення та підтвердження відповідності документів, що супроводжують вантаж, митним вимогам. Товари, що підлягають вивезенню за межі митної території України, розміщуються на складі, з якого здійснюється їх подальше переміщення на борт повітряного судна.

Розміщення товарів на складі проводиться за дозволом та під контролем посадової особи митного органу на підставі авіаційних вантажних накладних та товаросупровідних документів. Усі документи, що служать підставою для розміщення товарів, підлягають реєстрації митним органом.

Для вивезення товарів зі складу з метою їх завантаження на борт повітряного судна необхідно надати документи, що підтверджують завершення митного оформлення цих товарів. До таких документів відносяться митна декларація, каргоманіфест, авіаційні вантажні накладні та інші супровідні документи.

Посадова особа митного органу проводить перевірку відповідності даних, вказаних у каргоманіфесті, даним, зазначеним в авіаційних вантажних накладних та товаросупровідних документах. У разі відсутності зауважень, вона надає дозвіл на вивезення товарів зі складу для подальшого перевезення їх до борту повітряного судна та проставляє на каргоманіфесті відбиток штампа «Під митним контролем» [84].

З метою контролю за процесами вивантаження товарів зі складу та їх транспортування до повітряного судна, посадова особа митного органу має право робити застереження на каргоманіфесті та авіаційних вантажних накладних. Ці застереження є обов'язковими для виконання всіма учасниками процесу.

Перевезення товарів здійснюється транспортними засобами міжнародного аеропорту або перевізника через транспортні коридори (маршрути), які затверджуються адміністрацією аеропорту та погоджуються з митним органом.

Після завантаження товарів у транспортний засіб уповноважений представник міжнародного аеропорту або перевізника здійснює запис у каргоманіфесті, авіаційній вантажній накладній чи товаросупровідних документах, вказуючи кількість прийнятих до перевезення місць і відповідних документів. Цей запис підтверджується особистим підписом представника з зазначенням дати, посади, прізвища та ініціалів.

Один примірник каргоманіфесту з відповідним записом передається посадовій особі митного органу, яка надала дозвіл на вивезення товарів зі складу.

Переміщення товарів зі складу в спеціальних авіаційних контейнерах з накладеним митним забезпеченням для навантаження на борт повітряного судна здійснюється з обов'язковим внесенням до каргоманіфесту інформації про кількість і номери накладеного митного забезпечення [84].

Завершальний етап митного контролю товарів, що вивозяться за межі митної території України на повітряних суднах, включає документальне оформлення всіх необхідних записів, включаючи проставлення відбитків особистих номерних печаток на відповідних документах. Ці дії є обов'язковими для надання дозволу на завантаження товарів на борт та їх вивезення за межі митної території. Всі документи, що використовуються для контролю та оформлення, зберігаються у справах митного органу.

6.6. Митний контроль і оформлення товарів, що перевозяться пасажирями на борту повітряного судна

Митні формальності, пов'язані з митним контролем ручної поклажі, супроводжуваного багажу та пасажирів повітряного судна практично ідентичні як на прибуття, так і на вибуття. Митний контроль товарів, що перевозяться пасажирями, здійснюється з використанням двоканальної системи («зелений коридор»/«червоний коридор»).

«Зелений коридор» призначений для пасажирів, які переміщують товари, що не підлягають оподаткуванню митними платежами, не підпадають під

заборони або обмеження на ввезення чи вивезення та не вимагають письмового декларування.

«Червоний коридор» призначений для громадян, які перевозять товари, що потребують письмового декларування.

Початок «зеленого коридору» та «червоного коридору» позначається відповідно лініями зеленого та червоного кольору. Завершення цих коридорів збігається з межами зони митного контролю [84].

Перед двоканальною системою розташовується інформаційна зона, яка дозволяє пасажиром зробити усвідомлений вибір відповідного коридору для проходження митного контролю («зелений коридор» або «червоний коридор»).

В інформаційній зоні розміщені стислі довідки про порядок переміщення багажу через митний кордон України, інструкції щодо використання двоканальної системи, попередження про відповідальність за порушення митних правил та інша важлива інформація стосовно вимог законодавства України у сфері митної справи.

У цій зоні також облаштовані місця для заповнення митних декларацій, де розміщені чисті бланки та зразки їх заповнення. Громадянин самостійно обирає канал («зелений коридор» або «червоний коридор») для проходження митного контролю.

Перетин зеленої лінії, що позначає початок «зеленого коридору», свідчить про вибір громадянином цього коридору, і декларування вважається здійсненим шляхом вчинення дій.

Митний контроль пасажирів при вибутті починається після оповіщення службою аеропорту про початок реєстрації конкретного рейсу, однак не пізніше ніж за 2-3 години до відльоту повітряного судна. Пропуск пасажирів здійснюється за чергою. До оглядового залу пропускається тільки така кількість пасажирів, яка може бути оформлена без втрати якості митного контролю. Як свідчить практика організації роботи в аеропорту, позачергово здійснюється і митний, і прикордонний контроль важкохворих, груп дітей, а також осіб, звільнених від митного контролю.

Митний контроль ручної поклажі та супроводжуваного багажу пасажирів закінчується [154, с.185]:

а) з моменту переміщення цих предметів за межі зони митного контролю – у разі обрання громадянином «зеленого» коридору;

б) після здійснення в повному обсязі митного оформлення цих предметів – у разі ввезення їх на митну територію України й обрання громадянином «червоного» коридору;

в) після здійснення в повному обсязі митного оформлення цих предметів та перетинання ними митного кордону України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму,

г) у разі вивезення предметів за межі митної території України й обрання громадянином «червоного» коридору.

У випадку обрання пасажиром зеленого коридору митні формальності практично не виконуються, винятком є виконання митних формальностей,

пов'язаних зі встановленням порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю.

Відповідальність за порушення митних правил настає: для пасажера, який обрав проходження митного контролю «зеленим» коридором, – з моменту перетину громадянином білої лінії, що позначає закінчення «зеленого» коридору; для громадянина, який обрав проходження митного контролю «червоним» коридором, – з моменту прийняття посадовою особою митниці митної декларації до оформлення, тобто проставлення на ній відбитка штампа «Під митним контролем» і часу прийняття декларації.

У випадку обрання пасажиром «червоного» коридору, незалежно від напрямку переміщення (прибуття, вибуття) виконуються дві митні формальності, першою з яких є перевірка документів та відомостей, необхідних для митного контролю. В залі міжнародного аеропорту знаходяться інформаційні зони, в яких пасажери одержують митну декларацію, де заповнюють її, а потім з ручною поклажею та супроводжуваним багажем прямують до оглядових столів (у випадку прибуття – після вивантаження супроводжуваного багажу з літака і його отримання пасажиром), що і є першою дією цієї формальності [154, с.187].

Спостереження за поведінкою пасажирів, здійснення попередньої оцінки зовнішньої реакції, візуальний огляд ручної поклажі, багажу під час входу пасажирів до оглядового залу посадовою особою митниці є наступною дією. Після надання пасажиром до оглядового столу своїх речей, посадова особа митниці пропонує пред'явити пасажиру заповнену митну декларацію, паспорт та інші дозвільні документи (за наявності).

Наступною дією є перевірка документів (митної декларації інших дозвільних документів), під час якої необхідно: перевірити їх наявність; перевірити правильність заповнення документів; упевнитися у відсутності виправлень і підчищень; перевірити наявність печаток та їх справжність; у разі потреби порівняти з чинними зразками. Посадова особа митниці усно опитує пасажера за всіма пунктами митної декларації, роз'яснює йому вимоги митних правил України з метою запобігання формального і ненавмисного їх порушення.

До початку митного огляду ручної поклажі та супроводжуваного багажу пасажера, який є наступною митною формальністю, посадова особа митниці зобов'язана повідомити пасажера про те, що розкриття і пред'явлення для контролю речей він повинен здійснювати сам. У випадках, якщо посадовій особі митниці необхідно самому розкрити місця багажу, ручної поклажі, то проводиться це таким чином, щоб уникнути порушення упаковки й ушкодження речей, які підлягають огляду. До використання засобів технічного контролю для огляду речей пасажера слід попередити про необхідність вилучення з ручної поклажі, не проявленої фото і кіноплівки у зв'язку з можливістю її пошкодження. Основний акцент при проведенні митного огляду робиться на товари, які підлягають обкладанню митними платежами, а також підпадають під заходи нетарифного регулювання.

По закінченню огляду посадова особа митниці ставить на митній декларації відбиток особистої номерної печатки, підтверджуючи завершення

митного контролю. Митний контроль пасажирів повинен бути завершений не пізніше, ніж за 40 хвилин до вибуття повітряного судна. Взагалі час на проведення оглядових заходів законодавчо не обмежується, а встановлюється виходячи з вимог забезпечення дотримання розкладу польотів літаків і дотримання законодавства щодо порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Пасажири, які пройшли митний контроль, проходять паспортний контроль, після чого знаходяться в ізольованому приміщенні до моменту посадки на повітряне судно. Посадка пасажирів на борт повітряного судна проводиться з дозволу митниці та органу охорони державного кордону за погодженням з командиром повітряного судна або уповноваженою особою перевізника.

За наявності достатніх підстав припускати, що пасажир приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення/вивезення в Україну/з України, посадова особа митниці має право провести особистий огляд.

Вивантаження багажу та його доставка до зони митного контролю після прибуття повітряного судна здійснюється уповноваженим представником міжнародного аеропорту або перевізника під контролем митного органу.

Вивантаження товарів, що перевозяться пасажирами як багаж, доставка їх у зону митного контролю після прибуття повітряного судна здійснюються уповноваженими представниками аеропорту або перевізника під контролем митного органу.

Товари, що перевозяться пасажирами, які прямують транзитом через територію України, як багаж, переміщуються уповноваженими представниками аеропорту або перевізника під контролем митного органу і завантажуються на борт повітряного судна, яке здійснюватиме їх подальше перевезення. У разі відсутності такого повітряного судна товари доставляються в зону митного контролю, де перебувають під контролем митного органу до прибуття повітряного судна, яке здійснюватиме їх подальше перевезення.

Товари, що перевозяться пасажирами як багаж, переміщуються на борт повітряного судна після закінчення їх митного оформлення з дозволу митного органу.

У разі відсутності відповідного повітряного судна, багаж доставляється до зони митного контролю, де перебуває під наглядом митного органу до прибуття наступного судна для подальшого перевезення.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. З якими органами державної влади взаємодіють митні органи у пунктах пропуску для повітряного сполучення в процесі митного контролю?
2. Які документи командир повітряного судна подає посадовій особі митного органу для здійснення митного контролю?
3. Як здійснюється огляд повітряного судна представником митниці?
4. Як проводиться контроль за реекспортом/реімпортом повітряного судна,

що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України?

5. Як здійснюється митний контроль товарів, що ввозяться на митну територію України на повітряних суднах?

6. У яких випадках дозволяється вивезення товарів, що ввозяться на митну територію України на повітряних суднах, за межі митного складу?

7. Як проводиться митний контроль товарів, що вивозяться за межі митної території України на повітряних суднах?

8. Що є підставою для вивезення товарів зі складу для завантаження їх на борт повітряного судна?

9. Як відбувається митний контроль і митне оформлення товарів (у тому числі особистих речей), що перевозять пасажирів на борту повітряного судна?

10. У яких випадках закінчується митний контроль багажу громадян?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які документи необхідні для реімпорту товарів?

- а) паспорт і водійське посвідчення;
- б) митна декларація, рахунок-фактура, транспортні документи;
- в) ліцензія на імпорт;
- г) свідоцтво про походження товару.

2. Що включає процедура митного оформлення при реімпорті товарів?

- а) оцінка вартості товарів;
- б) перевірка відповідності товарів митним вимогам, подання митної декларації;
- в) маркування товарів;
- г) страхування товарів.

3. Які особливості митного контролю при реімпорті товарів?

- а) спрощена процедура;
- б) відсутність необхідності подання документів;
- в) додаткові перевірки та документи;
- г) використання лише електронних документів.

4. Які дії вживаються посадовими особами митного органу у разі закінчення строку тимчасового ввезення/вивезення транспортних засобів?

- а) продаж транспортних засобів;
- б) продовження строку ввезення/вивезення;
- в) штрафні санкції або вилучення транспортного засобу;
- г) маркування транспортних засобів.

5. Документ, що містить відомості про власника повітряного судна або виконавця рейсу, а також реєстраційний номер повітряного судна або його військовий знак, номер і дату виконання рейсу, назви аеропортів відправлення, проміжних посадок, час прибуття тощо, – це:

- а) генеральна декларація;
- б) вантажна відомість (каргоманіфест);

- в) митна декларація;
- г) авіаційна вантажна накладна.

6. Документ, у якому зазначаються номери авіаційних вантажних накладних, кількість вантажних місць, вага товарів, що завантажуються на борт, вивантажуються з борту повітряного судна, що перебуває під митним контролем, та інші відомості, що використовуються під час переміщення товарів, – це:

- а) генеральна декларація;
- б) вантажна відомість (каргоманіфест) ;
- в) митна декларація;
- г) авіаційна вантажна накладна.

7. Документ, що засвідчує про укладення договору про повітряне перевезення товарів, прийняття товарів до перевезення та визначає умови перевезення, – це:

- а) генеральна декларація;
- б) вантажна відомість (каргоманіфест) ;
- в) митна декларація;
- г) авіаційна вантажна накладна.

8. З метою прискорення та спрощення митних процедур авіаперевізник, або експлуатант аеропорту, або суб'єкт наземного обслуговування надсилає до митного органу у встановленому порядку:

- а) попередній лист про членів екіпажу, пасажирів, імпорتنі, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряним судном;
- б) попереднє повідомлення про членів екіпажу, пасажирів, імпорتنі, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряним судном;
- в) попередню інформацію про членів екіпажу, пасажирів, імпорتنі, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряним судном;
- г) попередні дані про членів екіпажу, пасажирів, імпорتنі, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряним судном.

9. За результатами огляду (переогляду) повітряного судна посадова особа митного органу складає:

- а) довідка про проведення огляду (переогляду);
- б) відомість про проведення огляду (переогляду);
- в) витяг про проведення огляду (переогляду);
- г) акт про проведення огляду (переогляду).

10. Вибуття повітряного судна за межі митної території України можливе тільки після завершення всіх передбачених законодавством України видів контролю та з дозволу:

- а) адміністрації аеропорту;
- б) митного органу;
- в) органу охорони державного кордону;
- г) усіх зазначених інстанцій.

11. Зобов'язання командира судна про реекспорт повітряного судна оформлюється:

- а) митним органом у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України

б) митними органами у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України та в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України

в) митними органами в усіх міжнародних аеропортах, в яких знаходилось повітряне судно на території України

г) митним органом в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України.

12. Місце стоянки повітряного судна для проведення митного контролю, вивантаження або навантаження товарів, а також посадки й висадки пасажирів визначається:

а) митницею за погодженням з органом охорони державного кордону та адміністрацією аеропорту;

б) адміністрацією аеропорту за погодженням з митницею та органом охорони державного кордону;

в) органом охорони державного кордону за погодженням з митницею та адміністрацією аеропорту;

г) адміністрацією аеропорту за погодженням з митницею, органом охорони державного кордону та державними органами, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, радіологічний та екологічний контроль.

13. Зобов'язання командира судна про реімпорт повітряного судна оформлюється:

а) митним органом у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України;

б) митними органами у першому міжнародному аеропорту прибуття повітряного судна на митну територію України та в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України;

в) митними органами в усіх міжнародних аеропортах, в яких знаходилось повітряне судно на території України;

г) митним органом в останньому міжнародному аеропорту відправлення з митної території України.

14. У разі виявлення фактів порушення строків тимчасового ввезення/вивезення повітряного судна, встановлених у Зобов'язанні командира судна про реекспорт/реімпорт повітряного судна, посадова особа митного органу, яка виявила це порушення, складає:

а) акт про порушення митних правил;

б) резолюцію про порушення митних правил;

в) протокол про порушення митних правил;

г) довідку про порушення митних правил.

15. Операції з переміщення товарів зі складу і навантаження на борт повітряного судна контролюються посадовими особами митного органу:

а) документально або безпосередньо;

б) документально або дистанційно;

в) безпосередньо або дистанційно;

г) опосередковано або документально.

16. Посадка пасажирів на борт повітряного судна проводиться з дозволу:

- а) митного органу й органу охорони державного кордону за погодженням з командиром повітряного судна або адміністрацією аеропорту;
- б) командира повітряного судна або адміністрації аеропорту за погодженням з митницею та адміністрацією аеропорту;
- в) командира повітряного судна або уповноваженого представника авіаперевізника за погодженням з адміністрацією аеропорту;
- г) митного органу й органу охорони державного кордону за погодженням з командиром повітряного судна або уповноваженим представником авіаперевізника.

17. Декларування повітряного судна, що використовується виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України, здійснюється:

- а) без надання митної декларації;
- б) з наданням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;
- в) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. ;
- г) із застосуванням електронної декларації МДП.

18. Переміщення багажу на борт повітряного судна, що вибуває, здійснюється з дозволу:

- а) митного органу;
- б) адміністрації аеропорту;
- в) органу охорони державного кордону;
- г) командира повітряного судна або уповноваженого представника авіаперевізника.

19. Митний контроль і митне оформлення багажу пасажирів повітряного судна здійснюють посадові особи митного органу у зоні митного контролю із застосуванням:

- а) одноканальної системи митного контролю;
- б) двоканальної системи митного контролю;
- в) триканальної системи митного контролю;
- г) чотириканальної системи митного контролю.

20. Перевезення товарів, що вивозяться за межі митної території України, проводиться транспортними засобами міжнародного аеропорту або перевізника транспортними коридорами (маршрутами), спеціально встановленими адміністрацією аеропорту та погодженими з:

- а) уповноваженим представником перевізника;
- б) органом охорони державного кордону;
- в) митним органом;
- г) державними органами, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, радіологічний та екологічний контроль.

РОЗДІЛ 7 . МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ЗАЛІЗНИЧНИМИ ШЛЯХАМИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

залізничний транспорт, залізниця, залізничні транспортні засоби, залізничний рухомий склад, контейнери, залізнична накладна, митниця відправлення (станція відправлення), митниця призначення (станція призначення), прикордонна передавальна станція, акт загальної форми, акт на неприйняті вагони, акт про розкриття, багаж, вантажобагаж, дорожня багажна або вантажобагажна відомість, досильна відомість, комерційний акт, передавальна відомість, поїзна передавальна відомість, прийомоздавальник, натурний лист

7.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на залізничному транспорті

Митні правила та формальності при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України залізничними шляхами здійснюються стосовно пасажирів, багажу, вантажобагажу, вантажів, пошти та рухомого складу залізничного транспорту та мають свою специфіку.

Залізничний транспорт – виробничо-технологічний комплекс підприємств залізничного транспорту, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності та видів діяльності [111].

Управління процесом перевезень як у внутрішньому так і в міжнародному сполученнях здійснюється централізовано та належить до виключної компетенції акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування – **Акціонерного товариства «Українська залізниця»** (далі – АТ «Укрзалізниця»), що утворене відповідно до Закону України «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» [143] та постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» [152].

АТ «Укрзалізниця» утворене як акціонерне товариство, 100 відсотків акцій якого закріплюються в державній власності, на базі Державної адміністрації залізничного транспорту України, а також підприємств, установ та організацій залізничного транспорту загального користування.

Метою діяльності АТ «Укрзалізниця» є задоволення потреб держави, юридичних і фізичних осіб у безпечних та якісних залізничних перевезеннях у внутрішньому та міжнародному сполученні, роботах і послугах, що виконує та надає товариство, забезпечення ефективного функціонування та розвитку залізничного транспорту, створення умов для підвищення конкурентоспроможності транспортної галузі, а також отримання прибутку від провадження підприємницької діяльності [161].

Залізниця – відокремлений підрозділ АТ «Укрзалізниця», утвореного відповідно до Закону України «Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування», який здійснює перевезення пасажирів та вантажів у визначеному регіоні залізничної мережі.

Розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за рахунок власників товарів або уповноважених ними осіб.

Переміщення громадян, товарів і транспортних засобів через митний кордон України повітряними шляхами здійснюється залізничними транспортними засобами.

Залізничні транспортні засоби – залізничний рухомий склад (вагони всіх видів, локомотиви, моторейковий транспорт) і контейнери [111].

Залізничний рухомий склад поділяється на тяговий, тобто локомотиви (паровози, електровози, тепловози), моторвагонний рухомий склад, самохідний склад спеціального призначення, несамохідний рухомий склад (вагони) (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Об'єкти залізничного рухомого складу*

Назва 1	Характеристика 2
Вагон-цистерна	вагон, призначений для перевезення рідин, скраплених газів, порошкоподібних сипких вантажів, у якого кузовом вагона є спеціальний резервуар (котел) циліндричної або іншої форми
Вантажний вагон	вагон, який використовується для перевезення будь-яких вантажів
Дрезина	транспортний засіб на залізничному ходу для інспекторських поїздок, перевезення службового персоналу, матеріалів, механізмів і інструменту на невеликі відстані для ремонту шляху і залізничних пристроїв
Думпкар	саморозвантажний вагон або вантажний залізничний піввагон, кузов якого при розвантажуванні нахилиється на один бік пневматичним пристроєм
Електровоз	неавтономний локомотив, що приводиться в рух тяговими електродвигунами, які живляться електричним струмом від контактної мережі
Залізнична платформа	вагон, використовуваний для транспортування машин, обладнання, довговимірних вантажів, контейнерів, а також сипучих вантажів, які не вимагають захисту від атмосферних опадів
Залізничний кран	кран (вантажопідіймальний пристрій), змонтований на платформі або на залізничному спеціальному рухомому складі (дрезина, автотриса тощо), що пересувається залізничною колією
Критий вагон	вагон, закритий з усіх боків і призначений для перевезення вантажу, що може бути пошкоджений в несприятливих погодних умовах та для забезпечення цілісності вантажу
Локомотив	транспортний засіб або компактний пересувний паровий двигун для сільськогосподарських потреб та вироблення електроенергії у польових умовах
Локомотив	тяговий рухомий поїзд, призначений для ведення залізничними коліями поїздів та окремих вагонів
Мотовоз	невеликий автономний тяговий рухомий поїзд малої потужності для маневрової роботи та перевезення вантажів на залізничних станціях і заводських промислових коліях
Напіввагон	вантажний відкритий вагон з високими бортами, призначений для перевезення навалювальних вантажів, контейнерів й ін.
Пасажирський вагон	вагон, призначений для розміщення пасажирів при перевезенні із забезпеченням необхідних зручностей у складі пасажирських поїздів

1	2
Рефрижераторний вагон	критий вагон для перевезення вантажів, що швидко псуються, тривале зберігання яких можливе тільки при знижених температурах
Тепловоз	автономний локомотив, первинним двигуном якого є двигун внутрішнього згорання, найчастіше дизельний
Хопер	саморозвантажуваний вантажний вагон, кузов якого переважно закритий згори і має форму бункера з похилими частинами днища, що використовується для перевезення сипких вантажів

*Складено авторами на основі [164]

Контейнери – багатооборотні засоби, призначені для зберігання або перевезення вантажів.

Існує багато різних типів контейнерів. Їх, в основному, розрізняють за конструкцією, за призначенням, за величиною маси нетто і брутто, за сферою обігу. За своїм призначенням вантажні контейнери бувають універсальними (для транспортування тарно-штучних вантажів), а також спеціалізованими (для перевезення вантажів, транспортування яких вимагає особливих умов: сипучі, рідкі, газоподібні, що вимагають температурного режиму, та ін.).

Специфікою митних правил і формальностей на залізничному транспорті є наявність заборон щодо перевезень у прямому міжнародному залізничному сполученні згідно з Угодою про міжнародне вантажне залізничне сполучення (УМВС), а саме [175]:

- 1) предметів, перевезення яких заборонено хоча б в одній з країн, залізні дороги якої повинні були б брати участь в перевезенні;
- 2) предметів, що становлять монополію поштового відомства хоча б однієї з країн, залізні дороги якої повинні були б брати участь в перевезенні (в Україні до таких предметів віднесені всі види письмової кореспонденції, грошових переказів, поштових посилок і друкованих видань);
- 3) небезпечних вантажів, перевезення яких не передбачено Додатком 2 до УМВС;
- 4) дрібних відправок масою менше 10 кг в одному місці (це обмеження не стосується вантажів, у яких обсяг одного місця перевищує 0,1 куб. м);
- 5) вантажів масою понад 1,5 т у критих вагонах з дахом, який не відкривається в перевантажувальному сполученні;
- б) дрібних відправок в перевантажувальному повідомленні на відкритому рухомому складі масою менше 100 кг в одному місці.

Не підлягають пропуску на митну територію України порожні залізничні транспортні засоби, зареєстровані за межами України, стосовно яких відсутня інформація щодо їх подачі з метою завантаження або оформлена у встановленому законодавством України з питань митної справи порядку митна декларація на ці транспортні засоби.

Митний контроль товарів у міжнародному залізничному сполученні здійснюється в зонах митного контролю і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства. Пасажири поїздів міжнародного сполучення можуть проходити митний контроль також в інших місцях, визначених уздовж маршруту руху поїзда за погодженням між центральним органом виконавчої

влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

З метою запобігання порушенню розкладу руху поїздів митний контроль може здійснюватися поза пунктами пропуску через державний кордон або в місцях, визначених керівником митного органу за погодженням з керівниками залізничної станції та органу охорони державного кордону України.

У виняткових випадках, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, на вимогу митного органу окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда неможливе.

Залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом, перевізник пасажирів та багажу залізничним транспортом) не має права видавати товари (вантажі), що перебувають під митним контролем, виконувати з ними будь-які операції (навантаження, вивантаження, перевантаження, зміну ідентифікаційних знаків, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепаккування, зміну маркування, нанесеного на упаковку, тощо) без дозволу митного органу [78].

Дозволом на виконання вищезазначених операцій є відповідна резолюція керівника митного органу, особи, яка її заміщує, або уповноваженої ним особи, на заяві довільної форми, що подається залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом, перевізником пасажирів та багажу залізничним транспортом).

У разі застосування електронного документообігу дозволом на виконання вищезазначених операцій є відповідне електронне повідомлення митного органу на електронну заяву довільної форми, подану залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом, перевізником пасажирів та багажу залізничним транспортом).

Під час перевантаження товарів (вантажів) з вагонів колії 1435 мм у вагони колії 1520 мм та навпаки допускається їх вивантаження та тимчасове розміщення у зонах митного контролю, створених на перевантажувальних площадках (наприклад ангарах, рампах), у межах пунктів пропуску (пунктів контролю).

Залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) в особі начальника дирекції залізничних перевезень забезпечує контроль за недопущенням втрати або видачі без дозволу митного органу товарів (вантажів), що перебувають під митним контролем.

Контрольні процедури щодо товарів (вантажів) і залізничних транспортних засобів проводяться не більше часу стоянки транспортного засобу, визначеного розкладом руху поїздів і технологічною схемою роботи прикордонної передавальної станції, погодженою з митним органом та органом охорони державного кордону.

У разі надходження у пункт пропуску (пункт контролю) залізничних транспортних засобів і товарів (вантажів), щодо яких за результатами застосування системи управління ризиками, зокрема автоматизованої системи управління ризиками, має бути проведений митний огляд (переогляд), уповноважені посадові особи митного органу надають залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) заявку (у паперовій або електронній формі) на подачу цих транспортних засобів із зазначенням підстави для проведення такого огляду [78].

Оформлений у митниці відправлення багаж та/або вантажобагаж переміщується до митниці призначення під митним контролем.

Багажна або вантажобагажна квитанція засвідчує факт прийняття залізницею (перевізником пасажирів і багажу залізничним транспортом) багажу або вантажобагажу до перевезення та є підставою для одержання пасажиром чи отримувачем цього багажу або вантажобагажу після завершення митних формальностей.

Дорожня багажна або вантажобагажна відомість супроводжує багаж або вантажобагаж на всьому шляху прямування до станції призначення.

Митне оформлення багажу та/або вантажобагажу здійснюється на станціях, відкритих для таких перевезень, перелік яких розміщується на веб-сайті залізниці (перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом).

Митне оформлення товарів (багажу), що ввозяться на митну територію України громадянами у ручній поклажі, супроводжуваному багажі, здійснюється у пунктах пропуску (пунктах контролю).

До прибуття товарів на митну територію України до митного органу, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску, де товари вперше перетнуть митний кордон України, перевізник, що переміщує товари, або від його імені інша особа відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом України, подають загальну декларацію прибуття.

Для перевезення товарів залізничним транспортним засобом загальна декларація прибуття подається у такі строки [49]:

а) тривалістю 2 години і більше між прикордонними станціями – не менш як за 2 години до прибуття товарів у перший пункт пропуску на митній території України;

б) тривалістю менше 2 годин між прикордонними станціями – не менш як за 1 годину до прибуття товарів у перший пункт пропуску на митній території України.

Відсутність на момент здійснення митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України загальної декларації прибуття на товари або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є підставою для відмови у пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять, здійснюється після подання загальної декларації прибуття або митної декларації, яка містить необхідні

відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, та виконання необхідних митних формальностей. Виконання митних формальностей, визначених за результатами аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття або митною декларацією, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є однією з підстав надання дозволу на пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

7.2. Митні формальності з товарами, які ввозяться на митну територію України залізничним транспортом

При ввезенні залізничних транспортних засобів та товару на митну територію України першою митною формальністю є повідомлення посадових осіб митниці про перетин митного кордону України залізничним транспортним засобом та отримання відповідних документів.

Про орієнтовний час прибуття залізничного транспортного засобу у пункт пропуску (пункт контролю) залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) завчасно інформує митний орган. Особливості інформування митних органів обумовлюються технологічною схемою роботи прикордонної передавальної станції.

Для здійснення митного контролю після прибуття цих транспортних засобів у пункт пропуску (пункт контролю) залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) подає посадовій особі митних органів у паперовій або електронній формі документи, визначені Митним кодексом України [49]:

- а) транспортні (перевізні) документи;
- б) передатну відомість на залізничний рухомий склад;
- в) документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);
- г) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);
- г) комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться.

На поданих документах посадова особа митних органів проставляє відбиток штампа «Під митним контролем». У разі подання документів в електронній формі залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) надсилається електронне повідомлення про взяття транспортних засобів та товарів (вантажів) під митний контроль.

Залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) у порядку та строки, встановлені технологічною схемою роботи прикордонної передавальної станції, здійснює технологічні операції, пов'язані з прийманням поїзда міжнародного сполучення, що прибув з-за кордону, зокрема від його бригад.

У пунктах пропуску для залізничного сполучення контрольні операції, що виконуються посадовими особами, які здійснюють контроль осіб, товарів і транспортних засобів, проводяться протягом часу стоянки транспортного засобу, визначеного розкладом руху поїздів та технологічними процесами роботи прикордонних передавальних станцій.

Часові нормативи можуть не дотримуватися у разі, якщо є достатні підстави вважати, що особи, товари або транспортні засоби переміщуються через державний кордон України з порушенням законодавства про державний кордон, митних правил або інших норм законодавства. Також порушення часових нормативів допускається у разі затримання цих осіб, товарів або транспортних засобів через виявлені порушення.

Посадові особи митного органу і працівники прикордонної передавальної станції проводять перевірку кількості та номерів залізничних транспортних засобів, що надходять, цілісності пломб, запірно-пломбувальних пристроїв, стану збереження товарів на відкритому рухомому складі в порядку і строки, встановлені технологічною схемою роботи станції, погодженою з відповідним митним органом та органом охорони державного кордону.

У разі якщо за результатами здійснення таких операцій залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) склала *акт загальної форми* (для засвідчення обставин, які виникли у процесі перевезення товару (вантажу) і можуть бути підставою для матеріальної відповідальності) або *акт на неприйнятті вагони* (для засвідчення обставин неприйому перевізником від іншого перевізника вагона (транспортного засобу) згідно з договором між перевізниками), інформація про їх складання та копії цих актів надаються до митного органу [78].

У разі складання *комерційного акта* (документу, що засвідчує обставини, зазначені у приписах УМВС або Конвенції про міжнародні залізничні перевезення від 09 травня 1980 року) працівник залізниці (представник перевізника вантажу залізничним транспортом) інформує митний орган про такі обставини та надає копію такого акта [33].

Посадова особа митного органу перевіряє подані залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом) документи.

За результатами перевірки посадова особа митного органу приймає одне з таких рішень:

- здійснення митного оформлення товарів (вантажів);
- відмова у пропуску товарів (вантажів) на митну територію України;
- повернення товарів (вантажів) за межі митного кордону (зокрема за заявою власника товарів або залізниці (перевізника вантажу залізничним транспортом));
- відправлення товарів (вантажів) на митну територію України у митницю призначення під митним контролем.

Після прийняття рішення про оформлення товарів (вантажів) у пункті пропуску (пункті контролю) митні формальності здійснюються згідно із законодавством України з питань митної справи відповідно до обраного декларантом митного режиму.

У разі прийняття рішення про відмову у пропуску товарів (вантажів) на митну територію України посадова особа митного органу здійснює такі дії [167]:

- 1) вчиняє запис «Пропуск заборонено» або проставляє відбиток допоміжного штампа аналогічного змісту у поїздній передавальній відомості (передавальній відомості) під найменуванням товарів (вантажів), який засвідчує підписом і відбитком особистої номерної печатки;

2) оформлює *картку відмови* в прийнятті митної декларації, митному оформленні, випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

У разі застосування електронного документообігу посадова особа митного органу надсилає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) відповідне електронне повідомлення із зазначенням реєстраційних даних картки відмови.

У разі прийняття залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом) або вантажовласником рішення про повернення товарів (вантажів), транспортних засобів за межі митної території України посадова особа митниці відправлення у поїздній передавальній відомості, передавальній відомості і залізничній накладній вчиняє запис «Підлягає поверненню» й під найменуванням товару (вантажів) зазначає підстави для такого повернення або надсилає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) електронне повідомлення аналогічного змісту.

Такі товари (вантажі) перебувають під митним контролем та під охороною залізниці (перевізника вантажу залізничним транспортом) до їх вивезення за межі митної території України.

У разі відсутності технічних і технологічних можливостей вивезти такі товари (вантажі) протягом доби залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) надає митниці відправлення підтвердження про неможливість вивезення із зобов'язанням вивезення товарів (вантажів) у складі наступного поїзда в паперовій або електронній формі.

У разі прийняття рішення про направлення товарів (вантажів) у митницю призначення під митним контролем посадова особа митниці відправлення здійснює митні формальності щодо цих товарів (вантажів) відповідно до законодавства України з питань митної справи.

На поданих до митного оформлення документах посадова особа митниці відправлення проставляє підпис і відбиток штампа «Під митним контролем».

У разі подання залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом) електронних документів йому надсилається електронне повідомлення про можливість відправлення транспортного засобу з пункту пропуску (пункту контролю) у митницю призначення.

Залізничні транспортні засоби з товарами (вантажами), які прибули до митниці призначення, перебувають під митним контролем та охороною залізниці (перевізника вантажу залізничним транспортом) на станції призначення.

Розміщення транспортних засобів з товарами (вантажами) в інших місцях, зокрема на під'їзних коліях, здійснюється виключно з дозволу митного органу. При цьому обов'язок зберігання й охорони товарів (вантажів) на під'їзній колії покладається на власника (володільця) під'їзної колії.

Для отримання такого дозволу власник (володілець) під'їзної колії звертається до митного органу, у зоні діяльності якого розташовані під'їзні колії, із заявою за встановленою формою (далі – Заява).

Заява подається в паперовій або електронній формі з доданням до неї

копій документів, що підтверджують право володіння та/або користування, та/або розпорядження під'їзними коліями, з урахуванням таких особливостей щодо її заповнення [78]:

- у розділі 1 Заяви зазначаються реквізити документів, що підтверджують право володіння та/або користування, та/або розпорядження під'їзними коліями;
- у розділі 2 Заяви надається зобов'язання власника (володільця) під'їзних колій про збереження товарів (вантажів), що перебувають під митним контролем.

У разі відмови митного органу в наданні дозволу на розміщення залізничних транспортних засобів з товарами (вантажами) в інших місцях у розділі «Рішення митного органу» зазначаються обґрунтовані причини такої відмови.

Для підприємств з безперервним процесом виробництва дозвіл на подачу залізничних транспортних засобів на під'їзні колії цих підприємств за Заявою такого підприємства надається одночасно з оформленням митним органом періодичної митної декларації.

У разі електронного документообігу інформація про рішення митного органу додатково надсилається залізниці (перевізнику вантажу – залізничним транспортом).

Митний орган розглядає Заяву та надає відповідь заявнику протягом чотирьох годин з моменту реєстрації Заяви.

Залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) здійснює операції з розміщення транспортних засобів з товарами (вантажами) на під'їзних коліях виключно за наявності дозволу митного органу, оформленого за результатами розгляду Заяви власника (володільця) під'їзних колій.

Після прибуття на станцію призначення товарів (вантажів) залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) із використанням електронних сервісів надсилає митниці призначення повідомлення про прибуття таких товарів (вантажів).

Порядок передання митним органам документів у паперовій формі відображається в технологічній схемі роботи станції, погодженій з митним органом, з урахуванням місцевих умов.

Посадова особа митниці призначення після отримання перевізних документів від працівника станції призначення (представника перевізника вантажу залізничним транспортом), вантажоодержувача або уповноваженої ним особи проставляє на них відбитки штампа «Під митним контролем».

У разі застосування електронного документообігу митний орган надсилає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) електронне повідомлення з датою взяття товарів (вантажів) під митний контроль у митниці призначення.

У разі застосування письмової форми декларування на паперовому носії примірник (примірники) залізничної накладної (у разі її подання до митного оформлення) з надписом посадової особи митниці «Видачу дозволено в повному обсязі згідно з митною декларацією № ____ від ____» або «Видачу дозволено в кількості ____ (зазначається вага брутто) згідно з митною декларацією № ____ від

___», який завіряється підписом і відбитком особистої номерної печатки посадової особи митниці, повертається (повертаються) декларанту після завершення митного оформлення товарів (вантажів).

У разі застосування електронного документообігу митний орган надсилає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) відповідне електронне повідомлення.

7.3. Митні формальності з товарами, які вивозяться з митної території України залізничним транспортом

Митний орган, який здійснив оформлення товарів (вантажів) у режим, що передбачає їх вивезення за межі України, є митницею відправлення.

За результатами митного оформлення товарів (вантажів) митний орган надсилає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) електронне повідомлення, що містить дані про номер оформленої митної декларації, номер реєстру з номерами транспортних засобів (за наявності), номер періодичної митної декларації, номер залізничної накладної (за наявності).

Оформлена митна декларація у відповідний митний режим та/або періодична митна декларація є підставою для переміщення залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом) товарів (вантажів) у митний орган призначення [78].

Інформацію про номер митної декларації або періодичної митної декларації вантажовідправник вносить до залізничної накладної.

У разі застосування електронного документообігу залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) надсилає митному органу електронну ЗН з відміткою залізниці (перевізника вантажу залізничним транспортом) про прийняття товарів (вантажів) до перевезення.

Залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) повідомляє митницю призначення про прибуття транспортних засобів у пункт пропуску (пункт контролю), через який товари (вантажі) будуть вивозитися за межі митної території України, та надає перевізні документи.

Після завершення митних формальностей митний орган повертає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) перевізні документи з відтиском штампа «Під митним контролем». Зазначена у штампі дата є датою фактичної доставки товарів (вантажів) у митний орган призначення.

У разі застосування електронного документообігу залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) надсилає митному органу повідомлення про прибуття транспортного засобу з товарами (вантажами) у пункт пропуску (пункт контролю) та перевізні документи в електронному вигляді.

Після завершення митних формальностей залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) надсилається відповідне електронне повідомлення.

Після формування поїзда, яким товари (вантажі) та залізничні транспортні засоби будуть вивозитися з України, залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) пред'являє документи, зокрема поїзна передавальна відомість, передавальна відомість, та інші документи, передбачені законодавством України

з питань митної справи та залізничного транспорту, у строк, визначений технологічною схемою роботи станції, погодженою з митним органом.

Посадова особа митниці призначення у поїзній передавальній відомості або ПВ проставляє дату та час прийняття й повернення залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) документів. Наявність відбитка особистої номерної печатки посадової особи митного органу на поїзній передавальній відомості або передавальній відомості є дозволом на переміщення залізничних транспортних засобів і товарів (вантажів) через митний кордон України. У разі подання залізницею (перевізником вантажу залізничним транспортом) електронної поїзної передавальної відомості дозволом на переміщення є електронне повідомлення митного органу про можливість такого переміщення.

У разі прийняття рішення про неможливість пропуску товарів (вантажів) за межі митної території України посадова особа митного органу [167]:

1) оформлює картку відмови;

2) у поїзній передавальній відомості, передавальній відомості та залізничній накладній під найменуванням товарів (вантажів) вчиняє запис «Пропуск заборонено» або проставляє відбиток допоміжного штампа аналогічного змісту і зазначає підставу для такого рішення.

Запис завіряється відбитком особистої номерної печатки цієї посадової особи. Після цього оформлені перевізні документи разом з карткою відмови повертаються залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом).

У разі застосування електронного документообігу посадова особа митного органу надсилає залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом) електронне повідомлення «Пропуск заборонено» та реквізити картки відмови.

Після прийняття рішення про пропуск товарів (вантажів) через митний кордон України один примірник поїзної передавальної відомості, передавальної відомості залишається в митниці призначення, а інші документи повертаються залізниці (перевізнику вантажу залізничним транспортом).

Якщо товари (вантажі), переміщені через митний кордон України, не були прийняті бригадою поїзда міжнародного сполучення та повернуті залізницею (перевізником суміжної держави), контролюючим органом суміжної держави або органом адміністративного контролю суміжної держави, залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) невідкладно (протягом години) інформує митний орган про їх прибуття у пункт пропуску (пункт контролю). Особливості інформування митного органу обумовлюються технологічною схемою роботи прикордонної передавальної станції [167].

Перевізні документи разом з іншими документами (наприклад акт загальної форми, акт на неприйняті вагони, рішення органу адміністративного контролю суміжної держави про повернення товарів (вантажів)) надаються митному органу.

Про неприймання та/або повернення товарів (вантажів) залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) інформує відправника або іншу відповідальну особу.

Товари (вантажі) перебувають на прикордонній передавальній станції під охороною залізниці (перевізника вантажу залізничним транспортом) до прийняття рішення щодо подальшого перевезення.

Товари (вантажі), переміщені через митний кордон України й повернуті суміжною стороною, повертаються на територію України.

Залізничні транспортні засоби з товарами (вантажами), повернуті в Україну внаслідок технічних несправностей або інших причин, які неможливо усунути на станції, де функціонує пункт пропуску, залізниця (перевізник вантажу залізничним транспортом) переміщує між пунктом пропуску та його пунктами контролю або між пунктами контролю цього пункту пропуску для ремонту транспортного засобу або інших заходів на підставі документів або електронних копій документів, зокрема сканованих, за якими залізничні транспортні засоби з товарами (вантажами) були вивезені за межі митної території України.

7.4. Митний огляд і переогляд залізничних транспортних засобів і товарів

Митні органи мають право проводити вибірковий огляд транспортних засобів і товарів, що перетинають митний кордон України, з метою перевірки відповідності фактичних даних з даними, зазначеними в перевізних та супровідних документах. Огляд може проводитися також за наявності достатніх підстав підозрювати порушення митних правил [167]. Однак митному огляду не підлягають засоби залізничного транспорту, які перевозять офіційні державні делегації [49]. В даному випадку підставою для звільнення транспортного засобу від митного огляду є подання органу доходів і зборів офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Посадова особа митного органу на основі результатів системи управління ризиками приймає рішення щодо огляду залізничних транспортних засобів, товарів під митним контролем, багажу (вантажобагажу) та визначає обсяг необхідних заходів. У пунктах пропуску через митний кордон України переважно здійснюються аналіз та оцінка ризиків на предмет наявності нефіскальних ризиків, а також ризиків недоставки товару до митниці призначення або його підміни.

У разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на товари та транспортні засоби, або за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем, а також у разі достатніх підстав вважати, що переміщення залізничних транспортних засобів і товарів через митний кордон України здійснюється з порушенням митних правил, включно з випадками отримання відповідної інформації від правоохоронних органів, може проводитися повторний огляд залізничних транспортних засобів і товарів.

За результатами огляду (переогляду) складається *акт про проведення огляду (переогляду) товару, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу*. Акт про проведення митного огляду товарів складається у трьох примірниках [30]:

- перший примірник долучається до перевізних документів;
- другий залишається у справах митного органу, що проводив огляд;
- третій передається станції, на якій було проведено огляд.

Окремі вагони, локомотиви та інші елементи рухомого складу на вимогу митного органу можуть бути виключені зі складу поїзда для здійснення митного контролю, якщо проведення такого контролю в складі поїзда неможливе, у таких виняткових випадках [104]:

1. Неподання митному органу документів, потрібних для здійснення митного контролю, або подання як підстави для переміщення товарів документів, підроблених чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані.

2. Пошкодження або втрати пломб, печаток чи інших засобів ідентифікації, зазначених у перевізних та супровідних документах.

3. Виявлення товарів, прихованих від митного контролю, зокрема з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших.

4. Надходження на прикордонну передавальну станцію товарів, що підлягають державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю, до отримання результатів таких видів контролю або якщо є підстави вважати, що товар, який переміщується через митний кордон України, у тому числі транзитом, може підлягати таким видам контролю, зокрема на вимогу відповідних органів державної влади.

5. Перевірки відповідності інформації про товар, заявленої в перевізних і супровідних документах, фактичним даним, якщо така перевірка потребує проведення операцій з вивантаження, перевантаження, перепакування тощо.

6. Якщо документально підтверджені відомості, що переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі транзитом, заборонено або обмежено законодавством України.

Незважаючи на те, що Митний кодекс України передбачає за результатами застосування системи управління ризиками огляд транспортних засобів або ідентифікаційний, або частковий, або повний, на залізничних транспортних засобах, в основному, застосовується частковий огляд з вибірковою обстеженням транспортного засобу та рідше повний огляд [154, с.231].

У випадку, якщо товари виявлено під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або транспортних засобах, що перетинають митний кордон України, і їх власник невідомий, огляд залізничного транспортного засобу проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, аналогічно огляд товару, який переміщується залізничним транспортним засобом, проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки, у разі якщо декларантом не виконуються визначені Митним кодексом України обов'язки.

Крім того, огляд (переогляд) залізничних транспортних засобів і товарів може проводитися за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Отримана від правоохоронних органів офіційна інформація опрацьовується митними органами

самостійно із застосуванням системи управління ризиками. Вичерпний перелік відповідних підстав визначається Кабінетом Міністрів України, та містить [7]:

1. Відсутність або непідтвердження відомостей про здійснення в повному обсязі митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

2. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та/або межі зони митного контролю поза робочим часом, установленим для митного органу.

3. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення в межах контрольованого прикордонного району, прикордонної смуги поза місцем розташування митного органу або поза зонами митного контролю.

4. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення маршрутом або у спосіб, що є нехарактерним для переміщення такого виду товару, транспортного засобу.

5. Переміщення товарів за маршрутом або у спосіб, що є типовим для переміщення предметів контрабанди або товарів, які є безпосередніми предметами порушення митних правил.

6. Переміщення громадянами товарів в обсязі, що не є обґрунтованим у разі переміщення особистих речей.

7. Наявність ознак облаштування товарів, транспортних засобів комерційного призначення спеціально виготовленими сховищами (тайниками) або використання інших засобів чи способів, що утруднюють виявлення товарів.

8. Наявність ознак надання одним товарам вигляду інших.

9. Припущення за результатами використання технічних засобів митного контролю про те, що переміщені через митний кордон України товари заборонені або обмежені до такого переміщення згідно із законодавством.

10. Виявлення в результаті використання технічних засобів митного контролю місць у товарах, транспортних засобах комерційного призначення, які можуть використовуватися для приховування товарів від митного контролю.

11. Невідповідність даних, отриманих під час використання технічних засобів митного контролю, даним, що містяться у товаросупровідних та інших документах (відомостях), які подаються для митного контролю.

12. Подання митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або виявлення у поданих документах недостовірних даних.

13. Переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок використання службового становища посадовими особами митного органу.

З метою проведення огляду (переогляду) товарів посадові особи митних органів самостійно вживають заходів, передбачених Митним кодексом України, на всій митній території України, включаючи зупинення транспортних засобів для проведення їх огляду (переогляду) в межах контрольованого прикордонного району та прикордонної смуги. Такий огляд (переогляд) проводиться за рахунок органу, з ініціативи або на підставі інформації якого прийнято рішення про його проведення. Якщо в результаті проведення огляду (переогляду) виявлено факт

незаконного переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, витрати, пов'язані з проведенням огляду (переогляду), відшкодовуються власником зазначених товарів, транспортних засобів або уповноваженою ним особою.

7.5. Митні формальності щодо багажу та/або вантажобагажу, що переміщується залізничними транспортними засобами

Громадяни та юридичні особи можуть здійснювати переміщення багажу, вантажобагажу через митний кордон України залізничними транспортними засобами.

Багаж – речі (товари) загальною вагою до 100 кг і довжиною не більше 3 м, що належать пасажиром, які мають проїзні документи і здають ці предмети для перевезення в багажному вагоні за окрему плату [78].

Вантажобагаж – товари (несупроводжуваний багаж, вантажне відправлення) вагою окремого місця від 5 до 165 кг, що належать юридичним або фізичним особам та перевозяться в багажному вагоні за окрему плату без обмежень загальної ваги та без пред'явлення проїзних документів.

Угодою про міжнародне вантажне залізничне сполучення (УМВС) до перевезень багажем та вантажобагажем не допущено [175]:

- всі вогнебезпечні, легкозаймисті, самозаймисті, вибухові, радіоактивні, їдкі та отруйні речовини, вогнепальна зброя, бойові припаси, а також речовини, які можуть завдати шкоди багажу інших пасажирів або залізниці;

- предмети, які можуть вносити інфекцію або володіють смердючим запахом;

- золото, срібло, платина і вироби з них, цінні папери, гроші металеві та паперові, справжні перли, дорогоцінні каміння та інші коштовності, предмети мистецтва (картини, статуї, художні вироби та ін.);

- тварини, за винятком кімнатних тварин (собак, кішок, птахів і ін.) в клітинах або в іншій відповідній тарі, якщо це не заборонено ветеринарними правилами;

- предмети, що становлять монополію поштового відомства хоча б однієї з країн, залізні дороги яких беруть участь у перевезенні.

Багаж, вантажобагаж перевозиться між митницями з накладенням ідентифікаційних засобів на упаковку, що унеможливує вилучення предметів з опечатаних місць або поміщення в такі місця без залишення видимих слідів їх пошкодження або упаковки. Також допускається перевезення багажу, вантажобагажу під забезпеченнями митних органів інших країн, відправника або залізниці за умови відповідності таких забезпечень вимогам, що висуваються до митних забезпечень, які використовуються митницями України. Негабаритні місця багажу, вантажобагажу можуть перевозитися без накладення митних забезпечень. У такому разі в супровідних документах повинен наводитися детальний опис багажу (вантажобагажу), а на багаж (вантажобагаж) може наноситися маркування або інші ідентифікаційні знаки з метою унеможливлення їх підміни [154, с.234].

Найчастіше використовуються у міжнародних залізничних сполученнях для перевезення багажу, вантажобагажу такі митні забезпечення, як одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки (в тому числі особисте митне забезпечення посадової особи митниці), нанесення маркування тощо.

Під час ввезення багажу та/або вантажобагажу посадова особа митниці відправлення у присутності прийомоздавальника та працівника залізниці (представника перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом) проводить огляд багажного вагона, реєструє подані прийомоздавальником документи, перевіряє наявність усіх потрібних для митного контролю документів, а також відповідність накладених ідентифікаційних засобів даним, зазначеним у перевізних і супровідних документах.

У разі прийняття рішення про направлення багажу та/або вантажобагажу у митницю призначення під митним контролем посадова особа митниці відправлення на всіх перевізних, супровідних документах і документі контролю доставки проставляє підпис і відбиток штампа «Під митним контролем». Працівник прикордонної залізничної станції (представник перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом) проставляє на перевізних документах (багажній або вантажобагажній квитанції, багажній або вантажобагажній відомості) і документі контролю доставки календарний штампель.

Про прибуття багажу та/або вантажобагажу працівник станції (вокзалу) призначення (представник перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом) повідомляє митницю призначення та у встановлених законодавством України з питань митної справи та залізничного транспорту випадках одержувача, проставляє на перевізних документах і документі контролю доставки календарний штампель, що свідчить про виконання залізницею (перевізником пасажирів та багажу залізничним транспортом) солідарного зобов'язання щодо перевезення багажу та/або вантажобагажу.

Багаж та/або вантажобагаж вивантажується на станції призначення.

Після проведення митного оформлення багажу та/або вантажобагажу документи, необхідні для митного контролю і митного оформлення, з відбитками особистої номерної печатки посадової особи митниці призначення повертаються на станцію призначення та є підставою для видачі багажу та/або вантажобагажу одержувачу.

Для здійснення митницею відправлення митного оформлення вантажобагажу, що належить юридичній особі, декларант або уповноважена ним особа має за встановлених законодавством України з питань митної справи умов і порядку подати митниці митну декларацію та інші документи.

Для здійснення митного оформлення багажу та/або вантажобагажу, що належить фізичній особі, декларант або уповноважена ним особа подає *митну декларацію для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами* (далі – пасажирська митна декларація), або *митну декларацію* та інші документи у встановлених законодавством України з питань митної справи випадках [78].

На пред'явлений до перевезення для вивезення за межі України багаж та/або вантажобагаж працівник станції відправлення (представник перевізника

пасажирів та багажу залізничним транспортом) оформлює перевізні документи. Посадова особа митниці відправлення оформлює пасажирську митну декларацію (або митну декларацію) та/або документ контролю доставки відповідно до законодавства України з питань митної справи.

Засвідчена відбитком особистої номерної печатки посадової особи митниці відправлення пасажирська митна декларація (або митна декларація) є підставою для перевезення багажу та/або вантажобагажу у митницю призначення.

Працівник станції (вокзалу) відправлення (представник перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом) проставляє на перевізних документах, пасажирській митній декларації (або митній декларації) та/або документі контролю доставки календарний штамп.

Багаж та/або вантажобагаж, який не був прийнятий суміжною державою і повернувся на прикордонну передавальну станцію, перебуває на коліях станції під митним контролем та охороною залізниці (перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом) на підставі перевізних документів, згідно з якими він переміщувався за межі митної території України, до з'ясування обставин повернення і прийняття рішення щодо подальшого перевезення багажу та/або вантажобагажу.

У разі виявлення ознак пошкодження багажу та/або вантажобагажу, часткової або повної його втрати працівник станції (вокзалу) (представник перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом), на якій перебуває багаж та/або вантажобагаж, зобов'язаний звернутися до найближчої митниці, у зоні діяльності якої перебуває станція, і скласти у присутності посадових осіб митниці *комерційний акт* та/або *акт про невідповідність товарів відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення їх митного контролю*, про пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або про їх втрату за встановленою формою [78].

Багаж та/або вантажобагаж, під час огляду якого було виявлено ознаки пошкодження, у присутності посадових осіб митниці закривається (запаковується) працівником залізниці (представником перевізника пасажирів та багажу залізничним транспортом) з накладенням нових ідентифікаційних засобів (запірно-пломбувальних пристроїв) і направляється в митницю призначення.

Порядок обміну інформацією про прибуття (відправлення) багажу та/або вантажобагажу і передавання документів для здійснення митного оформлення визначається в технологічній схемі роботи станції (вокзалу), погодженій з митницею, у зоні діяльності якої розташована ця станція (вокзал).

Якщо в зоні діяльності митниці за місцезнаходженням отримувача багажу та/або вантажобагажу відсутні станції, відкриті для багажних та/або вантажобагажних операцій, багаж та/або вантажобагаж за заявою отримувача багажу та/або вантажобагажу направляється під митним контролем за документом контролю доставки до митниці за місцезнаходженням отримувача.

Порядок такого направлення відображається в технологічній схемі роботи станції (вокзалу), погодженій з митницею, у зоні діяльності якої розташована ця станція (вокзал).

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Який документ регламентує порядок взаємодії посадових осіб митних органів та працівників залізниць України під час митного контролю товарів, що переміщуються залізничними транспортними засобами?
2. У якому форматі може здійснюватися інформаційна взаємодія між митними органами та залізницею під час митного контролю?
3. Що має бути подано митному органу залізницею до моменту ввезення товарів на митну територію України?
4. Які документи підтверджують факт прийняття багажу або вантажобагажу до перевезення залізницею?
5. Як здійснюється обмін інформацією в електронній формі між митними органами та залізницею?
6. Що необхідно для переадресування товарів, які перевозяться під митним контролем?
7. Які заходи вживаються залізницею у разі втрати або пошкодження товарів під час перевезення?
8. Що відбувається у разі виявлення несправності рухомого складу під час перевезення товарів через державний кордон України?
9. Які дії виконує залізниця, якщо багаж або вантажобагаж не був прийнятий суміжною державою?
10. Яким чином здійснюється митний контроль товарів, що повертаються з-за меж митної території України?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що є підставою для виконання операцій з товарами, що перебувають під митним контролем?
 - а) письмова заява залізниці;
 - б) розпорядження керівника митного органу;
 - в) рішення суду;
 - г) усний дозвіл керівника митного органу.
2. Хто несе відповідальність за збереження товарів, що перебувають під митним контролем на під'їзних коліях?
 - а) митний орган;
 - б) власник під'їзних колій;
 - в) перевізник вантажу залізничним транспортом;
 - г) вантажовласник.
3. Що залізниця (перевізник) повинна подати митному органу до моменту ввезення товарів?
 - а) загальну декларацію прибуття;
 - б) митну декларацію;
 - в) комерційний акт;

- г) заяву на митне оформлення.
4. Що засвідчує факт прийняття залізницею багажу до перевезення?
- а) дорожня відомість;
 - б) вантажна накладна;
 - в) багажна або вантажобагажна квитанція;
 - г) заява на митне оформлення.
5. Засоби ідентифікації, застосовувані в процесі перевезення товарів під митним контролем, можуть зніматися:
- а) тільки посадовими особами митниці в присутності працівників залізниці;
 - б) вантажоодержувачем або залізницею;
 - в) тільки посадовими особами органу охорони державного кордону;
 - г) працівниками залізниці з негайним повідомленням про це митниці.
6. Що є підставою для переміщення товарів залізницею у митний орган призначення під час вивезення за межі митної території України?
- а) загальна декларація прибуття;
 - б) митна декларація;
 - в) пасажирська митна декларація;
 - г) передавальна відомість.
7. Який документ має отримати залізниця для здійснення переадресування товарів, що перебувають під митним контролем?
- а) дозвіл митного органу на переадресування;
 - б) митна декларація;
 - в) заява перевізника;
 - г) дорожня відомість.
8. Що робить залізниця (перевізник вантажу) у разі повернення товарів, які не були прийняті суміжною державою?
- а) інформує митний орган про повернення товарів;
 - б) повертає товари на станцію відправлення;
 - в) видає товари отримувачу;
 - г) складе товари на прикордонній станції.
9. Як митний орган підтверджує факт повернення товарів з-за меж митної території України?
- а) вносить відповідний запис у митну декларацію;
 - б) оформлює акт про повернення товарів;
 - в) надсилає електронне повідомлення про повернення;
 - г) ставить штамп на перевізних документах.
10. Основний перевізний документ установленої форми, що подається залізниці вантажовідправником разом з товаром і супроводжує товар на всьому шляху перевезення до станції призначення, – це:
- а) залізнична накладна;
 - б) митна декларація;
 - в) натурний лист;
 - г) передатна відомість.
11. Документ, який використовується для номерного обліку вагонів на залізничних станціях у разі передачі вагонів однією залізницею іншій і який

містить дані про склад поїзда (номера вагонів), його масу, умовну довжину, станцію відправлення та призначення, відомості про засоби ідентифікації, – це:

- а) залізнична накладна;*
- б) митна декларація;*
- в) натурний лист;*
- г) передатна відомість.*

12. Митний контроль та митне оформлення товарів (особистих речей), що належать пасажирам, і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, здійснюється посадовими особами митних органів у зонах митного контролю в межах пунктів пропуску (пунктів контролю):

- а) в оглядових залах;*
- б) на перонах вокзалів залізничних станцій;*
- в) у вагонах поїздів міжнародного пасажирського сполучення;*
- г) у всіх зазначених місцях.*

13. Посадка і висадка пасажирів, що пройшли митний контроль та митне оформлення, а також завантаження і розвантаження товарів, відправлення пасажирських поїздів з місць стоянки здійснюються з дозволу:

- а) митного органу й органу охорони державного кордону за погодженням із залізницею;*
- б) залізниці за погодженням з митним органом та органом охорони державного кордону;*
- в) митного органу, органу охорони державного кордону та державних органів, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, радіологічний та екологічний контроль;*
- г) митного органу й органу охорони державного кордону.*

14. Декларування залізничного рухомого складу, що переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту) купівлі-продажу, міни, оренди, лізингу тощо, здійснюється у відповідному митному режимі:

- а) без надання митної декларації;*
- б) з наданням митної декларації;*
- в) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А.;*
- г) із застосуванням електронної декларації МДП.*

15. До перевізних документів на залізничному транспорті належить:

- а) залізнична накладна;*
- б) рахунок-фактура;*
- в) інвойс;*
- г) специфікація.*

16. До товаросупровідних документів на залізничному транспорті належить:

- а) залізнична накладна;*
- б) рахунок-фактура;*
- в) передавальна відомість;*
- г) акт загальної форми.*

17. У разі прийняття рішення про неможливість пропуску товарів на митну територію України посадова особа митниці відправлення оформлює:

- а) протокол повернення;
- б) акт загальної форми;
- в) картку відмови;
- г) каргоманіфест.

18. Хто забезпечує контроль за збереженням товарів, що перебувають під митним контролем під час перевезення?

- а) митний орган;
- б) перевізник вантажу залізничним транспортом;
- в) власник вантажу;
- г) власник під'їзних колій.

19. Який документ складається працівником залізниці у разі виявлення неприйнятих вагонів під час перевезення?

- а) комерційний акт;
- б) акт на неприйняті вагони;
- в) загальна декларація прибуття;
- г) дорожня відомість.

20. Хто несе відповідальність за втрату чи неналежну доставку товарів, що перебувають під митним контролем?

- а) відправник товарів;
- б) одержувач товарів;
- в) залізниця;
- г) митний орган.

РОЗДІЛ 8. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ГРОМАДЯН, ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ АВТОМОБІЛЬНИМИ ШЛЯХАМИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ:

автомобільний транспорт, автомобільні транспортні засоби, двоканальна система, зелений коридор, червоний коридор, перевірка документів та відомостей, митний огляд, усне опитування, облік автомобільних транспортних засобів і товарів, взяття проб (зразків) товарів, використання службових собак, застосування технічних та спеціальних засобів контролю, подання запитів, регулярні пасажирські перевезення, нерегулярні пасажирські перевезення, човникові (маятникові) пасажирські перевезення, національні реєстраційні документи, грошова застава, гарантія, єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, книжка МДП, держатель книжки МДП, операція МДП, завершення операції МДП, припинення операції МДП

8.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на автомобільному транспорті

Митні правила та формальності при переміщенні громадян, товарів, транспортних засобів через митний кордон України автомобільними шляхами достатньо специфічні, адже автомобільні транспортні засоби в законодавстві України з питань державної митної справи фігурують у декількох правових площинах. По-перше, автомобільні транспортні засоби може бути задекларовано до переміщення через митний кордон України як засіб транспортування пасажирів та/або товарів при здійсненні комерційних перевезень. Щодо таких автомобільних транспортних засобів посадовими особами митних органів здійснюються митні формальності уніфікованого характеру. По-друге, автомобільні транспортні засоби при їх переміщенні через митний кордон України можуть бути товарами. У зв'язку з тим, що такі товари є товарами з високим ступенем ризику у питаннях оподаткування, товарами підакцизної групи, бюджетоформуючими та високоліквідними, на підставі аналізу та відпрацювання ризиків з боку митних органів значна увага приділяється контролю достовірності їх декларування при оформленні митних декларацій та результатам виконання посадовими особами митниць повноти та якості митних формальностей. Водночас, у разі переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів особистого користування, посадовими особами митних органів контролюється лише дотримання громадянами встановленого порядку переміщення таких автомобільних транспортних засобів через митний кордон України [13, с.1].

Автомобільний транспорт – галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами [102].

Переміщення громадян, товарів і транспортних засобів через митний кордон України автомобільними шляхами здійснюється автомобільними транспортними засобами.

Автомобільні транспортні засоби – колісні транспортні засоби (автобуси, вантажні та легкові автомобілі, причіпи, напівпричіпи), які використовуються для перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій [102].

Автомобільні транспортні засоби поділяють за різними видами (табл. 8.1).

Таблиця 8.1

Види автомобільних транспортних засобів*

Назва	Характеристика
Автобус	транспортний засіб, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння більше ніж дев'ять з місцем водія включно
Автомобіль	колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше чотирьох коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт
Вантажний автомобіль	автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення вантажів
Вантажний електромобіль	автомобіль вантажний, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумуляування електричної енергії (акумуляторною батареєю)
Електробус	автобус, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумуляування електричної енергії (акумуляторною батареєю)
Електромобіль	автомобіль, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумуляування електричної енергії (акумуляторною батареєю)
Легковий автомобіль	автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння не більше ніж дев'ять з місцем водія включно
Легковий електромобіль	автомобіль легковий, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумуляування електричної енергії (акумуляторною батареєю)
Напівпричіп	причіп, вісь (осі) якого розміщено позаду центра мас транспортного засобу (за умови рівномірного завантаження) і який обладнано зчіпним пристроєм, що забезпечує передачу горизонтальних і вертикальних зусиль на інший транспортний засіб, що виконує функції тягача
Плагін-гібридний автомобіль	колісний транспортний засіб, оснащений електричним тяговим двигуном та двигуном внутрішнього згорання
Причіп	транспортний засіб без власного джерела енергії, пристосований для буксирування автомобілем

*Складено авторами на основі [102]

У пунктах пропуску через державний кордон України митні органи у сфері міжнародних автомобільних перевезень здійснюють [102]:

- контроль наявності дозвільних документів на виконання перевезень;
- габаритно-ваговий контроль транспортних засобів;
- контроль за дотриманням перевізниками правил перевезення небезпечних вантажів;
- контроль внесення (нарахування) перевізниками-нерезидентами

платежів за проїзд автомобільними дорогами України;

- контроль сплати перевізниками штрафів чи виконання приписів органів контролю;

- ведення обліку автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску здійснюється шляхом застосування форм митного контролю [169]:

- перевірка документів та відомостей, які відповідно до законодавства надаються митним органам під час переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України;

- митний огляд (огляд та переогляд автомобільних транспортних засобів і товарів, огляд та переогляд ручної поклажі та багажу, особистий огляд громадян);

- усне опитування громадян та посадових осіб підприємств;

- облік автомобільних транспортних засобів і товарів;

- взяття проб (зразків) товарів;

- використання службових собак, технічних та спеціальних засобів контролю;

- подання запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, наданих митним органам.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, разом з їх упаковкою та маркуванням, а також автомобільні транспортні засоби, якими ці товари перевозяться, повинні бути представлені для митного контролю в незмінному стані. Документи на ці товари та транспортні засоби мають бути подані митним органам не пізніше ніж через три години після їх прибуття до пункту пропуску.

Митні органи під час здійснення митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску через державний кордон проставляють на митних, товаросупровідних (товаротранспортних) документах відповідні відмітки, печатки та штампи. Також вони вносять відповідну інформацію до журналів, включаючи електронні, або інших документів, які використовуються митними органами. Цей процес гарантує, що всі товари і транспортні засоби проходять належний контроль, що дозволяє забезпечити дотримання митних правил і запобігти порушенням.

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, при в'їзді на митну територію України повинні бути задекларовані митним органам не пізніше ніж через три години з моменту прибуття до пункту пропуску. У разі виїзду за межі митної території України, ці транспортні засоби декларуються митним органам не пізніше ніж за три години до перетину митного кордону.

Для здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів і товарів, декларант, уповноважена ним особа або перевізник повинні подати митним органам документи в паперовій або електронній формі. Ці документи повинні містити достатні відомості про автомобільні транспортні засоби і товари

для їх ідентифікації та прийняття рішення про їх пропуск через митний кордон України. Ці вимоги забезпечують ефективність митного контролю і сприяють дотриманню митного законодавства, мінімізуючи можливість затримок та порушень під час перетину митного кордону [165].

До прибуття товарів на митну територію України до митного органу, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску, де товари вперше перетнуть митний кордон України, перевізник, що переміщує товари, або від його імені інша особа відповідно до порядку, встановленого Митним кодексом України, подають загальну декларацію прибуття.

Для перевезення товарів автомобільним транспортним засобом загальна декларація прибуття подається не менш як за 1 годину до прибуття товарів у перший пункт пропуску на митній території України.

Відсутність на момент здійснення митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України загальної декларації прибуття на товари або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є підставою для відмови у пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять, здійснюється після подання загальної декларації прибуття або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, та виконання необхідних митних формальностей. Виконання митних формальностей, визначених за результатами аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття або митною декларацією, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є однією з підстав надання дозволу на пропуск через митний кордон України товарів та транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять.

Автотранспортний засіб комерційного призначення, що використовується для переміщення товарів через митний кордон України, не потребує окремої митної декларації, якщо під час такого переміщення декларуються товари, які перевозяться цим автотранспортним засобом [49].

Порожні автотранспортні засоби комерційного призначення та автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання національних реєстраційних документів.

Митні органи під час здійснення митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску через державний кордон проставляють на митних, товаросупровідних (товаротранспортних) документах відповідні відмітки, печатки та штампи, а також вносять відповідну інформацію до журналів, у тому числі електронних, чи інших документів, які використовуються митними органами, нормативно-правовими актами з питань державної митної справи.

Переміщення та митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску здійснюються з використанням двоканальної системи. Це відбувається на смугах руху, визначених для переміщення

транспортних засобів відповідно до їх типів, з урахуванням вимог законодавства щодо декларування та оподаткування транспортних засобів і товарів. У випадку неможливості розмежування смуг руху, митний контроль здійснюється у визначених місцях режимних зон пунктів пропуску, таких як бокси поглибленого огляду або оглядові майданчики [165].

Смуги руху, позначені символами зеленого кольору («**зелений коридор**»), призначені для переміщення товарів у обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами, не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за її межі, та не підлягають письмовому декларуванню.

Смуги руху, позначені символами червоного кольору («**червоний коридор**»), призначені для переміщення всіх інших транспортних засобів і товарів, що потребують оподаткування митними платежами, підпадають під заборони або обмеження, встановлені законодавством, або потребують письмового декларування. Цей підхід дозволяє ефективно керувати потоком транспортних засобів і товарів, забезпечуючи дотримання митних правил і оптимізуючи процес митного контролю.

Особа, яка здійснює переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України, самостійно обирає смугу руху для проходження митного контролю – «зелений коридор» або «червоний коридор».

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються смугами руху, позначеними символами зеленого кольору («зелений коридор»), у пункті пропуску здійснюється у спрощеному порядку. Це передбачає одну зупинку транспортного засобу на смузі руху, зазвичай без виходу з нього водія та пасажирів.

Посадова особа органу охорони державного кордону під час здійснення паспортного контролю інформує посадову особу митного органу про громадян, які в'їжджають в Україну частіше одного разу протягом доби.

Митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються через смуги руху, позначені символами червоного кольору («червоний коридор»), у пункті пропуску здійснюється в три етапи [165].

Перший етап – попередні операції. Для здійснення митного контролю декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають посадовій особі митного органу такі документи, визначені Митним кодексом України [49]:

- документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);
- транспортні (перевізні) документи, включаючи міжнародні товаротранспортні накладні;
- документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення, визначений актами Всесвітнього поштового союзу (за наявності);
- комерційні документи на товари, що перевозяться (за наявності), які містять відомості про найменування та адресу перевізника, країну відправлення та країну призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;
- відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

- найменування товарів;
- вага бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів.

На прийнятих документах проставляється відбиток штамп «Під митним контролем». Після цього проводиться перевірка комплектності наданих документів, цілісності накладеного митного забезпечення, а також загальний огляд транспортних засобів і товарів.

Другий етап – здійснення заходів офіційного контролю товарів шляхом попереднього документального контролю.

Третій етап – закінчення митного контролю. Посадова особа митного органу на основі результатів системи управління ризиками у порядку, визначеному Державною митною службою України, приймає рішення про проведення огляду транспортних засобів і товарів, що перебувають під митним контролем, ручної поклажі та багажу, а також визначає обсяг такого огляду.

У разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення, накладеного на автомобільні транспортні засоби і товари, або за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, що перебувають під митним контролем, а також за наявності достатніх підстав вважати, що переміщення таких транспортних засобів і товарів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, може проводитися переогляд транспортних засобів і товарів. Така необхідність також виникає в разі отримання відповідної інформації від правоохоронних органів [165].

За результатами митного контролю митні органи можуть приймати одне з наступних рішень:

1. Проведення митного оформлення транспортних засобів і товарів відповідно до вимог законодавства і заявленого митного режиму та надання дозволу на їх пропуск через митний кордон України.

2. Пропуск або відмова в пропуску та митному оформленні транспортних засобів і товарів через митний кордон України, з подальшим поверненням їх на територію суміжної держави.

3. Затримання транспортних засобів і товарів для передачі на склад митного органу для зберігання.

Рішення митними органами приймається, як правило, протягом однієї доби. Це забезпечує оперативність і ефективність процесу митного контролю та оформлення.

Проте, за наявності обґрунтованих причин, посадова особа митного органу може на будь-якому етапі митного контролю відмовити в митному оформленні чи пропуску автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон. Обґрунтовані причини можуть включати, але не обмежуються, наступними ситуаціями [165]:

- виявлення недостовірної або неповної інформації в документах;
- виявлення пошкодження митного забезпечення;
- наявність ознак несанкціонованого доступу до товарів;
- порушення правил декларування та митного законодавства;

– отримання інформації від правоохоронних органів про можливі порушення.

У разі відмови митний орган зобов'язаний видати заінтересованій особі картку відмови в прийнятті митної декларації або в митному оформленні товарів і транспортних засобів комерційного призначення. Ця картка повинна містити чітко зазначення причин відмови.

Додатково, якщо відмова у митному оформленні пов'язана з необхідністю проведення додаткових перевірок або експертиз, митний орган повинен надати інформацію про подальші кроки та строки виконання цих перевірок. За потреби, митні органи можуть співпрацювати з іншими державними органами для підтвердження автентичності документів або перевірки інформації, що надана декларантом.

8.2. Митні формальності щодо переміщення через митний кордон України автобусів, які здійснюють міжнародні пасажирські перевезення

Для автобусів, які виконують міжнародні перевезення, визначено особливі митні правила та формальності, що обумовлені характером таких перевезень. Останні бувають регулярними, нерегулярними та човниковими (маятниковими).

Регулярні пасажирські перевезення – перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування за умовами, визначеними паспортом маршруту, затвердженим в установленому порядку органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування або уповноваженими органами Договірних Сторін у разі міжнародних перевезень [102].

Для здійснення регулярних пасажирських перевезень необхідно виконати низку формальностей, пов'язаних із [154, с.299-300]:

– отриманням ліцензії на здійснення міжнародних перевезень пасажирів автобусами;

– отриманням сертифікату відповідності транспортного засобу щодо безпеки руху та екологічної безпеки вимогам країн, територією яких здійснюватиметься перевезення;

– відкриттям маршруту та внесенням відповідної інформації до реєстру міжнародних, автобусних маршрутів загального користування; отриманням дозволу на міжнародні регулярні пасажирські перевезення; отриманням дозволів на здійснення транзитних перевезень пасажирів територією іноземних держав; затвердженням паспорту маршруту; узгодженням часу і пункту перетину державного кордону та затвердженням графіку перетину державного кордону при здійсненні міжнародних регулярних перевезень. При цьому розклад руху транспортних засобів, що здійснюють регулярні міжнародні рейси, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону.

Нерегулярні пасажирські перевезення – перевезення пасажирів автобусом, замовленим юридичною або фізичною особою з укладанням

письмового договору на кожну послугу, в якому визначають маршрут руху, дату та час перевезень, інші умови перевезень та форму оплати послуги, або перевезення за власний кошт [102].

Човникові (маятникові) пасажирські перевезення – перевезення, що передбачають прямі та зворотні поїздки груп пасажирів з певного місця відправлення до певного місця призначення [102].

Нерегулярні та човникові (маятникові) перевезення, які здійснюються з використанням українськими перевізниками та іноземними перевізниками шляхових листів груп пасажирів, звільняються від дозволів, якщо інше не передбачено міжнародними угодами.

У випадку в'їзду на митну територію України автобусів, які здійснюють міжнародні пасажирські перевезення, виконується низка митних формальностей.

Автобуси міжнародних маршрутів проходять оформлення згідно графіку руху. Автобуси, які перевозять організовані групи дітей, інвалідів, проходять, як правило, митний (і прикордонний) контроль позачергово. По прибутті в пункт пропуску і після проходження прикордонного контролю водії (представники перевізників) автобуса, самостійно обирають смугу руху («зелений» або «червоний» коридор) для проходження митного контролю. У випадку обрання «зеленого» коридору митний контроль пасажирів може здійснюватися безпосередньо в автобусі, без виходу з нього водіїв та пасажирів, але при наявності достатніх підстав вважати, що водії, пасажирів автобуса переміщують товари, які підлягають оподаткуванню митними платежами, або підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України, або підлягають письмовому декларуванню, митний контроль може бути здійснений у залі для оформлення пасажирів, у службових приміщеннях [154, с.302].

При в'їзді на територію України водієм автобуса подаються документи, необхідні для митного оформлення. Автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання *національних реєстраційних документів*. Термін «національні документи» в даному випадку вживається не як синонім «українських», а як документи, які містять відомості про державну реєстрацію (національну належність) автотранспортного засобу. Далі відбувається проведення ідентифікації транспортного засобу на предмет відповідності пред'явленим документам і внесення посадовою особою митниці даних, які містяться в реєстраційних документах автобуса, до інформаційної системи митниці. Практично мова йде про застосування такої форми митного контролю як облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Наступна митна формальність стосується сплати *єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України* ((далі – єдиний збір). Ставка цього збору для автобусів від 10 до 30 місць включно складає 4 євро за проведення контролю та 0,04 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду), а для автобусів понад 30 місць становить 10 євро за проведення контролю та 0,04 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду) [110]. Такий збір стягується при в'їзді та тільки з

іноземних перевізників. При цьому заповнюється уніфікована митна квитанція МД-1, в яку вноситься розрахунок єдиного збору окремо за всіма його складовими з зазначенням всіх даних, що стали основою для нарахування єдиного збору, а також обов'язковим зазначенням реєстраційного номеру транспортного засобу, один примірник якої вручається водієві автобусу.

У випадку обрання водіями (представниками перевізників) «червоного» коридору виконуються ті ж самі митні формальності, як і у випадку обрання «зеленого коридору».

Крім того, виконуються три митні формальності, які пов'язані з декларуванням товарів, їх оформленням та проведенням митного огляду ручної поклажі та багажу. З метою забезпечення здійснення громадянами декларування переміщуваних ними товарів та інших предметів, посадовою особою митниці здійснюється попереднє усне опитування громадян на наявність товарів, які підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, та при необхідності, громадянам видаються для здійснення письмового декларування митні декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності. Громадянам, які в'їжджають на територію України або виїжджають з неї засобами автомобільного транспорту, дозволяється здійснювати декларування товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, не залишаючи цих транспортних засобів.

Митне оформлення та митний контроль можуть здійснюватися в спеціальному залі для оформлення пасажирів з наступною послідовністю: автобус зупиняється у спеціальному місці на автобусній смузі руху біля входу до залу оформлення пасажирів; пасажир виходить з автобусу, забирають свої особисті речі, багаж з багажних відсіків автобусу та направляються в спеціальний зал для оформлення пасажирів, де посадовими особами митниці здійснюється такий контроль [154, с.306].

При виконанні формальності оформлення митної декларації здійснюються наступні дії: перевірка поданих документів; прийняття рішення щодо оподаткування митними платежами товару та їх стягнення; проставлення особистої номерної печатки посадовою особою митниці.

Рух пасажирів в залі оформлення здійснюється за схемою, яка виключає уникнення будь-якої особи від проходження митного контролю. Після митного контролю пасажир виходить із залу оформлення, поміщають багаж у багажні відсіки автобусу та займають свої місця.

Митна формальність з митного огляду ручної поклажі та супроводжуваного багажу складається із таких дій: пред'явлення для митного контролю товарів; безпосередній огляд; використання засобів технічного контролю (не обов'язково); проставлення відбитку особистої номерної печатки.

Під час проходження пасажиром митного контролю в залі оформлення пасажирів посадовими особами митниці на смузі руху або на спеціальному майданчику здійснюється візуальний огляд автобусу та його обстеження, після чого складається акт огляду транспортного засобу. Під час огляду обов'язкова присутність водія транспортного засобу.

При виконанні міжнародних перевезень пасажирів резиденти України повинні мати [102]:

- дозволи іноземних країн, по території яких буде здійснюватися перевезення;
- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- список пасажирів (при нерегулярних та маятникових перевезеннях);
- білетно-облікову документацію;
- схему маршруту.

При виконанні міжнародних перевезень пасажирів нерезиденти повинні мати [102]:

- дозвіл України;
- свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;
- список пасажирів (для нерегулярних та маятникових перевезень);
- білетно-облікову документацію.

Митними органами при здійсненні контролю автобуса, що здійснює міжнародні перевезення пасажирів перевіряється:

а) у регулярному сполученні: наявність дозволу на здійснення перевезень пасажирів; строк дії дозволу; відповідність даних про власника, визначених у дозволі, даним у свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу;

б) у нерегулярному сполученні: наявність дозволу на здійснення перевезень пасажирів (якщо інше не передбачене законодавством); строк дії дозволу; відповідність даних про власника, реєстраційний номер транспортного засобу та його модель, визначених у дозволі, даним у свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу.

У випадку позитивних результатів здійснення цього виду контролю посадова особа митниці проставляє відбиток штампа «Під митним контролем» на оригіналі та ксерокопії дозволу при виконанні нерегулярних перевезень і на ксерокопії дозволу – при виконання регулярних перевезень, наданих перевізником-нерезидентом, зазначає своє прізвище, ім'я, по батькові та засвідчує їх особистим підписом. Також посадова особа вносить реквізити дозволу на міжнародні регулярні перевезення пасажирів (за наявності) до інформаційної системи митниці.

При виїзді за межі митної території України автобусів, які здійснюють міжнародні пасажирські перевезення як і у «зеленому», так і у «червоному» коридорах здійснюються ті ж самі митні формальності, як і при в'їзді на митну територію України за виключенням формальності щодо сплати єдиного збору.

8.3. Митні формальності, пов'язані з переміщенням через митний кордон України вантажного автомобільного транспорту, який здійснює міжнародні перевезення

Перевезення вантажів автомобільним транспортом територією іноземних держав або транзитом через їхні території здійснюється автомобільними перевізниками згідно з вимогами міжнародних договорів України та на підставі належним чином оформлених відповідних дозволів, якщо інше не передбачено

міжнародними договорами України.

Вантажні автомобілі (включаючи порожні) переміщуються через митний кордон України в пункті пропуску виключно використовуючи смугу руху, позначену червоним кольором, тобто «червоний» коридор. У деяких пунктах пропуску можуть бути створені окремі смуги руху для вантажних транспортних засобів. При цьому граничний строк перебування у пунктах пропуску автомобільного транспорту не може перевищувати п'ять днів з моменту прибуття у пункт пропуску для здійснення митних процедур [49].

Перша митна формальність, яка здійснюється поза пунктом пропуску і завчасно власником товарів, є попереднє повідомлення митниці про намір увезти товари на митну територію України, яка складається з таких дій: заповнення та подання попередньої митної декларації; реєстрація та перевірка декларації. Попередня інформація, надана суб'єктом ЗЕД, використовується митними органами для здійснення на її основі аналізу та оцінювання ризиків, ще до здійснення фактичної операції та визначення наперед ступеню ризику, який вона несе. Це, в першу чергу, вигідно представникам бізнесу, оскільки скоротиться час на прийняття митницею рішень щодо необхідних форм та обсягів контролю, що, відповідно, сприятиме скорочення часу на здійснення митного контролю та оформлення [154, с.310].

Під час надання митному органу попереднього повідомлення про намір здійснити переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України до нього подаються такі документи та/або відомості, у тому числі засобами інформаційних технологій, для ввезення товарів на митну територію України [49]:

- а) заява встановленої форми про намір здійснити ввезення товарів на митну територію України (попереднє повідомлення або попередня митна декларація);
- б) відомості про найменування, обсяг (кількість) та вартість товарів, які планується ввезти на митну територію України;
- в) вид транспорту, яким планується здійснити ввезення товарів на митну територію України;
- г) назва пункту пропуску через державний кордон України (митного органу), через який планується ввезення товарів;
- г) відомості про документи, що підтверджують дотримання встановлених відповідно до закону заборон та/або обмежень щодо пропуску товарів через митний кордон України.

Перша митна формальність, яка здійснюється в пункті пропуску у разі прибуття вантажного автомобіля з товаром, є контроль на кордоні. Першою дією є подання перевізником (водієм) документів посадовій особі митниці, які передбачені Митним кодексом України, а саме [49]:

- а) документи на транспортний засіб, зокрема ті, що містять відомості про його державну реєстрацію (національну належність);
- б) транспортні (перевізні) документи (міжнародні товаротransпортні накладні);
- в) визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);

г) комерційні документи (за наявності) на товари, що перевозяться, які містять відомості, зокрема, про найменування та адресу перевізника, найменування країни відправлення та країни призначення товарів, найменування та адреси відправника (або продавця) та отримувача товарів;

г) відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;

д) найменування товарів;

е) вага бруто товарів (у кілограмах) або об'єм товарів (у метрах кубічних), крім великогабаритних вантажів.

Внесення даних до інформаційної системи митниці є наступною дією. Далі відбувається перевірка комплектності документів, необхідних для митного контролю та митного оформлення вантажного автомобіля і вантажів відповідно до заявленого митного режиму, а також відомостей, зазначених у цих документах, після чого на прийнятих документах проставляється відбиток штампа «Під митним контролем».

Подальшою дією є перевірка цілісності накладеного митного забезпечення, а також загальний огляд вантажного автомобіля.

Останньою дією є прийняття рішення посадовою особою митниці щодо пропуску або відмови у пропуску вантажного автомобіля і товарів на митну територію України.

У випадку прийняття рішення про відмову в митному оформленні або пропуску митниця зобов'язана видати зацікавленій особі *картку відмови* в прийнятті митної декларації або митному оформленні чи пропуску товарів і транспортних засобів комерційного призначення із зазначенням причини. Якщо прийнято рішення про відмову у пропуску вантажного автомобіля на митну територію України, виконуються дії щодо повернення цього транспортного засобу на територію суміжної держави. Як правило, виїзд вантажного автомобіля за межі пункту пропуску здійснюється в супроводі посадових осіб митниці та підрозділу з охорони державного кордону.

У випадку прийняття рішення про пропуск вантажного автомобіля на митну територію України місцем доставки товару може бути територія пункту пропуску (її частина) або підрозділ митниці призначення, в якому безпосередньо проводиться митне оформлення, територія митного складу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу тощо.

Однак незалежно від місця здійснення митного оформлення, саме в пункті пропуску через державний кордон України посадова особа митниці відповідно до переліку товарів, що підлягають державному контролю у разі переміщення їх через митний кордон України, та поданих товаросупровідних (товаротransпортних) документів, визначає вид (види) державного контролю та форму його проведення, тобто мова йде про виконання митної формальності, пов'язаної зі здійсненням інших видів державного контролю в пункті пропуску через державний кордон України. У випадку митного оформлення вантажного автомобіля не в пункті пропуску мова йде про виконання попереднього документального контролю.

Якщо місцем доставки є територія або частина пункту пропуску – виконується низка митних формальностей, пов'язаних зі здійсненням митного

контролю та митного оформлення. Перш за все виконуються митні формальності, пов'язані з митним оформленням, а саме декларування, прийняття митної декларації, оформлення митної декларації, завершення митного оформлення. При виконанні цих формальностей звертається увага на дотримання вимог законодавства, якими встановлено заборони або обмеження стосовно переміщення автомобільних транспортних засобів і окремих видів товарів через митний кордон України, нарахування митних платежів, передбачених законодавством під час митного оформлення автомобільних транспортних засобів і товарів у пунктах пропуску, а також контроль за повнотою їх сплати [154, с.314].

До виконання митної формальності завершення митного оформлення, виконується митна формальність, пов'язана з митним контролем, а саме огляд вантажного автомобіля і товарів, а також формальність щодо сплати єдиного збору.

За результатами аналізу та оцінки ризиків, у тому числі з використанням документальних або електронних профілів ризику обираються форми митного контролю та вид огляду (ідентифікаційний, частковий або повний).

Огляд транспортних засобів та великогабаритних вантажів здійснюється переважно в інспекційно-оглядових комплексах. Широке розповсюдження набули інспекційно-оглядові комплекси на базі систем огляду RAPISCAN, HEIMANN, CARGOSEARCH. Функції CRYSTAL CLEAR і HI-SCAN цих інспекційно-оглядових комплексів дозволяють швидко і ефективно здійснювати огляд вантажних контейнерів і автомобілів [82].

При здійсненні митного огляду вантажного автомобіля можуть використовуватись службові собаки на предмет виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот.

Якщо місцем доставки є територія пункту пропуску, єдиний збір з вантажних автомобілів стягується тільки за здійснення контролю вантажів і транспортних засобів. Ставка цього збору для вантажних автомобілів з/або без причепів та тягачів з/або без напівпричепів з вантажем до 20 тон включно складає 10 євро за проведення контролю та 0,04 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду), а з вантажем понад 20 до 40 тонн включно становить 20 євро за проведення контролю та 0,04 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду). Ставка єдиного збору для великовагових автотранспортних засобів з вантажем понад 40 до 44 тонн включно становить 20 євро за проведення контролю та 0,2 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду); з вантажем понад 44 до 52 тонн включно становить 20 євро за проведення контролю та 0,4 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду); з вантажем понад 52 до 60 тонн включно становить 20 євро за проведення контролю та 0,54 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду); з вантажем понад 60 тонн (за кожні наступні 10 тонн) становить 20 євро за проведення контролю та 1,56 євро за проїзд автомобільними дорогами (за кожен кілометр проїзду). Крім того, встановлено ставки єдиного збору для великовагових

автотранспортних засобів з перевищенням осьових навантажень на визначений відсоток, а також для великогабаритних автотранспортних засобів з перевищенням встановлених параметрів ширини, висоти, довжини за кожен параметр [110].

Митна формальність сплати єдиного збору з вантажних автомобілів у разі їх в'їзду на митну територію України ідентична розглянутій в підпункті 8.2 митній формальності сплати єдиного збору з автобусів і складається з тих же самих дій: розрахунок єдиного збору; сплата єдиного збору; оформлення квитанції МД-1.

У пунктах пропуску через державний кордон України також здійснюється документальний контроль за міжнародними автомобільними перевезеннями щодо вантажних автомобілів за аналогією з таким контролем щодо автобусів, що детально було розглянуто у підпункті 8.2.

Якщо місце доставки вантажу знаходиться не в пункті пропуску через державний кордон України митні формальності, які при цьому виконуються, дещо відрізняються від митних формальностей, які виконуються в пункті пропуску, яке є місцем доставки, хоча деякі з них в обох випадках є однаковими.

При в'їзді на митну територію України вантажного автомобілю в пункті пропуску першою виконується митна формальність контроль на кордоні. Наступна формальність – виконання попереднього документального контролю (у випадку митного оформлення в пункті пропуску – не застосовується), який складається з таких дій: подання відповідних документів; перевірка документів; проставлення відповідних відміток; припинення попереднього документального контролю та залучення посадової особи контролюючого органу для здійснення відповідного виду державного контролю (не обов'язково) [154, с.316].

При ввезенні на митну територію України та/або переміщенні територією України транзитом товарів, транспортних засобів комерційного призначення є обов'язковим надання митним органам забезпечення сплати митних платежів, якщо інше не передбачено Митним кодексом України. Водночас існує перелік окремих товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України транзитом здійснюється без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів, серед яких [64]:

– алкогольні напої та тютюнові вироби, які ввозяться на митну територію України громадськими об'єднаннями та/або благодійними організаціями, включеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, для подальшої їх безоплатної (без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсації) передачі такими особами Збройним Силам України та добровольчим формуванням територіальних громад, Національній гвардії України, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки України, Державній прикордонній службі України, Міністерству внутрішніх справ України, іншим утвореним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, тільки на період військового стану;

– безпілотні літальні апарати, оптичні приціли, коліматорні приціли (коліматори), приціли нічного бачення або тепловізійні приціли, тепловізійні біноклі, монокуляри та бінокуляри, прилади нічного бачення (біноклі та

монокуляри), далекоміри, переносні радіостанції, портативні радіоелектронні засоби виявлення та протидії безпілотним літальним апаратам (антидронові рушниці), що ввозяться на митну територію України для вільного обігу юридичними та фізичними особами, у тому числі переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, тільки на період дії військового стану;

– складові (матеріали, вузли, агрегати, устаткування та комплектувальні вироби) безпілотних систем, активних засобів протидії технічним розвідкам, а також машин механізованого розмінування (у тому числі машинокомплекти для виробництва та/або ремонту машин механізованого розмінування), що ввозяться на митну територію України (у тому числі переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях) та поміщуються у митний режим імпорту (у тому числі раніше поміщених в інші митні режими) підприємствами для використання у власній виробничій діяльності з виробництва та/або ремонту безпілотних систем, активних засобів протидії технічним розвідкам, а також машин механізованого розмінування, тільки на період військового стану;

– товари, що ввозяться на митну територію України (у тому числі переміщуються (пересилаються) на митну територію України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях) для вільного обігу, зокрема турбіни на водяній парі та інші парові турбіни (крім турбін для суднових силових установок), тільки турбіни гідравлічні та їх частини, циліндричні та гвинтові передачі, окремі електрогенераторні установки та обертові електричні перетворювачі, двигуни турбореактивні, турбогвинтові та інші газові турбіни (крім турбогвинтових та турбореактивних двигунів та їх частин), генератори змінного струму потужністю понад 750 кВ·А, генератори змінного струму потужністю не більш як 7,5 кВ·А (крім інверторних зварювальних апаратів), акумулятори електричні літій-іонні (крім установок зберігання енергії потужністю менш як 300 Вт змінного та/або постійного струму та окремих літій-іонних комірок ємністю менш як 200 А·год), окремі напівпровідникові прилади, пульти, панелі, консолі, столи, розподільні щити та інші основи, для контролю або розподілу електричного струму, тільки на період дії військового стану.

Способами забезпечення сплати митних платежів є [49]:

- 1) грошова застава;
- 2) індивідуальна гарантія;
- 3) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «загальна гарантія»;
- 4) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків»;
- 5) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків»;
- 6) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «звільнення від гарантії»;
- 7) забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;

8) забезпечення сплати митних платежів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. або книжки (карнета) СРД.

Спосіб забезпечення сплати митних платежів обирається особою, на яку покладається обов'язок із сплати митних платежів.

Грошова застава – кошти, внесені/переказані на рахунки, відкриті в установленому порядку на ім'я митних органів, для забезпечення сплати митних платежів [49].

Внесення/переказ коштів як грошової застави здійснюється у національній валюті України. Внесення/переказ коштів як грошової застави в іноземній валюті може здійснюватися підприємством-нерезидентом або уповноваженою ним особою для переміщення товарів територією України транзитом за курсом валюти, визначеним на день внесення/переказу грошової застави.

Прийняття митним органом коштів як грошової застави в готівковій формі здійснюється із заповненням уніфікованої митної квитанції.

Гарантія – зобов'язання гаранта щодо виплати на вимогу митного органу коштів у межах розміру гарантії та в порядку і строки, визначені Митним кодексом України, у разі невиконання особою обов'язку із сплати митних платежів [49].

Гарантії можуть бути таких видів:

1) **індивідуальна гарантія**, яка забезпечує суму митних платежів щодо товарів, що підлягають митному оформленню за однією митною декларацією;

2) **загальна гарантія**, яка забезпечує суму митних платежів щодо товарів, що підлягають митному оформленню за декількома митними деклараціями.

Гарантія видається гарантом особі, на яку покладається обов'язок із сплати митних платежів, у формі документа.

Гарантії діють на всій митній території України та на території інших країн у випадках, визначених міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У разі оформлення гарантії, яка діє на території інших країн, гарант зобов'язаний зазначити в гарантії інформацію про уповноважених осіб, які представляють інтереси гаранта в кожній із країн, в яких гарантія може бути застосована.

Зобов'язання гаранта за гарантією, якщо інше не передбачено Митним кодексом України, є чинним з моменту реєстрації гарантії митним органом до моменту настання будь-якої з таких подій:

1) сплата гарантом на користь митних органів суми, що дорівнює розміру гарантії;

2) закінчення строку дії гарантії;

3) набрання чинності рішенням про відкликання або скасування реєстрації гарантії.

Зобов'язання гаранта за гарантією щодо товарів, поміщених у митний режим, або товарів, які перебувають під митним контролем на момент закінчення строку дії гарантії чи на момент набрання чинності рішенням про відкликання або скасування реєстрації гарантії, продовжують бути чинними та підлягають виконанню.

Отже, митна формальність забезпечення сплати митних платежів щодо товарів, які переміщуються вантажними автомобілями до митниць призначення, складається із таких дій: пред'явлення документів, які засвідчують спосіб забезпечення сплати митних платежів в пункті пропуску; перевірка відомостей посадовою особою митного органу та внесення відомостей до інформаційної системи митниці, проставлення митного забезпечення у документах. В митниці призначення виконується митна формальність виконання зобов'язання, забезпеченого гарантією чи в інший спосіб.

Якщо місце доставки вантажу знаходиться не в пункті пропуску через державний кордон України, то єдиний збір стягується з вантажних автомобілів і за здійснення контролю вантажів і транспортних засобів, і за проїзд транспортних засобів автомобільними дорогами України (за кожен кілометр проїзду), і за кожен кілометр проїзду автомобільних транспортних засобів з перевищенням встановлених розмірів, загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів (є додатковою платою). Причому українські перевізники лише сплачують єдиний збір за здійснення контролю вантажів і транспортних засобів і у випадку перевищення розмірів, загальної маси, осьових навантажень, габаритних параметрів [154, с.318].

У місці доставки вантажного автомобіля і товарів (в митниці призначення) першою митною формальністю, яка повинна бути виконана, є пред'явлення вантажного автомобіля і товарів у місці доставки. У місці доставки товари і транспортні засоби пред'являються, а документи на них передаються митному органу у мінімально можливий строк після їх прибуття, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, – у мінімально можливий строк після початку роботи цього органу. У разі якщо доставка товарів, транспортних засобів комерційного призначення в межах спрощень, наданих підприємству, здійснюється до об'єктів підприємства (будівель, споруд, відкритих або закритих майданчиків підприємств тощо), визначених для застосування спрощень, подальші митні формальності здійснюються у порядку, визначеному для відповідних спрощень [49].

Наступні митні формальності, які виконуються в місці доставки, а саме декларування товарів, здійснення інших видів державного контролю, прийняття митної декларації, оформлення митної декларації, митний огляд товару і вантажного автомобіля, завершення митного оформлення, нічим не відрізняються від однойменних формальностей, які виконуються в пункті пропуску через державний кордон України.

Таким чином, якщо місце доставки знаходиться не в пункті пропуску через державний кордон України, деякі митні формальності виконуються в пункті пропуску, а деякі – в митниці призначення. У пункті пропуску виконуються такі митні формальності: контроль на кордоні; попередній документальний контроль; документальний контроль за міжнародними автомобільними перевезеннями; сплата єдиного збору; забезпечення доставки автомобільних транспортних засобів і товарів до митниць призначення (не обов'язково). У митниці призначення виконуються такі митні формальності: пред'явлення вантажного автомобіля і товару; декларування товарів; здійснення інших видів державного контролю;

прийняття митної декларації; оформлення митної декларації; митний огляд товару і вантажного автомобіля; завершення митного оформлення.

У разі переміщення вантажного автомобіля прохідним транзитом через територію України митні формальності виконуються як в пункті пропуску в'їзду вантажного автомобіля на митну територію України, так і в пункті пропуску виїзду вантажного автомобіля за межі митної території України (причому дії на кожній із них практично ідентичні). Виконання митних формальностей при здійсненні контролю за транзитним перевезенням товарів, вантажних автомобілів здійснюється на підставі документів контролю за переміщенням товарів. Контроль за переміщенням товарів, вантажних автомобілів, які переміщуються у митній процедурі (митному режимі) транзиту до митниці призначення, здійснюється митницею відправлення, тобто митницею в'їзду на митну територію України. Реалізується такий контроль внесенням посадовою особою митниці в'їзду відповідних даних про здійснення такого транзиту до інформаційної системи митниці.

У митниці в'їзду (відправлення) першою виконується митна формальність – контроль на кордоні, яка складається з наступних дій: подання перевізником документів; перевірка документів та встановлення строку транзитного переміщення; внесення даних до інформаційної системи митниці; митний огляд (не обов'язково); накладення засобів забезпечення ідентифікації (не обов'язково). Наступними митними формальностями є попередній документальний контроль, сплата єдиного збору, які нічим не відрізняються від їх виконання у разі ввезення на митну територію України. Також посадові особи митниці виконують формальність (яка не є митною) щодо документального контролю за міжнародними автомобільними перевезеннями.

У митниці виїзду виконуються митні формальності щодо контролю на кордоні та повноти сплати єдиного збору. Так, під час виїзду вантажного автомобіля з іноземною реєстрацією за межі митної території України посадова особа митниці повинна перевірити факт плати за проїзд автомобільними дорогами України або додаткової плати за проїзд автомобільного транспортного засобу з перевищенням встановлених загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів і у випадку виявлення факту недоплати вживає заходи з донарахування такої плати. Перевірка повноти внесення та нарахування перевізниками-нерезидентами платежів за проїзд автомобільними дорогами України здійснюється шляхом віднімання від даних показника спідометра при виїзді транспортного засобу з України даних показника спідометра при в'їзді транспортного засобу на митну територію України, з подальшим співставленням отриманого в результаті віднімання кілометражу з кілометражем зазначеним у МД-1, що була оформлена митницею України у пункті пропуску через державний кордон України при в'їзді транспортного засобу в Україну. І при виїзді вантажного автомобіля за межі митної території України здійснюється документальний контроль за міжнародними автомобільними перевезеннями [154, с.320-321].

У разі вивезення товарів вантажним автомобілем за межі території України митні формальності виконуються як в митниці відправлення, так і в

митниці призначення (в пункті пропуску). Зауважимо, що транспортні засоби, що використовуються для переміщення товарів, декларуються одночасно з цими товарами. У митниці відправлення декларантом або уповноваженою особою подається митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа (заповнюється у митній процедурі (митному режимі) експорт) та супровідні документи. Митні формальності та дії, які виконуються в митниці відправлення, були розглянуті вище при напрямку переміщення – ввезення. Тому, уникаючи повтору, обмежимося їх переліченням. У митниці відправлення виконуються такі митні формальності: декларування товарів; прийняття митної декларації; оформлення митної декларації; митний огляд товару і вантажного автомобіля; завершення митного оформлення.

8.4. Митні формальності, пов'язані із реалізацією положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП

Система МДП є єдиною глобальною системою митного транзиту, мета якої передбачає максимальне спрощення перевезення товарів під митними печатками та пломбами в міжнародному сполученні та забезпечення необхідної митної безпеки й гарантії доставки товару до митниць призначення в країнах-учасницях Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП 1975 року).

Конвенція МДП 1975 року спрямована на полегшення міжнародних перевезень вантажів шляхом спрощення процедур митного транзиту та застосування системи міжнародних гарантій. В основі системи МДП лежать загальний митний документ, книжка МДП, загальна система гарантій, взаємне визнання заходів митного контролю та безпеки транспортних засобів і контейнерів. Використовувати систему МДП можуть уповноважені оператори. У кожній країні визначається гарантійне об'єднання, яке покриває відповідальність, прийняту ним на себе в цій країні у зв'язку з операціями, що провадяться із застосуванням книжки МДП, виданої іноземними об'єднаннями, що входять до Міжнародного союзу автомобільного транспорту.

В Україні гарантійним об'єднанням є **Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України (АсМАП України)** – договірне об'єднання, яке створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися для роботи, в тому числі в системі МДП, і діє на підставі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та інших нормативно-правових актів України [57].

Основні завдання АсМАП України [57]:

- сприяння учасникам АсМАП України в здійсненні перевезень вантажів та пасажирів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні;
- забезпечення функціонування та дотримання положень Конвенції МДП 1975 року в Україні;
- гарантування сплати в державний бюджет митних зборів та платежів за товари, що перевозяться під митним контролем, у випадку їх недоставки до митниці призначення;

- представлення інтересів своїх учасників в органах державної влади, міжнародних організаціях;
- захист прав учасників АсМАП України;
- забезпечення інформування учасників АсМАП України з актуальних питань, що стосуються міжнародних автомобільних перевезень.

Прийнявши рішення стати учасником АсМАП України та користуватись системою МДП, міжнародні перевізники отримують такі переваги [57]:

1. Можливість користуватись гарантією перед митними органами у встановленому розмірі при доставці товарів до митниць призначення без необхідності отримання жодних додаткових документів для кожного окремого перевезення. Розмір гарантійного покриття кожної книжки МДП залежить від країни, в якій вона використовується. Наприклад, в країнах Євросоюзу, Білорусі та Казахстані розмір покриття складає 60000 євро, в Азербайджані, Боснії і Герцеговині, Вірменії, Киргизстані, Сербії, Ірані та Україні – 100000 євро, в Балканських країнах та країнах Азії – 50000 доларів США, в Швейцарії – 100000 швейцарських франків. Тобто АсМАП України в країні, територією якої здійснюється перевезення із застосуванням книжки МДП, виступає гарантом перед митними органами за сплату належних митних зборів і платежів у вищезазначених розмірах у разі недоставки товарів до митниць призначення. Відтак відпадає потреба в оформленні інших заходів гарантування в країнах транзиту (фінансові гарантії, конвой, інші).

2. Можливість використання нових інструментів МДП: iCarnet (гарантія на умовах Конвенції МДП перед митними органами на 100000 євро при перевезенні товарів під митним контролем в межах території України), ваучер TIR+ (додаткова гарантія до книжки МДП на 100000 євро), TIR-EPD (безкоштовна програма Міжнародного союзу автомобільного транспорту для здійснення попереднього електронного інформування митних органів країн ввезення товару, без якої неможливо переміщувати товари як до країн ЄС, Євразійського Союзу так і до багатьох інших країн)

3. Спрощення процедури контролю, уникнення необхідності обов'язкового проведення митного огляду під час перетину кордонів до товарів, що перевозяться із застосуванням процедури МДП. Конвенцією МДП 1975 року, визначено, що товари, які перевозяться за процедурою МДП в опломбованих транспортних засобах (контейнерах), як правило, звільняються від митного огляду в митницях транзиту. Такий огляд може бути проведено тільки у виключних випадках, наприклад, за наявності точної інформації про переміщення товарів, заборонених до ввезення/вивезення, загрози контрабанди, вимог національної безпеки тощо.

4. У разі переміщення через митний кордон України товарів, що переміщуються за процедурою МДП, їх митне оформлення здійснюється першочергово у спрощеному порядку. Завдяки зусиллям АсМАП України в пункті пропуску «Ягодин-Дорогуськ», на ділянці виїзд з України існує окремо виділена та позначена відповідними знаками смуга руху для переміщення транспортних засобів, що переміщують товари на умовах Конвенції МДП 1975 року.

5. Зважаючи на дворівневу систему допуску до процедури МДП та досить жорсткі вимоги, яким повинен відповідати претендент, учасники АсМАП України користуються більшим ступенем довіри у митних органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

6. Можливість отримання консультацій з питань перевезення вантажів в міжнародному сполученні. В Секретаріаті АсМАП України функціонують чотири Департаменти, зокрема: Департамент супроводження Конвенції МДП, Департамент транспортної політики, Департамент економіки та фінансів, та Департамент організаційно-аналітичного забезпечення. За бажанням учасника АсМАП України, фахівці зазначених Департаментів та інших підрозділів Секретаріату АсМАП України можуть надати консультації з митних питань, питань застосування норм міжнародних угод та конвенцій, дозвільної системи, проблем господарсько-правового характеру тощо.

7. Надання візової підтримки учасникам АсМАП України.

8. Надання практичної допомоги учасникам АсМАП України, в разі надходження повідомлення про порушення процедури МДП або отримання перевізником повідомлення або претензії митних органів.

9. Надання юридичної допомоги в Україні та за її межами.

10. Можливість отримання додаткової освіти або підвищення рівня своїх професійних знань в Навчально-консультаційному центрі, створеному при АсМАП України. Після завершення курсів слухачам видається диплом Академії Міжнародного союзу автомобільного транспорту. На сьогоднішній день Навчально-консультаційний центр відіграє провідну роль у навчанні та підвищенні професійної кваліфікації персоналу транспортних операторів, що працюють по системі МДП, відповідно до умов, потреб і стандартів галузі, що постійно змінюються.

Операція МДП (згідно Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року) – перевезення товарів на умовах Конвенції МДП територією України (звертаємо увагу, що мова йде виключно про територію України) [93].

Операція МДП (відповідно до Конвенції МДП 1975 року) – перевезення вантажу від митниці місця відправлення до митниці місця призначення з дотриманням процедури МДП [47]. Тобто операція МДП передбачає обов'язковість перетинання митного/митних кордону/кордонів. Наприклад, товар переміщується автомобільним транспортом із використанням книжки МДП із м. Кагул Республіки Молдова до м. Перемишль Республіки Польща територією України. Звісно, що митниця в м. Кагул є митницею відправлення, де і починається операція МДП. Митниця в м. Перемишль є митницею призначення, де закінчиться операція МДП, а митниці на кордоні Молдови і України, України і Польщі є проміжними митницями (митницями, через які автотранспортний засіб, зчеп дорожніх транспортних засобів в'їжджає на територію України або виїжджає з неї під час перевезення товарів на умовах Конвенції МДП 1975 року), причому таких митниць чотири (молдавська митниця на виїзд з-за кордон, українська митниця в'їзду на територію України, українська митниця виїзду за межі території України, польська митниця в'їзду

на територію Польщі).

У Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року використовуються терміни «митниця відправлення» при в'їзді на митну територію України дорожнього транспортного засобу та «митниця призначення» при виїзді за межі митної території України дорожнього транспортного засобу, хоча в цьому випадку українські митниці є проміжними митницями. Якщо враховувати зміст терміну «операція МДП» національного законодавства стає зрозумілим, чому використані терміни «митниця відправлення» та «митниця призначення» замість терміну «проміжна митниця» [154, с.280].

У перевезеннях із застосуванням книжки МДП можуть брати участь як фізичні, так і юридичні особи, але тільки ті, що вступили до АсМАП України.

Учасниками АсМАП України можуть бути суб'єкти господарської діяльності всіх форм власності, а також, які мають зареєстровані на них транспортні засоби, ліцензію на надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів та/або небезпечних вантажів автомобільним транспортом, визнають Статут АсМАП України, сплачують членські внески за надані послуги й інші платежі.

В АсМАП України встановлюється три категорії учасників [57]:

1) *дійсні учасники АсМАП України* – з правом вирішального голосу допущені до системи МДП;

2) *асоційовані учасники АсМАП України* – з правом дорадчого голосу допущені до системи МДП;

3) *асоційовані учасники АсМАП України* – з правом дорадчого голосу, без права роботи в системі МДП, який виконує вантажні та/або пасажирські перевезення.

Для вступу до АсМАП України з правом дорадчого голосу (асоційовані учасники) і допуском до системи МДП, суб'єкт підприємницької діяльності подає письмову заяву встановленої форми та укладає договір.

До заяви додаються [57]:

– копія документа, що підтверджує факт державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців;

– копії установчих документів (статуту, засновницького договору, тощо) скріплені печаткою суб'єкта господарювання при її наявності;

– анкета перевізника;

– документи, що підтверджують наявність майна (рухомого, нерухомого) за останні 2 роки, вартістю не менше 100000 євро. Юридичні особи надають копії звіту про фінансові результати та балансу, фізичні особи-підприємці надають копію податкової декларації платника єдиного податку фізичної особи-підприємця та інші документи;

– копія витягу із реєстру осіб, які здійснюють операції з товарами;

– копії свідоцтв та дипломів професійної компетентності з курсу: керівник, менеджер автомобільних перевезень вантажів у міжнародному сполученні на умовах Конвенції МДП 1975 року; керівник, менеджер перевезень пасажирів у міжнародному сполученні, виданих навчальним закладом,

акредитованим Академією Міжнародного союзу автомобільного транспорту терміном на 5 років (обов'язково);

– копії свідоцтв та дипломів про проходження курсів міжнародних автомобільних перевезень вантажів на умовах Конвенції МДП 1975 року водіями;

– копія ліцензії на право провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом;

– список транспортних засобів, допущених до виконання міжнародних перевезень, за встановленою формою, до якого додаються:

– копії свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів у відповідних державних органах;

– копії свідоцтв про допущення дорожніх транспортних засобів до перевезення товарів під митними печатками і пломбами (за наявності);

– копії сертифікату відповідності вимогам безпеки (окремо для автомобіля-тягача і причепа/напівпричепа, сертифікат безпеки заводу-виробника) та /або сертифікату відповідності вимогам придатності до експлуатації, що видаються ДержавтотрансНДІпроект (окремо для автомобіля-тягача і причепа/напівпричепа);

– копії не менше 3-х міжнародних товарно-транспортних накладних (CMR), які засвідчують наявність досвіду виконання міжнародних перевезень вантажів цим перевізником не менше 6 місяців;

– список відповідальних осіб, уповноважених на отримання в АсМАП України книжок МДП, із зазначенням їх П.І.Б. та ідентифікаційного коду. Цей список має бути підписаний керівником та головним бухгалтером суб'єкта підприємницької діяльності і скріплений печаткою.

Автоперевізники, які звернулися із заявою для отримання допуску до системи МДП, мають відповідати вимогам [57]:

1) наявність досвіду здійснення міжнародних автомобільних перевезень вантажів не менше шести місяців;

2) стабільне фінансове становище;

3) відсутність грубих чи неодноразових порушень митних правил та податкового законодавства.

Надані документи перевіряються Секретаріатом АсМАП України на відповідність мінімальним умовам і вимогам, передбаченим частиною II додатку 9 Конвенції МДП 1975 року. Після цього, матеріали надсилаються Голові Ради відповідного регіону для розгляду і підготовки пропозицій про доцільність прийняття кандидата в учасники АсМАП України.

Одночасно копії наданих перевізником документів направляються АсМАП України до Державної митної служби України для вирішення питання щодо надання допуску до системи МДП.

Допуск перевізників до системи МДП здійснюється на підставі рішення спільної комісії Державної митної служби України та АсМАП України.

Після розгляду документів комісією приймається іспит та виноситься

рішення щодо допуску перевізника до перевезень на умовах Конвенції МДП 1975 року або недопущення до таких перевезень. У разі відмови, перевізник має право повторно звернутися за отриманням допуску до системи МДП після усунення причин, через які йому було відмовлено.

За прийняття і розгляд документів на вступ до АсМАП України вноситься плата в розмірі 50-ти неоподаткованих мінімумів доходів громадян (з ПДВ).

На підставі рекомендації Ради регіону, матеріалів перевірки Секретаріату та інформації Державної митної служби, Президент АсМАП України приймає рішення щодо участі перевізника в АсМАП України.

Для вступу до Асоціації з правом дорадчого голосу без права роботи в системі МДП суб'єкт підприємницької діяльності подає заяву встановленого зразка та укладає договір.

До заяви додаються скріплені печаткою суб'єкта господарської діяльності:

– копія документа, що підтверджує факт державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;

– анкета учасника;

– копія ліцензії на право надання послуг з перевезення пасажирів та/або небезпечних вантажів автомобільним транспортом (за наявності);

– список транспортних засобів, допущених до виконання міжнародних перевезень за встановленою АсМАП України формою, з копіями свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів у відповідних державних органах.

Всі учасники АсМАП України сплачують членські внески за встановленою шкалою (табл. 8.2).

Таблиця 8.2

Шкала членських внесків для учасників АсМАП України*

Кількість автомобілів	Розмір внесків за півріччя, грн.
для дійсних учасників	
1-5	1090
6-10	1665
11-20	2010
21-50	2650
51-75	3110
76-100	3340
Більш 100	3570
для асоційованих учасників (друга та третя категорії)	
1-5	710
6-10	1080
11-20	1310
21-50	1720
51-75	2020
76-100	2170
Більше 100	2320

*Складено авторами на основі [57]

Учасники АсМАП України, які не мають на обліку в АсМАП України транспортних засобів, сплачують членські внески в розмірі 500 гривень, один раз на рік.

Учасники Асоціації, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів на комерційній основі, сплачують членські внески кожного кварталу протягом року в розмірі 618 гривень 00 копійок за квартал.

Подальшою митною формальністю, пов'язаною із реалізацією положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, є допущення транспортного засобу до перевезень товарів під митними печатками й пломбами. Національним законодавством передбачається два варіанти процедури допущення транспортного засобу, а саме в індивідуальному порядку або за типом конструкції.

На кожний допущений до перевезення транспортний засіб видається свідоцтво про допущення, але для дорожніх транспортних засобів або контейнерів, що перевозять великовагові або громіздкі вантажі, свідоцтво про допуск не потрібне. Відповідно до Загальних положень Додатку 2 Конвенції МДП 1975 року свідоцтво повинно бути надруковане мовою країни видачі і французькою або англійською мовами [47]. Національним законодавством встановлено, що бланк свідоцтва про допущення друкується українською та англійською мовами [93]. До свідоцтва про допущення додаються фотокартки або креслення (малюнки) транспортного засобу, які повинні бути завірені уповноваженою посадовою особою митниці видачі. Свідоцтво повинно супроводжувати дорожньо-транспортний засіб. Для отримання свідоцтва про допущення транспортного засобу до перевезень товарів під митними печатками й пломбами його власник або уповноважена ним особа подає до митниці видачі пакет документів (є першою дією), до якого входять: письмова заява довільної форми на ім'я керівника митниці видачі за підписом власника транспортного засобу і з його печаткою (за наявності). Для юридичних осіб у заяві, що подається, обов'язково повинні бути зазначені місцезнаходження, код згідно з ЄДРПОУ власника транспортного засобу, реєстраційний номерний знак, тип, марка, номер шасі транспортного засобу. Фізичні особи-підприємці зазначають місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта, реєстраційний номерний знак, тип, марку, номер шасі транспортного засобу; заповнене свідоцтво про допущення; копія свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу в органах Державної автомобільної інспекції МВС України або тимчасового реєстраційного талона, завірена підписом власника транспортного засобу; комплект фотографій або креслень (малюнків) транспортного засобу (вид спереду, ззаду, вид з кожного боку, збільшеним планом кожне місце накладення митних печаток та пломб). Фотографії на звороті повинні містити інформацію про транспортний засіб (реєстраційний номерний знак транспортного засобу, тип, марка, номер шасі), яка завіряється підписом власника транспортного засобу [79].

Призначення уповноваженої посадової особи відповідного підрозділу митниці щодо розгляду звернення та проведення перевірки є наступною дією. Як правило, таку посадову особу призначають зі складу службовців управління організації митного контролю митниці, яка перевіряє правильність заповнення свідоцтва про допущення, відповідність відомостей, унесених до свідоцтва про допущення, звіряє копії наданих документів з оригіналами. Обов'язково

здійснюється огляд транспортного засобу на відповідність його міжнародним технічним вимогам, а також ідентичність зовнішнього вигляду пред'явленого транспортного засобу наданим фотографіям або кресленням (малюнкам), що є наступною дією [154, с.288].

За відсутності недоліків та зауважень до транспортного засобу посадова особа митниці видачі проводить реєстрацію свідоцтва про допущення в електронному журналі, присвоює номер, підписує і проставляє відбиток особистої номерної печатки на свідоцтві про допущення і на зворотному боці кожної фотографії або креслення (малюнка), що є наступною дією.

Останньою дією у випадку виявлення невідповідності транспортного засобу міжнародним технічним вимогам є письмове повідомлення протягом двох робочих днів митницею видачі про відмову у видачі свідоцтва про допущення із зазначенням аргументованих підстав та повернення заявнику оригіналів поданих документів.

Видача митницею видачі власнику транспортного засобу свідоцтва про допущення здійснюється протягом одного робочого дня (але не пізніше наступного робочого дня) після надання повного пакета документів і подання транспортного засобу до огляду, що і є останньою дією.

Практично не відрізняється виконання митної формальності допущення транспортного засобу до перевезень товарів під митними печатками й пломбами за типом конструкції. Якщо транспортні засоби одного й того самого типу конструкції виготовляються серійно, завод-виробник може звернутися до Держмитслужби (звертаємо увагу, що не до митниці) з письмовою заявою про їх допущення за типом конструкції. При цьому завод-виробник у заяві обов'язково повинен зазначити розпізнавальні цифри або літери, які він присвоюватиме типу конструкції транспортного засобу. Також до заяви додаються креслення та детальний опис типу конструкції транспортного засобу та зобов'язання щодо: допуску посадових осіб Держмитслужби до виробництва зазначеного типу конструкції; інформування Держмитслужби про будь-які зміни в кресленнях або в детальному описі конструкції до того, як ці зміни будуть здійснені; нанесення на видному місці на транспортному засобу розпізнавальних цифр або літер типу конструкції, а також порядкового номера (заводського номера) кожного серійно виготовленого транспортного засобу цього типу.

У Держмитслужбі реєструється заява, додатки до неї та зобов'язання після чого уповноваженою посадовою особою Держмитслужби проводиться вивчення поданих документів та їх перевірка. Обов'язково проводиться огляд одного або декількох виготовлених за цим типом транспортних засобів, щодо його/їх відповідності міжнародним технічним вимогам. Прийняття рішення Держмитслужбою щодо допущення транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками й пломбами за типом конструкції є наступною дією, про яку Держмитслужба в письмовій формі повідомляє завод-виробник та митниці України про своє рішення. Останні дві дії виконує митниця видачі, а саме: реєстрацію свідоцтва про допущення та видачу завіреного нею свідоцтва про допущення для кожного транспортного засобу, виготовленого відповідно до допущеного типу конструкції [79].

Наступною митною формальністю є оформлення книжки МДП, першою дією якої є її отримання. Відповідно до Конвенції МДП 1975 року книжка МДП видається гарантійним об'єднанням у країні відправлення або в тій країні, де власник знаходиться або має постійне місцеперебування. Книжка МДП друкується французькою мовою, за винятком лицьового боку обкладинки, рубрики якої друкуються також англійською мовою.

Перед отриманням першої книжки МДП перевізником надається АсМАП України фінансова гарантія (гарантія допуску). Гарантія допуску вноситься в національній валюті України – у гривнях на рахунок Асоціації в безготівковій формі за курсом НБУ на день перерахування в розмірі не менше 4000 доларів США [57].

Для отримання книжок МДП перевізник зобов'язаний надати в АсМАП України штамп, в якому вказані його повна назва та юридична адреса англійською мовою, номер телефону/факсу, код ЗКПО та код Міжнародного союзу автомобільного транспорту – UKR/066/+ реєстраційний номер в АсМАП). Аналогічний штамп повинен знаходитись у перевізника.

Автоперевізник, який протягом 10-ти місяців з дня подання заяви не приступив до роботи в системі МДП, втрачає таке право і повторно подає документи на загальних підставах. Кошти, сплачені ним за розгляд документів на вступ до АсМАП України, не повертаються і не враховуються при повторній подачі документів.

У разі використання учасником АсМАП України транспортних засобів (крім автомобілів, що знаходяться у фінансовому лізингу), які не є його власністю, останній вносить на рахунок АсМАП України додаткову суму гарантії в гривнях, еквівалентну 400 доларів США по курсу Національного банку України на день перерахування, за кожний автомобіль, що знаходиться в тимчасовому користуванні, але не більше 60000 євро.

АсМАП України встановлює строк дії книжки МДП, який не може бути продовжений. Книжка МДП може бути прийнята до оформлення першою митницею відправлення не пізніше кінцевої дати строку її дії. Книжка МДП, за якою здійснюється перевезення, є дійсною до завершення перевезення на умовах Конвенції МДП 1975 року [47]. Наступною дією є подання книжки МДП у митницю відправлення, а також товаросупровідні (товаротранспортні) документи та відомості в електронному вигляді, джерелом яких є графі книжки МДП та товаросупровідні (товаротранспортні) документи на товари. Відповідна посадова особа митниці перевіряє статус книжки МДП за допомогою автоматизованої системи митного оформлення «Інспектор», а також: перевіряє відповідність електронних відомостей про товар та транспортний засіб комерційного призначення відомостям, зазначеним у представлених до митного оформлення товаросупровідних (товаротранспортних) документах, книжці МДП; перевіряє цілісність та відповідність даних про митні забезпечення митних служб інших держав даним, зазначеним у наданих товаросупровідних (товаротранспортних) документах; у разі потреби вносить у відповідне поле електронних відомостей ідентифікаційні ознаки засобів забезпечення ідентифікації, які застосовані митним органом відправлення; вносить у

відповідне поле електронних відомостей номер службового посвідчення та номер особистої номерної печатки посадової особи митниці відправлення, яка здійснила митний контроль цього товару, транспортного засобу комерційного призначення [85]. Після закінчення перевірки посадова особа митниці відправлення реєструє книжку МДП в журналі реєстрації, що є наступною дією.

Останньою дією є заповнення відповідних граф книжки МДП посадовою особою митниці відправлення, які завіряються його відбитком особистої номерної печатки та підписом. Обов'язково відокремлюється один відривний листок (білий) і заповнюється відповідний корінець.

Необхідно звернути увагу, що перед здійсненням останньої дії обов'язково виконується митна формальність – проведення огляду товару, яка закінчується дією щодо накладення митних забезпечень на дорожній транспортний засіб (зчеп дорожніх транспортних засобів). Остання митна формальність у разі вивезення товару за митний кордон України – контроль на кордоні – виконується вже у митниці призначення. Першою дією є пред'явлення в пункті пропуску через державний кордон України перевізником дорожнього транспортного засобу, складу транспортних засобів або контейнеру з вантажем, книжки МДП та інших документів посадовій особі митниці. Наступною дією є перевірка статусу книжки МДП за допомогою автоматизованої системи митного оформлення «Інспектор». Наступною дією є внесення посадовою особою митниці відповідних відміток до книжки МДП з обов'язковим відокремленням другого листка книжки МДП (зеленого) і заповненням відповідного корінця. Необхідно зазначити, що за допомогою відривних листів книжки МДП (їх співставлення) є можливість упевнитись про дотримання операції МДП на території України. Для цього митниця відправляє поштою митниці відправлення відривний листок, а вже у митниці відправлення зв'язуються обидва (зелений та білий) листки.

Отже, якщо українська митниця є митницею місця відправлення, в якій розпочинається міжнародне перевезення з дотриманням процедури МДП, виконуються наступні митні формальності: отримання членства в АсМАП України; допуск перевізників-резидентів до процедури МДП; допущення транспортного засобу до перевезень товарів під митними печатками й пломбами; оформлення книжки МДП у митниці відправлення; контроль на кордоні [154, с.253].

Зазначмо, що деякі митні формальності можуть не виконуватися, або навпаки, їх кількість може бути більшою. Наприклад, у випадку неодноразового здійснення операцій МДП суб'єктом господарської діяльності формальність щодо отримання членства в АсМАП України не потрібна. Під час перевезення великовагових, громіздких чи небезпечних вантажів держателю книжки МДП не потрібно мати Свідоцтво про допущення, тобто формальність щодо отримання такого свідоцтва відсутня. І навпаки, у випадку оформлення консолідованого вантажу, коли здійснюється довантаження в іншій митниці відправлення, другий раз виконується формальність оформлення книжки МДП. В цьому випадку деякі графи книжки МДП не заповнюються у першій митниці відправлення, а заповнюються в другій митниці відправлення.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Які види здійснюють митні органи у пунктах пропуску через державний кордон України у сфері міжнародних автомобільних перевезень?
2. Які форми митного контролю застосовують митні органи у пунктах пропуску щодо автомобільних транспортних засобів і товарів, які переміщуються через митний кордон України?
3. У які строки подається загальна декларація прибуття у перший пункт пропуску на митній території України щодо товарів, які переміщуються автомобільними транспортними засобами?
4. Як відбувається переміщення товарів через митний кордон України автомобільними транспортними засобами по смугах руху «зелений коридор»?
5. Як відбувається переміщення товарів через митний кордон України автомобільними транспортними засобами по смугах руху «червоний коридор»?
6. Які митні формальності виконуються при здійсненні регулярних пасажирських перевезень автобусами?
7. Які митні формальності виконуються при здійсненні нерегулярних пасажирських перевезень автобусами?
8. Які існують способи забезпечення сплати митних платежів при переміщенні через митний кордон України вантажного автомобільного транспорту, що здійснює міжнародні перевезення?
9. Які переваги має міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП?
10. Яким чином можна стати учасником Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У якому випадку митний контроль автомобільних транспортних засобів і товарів, що переміщуються ними, здійснюється у спрощеному порядку?
 - а) у разі переміщення смугами руху, позначеними символами червоного кольору («червоний коридор»);
 - б) у разі переміщення смугами руху, позначеними символами білого кольору («білий коридор»);
 - в) у разі переміщення смугами руху, позначеними символами зеленого кольору («зелений коридор»);
 - г) у разі переміщення смугами руху, позначеними символами чорного кольору («чорний коридор»).
2. При перетині автомобільними транспортними засобами з іноземними реєстраційними номерами державного кордону України сплачується:
 - а) транспортний податок;
 - б) мито;
 - в) єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю)

через державний кордон України;

г) податок на додану вартість.

3. *За результатами митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення складається:*

а) протокол про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу;

б) витяг про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу;

в) довідка про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу;

г) акт про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу.

4. *Митний огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, пред'явлених митному органу, проводиться:*

а) у строк до 6 годин після прийняття рішення про його проведення;

б) у строк до 9 годин після прийняття рішення про його проведення;

в) у строк до 12 годин після прийняття рішення про його проведення;

г) в можливо короткий строк після прийняття рішення про його проведення.

5. *Особа, яка здійснює переміщення автомобільних транспортних засобів і товарів через митний кордон України, обирає смугу руху («зелений» або «червоний» коридор) для проходження митного контролю:*

а) самостійно;

б) за вказівкою посадової особи митного органу;

в) за вказівкою посадової особи органу охорони державного кордону;

г) за погодженням із посадовою особою митного органу.

6. *Міжнародний документ, що використовується в міжнародних транспортних вантажоперевезеннях для спрощення митного оформлення та прискорення процедур на митниці, за умовами згідно Конвенції МДП 1975 року, – це:*

а) карнет СРD;

б) карнет А.Т.А.;

в) книжка МДП;

г) ваучер TIR+.

7. *Автотранспортні засоби, які перевозять пасажирів через митний кордон України, декларуються шляхом подання:*

а) національних реєстраційних документів;

б) митної декларації;

в) книжки МДП;

г) загальної декларації прибуття.

8. *Відсутність на момент здійснення митних формальностей у пункті пропуску через державний кордон України загальної декларації прибуття на товари або митної декларації, яка містить необхідні відомості для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, є підставою для:*

а) проведення митного оформлення транспортних засобів і товарів відповідно до вимог законодавства;

б) затримання транспортних засобів і товарів для передачі на склад митного органу для зберігання;

в) відмови у пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що їх перевозять;

г) пропуску транспортних засобів і товарів через митний кордон України.

9. *Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, при в'їзді на митну територію України повинні бути задекларовані митним органам не пізніше ніж через:*

а) одну годину з моменту прибуття до пункту пропуску;

б) дві години з моменту прибуття до пункту пропуску;

в) три години з моменту прибуття до пункту пропуску;

г) чотири години з моменту прибуття до пункту пропуску.

10. *Спосіб забезпечення сплати митних платежів при ввезенні на митну територію України та/або переміщенні територією України транзитом товарів, транспортних засобів комерційного призначення обирається:*

а) особою, на яку покладається обов'язок із сплати митних платежів;

б) посадовою особою митного органу;

в) гарантом;

г) посадовою особою митного органу за погодженням з гарантом

11. *Кошти, внесені/переказані на рахунки, відкриті в установленому порядку на ім'я митних органів, для забезпечення сплати митних платежів, – це:*

а) грошова застава;

б) індивідуальна гарантія;

в) загальна гарантія;

г) забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

12. *Договірне об'єднання, яке створене на території України з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися для роботи, в тому числі в системі МДП, – це:*

а) Міжнародний союз автомобільного транспорту;

б) Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України;

в) Державне підприємство «Державний автотранспортний науково-дослідний і проектний інститут»;

г) Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України.

13. *Будь-яка митниця, у якій закінчується операція МДП для усіх товарів або їх частини, – це:*

а) митниця місця призначення;

б) проміжна митниця;

в) митниця місця відправлення;

г) транзитна митниця.

14. *Будь-яка митниця, через яку автотранспортний засіб, зчеп дорожніх транспортних засобів в'їжджає на територію України або виїжджає з неї під час перевезення товарів на умовах Конвенції МДП, – це:*

а) митниця місця призначення;

б) проміжна митниця;

в) митниця місця відправлення;

г) транзитна митниця.

15. *Будь-яка митниця, у якій починається операція МДП для усіх товарів або їх*

частини, – це:

- а) митниця місця призначення;
- б) проміжна митниця;
- в) митниця місця відправлення;
- г) транзитна митниця.

16. Скільки існує категорій учасників Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України?

- а) п'ять;
- б) чотири;
- в) три;
- г) дві.

17. У разі коли перевізник протягом граничного строку перебування транспортного засобу в пункті пропуску через державний кордон не усунув порушень вимог законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень, такий транспортний засіб повертається за межі митної території України (на митну територію України) з оформленням:

- а) протоколу повернення;
- б) акту загальної форми;
- в) картки відмови;
- г) карго маніфесту.

18. Для здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів і товарів декларант, уповноважена ним особа або перевізник подають митним органам документи, що містять відомості про автомобільні транспортні засоби і товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рішення про їх пропуск через митний кордон України:

- а) виключно в паперовій формі;
- б) виключно в електронній формі;
- в) в паперовій або електронній формі;
- г) в усній, паперовій або електронній формі.

19. Перевірка повноти внесення та нарахування перевізниками-нерезидентами плати за проїзд автомобільними дорогами України проводиться шляхом застосування:

- а) тахометра;
- б) одометра;
- в) барометра;
- г) спідометра.

20. Митний огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення проводиться у разі відсутності особи, яка переміщує ці товари, транспортні засоби через митний кордон України чи зберігає товари під митним контролем, за умови:

- а) залучення не менше ніж двох понятих;
- б) залучення не менше ніж трьох понятих;
- в) залучення не менше ніж двох посадових осіб митного органу та органу охорони державного кордону;
- г) залучення не менше ніж двох посадових осіб митниці.

РОЗДІЛ 9. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТРУБОПРОВІДНИМ ТРАНСПОРТОМ ТА ЛІНІЯМИ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧІ

Основні поняття та терміни:

трубопровідний транспорт, магістральний трубопровід, промислові трубопроводи, лінії електропередачі, кабельна лінія електропередачі, повітряна лінія електропередачі, періодична митна декларація, додаткова декларація, зовнішньоекономічний договір (контракт), акт (довідка) прийому-передачі товарів, фактичний контроль на трубопровідному транспорті, місця митного контролю на трубопровідному транспорті, фактичний контроль на лініях електропередач, місця митного контролю на лініях електропередачі, митне забезпечення, акт про накладення (зняття) митного забезпечення, акт про результати фактичного контролю, бекхол

9.1. Поняття та загальна характеристика митних правил і формальностей на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі

Митні правила та митні формальності при переміщенні товарів трубопровідним транспортом і лініями електропередачі мають свою специфіку, обумовлену своєрідністю таких видів транспорту.

Трубопровідний транспорт – вид транспорту, що забезпечує передачу на відстань трубопроводами рідких, газоподібних середовищ і твердих матеріалів.

До трубопровідного транспорту належать [150]:

– **магістральний трубопровід** – технологічний комплекс, що функціонує як єдина система і до якого входить окремих трубопровід з усіма об'єктами і спорудами, зв'язаними з ним єдиним технологічним процесом, або кілька трубопроводів, якими здійснюються транзитні, міждержавні, міжрегіональні поставки продуктів транспортування споживачам, або інші трубопроводи, спроектовані та збудовані згідно з державними будівельними вимогами щодо магістральних трубопроводів;

– **промислові трубопроводи (приєднані мережі)** – всі інші немагістральні трубопроводи в межах виробництв, а також нафтобазові, внутрішньопромислові нафто-, газо- і продуктопроводи, міські газорозподільні, водопровідні, теплопровідні, каналізаційні мережі, розподільчі трубопроводи водопостачання тощо.

Митні правила та формальності застосовуються виключно до товарів, що переміщуються магістральними трубопроводами.

Управління процесом переміщення природного газу трубопровідним транспортом належить до компетенції **оператора газотранспортної системи України** (наразі – ТОВ «Оператор ГТС України»), суб'єкта господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із транспортування природного газу газотранспортною системою на користь третіх осіб (замовників) [162], а також **операторів газосховищ** – суб'єктів господарювання, які на підставі ліцензії здійснюють діяльність із зберігання (закачування, відбору) природного

газу з використанням одного або декількох газосховищ на користь третіх осіб (замовників).

Лінії електропередачі – вид транспорту, що є компонентом електромережі, який спроектований і побудований для передачі електроенергії.

До ліній електропередачі належать [134]:

– **кабельна лінія електропередачі** – лінія для передавання електричної енергії або окремих її імпульсів, складена з одного або декількох паралельно прокладених кабелів, кабельної арматури, систем, що підтримують кабелі, та пристроїв кріплення і підтримування кабелів та арматури;

– **повітряна лінія електропередачі** – електроустановка, призначена для передавання електричної енергії по проводах, розташованих просто неба і прикріплених за допомогою ізоляторів та арматури до опор або кронштейнів і стояків на інженерних спорудах (мостах, шляхопроводах тощо);

Митні правила та формальності застосовуються зазвичай до товарів, що переміщуються повітряними лініями електропередачі.

Управління процесом переміщення електроенергії лініями електропередачі здійснюється централізовано та належить до виключної компетенції **приватного акціонерного товариства «Національна енергетична компанія «Укренерго»** – оператора системи передачі України зі статусом члена спостерігача ENTSO-E, з функціями оперативного-технологічного управління Об'єднаною енергосистемою України, передачі електроенергії магістральними електромережами від генерації до розподільчих мереж, а також адміністратора комерційного обліку та адміністратора розрахунків на ринку електричної енергії України.

У структурі Держмитслужби спеціально створений орган – **Енергетична митниця**, до компетенції якої належить здійснення митного контролю та митного оформлення нафти, природного газу, електроенергії, нафтопродуктів та аміаку, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі, у тому числі з перевантаженням з інших видів транспорту або на інші види транспорту.

Загалом, Енергетична митниця здійснює митне оформлення чітко визначених товарів [66]:

1) пальне, яке переміщується всіма видами транспорту, крім авіаційного та переміщення у міжнародних поштових і міжнародних експрес-відправленнях, з поміщенням у будь-який митний режим;

2) газ природний у газоподібному стані, нафта сира, аміак безводний, які переміщуються трубопровідним транспортом, з поміщенням у будь-який митний режим;

3) електроенергія, яка переміщується лініями електропередачі, з поміщенням у будь-який митний режим;

4) тільки розчинники або розріджувачі на основі метанолу; інші готові суміші на основі метанолу, які переміщуються всіма видами транспорту, крім авіаційного та переміщення у міжнародних поштових і міжнародних експрес-відправленнях, з поміщенням у будь-який митний режим.

9.2. Декларування та митне оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом

Митне оформлення товарів, які знаходяться під митним контролем і переміщуються трубопровідним транспортом, у тому числі у місцях перевантаження на інші види транспорту, здійснює митний орган, уповноважений на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті.

Переміщення товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом, а також переміщення товарів трубопровідним транспортом до/з митного складу здійснюються на підставі оформленої періодичної митної декларації.

Періодична митна декларація може подаватися на регулярне переміщення через митний кордон України товарів однією і тією ж особою на одних і тих же умовах та підставах протягом не більше 180 днів та під зобов'язання про подання додаткової декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України [49].

Митне оформлення нафти, що переміщується митною територією України з використанням трубопровідного транспорту з метою зберігання на митних складах у митному режимі митного складу, здійснюється відповідно до митного режиму митного складу. За фактом переміщення нафти до митного складу декларант або уповноважена ним особа у строки та порядку, встановлені законодавством, має подати митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, додаткову декларацію (додаткові декларації) відповідно до митного режиму митного складу на обсяги, переміщені до митного складу за періодичною митною декларацією протягом відповідного календарного місяця.

Додаткова митна декларація містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою, спрощеною або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку [49].

Під час зберігання нафти у резервуарі в митному режимі митного складу допускається одночасна наявність в ньому обсягу власної нафти перевізника, необхідної для забезпечення технологічного процесу. Допускається одночасне розміщення в різних резервуарах митного складу нафти, поміщеної в митний режим митного складу та в інші, ніж митний склад митні режими.

Утримувач митного складу щомісяця до 10 числа надає митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, реєстр обсягів нафти, що зберігається у митному складі.

Митне оформлення природного газу, що ввозиться на митну територію України з метою зберігання у газосховищах, здійснюється відповідно до митного режиму митного складу.

За фактом переміщення природного газу до газосховища декларант або уповноважена ним особа у строки та порядку, що встановлені законодавством,

повинні подати митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, додаткову декларацію (додаткові декларації) відповідно до митного режиму митного складу на обсяги, переміщені до газосховищ за періодичною митною декларацією протягом відповідного календарного місяця.

Допускається одночасне зберігання в газосховищах природного газу з різним митним статусом.

Оператори газосховищ щомісяця до 20 числа надають митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, реєстр обсягів природного газу, який зберігається у газосховищах на митній території України.

Під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України трубопровідним транспортом декларант, уповноважена ним особа або перевізник надають митному органу в паперовій або електронній формі такі документи та відомості [49]:

а) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

б) акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;

в) комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника трубопровідного транспорту) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення – рахунок-фактуру;

г) найменування та адреса відправника товарів;

г) найменування та адреса отримувача товарів;

д) документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару (стосовно біометану – також щодо природи його походження).

При цьому як акт прийому-передачі товарів можуть використовуватися такі документи, оформлені за результатами переміщення товарів через митний кордон України (через межі вільної митної зони) у відповідному митному режимі за попередній календарний місяць [95]:

1) для природного газу:

– акт прийому-передачі природного газу перевізниками – документ, який містить дані про переміщений через митний кордон України обсяг природного газу, поставленого через окремий пункт приймання-передачі газу, підписаний операторами газотранспортної системи України та суміжної держави або стороною зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт природного газу та оператором газотранспортної системи суміжної держави;

– акт прийому-передачі природного газу згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг природного газу, поставленого на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту);

– акт прийому-передачі природного газу, підписаний сторонами договору (контракту) про зберігання газу у газосховищах і завірений оператором газотранспортної системи України (якщо оператор газотранспортної системи України і сторона договору (контракту) – резидент є різними особами);

– акт прийому-передачі природного газу, підписаний оператором газотранспортної системи України і оператором газосховища (якщо оператор газотранспортної системи України та оператор газосховища не є однією юридичною особою) щодо загальних обсягів природного газу, які подаються з газотранспортної системи до газосховища та/або з газосховища до газотранспортної системи (у разі наявності вказуються обсяги природного газу за операціями бекхолу);

– загальний акт прийому-передачі природного газу перевізниками – документ, підписаний операторами газотранспортної системи України та суміжної держави або стороною зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт природного газу та оператором газотранспортної системи суміжної держави, який містить дані про обсяг природного газу, переміщеного через митний кордон України (у разі наявності вказуються обсяги балансування природного газу та обсяги природного газу за операціями бекхолу), із зазначенням умовних літерно-цифрових кодів ідентифікації відправників та одержувачів (шип-пар) цих обсягів природного газу;

– довідка оператора газотранспортної системи України до загального акта прийому-передачі природного газу перевізниками, підписаного операторами газотранспортної системи України та суміжної держави, яка містить дані про розподіл між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності обсягів газу, ввезеного на митну територію України;

– загальний акт прийому-передачі природного газу між сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт газу – документ, який складається після закінчення дії зовнішньоекономічного договору (контракту) для митного оформлення у відповідний митний режим балансуємих обсягів природного газу за результатами його переміщення трубопровідним транспортом через митний кордон України;

2) для нафти:

– акт прийому-передачі нафти перевізниками – документ, який містить дані про кількість та фізико-хімічні показники нафти, поставленої протягом доби, підписаний перевізниками або перевізником і одержувачем (відправником);

– акт прийому-передачі нафти згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про партію нафти, переміщеної через митний кордон України, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеної нафти;

– акт прийому-передачі нафти, підписаний сторонами договору (контракту) про зберігання нафти у нафтотранспортній системі і завірений оператором нафтотранспортної системи України (якщо оператор нафтотранспортної системи України і сторона договору (контракту) – резидент є різними особами);

– акт розміщення нафти на зберігання нафти у нафтотранспортній системі, підписаний оператором нафтотранспортної системи України (якщо оператор нафтотранспортної системи України є стороною договору (контракту) на поставку нафти);

3) для нафтопродуктів:

– акт прийому-передачі нафтопродуктів перевізниками – документ, підписаний українським перевізником та перевізником суміжної держави, який містить дані про обсяг нафтопродуктів, переміщених через митний кордон України на підставі однієї маршрутної телеграми та одного зовнішньоекономічного договору (контракту) з суміжної держави в напрямку України або з України в напрямку суміжної держави;

– акт прийому-передачі нафтопродуктів згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг нафтопродуктів, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщених нафтопродуктів;

– акт прийому-передачі нафтопродуктів у резервуари та з резервуарів перевізника – документ, який містить дані про обсяги нафтопродуктів, переміщених у резервуари та з резервуарів перевізника, підписаний українським перевізником;

4) для аміаку:

– акт прийому-передачі аміаку перевізниками – документ, який містить дані про обсяги аміаку, підписаний відправником (одержувачем) або іноземним перевізником та українським перевізником;

– акт прийому-передачі аміаку згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяги аміаку, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеного аміаку;

– тижневий акт прийому-передачі аміаку перевізниками – документ, що містить дані про обсяг аміаку, переміщеного через митний кордон України протягом тижня на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), підписаний відправником (одержувачем) та українським перевізником;

5) для етилену:

– акт прийому-передачі етилену перевізниками – документ, який містить дані про обсяг етилену та показання вимірювальних приладів за звітний період, підписаний українським та іноземним перевізниками (або іноземним одержувачем);

– акт прийому-передачі етилену згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг етилену та показання вимірювальних приладів за звітний період, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеного етилену.

Після переміщення товарів через митний кордон України або до/з митного складу трубопровідним транспортом протягом відповідного (попереднього або у разі подання додаткової декларації до завершення відповідного календарного місяця – поточного) календарного місяця за періодичною митною декларацією декларант або уповноважена ним особа повинні подати митному органу додаткову декларацію (або декілька додаткових декларацій) у строки та порядку, встановлені законодавством.

Оператор газотранспортної системи України, оператор газосховища (якщо оператор газотранспортної системи України та оператор газосховища не є однією юридичною особою) або сторона зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт природного газу після підписання необхідних документів та сертифікатів (паспортів) фізико-хімічних показників товарів надає їх митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, для здійснення митного оформлення.

При оформленні митним органом, уповноваженим на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, додаткової декларації здійснюється контроль зіставлення даних про обсяги товарів, переміщених трубопровідним транспортом через митний кордон України за періодичною митною декларацією, зазначених в актах прийому-передачі, товаросупровідних документах, та інформації, отриманої за результатами фактичного контролю.

Перевізник щоденно надає митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, за узгодженою ними формою та в узгоджений ними час як електронний документ необхідну для здійснення митного контролю інформацію про переміщувані товари за попередню добу на підставі показників приладів обліку, розташованих у місцях входу та місцях виходу та отриманих з аналогічних пунктів, розташованих за межами митної території України.

У випадках, коли акти прийому-передачі не можуть бути надані митному органу разом з додатковою декларацією у зв'язку з необхідністю підписання їх іноземним суб'єктом господарювання (перевізником, відправником, одержувачем), дозволяється надання таких актів до 15 числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації.

Якщо декларант або уповноважена ним особа не надає митному органу в термін, встановлений для подання додаткової декларації на товари, акти (акт) прийому-передачі товарів, що мають бути підписані іноземним суб'єктом господарювання або стороною зовнішньоекономічного договору (контракту), декларування та оформлення додаткових декларацій здійснюється без надання таких актів на підставі довідки, яка підтверджує кількість переміщених товарів.

Довідка, що підтверджує кількість товарів, переміщених через митний кордон України або до/з митного складу протягом певного проміжку часу (зокрема, календарного місяця) на адресу окремого суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, надається заявнику та митниці перевізником або утримувачем митного складу за зверненням такого суб'єкта, уповноваженої ним особи або митного органу, уповноваженого на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, у строк не більше трьох робочих днів [95].

Посадові особи митниці звіряють відомості довідки з відомостями, отриманими за результатами фактичного контролю. У разі ненадання довідки перевізником або утримувачем митного складу переміщені обсяги визначаються за результатами фактичного контролю.

У разі передачі права власності на товар, поміщений у митний режим митного складу, для декларування товару при випуску з митного складу

утримувачем митного складу надається митному органу інформація про власника товару.

9.3. Фактичний митний контроль товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом

Для здійснення митного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, виконується лише одна митна формальність – фактичний контроль.

Фактичний контроль – комплекс заходів з визначення фактичного обсягу та фізико-хімічних показників товарів, які знаходяться під митним контролем і переміщуються трубопровідним транспортом, що здійснюють посадові особи митних органів шляхом перевірки показників приладів обліку, систем автоматизованого (у тому числі дистанційного) обліку або даних систем телемеханіки магістральних нафтопроводів та даних документів обліку обсягів цих товарів як у місцях митного контролю, розташованих на митній території України, так і отриманих з аналогічних пунктів, розташованих за межами митної території України [95].

Фактичний контроль товарів здійснюється посадовими особами митних органів, у зоні діяльності яких знаходяться місця митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, у тому числі митним органом, уповноваженим на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, згідно з визначеним Держмитслужбою розподілом місць митного контролю товарів та митниць, на які покладається фактичний контроль.

Місця митного контролю – обладнані необхідними засобами вимірювальної техніки та внесені до Переліку місць митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі [95], місця на митній території України, в яких митні органи України здійснюють фактичний контроль товарів, що знаходяться під митним контролем і переміщуються трубопровідним транспортом, у тому числі розташовані у місцях перевантаження на інші види транспорту, а саме газовимірювальні (газорозподільні) станції чи пункти вимірювання витрат газу (вузли обліку природного газу); сховища природного газу; пункти обліку нафти та нафтопродуктів; частини магістральних нафтопроводів, що використовуються в якості резервуару для зберігання нафти в митному режимі митного складу безпосередньо в трубопроводі; резервуарні парки; насосні станції, розподільні станції або кінцеві станції аміакопроводу; пункти обліку етилену тощо (табл. 9.1).

Окрім того, розрізняють:

– **місце входу** – місце митного контролю на трубопровідному транспорті, через яке товари надходять на митну територію України трубопровідним транспортом або перевантажуються на митній території України до трубопровідного транспорту з іншого виду транспорту чи резервуару;

– **місце виходу** – місце митного контролю на трубопровідному транспорті, через яке товари вивозяться за межі митної території України або

перевантажуються з трубопровідного транспорту на інший вид транспорту чи до резервуару.

Таблиця 9.1

**Перелік місць митного контролю товарів, що переміщуються
трубопровідним транспортом***

Місце знаходження 1	Назва 2
для митного контролю природного газу	
Волинська область	Пункт вимірювання витрат газу «Устилуг»
Дніпропетровська область	Підземне сховище газу «Пролетарське»
Закарпатська область	Газовимірювальні станції: «Ужгород», «Берегове», «Текове»
Івано-Франківська область	Підземне сховище газу «Богородчанське»
Луганська область	Пункт вимірювання витрат газу с. Макарів Яр; Підземні сховища газу: «Червоно попівське», «Вергунське»
Львівська область	Газовимірювальна станція «Дроздовичі» Підземні сховища газу: «Більче Волицько-Угерське», «Угерське (XIV-XV)», «Дашавське», «Опарське»
Одеська область	Газовимірювальні станції: «Орловка», «Ананьїв», «Гребеники»; Пункт вимірювання витрат газу «Лиманське»
Полтавська область	Підземне сховище газу «Солохівське»
Харківська область	Підземне сховище газу «Кегичівське»
Херсонська область	Пункт вимірювання витрат газу «Червоний Чабан»
Чернівецька область	Газовимірювальні станції: «Олексіївка»
Чернігівська область	Підземні сховища газу: «Олишівське», «Червоно партизанське»
для митного контролю нафти	
Івано-Франківська область	Нафтоперекачувальна станція «Долина» лінійної виробничо-диспетчерської станції «Дрогобич» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти № 462 (або облік за резервуарами); ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», облік за резервуарами
Луганська область	Приймально-здавальна дільниця «Лисичанськ», ЛВДС «Лисичанськ» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти № 459; Приймально-здавальна дільниця «Лисичанськ», ЛВДС «Лисичанськ» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти № 930; Лінійна виробничо-диспетчерська станція «Кременчук» АТ «Укртранснафта», резервуари ЛВДС «Кременчук»
Львівська область	Кінцевий пункт «Дрогобич» лінійної виробничо-диспетчерської станції «Дрогобич» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти КП «Дрогобич» (або облік за резервуарами); Лінійна виробничо-диспетчерська станція «Броди» АТ «Укртранснафта», облік за залізничними цистернами або резервуарами; Лінійна виробничо-диспетчерська станція «Сколе» АТ «Укртранснафта»
Одеська область	Морський нафтовий термінал «Південний» АТ «Укртранснафта», резервуари МНТ «Південний»; Приймально-здавальна дільниця «Одеса» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти № 490 (або облік за резервуарами); Приймально-здавальна дільниця «Одеса» АТ Лінійної виробничо-диспетчерської станції «Августівка» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти № 704 (або облік за резервуарами)
Полтавська область	Приймально-здавальна дільниця «Кременчук» ПАТ «Укртатнафта», вузол обліку нафти № 466/1 (або облік за резервуарами); Приймально-здавальна дільниця «Кременчук» ПАТ «Укртатнафта», вузол обліку нафти № 466/2 (або облік за резервуарами)
Херсонська область	Приймально-здавальна дільниця «Херсон» АТ «Укртранснафта», вузол обліку нафти № 467 (або облік за резервуарами)

1	2
для митного контролю нафтопродуктів	
Житомирська область	ПС-4Ч, ПС-3Р, Лінійно-виробнича диспетчерська станція «Новоград-Волинський», НБ АНП Новоград-Волинський
Рівненська область	Лінійно-виробнича диспетчерська станція «5С» Смига
Львівська область	Лінійно-виробнича диспетчерська станція 1К, ГНПС «Дрогобич», АТ «Концерн Галнафтогаз»
Закарпатська область	НБ «Мукачево», ТОВ «Нафтосервіс», Майданчик вузла обліку «Іванівка» Лінійно-виробничої диспетчерської станції «Дубриничі», Військова частина А2678
для митного контролю аміаку	
Харківська область	Насосна станція №9, Насосна станція №10, Розподільна станція №26, Розподільна станція №27,
Донецька область	Насосна станція №14
Дніпропетровська область	Насосна станція №11, Розподільна станція №28, Розподільна станція №29
Херсонська область	Насосна станція №12
Миколаївська область	Насосна станція №13, Розподільна станція №30, Розподільна станція №31
Одеська область	Розподільна станція №33, Кінцева станція №15
для митного контролю етилену	
Закарпатська область	18 кілометр частини етиленопроводу Калуш – Західний кордон, вимірювальна ділянка вузла обліку етилену

* Складено авторами на основі [63]

Загальну координацію та взаємодію зі здійснення фактичного контролю іншими митними органами здійснює митний орган, уповноважений на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті.

У місцях митного контролю товарів митними органами створюються зони митного контролю.

Фактичний контроль товарів (крім природного газу та нафти, розміщеної в частині магістрального нафтопроводу, що використовується як митний склад), як правило, здійснюється з періодичністю, що відповідає періодичності подання додаткової декларації на переміщені товари.

Фактичний контроль щодо переміщуваного трубопровідним транспортом природного газу та нафти, розміщеної в частині магістрального нафтопроводу, що використовується як митний склад, зі складанням акта про результати фактичного контролю здійснюється у разі виявлення розбіжностей в документах та інформації, передбачених Порядком та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом [95], та/або за результатами аналізу ризиків.

Під час здійснення фактичного контролю залежно від виду товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом, визначаються фактичний обсяг та фізико-хімічні показники товару, перевіряються показники приладів обліку та дані документів обліку обсягів товару, здійснюються контрольні вимірювання, відбір проб (зразків) товару (у разі потреби), накладається митне забезпечення.

Митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, пломби, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного підпису чи печатки та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення та закріплення результатів митного контролю та митного оформлення [49].

Місця накладення митного забезпечення узгоджуються митними органами, що забезпечують здійснення фактичного контролю у відповідних місцях митного контролю, з підприємствами трубопровідного транспорту.

Накладення митного забезпечення на засоби вимірювальної техніки та/або засувну арматуру трубопроводів та інших об'єктів трубопровідного транспорту, що не впливають на переміщення товарів або не забезпечують контролю за таким переміщенням, не здійснюється.

У разі необхідності накладення митного забезпечення на прилади обліку або засувну арматуру, заміни приладів обліку або засувної арматури, здійснення їх перевірки або виконання ремонтних (профілактичних) робіт, проведення яких потребує порушення цілісності митного забезпечення, керівник (уповноважена особа) підприємства трубопровідного транспорту не пізніше ніж за одну добу до проведення таких робіт у письмовій формі із зазначенням дати й часу початку робіт повідомляє про це митний орган, що забезпечує здійснення фактичного контролю у відповідному місці митного контролю.

Після закінчення таких робіт посадова особа митного органу проводить накладення митного забезпечення.

Накладення чи зняття митного забезпечення проводиться посадовими особами митного органу, що забезпечує здійснення фактичного контролю у відповідному місці митного контролю, в присутності відповідальних осіб підприємств трубопровідного транспорту, при цьому складається *акт про накладення митного забезпечення* чи *акт про зняття митного забезпечення* у двох примірниках [95].

Один з примірників акта про накладення (зняття) митного забезпечення зберігається в митному органі, що забезпечує здійснення фактичного контролю у відповідному місці митного контролю, другий – на підприємстві трубопровідного транспорту.

У разі виникнення реальної загрози порушення технологічного процесу, аварійної ситуації або дії обставин непереборної сили відповідальна особа підприємства трубопровідного транспорту може самостійно зняти митне забезпечення з приладів обліку або засувної арматури, про що повинна у найкоротший строк повідомити митний орган, що забезпечує здійснення фактичного контролю у відповідному місці митного контролю, у письмовій формі засобами факсимільного зв'язку й протягом доби з моменту виявлення таких обставин надати документальні докази існування зазначених обставин.

За результатами здійснення фактичного контролю складається *акт про результати фактичного контролю* у двох примірниках.

Один з примірників акта про результати фактичного контролю зберігається в митному органі, що забезпечує здійснення фактичного контролю у відповідному місці митного контролю, другий – на підприємстві трубопровідного транспорту.

Митний орган, у зоні діяльності якої знаходиться місце митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, уповноважений на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, зобов'язаний [95]:

1) здійснювати фактичний контроль;
2) здійснювати облік актів про результати фактичного контролю;
3) направляти на адресу митного органу, уповноваженого на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним: акти прийому-передачі природного газу та сертифікати (паспорти) фізико-хімічних показників товарів (крім тих, що надаються оператором газотранспортної системи України, оператором газосховища (якщо оператор газотранспортної системи України та оператор газосховища не є однією юридичною особою) або стороною зовнішньоекономічного договору на транзит/імпорт природного газу).

4) протягом доби інформувати митний орган, уповноважений на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, про:

– випадки невідповідності показників, знятих з приладів обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом, даним, зазначеним у акті про результати фактичного контролю та у документації пунктів обліку;

– виявлені випадки несанкціонованого зняття митного забезпечення з приладів обліку чи засувної арматури;

– проведення робіт щодо накладення митного забезпечення на прилади обліку або засувну арматуру, заміни приладів обліку або засувної арматури, здійснення їх перевірки або виконання ремонтних (профілактичних) робіт, проведення яких потребує порушення цілісності митного забезпечення.

5) надавати митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, іншу інформацію, що стосується здійснення фактичного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом.

Енергоносії при переміщенні трубопровідним транспортом не підлягають екологічному та радіологічному контролю та не сплачується єдиний збір (у випадку імпорту на митну територію України).

9.4. Здійснення митного контролю та митного оформлення обсягів балансування, балансуємих обсягів природного газу та обсягів природного газу за операціями із заміщення природного газу (бекхолу)

У разі наявності у звітному періоді обсягів балансування або балансуємих обсягів природного газу відомості про такі обсяги зазначаються в загальному акті прийому-передачі природного газу перевізниками за звітний період. Для балансуємого обсягу природного газу можливим є подання таких даних митному органу у довідці, складеній перевізником – оператором газотранспортної системи України за звітний період, про позитивну або негативну величину, що становить різницю між обсягами природного газу у точках входу та точках виходу, що розташовані на митному кордоні України.

Декларуванню у відповідний митний режим підлягають [95]:

– обсяги балансування – оператором газотранспортної системи України не пізніше ніж на 30 день після закінчення дії угоди (договору) між операторами газотранспортних систем України та суміжної держави;

– балансує обсяги – резидентом – стороною зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт природного газу не пізніше ніж на 30 день після закінчення дії угоди (договору) між сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) на підставі загального акта приймання-передачі природного газу між сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) або довідки, складеної перевізником – оператором газотранспортної системи України за звітний період, про позитивну або негативну величину, що становить різницю між обсягами природного газу у точках входу та точках виходу, що розташовані на митному кордоні України. Відповідальність за декларування балансує обсягів природного газу несе декларант. Митні органи не відшкодовують жодних майнових претензій осіб, які мають повноваження стосовно відповідних обсягів природного газу.

У 2016 р. були внесені зміни до Митного кодексу України щодо нової моделі ринку природного газу, яким введено нове поняття – «заміщення природного газу (бекхол)». Під **операцією бекхолу** розуміється операція, під час якої здійснюється приймання-передача природного газу шляхом документального оформлення зустрічних потоків [49]:

– природного газу, що знаходиться в суміжних газотранспортних системах, – перевізниками – операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави за кожним пунктом приймання-передачі газу окремо без його переміщення трубопровідним транспортом через митний кордон України;

– природного газу, що знаходиться в газотранспортній системі та/або у газосховищах України під митним контролем, – перевізником – оператором газотранспортної системи України та оператором газосховища без його фізичного закачування/відбору в/з газосховища.

Заміщення природного газу (бекхолу) здійснюється шляхом переміщення операторами газотранспортних систем України та суміжної держави та/або оператором газотранспортної системи України та оператором газосховища відповідним особам, зокрема частково, замість обсягів природного газу, що заявлені до переміщення за періодичною митною декларацією (обсяги, що заміщуються), обсягів природного газу, що знаходяться в газотранспортній системі та/або газосховищі (обсяги, якими здійснюється заміщення).

Відомості про обсяги природного газу, що заміщуються, та обсяги природного газу, якими здійснюється заміщення, зазначаються в загальних актах прийому-передачі, підписаних перевізниками – операторами газотранспортних систем України та суміжної держави, та актах прийому-передачі природного газу, підписаних перевізником - оператором газотранспортної системи України та оператором газосховища (якщо оператор газотранспортної системи України та оператор газосховища не є однією юридичною особою).

Митне оформлення природного газу за наявності операцій із заміщення природного газу (бекхолу) здійснюється на підставі відомостей щодо обсягів природного газу, що заміщуються, якщо таке оформлення не призведе до зменшення сум митних платежів, що підлягають сплаті до бюджету.

Якщо за операцією бекхолу здійснюється митне оформлення випуску

природного газу після перебування в митному режимі митного складу, але замість обсягів іноземного природного газу, що є в газосховищі, відповідним особам передаються інші обсяги природного газу, відповідні обсяги природного газу, що заміщуються, набувають статусу українських товарів.

Відповідальність за декларування обсягів природного газу за операціями бекхолу несе декларант. Митні органи не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження стосовно відповідних обсягів природного газу.

9.5. Декларування та митне оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі

Електроенергія, якою є енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики, є товаром, призначеним для купівлі-продажу, відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» постачається за межі території України міждержавними лініями електропередачі [147]. Міждержавними лініями електропередачі є лінії електропередачі, що перетинають кордон між Україною та іншою державою і з'єднують об'єднану енергетичну систему України з системою передачі суміжної держави.

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі, здійснюється митним органом, уповноваженим на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі. Переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі здійснюється на підставі оформленої періодичної митної декларації.

Технологічне переміщення електроенергії через митний кордон України між енергосистемами країн (або їх частинами) декларуванню шляхом подання митної декларації та випуску у митний режим не підлягає.

Технологічне переміщення визначається як різниця між сумарним обсягом електроенергії, яка переміщується через митний кордон України усіма міждержавними лініями електропередачі, що з'єднують енергосистему України (або її частину) з енергосистемами країн (або їх частинами), та обсягом електроенергії, яка переміщується через митний кордон України за зовнішньоекономічними договорами (контрактами).

Облік обсягів технологічного переміщення електроенергії через митний кордон України та контроль за її компенсацією у розрахунковий період здійснює Національна енергетична компанія «Укренерго».

При переміщенні товарів через митний кордон України лініями електропередачі митному органу надаються такі документи [49]:

а) зовнішньоекономічний договір (контракт) або інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами;

б) акт прийому-передачі товарів або довідка, що підтверджує кількість товарів;

в) комерційні та супровідні документи (за наявності їх у власника лінії електропередачі) на товари, що переміщуються через митний кордон України, а на момент митного оформлення – рахунок-фактуру;

г) найменування та адреса відправника товарів;

г) найменування та адреса отримувача товарів;

д) документи (дозволи, сертифікати), що підтверджують показники товару.

При цьому як акт прийому-передачі товарів можуть використовуватися такі документи, оформлені за результатами переміщення електроенергії через митний кордон України (через межі вільної митної зони) у відповідному митному режимі за попередній календарний місяць:

– акт прийому-передачі електроенергії, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і завірений перевізником;

– акт прийому-передачі обсягів електроенергії, придбані на оптовому ринку електричної енергії України у звітному періоді, або, у разі застосування норм постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя», акт прийому-передачі обсягів електроенергії, придбані у звітному періоді, що подається під час експорту (переміщення) до вільної економічної зони Крим.

Для здійснення митного контролю та митного оформлення електроенергії, що переміщується через митний кордон України лініями електропередачі, державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго» та служба енергопостачання залізниці щомісяця не пізніше 15 числа надає митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі, відомості (довідку) про обсяги електроенергії, фактично переміщеної через митний кордон України протягом попереднього календарного місяця (у тому числі обсяги технологічного переміщення електроенергії та обсяги електроенергії за зовнішньоекономічними договорами (контрактами) із зазначенням їх реквізитів), напрямок її переміщення (експорт, імпорт, транзит, вільна митна зона), назву міждержавних або місцевих (локальних) електричних мереж [96].

Якщо державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго» забезпечує здійснення обліку обсягів електроенергії із застосуванням автоматизованих (дистанційних) систем обліку, дані відповідних систем можуть надаватись митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі, з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Після переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі протягом відповідного (попереднього або у разі подання додаткової декларації до завершення відповідного календарного місяця – поточного) календарного місяця за періодичною митною декларацією декларант або уповноважена ним особа мають подати митному органу додаткову декларацію (або декілька додаткових декларацій) у строки та порядку, що встановлені законодавством, з урахуванням того, що облік електроенергії, що переміщується через митний кордон України відповідно до умов зовнішньоекономічних договорів (контрактів), може здійснюватися за сальдо перетоків з урахуванням або без урахування тарифних (часових) зон.

У випадках, коли акти прийому-передачі не можуть бути надані митному органу разом з додатковою декларацією у зв'язку з необхідністю підписання їх

іноземним суб'єктом господарювання (перевізником, відправником, одержувачем), дозволяється надання таких актів до 15 числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації.

9.6. Фактичний митний контроль товарів, що переміщуються лініями електропередачі

Для здійснення митного контролю електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, виконується лише одна митна формальність – фактичний контроль.

Фактичний контроль – комплекс заходів з визначення фактичних обсягів електроенергії, що переміщується через митний кордон України лініями електропередачі, що здійснюються посадовими особами митних органів України шляхом перевірки показників приладів обліку даних систем автоматизованого (у тому числі дистанційного) обліку, даних документів обліку електроенергії як у місцях митного контролю електроенергії, розташованих на митній території України, так і отриманих з місць митного контролю, розташованих за межами митної території України [96].

Фактичний контроль товарів здійснюється посадовими особами митних органів, у зоні діяльності яких знаходяться місця митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі, у тому числі митним органом, уповноваженим на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі, згідно з визначеним Держмитслужбою розподілом місць митного контролю товарів та митниць, на які покладається фактичний контроль.

Місця митного контролю – пункти, розташовані на митній території України, на яких митні органи України здійснюють фактичний контроль товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі (табл. 9.2).

Таблиця 9.2

Перелік місць митного контролю товарів (електроенергії), що переміщуються лініями електропередачі*

Місце знаходження	Назва
1	2
Автономна Республіка Крим	Підстанція «Титан», ПрАТ «Кримський ТИТАН»; РП-0,4 кВ «Дренажна насосна», ПрАТ «Кримський ТИТАН»
Вінницька область	Підстанція «Немія», ПАТ «Вінницяобленерго»; Підстанція «Пороги», ПАТ «Вінницяобленерго»; Підстанція «Нагірна», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»; Підстанція «Кучургани», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»;
Волинська область	Підстанція «Кортеліси» ПАТ «Волиньобленерго»; ТП-10 №267 с. Кошари, ПАТ «Волиньобленерго»
Закарпатська область	Підстанція «Мукачеве», Західна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Ужгород-2», ПАТ «Закарпаттяобленерго»; Пост секціонування контактної мережі Павлове перегону Матевці – Павлове – Ужгород-2 Львівської залізниці; Пост секціонування контактної мережі «роз'їзд 271 км» перегону Чірна над Тисою – Чоп Львівської залізниці
Запорізька область	Підстанція «Мелітопольська», Дніпровська ЕС ПЕК «Укренерго»
Київська область	Чорнобильська АЕС, Державне спеціалізоване підприємство «Чорнобильська АЕС»

1	2
Луганська область	Підстанція «Кремінська», Північна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Великоцька», Північна ЕС НЕК «Укренерго»; Луганська ТЕС ТОВ «Східенерго»; Підстанція Зоринівка Південно-Східної залізниці
Львівська область	Підстанція «Західноукраїнська», Західна ЕС НЕК «Укренерго»; Добротвірська ТЕС, ВАТ «Західенерго»; Пост секціювання контактної мережі 85 км перегону Медика-Мостиська II Львівської залізниці
Миколаївська область	Южно-Українська АЕС, НАЕК «Енергоатом»
Одеська область	Підстанція «Подільська», Південна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Усатове», Південна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Новоодеська», Південна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Арциз», Південна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Старокозаче», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»; Підстанція «Болград», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»; Підстанція «Красні Окни», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»; Підстанція «Роздільна», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»; Підстанція «Біляївка», ВАТ ЕК «Одесаобленерго»; Пункт обліку на ПЛ-10кВ автоблокування (АБ), Оп.158, Яч.К-102, Одеська залізниця; Пункт обліку на ПЛ-10кВ повздовжнього електропостачання (ПЕ), Оп.158, Яч. К-102, Одеська залізниця; Пункт обліку на ПЛ-10кВ автоблокування (АБ), Оп.385, Яч.К-102, Одеська залізниця; Пункт обліку на ПЛ-10кВ повздовжнього електропостачання (ПЕ), Оп.385, Яч. К-102, Одеська залізниця; Пункт обліку на ПЛ-10кВ автоблокування (АБ), Оп.431, Яч.К-102, Одеська залізниця; Пункт обліку на ПЛ-10кВ повздовжнього електропостачання (ПЕ), Оп.431, Яч.К-102, Одеська залізниця
Сумська область	Підстанція «Північноукраїнська», Північна електроенергетична система ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Суми північна», Північна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Шостка», Північна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Суми», Північна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Білопілля», ПАТ «Сумиобленерго»
Харківська область	Зміївська ТЕС, ПАТ «Центренерго»; Підстанція «Лосєве», Північна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція Козача Лопань Південної залізниці
Херсонська область	Підстанція «Каховська», Південна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Чонгар», Придніпровська залізниця
Хмельницька область	Хмельницька АЕС, НАЕК «Енергоатом»
Чернівецька область	Дністровська ГЕС, ПАТ «Дністрогідроенерго»; Підстанція «Не липівці», ПАТ ЕК «Чернівціобленерго»; Підстанція «Шахти», Виправна колонія №67 відділу Державної пенітенціарної служби України в Чернівецькій області; Підстанція «Мамалига», ПАТ ЕК «Чернівціобленерго»; Трансформаторна підстанція ТП - 10 кВ, ст. Ларга Львівської залізниці; Трансформаторна підстанція ТП-10 кВ, ст. Ларга Львівської залізниці
Чернігівська область	Підстанція «Чернігівська», Центральна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Славутич», Центральна ЕС НЕК «Укренерго»; Підстанція «Добрянка» ПАТ «Чернігівобленерго»
Республіка Молдова	КТП-111, р/щ 0,4кВ, залізниці Молдови; ТП АБ Бессарабська залізниця Молдови (лінія автоблокування перегону Бессарабська – 1037-12 Карабуцени); ТП АБ Бессарабська залізниця Молдови (лінія повздовжнього електропостачання перегону Бессарабська – Карабуцени); ТП АБ Чимишлія залізниця Молдови (лінія автоблокування перегону Чимишлія – Карабуцени); ТП АБ Чимишлія залізниця Молдови (лінія повздовжнього електропостачання перегону Чимишлія – Карабуцени)

* Складено авторами на основі [63]

Загальну координацію та взаємодію зі здійснення фактичного контролю іншими митними органами здійснює митний орган, уповноважений на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі.

У разі надання державним підприємством «Національна енергетична компанія «Укренерго» доступу до даних систем автоматизованого (у тому числі дистанційного) обліку обсягів електроенергії, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі, дані таких систем використовуються при фактичному контролі.

У місцях митного контролю митними органами створюються зони митного контролю.

Фактичний контроль товарів здійснюється з періодичністю, що відповідає періодичності подання додаткової декларації на обсяг товарів, переміщених через митний кордон України лініями електропередачі протягом попереднього календарного місяця.

Під час здійснення фактичного контролю електроенергії визначається її фактичний обсяг, перевіряються та реєструються показники приладів обліку, дані документів обліку обсягів електроенергії та проводиться накладення митного забезпечення, інших засобів ідентифікації.

Місця накладення митного забезпечення узгоджуються митним органом, у зоні діяльності якої знаходяться місця митного контролю, з керівництвом об'єкта електроенергетики.

У разі необхідності заміни приладів обліку електроенергії, здійснення їх перевірки або інших робіт, проведення яких потребує порушення цілісності митного забезпечення, керівник (уповноважена особа) об'єкта не пізніше ніж за одну добу до проведення таких робіт у письмовій формі із зазначенням дати й часу початку робіт повідомляє про це митний орган, у зоні діяльності якої розташовано відповідне місце митного контролю.

Після закінчення таких робіт посадова особа митного органу проводить накладення митного забезпечення.

Накладення чи зняття митного забезпечення посадовими особами митного органу здійснюється в присутності посадових осіб об'єкта електроенергетики, при цьому складається *акт про накладення/зняття митного забезпечення* у трьох примірниках.

Перший примірник акта зберігається в митному органі, у зоні діяльності якого розташоване місце митного контролю, другий – на об'єкті електроенергетики, третій передається до відповідної енергосистеми або служби електропостачання залізниці.

У разі виникнення реальної загрози порушення технологічного процесу, аварійної ситуації на приладах обліку електроенергії або на іншому обладнанні посадова особа об'єкта електроенергетики може самостійно зняти митне забезпечення, про що повинна терміново повідомити митний орган, у зоні діяльності якої розташоване місце митного контролю, у письмовій формі засобами факсимільного зв'язку й протягом доби з моменту виявлення таких обставин надати документальні докази існування зазначених обставин.

За результатами здійснення фактичного контролю складається *акт про реєстрацію показників приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України*, у двох примірниках.

Один з примірників акта про реєстрацію показників приладів обліку електроенергії, яка переміщується через митний кордон України, зберігається в

митному органі, в зоні діяльності якого знаходиться відповідне місце митного контролю, інший - на об'єкті електроенергетики.

Для здійснення митного контролю за переміщенням товарів через митний кордон України міждержавними електричними лініями і лініями електричних мереж залізниці, що пролягають повністю або частково територіями суміжних держав, використовуються офіційні дані, що надаються вповноваженим органом суміжної держави, якщо прилади обліку електроенергії розміщені на території цієї держави.

Митний контроль за переміщенням товарів через митний кордон України лініями електропередачі на об'єктах електроенергетики, що використовують автоматизовані системи обліку електроенергії, здійснюється на основі показань цих систем. Облікові дані з таких об'єктів електроенергетики надаються митним органам відповідними енергосистемами.

Митний орган, у зоні діяльності якої знаходиться місце митного контролю товарів, що переміщуються лініями електропередачі, зобов'язаний [96]:

- 1) здійснювати фактичний контроль;
- 2) здійснювати зберігання та облік актів про результати фактичного контролю;

- 3) на запит митного органу, уповноваженого на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі, направляти інформацію про результати фактичного контролю та копії актів;

- 4) протягом доби інформувати митний орган, уповноваженого на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі про:

- випадки невідповідності знятих з приладів обліку кількісних показників електроенергії показанням, зазначеним у обліковій документації об'єкта електроенергетики;

- виявлені випадки несанкціонованого зняття митного забезпечення з вимірювальних приладів;

- проведення робіт у разі виникнення реальної загрози порушення технологічного процесу, аварійної ситуації на приладах обліку електроенергії або на іншому обладнанні.

- 5) надавати митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі іншу інформацію, що стосується здійснення фактичного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України лініями електропередачі.

Енергоносії при переміщенні лініями електропередачі не підлягають екологічному та радіологічному контролю та не сплачується єдиний збір (у випадку імпорту на митну територію України).

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Які документи надаються митному органу при переміщенні товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом?

2. Які документи, оформлені за результатами переміщення природного

газу через митний кордон України, можуть використовуватися у якості акту прийому-передачі?

3. Які документи, оформлені за результатами переміщення нафти через митний кордон України, можуть використовуватися у якості акту прийому-передачі?

4. Які документи, оформлені за результатами переміщення нафтопродуктів через митний кордон України, можуть використовуватися у якості акту прийому-передачі?

5. Які документи, оформлені за результатами переміщення аміаку через митний кордон України, можуть використовуватися у якості акту прийому-передачі?

6. Яким чином здійснюється фактичний контроль товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом?

7. Як здійснюється митний контроль та митне оформлення обсягів балансування, балансуючих обсягів природного газу та обсягів природного газу за операціями із заміщення природного газу (бекхолу)?

8. Які документи надаються митному органу при переміщенні товарів через митний кордон України лініями електропередачі?

9. Які документи, оформлені за результатами переміщення електроенергії через митний кордон України, можуть використовуватися у якості акту прийому-передачі?

10. Яким чином здійснюється фактичний контроль товарів, що переміщуються лініями електропередачі?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Переміщення товарів через митний кордон України трубопровідним транспортом здійснюються на підставі оформленої:

- а) періодичної митної декларації;
- б) тимчасової митної декларації;
- в) попередньої митної декларації;
- г) митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа.

2. Митне оформлення природного газу, що ввозиться на митну територію України з метою зберігання у газосховищах, здійснюється відповідно до митного режиму:

- а) експорту;
- б) імпорту;
- в) митного складу;
- г) безмитної торгівлі.

3. Утримувач митного складу надає митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, реєстр обсягів нафти, що зберігається у митному складі:

- а) щомісяця до 10 числа;
- б) щокварталу до 10 числа;

- в) щомісяця до 20 числа;
- г) щокварталу до 20 числа.

4. *Оператори газосховищ надають митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті, реєстр обсягів природного газу, який зберігається у газосховищах на митній території України:*

- а) щомісяця до 10 числа;
- б) щокварталу до 10 числа;
- в) щомісяця до 20 числа;
- г) щокварталу до 20 числа.

5. *За фактом переміщення природного газу до газосховища декларант або уповноважена ним особа у строки та порядку, що встановлені законодавством, повинні подати митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на трубопровідному транспорті:*

- а) періодичну митну декларацію;
- б) тимчасову митну декларацію;
- в) попередню митну декларацію;
- г) додаткову митну декларацію.

6. *У випадках, коли акти прийому-передачі не можуть бути надані митному органу разом з додатковою декларацією у зв'язку з необхідністю підписання їх іноземним суб'єктом господарювання (перевізником, відправником, одержувачем), дозволяється надання таких актів:*

- а) до 5 числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації;
- б) до 10 числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації;
- в) до 15 числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації;
- г) до 20 числа місяця, що настає за місяцем подання додаткової декларації.

7. *Якщо декларант не надає митному органу в термін, встановлений для подання додаткової декларації на товари, акти (акт) прийому-передачі товарів, що мають бути підписані іноземним суб'єктом господарювання або стороною зовнішньоекономічного договору (контракту), декларування та оформлення додаткових декларацій здійснюється без надання таких актів на підставі:*

- а) витягу, який підтверджує кількість переміщених товарів;
- б) виписки, яка підтверджує кількість переміщених товарів;
- в) протоколу, який підтверджує кількість переміщених товарів;
- г) довідки, яка підтверджує кількість переміщених товарів.

8. *Фактичний контроль щодо переміщуваного трубопровідним транспортом природного газу та нафти, розміщеної в частині магістрального нафтопроводу, що використовується як митний склад, проводиться зі складанням:*

- а) довідки про результати фактичного контролю;
- б) акта про результати фактичного контролю;
- в) протоколу про результати фактичного контролю;
- г) резолюції про результати фактичного контролю.

9. *Операція, під час якої приймання-передача природного газу здійснюється шляхом документального оформлення зустрічних потоків природного газу, – це:*

- а) реверс;
- б) бекхол;
- в) транзит;
- г) бекграунд.

10. *Переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі здійснюється на підставі оформленої:*

- а) періодичної митної декларації;
- б) тимчасової митної декларації;
- в) попередньої митної декларації;
- г) митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа.

11. *Яке переміщення електроенергії через митний кордон України між енергосистемами країн (або їх частинами) митному декларуванню не підлягає?*

- а) експортне;
- б) технологічне;
- в) імпортне;
- г) реімпортне.

12. *Державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго» та служба енергопостачання залізниці надає митному органу, уповноваженому на здійснення митних формальностей на лініях електропередачі, відомості (довідку) про обсяги електроенергії, фактично переміщеної через митний кордон України протягом попереднього календарного місяця:*

- а) щомісяця не пізніше 5 числа;
- б) щомісяця не пізніше 10 числа;
- в) щомісяця не пізніше 15 числа;
- г) щомісяця не пізніше 20 числа.

13. *Після переміщення товарів через митний кордон України лініями електропередачі протягом відповідного календарного місяця за періодичною митною декларацією декларант або уповноважена ним особа мають подати митному органу:*

- а) періодичну митну декларацію;
- б) тимчасову митну декларацію;
- в) попередню митну декларацію;
- г) додаткову митну декларацію.

14. *Місце митного контролю на трубопровідному транспорті, через яке товари вивозяться за межі митної території України або перевантажуються з трубопровідного транспорту на інший вид транспорту чи до резервуару, – це:*

- а) місце входу;
- б) місце переміщення;
- в) місце виходу;
- г) місце перевантаження.

15. *Місце митного контролю на трубопровідному транспорті, через яке товари надходять на митну територію України трубопровідним транспортом або перевантажуються на митній території України до трубопровідного транспорту з іншого виду транспорту чи резервуару, – це:*

- а) місце входу;

- б) місце переміщення;
- в) місце виходу;
- г) місце перевантаження.

16. Суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із зберігання (закачування, відбору) природного газу з використанням одного або декількох газосховищ на користь третіх осіб (замовників), – це:

- а) оператор газорозподільної системи;
- б) оператор газосховища;
- в) оператор установки LNG;
- г) оператор газотранспортної системи.

17. Який вид митного контролю охоплює комплекс заходів, спрямованих на визначення справжніх кількості та якості енергоносіїв, що переміщуються через митний кордон України, шляхом отримання, перевірки відомостей про обсяги переміщення?

- а) документальний;
- б) фактичний;
- в) автоматизований;
- г) оглядовий.

18. Митні правила та формальності застосовуються зазвичай до товарів, що переміщуються:

- а) підземними лініями електропередачі;
- б) повітряними лініями електропередачі;
- в) водними лініями електропередачі;
- г) кабельними лініями електропередачі.

19. До компетенції якого органу Державної митної служби України належить здійснення митного контролю та митного оформлення нафти, природного газу, електроенергії, нафтопродуктів та аміаку, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі?

- а) Координаційно-моніторингова митниця;
- б) Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень;
- в) Енергетична митниця;
- г) Вінницька митниця.

20. Митні правила та формальності застосовуються виключно до товарів, що переміщуються:

- а) промисловими трубопроводами;
- б) магістральними трубопроводами;
- в) міжпромисловими трубопроводами;
- г) приєднаними мережами.

РОЗДІЛ 10. МИТНІ ПРАВИЛА Й ФОРМАЛЬНОСТІ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ МІЖНАРОДНИХ ПОШТОВИХ ТА ЕКСПРЕС-ВІДПРАВЛЕНЬ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Основні поняття та терміни:

міжнародне поштове відправлення, міжнародне експрес-відправлення, просте поштове відправлення, реєстроване (рекомендоване) поштове відправлення, користувач послуг поштового зв'язку, відправник, адресат (одержувач), оператор поштового зв'язку, експрес-перевізник, митна декларація за формою єдиного адміністративного документа, митна декларація CN22 (CN23), митна декларація М-16, акт про невідповідність, акт про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу

10.1. Зміст і види міжнародних поштових та експрес-відправлень

У час стрімкого розвитку новітніх інформаційних технологій і розширення інформаційного простору поштові послуги зберігають свою унікальність, оскільки забезпечують конфіденційність інформації та можливість використання, передавання і зберігання документальної інформації. Закон України «Про поштовий зв'язок» регламентує відносин у сфері надання послуг поштового зв'язку, визначаючи їх як діяльність оператора поштового зв'язку з приймання, обробки, перевезення та доставки (вручення) поштових відправлень, у тому числі шляхом надання кур'єрських послуг, визначених законодавством, виконання доручень користувачів щодо поштових переказів, спрямована на задоволення потреб користувачів.

Серед послуг поштового зв'язку важливе місце належить міжнародним поштовим та експрес-відправленням. Здійснення останніх врегульовано вітчизняним законодавством та нормативно-правовими актами Всесвітнього поштового союзу – міжурядової організації, що заснована у 1874 р. відповідно до Бернського договору як Об'єднаний поштовий союз, який у 1878 р. був перейменований у Всесвітній поштовий союз (ВПС) та який з 1948 р. є спеціалізованою установою ООН.

Міжнародне поштове відправлення (далі – МПВ) – поштове відправлення, що приймається для пересилання за межі України, доставляється в Україну або переміщується через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Міжнародне експрес-відправлення (далі – МЕВ) – належним чином упаковане міжнародне відправлення з документами чи товарним вкладенням, яке приймається, обробляється, перевозиться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Міжнародні поштові та експрес-відправлення класифікують за різними видами (табл. 10.1).

Види міжнародних поштових та експрес-відправлень*

Назва	Характеристика
Адресна поштова розсилка	відправлення письмової кореспонденції, що складається виключно з рекламних, маркетингових або інформаційних матеріалів, інших друкованих матеріалів і містить ідентичне повідомлення, крім імені адресата, адреси та ідентифікаційного номера, а також інших відмінностей, що не змінюють сутність повідомлення, яке пересилається адресатам і доставляється за адресою
Відправлення для сліпих	відправлення, що подається відкритим, з вкладенням письмового повідомлення, написаного секографічним способом, кліше із знаками секографії, друкованих видань для сліпих, а також звукових записів чи спеціального паперу, призначеного виключно для сліпих, за умови що воно відправляється офіційно визнаною установою для сліпих чи адресується такій установі
Відправлення EMS	міжнародне реєстроване поштове відправлення масою до 30 кілограмів з вкладенням документів та/або товарів, яке приймається, перевозиться і доставляється у найшвидший спосіб
Депеша	мішок або декілька мішків з письмовою кореспонденцією, газетами, поштою у великій кількості, дрібними пакетами, відправленнями з оголошеною цінністю, посылками (або група посилок, не запакована в поштову тару), відправленнями прискореної пошти з позначкою EMS і порожніми мішками, які відправляються водночас з місця міжнародного поштового обміну однієї країни до іншої згідно з планом направлення міжнародної пошти та планом направлення пошти EMS за однією письмовою картою CN 31, CN 32 або посылковою картою CP 86, CP 87
Дрібний пакет	міжнародне реєстроване поштове відправлення масою до 2 кілограмів з вкладенням зразків товарів, дрібних предметів подарункового чи іншого характеру, письмового повідомлення, що має характер особистого листування
Згруповані поштові відправлення «Консигнація»	кілька міжнародних поштових відправлень, що одночасно подаються одним відправником для пересилання за межі України або надходять в Україну від одного відправника з іншої країни
Лист	поштове відправлення масою до 2 кілограмів, що містить письмове повідомлення або документи, вкладене в поштовий конверт або оформлене іншим чином, що не дає змоги третім особам ознайомитися з його змістом
Мішок «М»	міжнародне реєстроване поштове відправлення (спеціальний мішок) з вкладенням друкованих видань (книг, газет, журналів тощо), що подається для пересилання одним відправником і адресується одному адресатові
Посилка	поштове відправлення масою до 30 кілограмів з предметами, не забороненими законодавством до пересилання
Поштова картка	поштове відправлення у вигляді стандартного бланка, що містить відкрите письмове повідомлення
Поштове відправлення з оголошеною цінністю	реєстроване поштове відправлення, що приймається для пересилання з оцінкою вартості вкладення, визначеною відправником

*Складено авторами на основі [144]

Поштові картки, листи, відправлення для сліпих можуть бути простими та реєстрованими (рекомендованими), а дрібні пакети, мішки «М» виключно реєстрованими (рекомендованими).

Просте поштове відправлення – листи, поштові картки, які приймаються для пересилання без видачі розрахункового документа та доставляються/вручаються без розписки.

Реєстроване (рекомендоване) поштове відправлення – поштове відправлення, яке приймається для пересилання з видачею розрахункового

документа, пересилається з приписуванням до супровідних документів та вручається одержувачу під розписку (шляхом проставлення письмового або електронного підпису) або з фіксацією технічними засобами.

Посилки можуть бути без оголошеної цінності та з оголошеною цінністю.

Посилка без оголошеної цінності – міжнародне реєстроване поштове відправлення, яке приймається для пересилання без оцінки відправником вартості його вкладення.

Посилка з оголошеною цінністю – міжнародне реєстроване поштове відправлення, яке приймається для пересилання з оцінкою вартості вкладення, визначеною відправником.

Розміри та гранична маса міжнародних поштових та експрес-відправлень встановлюється оператором поштового зв'язку з урахуванням вимог актів Всесвітньої поштової організації, якщо вони обов'язкові до виконання [99].

Упаковка міжнародних поштових і експрес-відправлень обирається відправником залежно від форми та характеру вкладення, виду поштового відправлення з урахуванням часу на пересилання, інших умов пересилання, а також виключенням можливості забруднення чи пошкодження інших відправлень, поштового обладнання, заподіяння шкоди працівникам поштового зв'язку. Упаковка повинна забезпечувати схоронність вкладення, а також можливість обробки відправлення із використанням технічних засобів. Міжнародні поштові та експрес-відправлення повинні бути упаковані таким чином, щоб виключалася можливість доступу до вкладення без пошкодження оболонки, печаток.

Міжнародні поштові та експрес-відправлення приймаються для пересилання до країн, з якими встановлено поштовий обмін.

Реєстровані міжнародні поштові та експрес-відправлення приймаються для пересилання лише до країн, перелік яких та умови приймання поштових відправлень визначені у Керівництві з приймання міжнародних поштових відправлень, що формується операторами поштового зв'язку на підставі відомостей Міжнародного бюро Всесвітнього поштової організації.

Міжнародні реєстровані поштові та експрес-відправлення, що надходять в Україну, можуть пересилатися з повідомленням про їх вручення.

Послуга повідомлення про вручення не застосовується для міжнародних реєстрованих поштових відправлень, що пересилаються за межі України.

Міжнародні реєстровані поштові та експрес-відправлення та міжнародні поштові та експрес-відправлення з оголошеною цінністю, що надходять в Україну, можуть пересилатися з позначкою «Вручити особисто». Такі відправлення пересилаються з повідомленням про вручення поштового відправлення.

Послуга з пересилання згрупованих поштових відправлень «Консигнація» надається на підставі угод, укладених між оператором поштового зв'язку України та операторами поштового зв'язку інших країн.

Міжнародні поштові та експрес-відправлення з післяплатою приймаються для пересилання лише до країн, з якими оператором поштового зв'язку укладено відповідні угоди.

Адресування міжнародного поштового та експрес-відправлення здійснюється у відповідності до вимог стандартів Всесвітнього поштового союзу.

На міжнародному поштовому та експрес-відправленні найменування адресата та його поштова адреса зазначаються латинськими (англійськими) літерами і арабськими цифрами, найменування країни призначення повторюється українською мовою (великими літерами). Якщо в країні призначення застосовуються інші літери та цифри (тобто, у випадках написання поштової адреси мовою країни призначення), найменування країни призначення повторюється латинськими (англійськими) літерами та українською мовою (великими літерами). Разом з тим, відсутність найменування країни призначення українською мовою не має бути підставою для відмови працівником поштового зв'язку в прийманні міжнародного поштового відправлення до пересилання.

Найменування відправника та його поштова адреса зазначаються латинськими (англійськими) літерами і арабськими цифрами. Можливе зазначення поштової адреси українською мовою, у такому випадку найменування країни відправника повторюється латинськими (англійськими) літерами.

10.2. Митні правила щодо міжнародних поштових та експрес-відправленнях

У міжнародних поштових та експрес-відправленнях особисті речі переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у порядку та на умовах, встановлених для переміщення (пересилання) товарів.

У Кіотській конвенції визначено основні митні правила для міжнародних поштових та експрес-відправлень [53]:

1. Щодо оформлення поштових відправлень:

- оформлення поштових відправлень провадиться у найкоротший термін;
- вивіз товарів у поштових відправленнях дозволяється незалежно від того, чи знаходяться ці товари у вільному обігу або чи поширюється на них якийсь митний режим;
- ввіз товарів у поштових відправленнях дозволяється незалежно від того, чи призначені ці товари для випуску для вільного обігу або для поміщення під який-небудь інший митний режим;
- митна служба сповіщає поштову службу про поштові відправлення, які повинні бути пред'явлені їй для цілей митного контролю, а також про способи такого пред'явлення;
- митна служба не вимагає пред'явлення їй поштових відправлень, що вивозяться, для цілей митного контролю, якщо ці відправлення не містять:
 - a) товарів, вивіз яких повинний бути підтверджений;
 - b) товарів, що підпадають під заборони або обмеження на вивіз, або які обкладаються вивізними митами та податками;
 - c) товарів, вартість яких перевищує суму, встановлену національним законодавством; або
 - d) товари, відібрані для митного контролю на підставі вибіркового або

випадкових перевірок;

– митна служба зазвичай не повинна вимагати пред'явлення їй таких категорій ввезених поштових відправлень:

а) поштових листівок та листів суто особистого характеру;

б) літератури для сліпих;

с) друкованих матеріалів, не оподатковуваних ввізними митами та податками.

– якщо всі дані, запитувані митною службою, містяться у формі CN22 або CN23 та у підтверджуючих документах, форма CN22 або CN23 вважається декларацією на товари, за винятком таких випадків:

а) вартість товарів перевищує суму, встановлену національним законодавством;

б) товари підпадають під заборони або обмеження, або обкладаються ввізними митом та податками;

с) вивіз товарів повинен бути підтверджений;

д) ввезені товари призначені до поміщення під інший митний режим, ніж випуск для вільного обігу.

У цих випадках потрібна окрема декларація на товари.

2. Щодо транзитних поштових відправлень:

– митні формальності не застосовуються до транзитних поштових відправлень.

3. Щодо стягнення мита та податків

– митна служба передбачає заходи для максимально можливого спрощення процедури стягнення мита та податків стосовно товарів, які містяться в поштових відправленнях.

У міжнародних поштових відправленнях пересилаються предмети, не заборонені до ввезення на територію України та вивезення з території України відповідно до законодавства.

Щодо міжнародних поштових та експрес-відправлень діє багато *заборонних правил*.

Згідно із Митним кодексом України у міжнародних поштових відправленнях заборонено пересилати [49]:

– товари, заборонені Митним кодексом України та іншими законодавчими актами України відповідно до ввезення на митну територію України або вивезення з цієї території;

– товари, відправлені з порушенням митних правил;

– товари, щодо яких відсутні відповідні дозвільні документи, у разі застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– товари, які за результатами проведення заходів офіційного контролю не можуть бути випущені у заявлений митний режим відповідно до мети їх ввезення в Україну;

– товари (одяг, взуття тощо), що були у використанні та перебувають у брудному стані, які за своїми ознаками можуть становити небезпеку для працівників поштового зв'язку, без документів про проведену фумігацію;

– товари, що класифікуються в 1-24 групах згідно з УКТ ЗЕД, що переміщуються (пересилаються) на адресу громадян або відправляються громадянами, крім харчових продуктів загальною вагою не більше 10 кілограмів в упаковці виробника;

– алкогольні напої та/або тютюнові вироби, що переміщуються (пересилаються) на адресу громадян або відправляються громадянами, незалежно від вартості;

– товари, що пересилаються громадянами за межі митної території України, згідно з Переліком товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається [65].

Забороняється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання відповідно до законодавства України та актів Всесвітнього поштового союзу, а також товарів, відправлених з порушенням вимог нормативно-правових актів з питань надання послуг поштового зв'язку.

Нормативно-правовими актами з питань надання послуг поштового зв'язку забороняється, зокрема, пересилати у міжнародних поштових відправленнях [58]:

– вкладення, які можуть становити загрозу життю чи здоров'ю людей, призводити до знищення чи псування (пошкодження) інших поштових відправлень та поштового обладнання;

– вогнепальну зброю усіх видів, основні частини зброї, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патрони до них, холодну зброю та інші предмети, спеціально призначені для нападу та оборони (кастети, стилети, балончики з рідиною паралітичної дії тощо), бойові припаси, засоби ініціювання вибуху, вибухові речовини або вибухові пристрої, легкозаймисті або інші небезпечні речовини, якщо інше не передбачене законодавством країни відправлення (призначення) та/або актами Всесвітнього поштового союзу;

– наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та їх аналоги, радіоактивні речовини;

– дозволи на право носіння зброї, трудові книжки, військові квитки, документи, що посвідчують особу (крім пересилання в реєстрованих міжнародних поштових відправленнях паспортів громадянина України для виїзду за кордон, а також у період воєнного стану або на період, що закінчується в останнє число місяця, у якому завершується дія карантину, встановленого на території України Кабінетом Міністрів України, паспортів громадянина України, посвідчення особи на повернення в Україну, національних посвідчень водія на право керування транспортними засобами відповідної категорії);

– спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації;

– радіообладнання та випромінювальні пристрої, що заборонені до ввезення та застосування на території України загальними користувачами радіочастотного спектра відповідно до рішення Національної комісії, що

здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку;

- біологічні агенти (мікроорганізми, віруси, біологічні токсини, частки або інші інфекційні речовини як природного походження, так і генетично модифіковані, які можуть спровокувати інфекцію, алергію, токсичність або іншим шляхом створити небезпеку для людей, тварин чи рослин);

- токсичні речовини, ртуть, кислоти, отруйні, їдкі речовини;

- інші предмети, ввезення яких заборонено до країн відповідно до їх законодавства та актів Всесвітнього поштового союзу.

Також необхідно враховувати заборони щодо вкладень у міжнародних поштових відправленнях, визначені Всесвітньою поштовою конвенцією [11]:

1. Заборони для всіх категорій відправлень:

- вкладення наркотиків та психотропних речовин, визначених Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками, або інших незаконних речовин, заборонених у країні призначення;

- вкладення предметів непристойного чи аморального характеру;

- вкладення контрафактних і піратських предметів;

- вкладення інших предметів, увезення чи обіг яких заборонено в країні призначення;

- вкладення предметів, які за своїм характером або пакуванням можуть становити небезпеку для поштових працівників або населення, забруднювати чи псувати інші відправлення, поштове обладнання чи власність третьої сторони;

- вкладення документів, що мають характер поточного та особистого листування між особами, іншими, ніж відправник та одержувач, або особи, яв проживають з ними.

2. Заборони для вибухових, займистих чи радіоактивних матеріалів та небезпечних речей:

- вкладення вибухових, займистих або інших небезпечних речей, а також радіоактивних матеріалів забороняється в усіх категоріях відправлень;

- вкладення неспоряджених вибухових пристроїв та боєприпасів, у тому числі неспоряджених гранат, снарядів та інших аналогічних предметів, а також муляжів таких пристроїв і предметів заборонено в усіх категоріях відправлень;

- як виняток приймаються для пересилання небезпечні вантажі, точно вказані як такі, що допускаються в Регламентах Всесвітньої поштової конвенції.

3. Заборони щодо живих тварин:

- живих тварин забороняється пересилати в усіх категоріях відправлень;

- як виняток приймаються для пересилання у відправленнях письмової кореспонденції, крім відправлень з оголошеною цінністю:

- бджоли, п'явки і шовковики;

- паразити і винищувачі шкідливих комах, які призначені для контролю цих комах, і які обмінюються між офіційно визнаними установами;

- мушки родини дрозофіла (*Drosophilidae*) для медико-біологічних досліджень для офіційно визнаних установ.

Як виняток приймаються для пересилання в посылках живі тварини, пересилання яких поштою дозволено поштовими правилами та/або внутрішнім законодавством зацікавлених країн.

4. Заборони щодо вкладення у поштові посилки таких предметів як кореспонденція, за винятком архівних документів, якою обмінюються особи, інші, ніж відправник та одержувач, або особи, які проживають з ними.

5. Заборони щодо монет, банківських білетів й інших цінних предметів охоплюють вкладення монет, банківських білетів, банкнот або будь-яких цінних паперів на пред'явника, дорожніх чеків, платини, золота чи срібла у виробках чи у необробленому вигляді, дорогоцінних каменів, ювелірних виробів та інших цінних предметів:

- у відправлення письмової кореспонденції без оголошеної цінності;

- однак, якщо національне законодавство країн подання та призначення це дозволяє, такі предмети можуть пересилатися в закритому конверті як рекомендовані відправлення;

- у посилках без оголошеної цінності, крім випадків, коли відповідно до національного законодавства країн подання та призначення це дозволяється;

- у посилках без оголошеної цінності, якими обмінюються дві країни, які приймають посилки з оголошеною цінністю:

- крім того, кожна країна-член або призначений оператор може заборонити вкладання злитків золота в посилках з оголошеною цінністю або без оголошеної цінності, що виходять або надсилаються на її територію або пересилаються транзитом через її територію; вона може обмежити фактичну вартість цих відправлень.

6. Заборони щодо друкованих видань й літератури для сліпих передбачають, що друковані видання й література для сліпих не може мати будь-яких написів або містити будь-яких документів, що мають характер поточного або особистого листування; не містять будь-яких поштових марок, бланків передплати, проштемпельованих чи ні, жодних документів, що мають грошову цінність, крім випадків, коли відправлення містить як вкладення картку, конверт чи бандероль з друкованою адресою відправника депеші або його агента в країні подання або призначення першого відправлення, повернення якого попередньо сплачено.

10.3. Митні формальності щодо міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Митні формальності щодо товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях становлять собою окремий вид формальностей, відмінний за способом переміщенням товарів через митний кордон України та порядком їх митного контролю та оформлення.

Митні формальності стосовно товарів, які переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях – це нормативно визначені дії митних органів та інших уповноважених осіб з декларування, митного контролю, оформлення та оподаткування товарів у відправленнях відповідно до напрямку їх переміщення. Це специфічний різновид митних формальностей, відмінний за способом переміщення їх через митний кордон, а також за низкою інших ознак, таких як [160, с.70]:

– наявність спеціальних суб'єктів здійснення митних формальностей (оператори поштового зв'язку, експрес-перевізники, працівники місць міжнародного поштового обміну, центральних та регіональних сортувальних станцій);

– наявність універсальних декларацій для поштових відправлень – CN22 та CN23, а також митної декларації за формою М-16 для здійснення митних формальностей громадянами;

– наявність спеціальних місць для здійснення митних формальностей – центральних сортувальних станцій, регіональних сортувальних станцій у місцях міжнародного поштового обміну за місцем розташування (проживання) одержувача чи відправника;

– наявність окремої нормативно-правової бази щодо порядку декларування митного контролю та оформлення товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, спрямована на уніфікацію та приведення у відповідність митних формальностей щодо товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях міжнародним стандартам, розробленим Всесвітньою митною організацією спільно із Всесвітнім поштовим союзом, Міжнародною організацією цивільної авіації та іншими організаціями.

Суб'єктами здійснення митних формальностей щодо товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях є [144]:

1) **користувач послуг поштового зв'язку (користувач)** – фізична або юридична особа, яка користується послугами поштового зв'язку як відправник або одержувач:

– **відправник** – фізична або юридична особа, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) або найменування якої зазначені у встановленому порядку при пересиланні поштового відправлення, поштового переказу та яка подає оператору поштового зв'язку для пересилання поштове відправлення, поштовий переказ

– **адресат (одержувач)** – юридична або фізична особа, якій адресується поштове відправлення, поштовий переказ;

2) **оператор поштового зв'язку** – суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність на території України та у встановленому законодавством порядку надає послуги поштового зв'язку;

3) **експрес-перевізник** – транспортна або транспортно-експедиційна компанія, створена відповідно до чинного законодавства України, що здійснює прискорене перевезення міжнародних вантажів та має всесвітню мережу з системою центральних та регіональних сортувальних станцій, комп'ютерну мережу відстеження проходження таких вантажів протягом усього часу доставки від відправника до одержувача;

4) **митні органи** – підрозділи Державної митної служби України, що здійснюють митний контроль, митне оформлення й митне оподаткування товарів, які переміщуються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях:

– **митниця відправлення** – митний орган України, з якого починаються митні формальності щодо переміщення (пересилання) товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях;

– **митниця призначення** – митний орган України, де закінчуються митні формальності щодо переміщення (пересилання) товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

Для здійснення митних формальностей щодо товарів, що переміщуються через митний кордон, суб'єкти митних формальностей забезпечують дотримання таких умов:

1) оператор поштового зв'язку:

– приймає, обробляє та відправляє МПВ, депеші з дотриманням вимог актів Всесвітнього поштового союзу та законодавства України з питань надання послуг поштового зв'язку;

– вживає заходів для інформування користувачів послуг поштового зв'язку про порядок виконання митних формальностей щодо товарів, що переміщуються (пересилаються) у МПВ;

– для пришвидшення процедур митного контролю та оформлення товарів у МПВ, зокрема, перевіряє дотримання відправниками МПВ вимог щодо заповнення митних декларацій CN22, CN23 у повному обсязі;

– забезпечує надання митним органам інформації в електронній формі (в тому числі попередньої) про відправлення та товари, що в них переміщуються (пересилаються);

– забезпечує автоматичний обмін з митним органом відомостями електронної системи обліку та зберігання;

– забезпечує достатню кількість осіб, уповноважених на декларування митним органам товарів, що переміщуються у відправленнях;

– здійснює декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) у відправленнях, у випадках та у строки, передбачені законодавством;

– пред'являє безпосередньо в ММПО (ЦСС/РСС) (у тому числі на вимогу митних органів) товари, що переміщуються (пересилаються) у відправленнях, надає всі необхідні документи та відомості для здійснення їх митного контролю та оформлення;

– у випадках та у строки, встановлені законодавством, сплачує митні платежі за товари, що є об'єктами оподаткування митними платежами;

– не використовує кошти, отримані від громадян у рахунок сплати митних платежів за товари, які є об'єктом оподаткування при ввезенні (пересиланні) на митну територію України, на будь-які інші цілі, крім сплати таких митних платежів;

– забезпечує визначення в оглядових залах в ММПО (ЦСС/РСС) місць для проведення митного огляду із застосуванням скануючих систем або проведення митного огляду відправлень з розкриттям таких відправлень; обладнання таких місць скануючими системами стаціонарного/мобільного типу, а також достатньою кількістю технічних засобів (пристроїв для зважування, оглядових столів, обладнання для розпакування/запакування відправлень, комп'ютерної техніки, технічних засобів контролю тощо);

– здійснює в ММПО (ЦСС/РСС) операції з обробки депеш (вантажів експрес-перевізника), сортування відправлень, інші операції з ними (розпакування, перепакування, пред'явлення для огляду, у тому числі при

здійсненні заходів офіційного контролю, тощо), а також зберігання відправлень під митним контролем до випуску або їх в обраний митний режим чи повернення відправникам;

– забезпечує повернення відправлень відправникам у випадках та у строки, встановлені законодавством;

2) експрес-перевізник:

– здійснює прискорене перевезення МЕВ на виконання угоди (угод) з іноземним оператором;

– забезпечує оформлення міжнародного транспортного документа при замовленні послуг з прискореного пересилання МЕВ;

– використовує інформаційні, комунікаційні та інформаційно-комунікаційні системи для відстеження проходження МЕВ протягом усього часу його переміщення від відправника до одержувача;

– протягом строку зберігання МЕВ під митним контролем або після його закінчення у випадках, передбачених законодавством, здійснює повернення МЕВ відправникові або передає таке МЕВ на склад митного органу.

Для пришвидшення обміну інформацією з митними органами будь-які документи, необхідні для здійснення митного контролю та оформлення товарів (наприклад, рахунки, касові (товарні) чеки, банківські виписки, повідомлення з інтернет-магазинів, документи щодо країни походження товарів, сертифікати, ліцензії), які відправник чи одержувач бажає надати для митного контролю та оформлення товарів, можуть бути надані оператору шляхом надсилання до його інформаційних систем у будь-який зручний спосіб (наприклад, розміщуватись в особистих електронних кабінетах, передаватись електронними повідомленнями).

10.4. Попередній митний контроль міжнародних поштових та експрес-відправлень

З метою забезпечення вибіркової митного контролю, підвищення його ефективності, завчасного обрання форм та обсягів митного контролю, що підлягають застосуванню до товарів, які переміщуються (пересилаються) у відправленнях, митні органи та оператори взаємодіють шляхом обміну попередньою інформацією про товари, що переміщуються у відправленнях, та результатами обробки такої інформації.

Попередній митний контроль здійснюється посадовими особами митних органів шляхом перевірки та аналізу інформації, яка міститься в товаросупровідних документах, документах та/або відомостях, наданих оператором поштового зв'язку у разі переміщення їх через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях чи міжнародних експрес-відправленнях.

Митні органи використовують попередню інформацію з метою аналізу, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та реалізації практичних заходів з управління ризиками.

Попередня інформація, яку передає оператор у формі електронного повідомлення, містить такі відомості [97]:

- 1) найменування оператора;
- 2) код за ЄДРПОУ оператора;
- 3) напрямок переміщення (ввезення/вивезення);
- 4) номер депеші (при ввезенні МПВ);
- 5) номер транспортного документа на вантаж експрес-перевізника (при ввезенні МЕВ);
- 6) вид відправлення (МПВ або МЕВ);
- 7) унікальний номер відправлення;
- 8) найменування / власне ім'я, прізвище відправника;
- 9) адреса відправника;
- 10) номер телефону відправника (за наявності);
- 11) код за ЄДРПОУ / реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія (за наявності) номер паспорта відправника (при вивезенні відправлень - для підприємств) (за наявності);
- 12) найменування / власне ім'я, прізвище одержувача;
- 13) адреса одержувача;
- 14) номер телефону одержувача (за наявності);
- 15) код за ЄДРПОУ / реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія (за наявності) номер паспорта одержувача (при ввезенні відправлень – для підприємств-резидентів) (за наявності);
- 16) країна відправлення;
- 17) країна призначення;
- 18) кількість місць (для МЕВ);
- 19) кількість товарів (кількість найменувань товарів у відправленні);
- 20) загальна вага (брутто);
- 21) загальна вартість товарів у відправленні;
- 22) код валюти загальної вартості товарів у відправленні;
- 23) сума страхової вартості (за наявності);
- 24) код валюти страхової вартості (за наявності);
- 25) по кожному найменуванню товарів: найменування та звичайний торговельний опис товару; торговельна марка (за наявності); вага (за наявності); код товару (товарна підпозиція – 6 знаків) (за наявності); виробник (за наявності); кількість товарів (за наявності); вартість товарів; код валюти вартості товарів; код країна походження (за наявності); характер угоди (за наявності);
- 26) комерційні та інші супровідні документи та їх дата (за наявності).

При ввезенні відправлень на митну територію України оператор надає попередню інформацію до прибуття депеш (вантаж експрес-перевізника) до митного органу в пункті пропуску.

При вивезенні відправлень за межі митної території України оператор надає попередню інформацію до початку декларування товарів.

Попередня інформація щодо категорій відправлень, які підлягають усному декларуванню, не надається.

За результатами здійснення контролю із застосуванням системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками, поданої оператором попередньої інформації про товари, щодо

кожного відправлення визначається рівень ризику, а також відповідні йому форми та обсяги митного контролю, які підлягають виконанню посадовими особами митного органу під час митного контролю, а саме [97]:

1) *низький рівень*, при якому не встановлюється необхідність здійснення митних формальностей;

2) *середній рівень*, при якому встановлюється необхідність здійснення митних формальностей, не пов'язаних із митним оглядом (переоглядом) товарів, що переміщуються;

3) *високий рівень*, при якому встановлюється необхідність проведення митних формальностей, які, зокрема, передбачають здійснення митного огляду (переогляду) товарів, що переміщуються у відправленні з розкриттям такого відправлення.

Інформація про визначений рівень ризику щодо кожного окремого відправлення, що ввозиться на митну територію України, надається операторам митними органами [97]:

– у разі подання оператором поштового зв'язку в пункті пропуску при ввезенні депеш на митну територію України супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41 в паперовій формі – після прибуття депеш в ММПО та надання оператором поштового зв'язку митному органу в електронній формі переліку депеш, які прибули в МППО;

– у разі подання в пункті пропуску документів контролю доставки в електронній формі (у тому числі супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41) – після пропуску депеш або вантажу експрес-перевізника через митний кордон України;

– за відсутності попередньої інформації про відправлення в електронній формі – після надання оператором митному органу інформації про товари у відправленні за результатами операцій з сортування та обробки депеш (вантажів експрес-перевізника) в ММПО (ЦСС).

Інформація за результатами здійснення контролю із застосуванням системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками, щодо визначеного рівня ризику кожного окремого відправлення, що вивозиться за межі митної території України, надається операторам після прийняття до митного оформлення додаткових реєстрів відправлень, призначених до вивезення.

З метою підвищення ефективності митного контролю товарів, що ввозяться на митну територію України, та скорочення часу проведення такого контролю безпосередньо в ММПО (ЦСС), до здійснення аналізу, виявлення та оцінки ризиків за попередньою інформацією про відправлення із визначеним автоматизованою системою управління ризиками середнім рівнем ризику залучаються підрозділи аналізу попередньої інформації у такому порядку:

1) попередня інформація про відправлення із визначеним автоматизованою системою управління ризиками середнім рівнем ризику автоматично з використанням електронних інформаційних ресурсів митних органів надсилається підрозділу аналізу попередньої інформації;

2) підрозділи аналізу попередньої інформації опрацьовують надану

операторами попередню інформацію про відправлення та сформований перелік митних формальностей;

3) за результатами опрацювання інформації, зазначеної у підпункті 2 цього пункту, підрозділи аналізу попередньої інформації мають право приймати рішення про зміну рівня ризику щодо кожного окремого відправлення та/або зміну/скасування форм та обсягів митного контролю з переліку митних формальностей;

4) для прийняття рішень, зазначених у підпункті 3 цього пункту, підрозділи аналізу попередньої інформації мають право запитувати в операторів додаткові документи (їх копії) та відомості шляхом надсилання електронного повідомлення;

5) прийняття підрозділом аналізу попередньої інформації рішення щодо доповнення/зміни переліку митних формальностей здійснюється шляхом внесення інформації про визначені форми та обсяги митного контролю в автоматизовану систему управління ризиками;

6) підрозділи аналізу попередньої інформації виконують митні формальності щодо перевірки документів та відомостей, визначені у переліку митних формальностей;

7) у разі якщо до пропуску через митний кордон України депеш (вантажу експрес-перевізника), що ввозяться в Україну, інформація про прийняте підрозділом аналізу попередньої інформації рішення не зафіксована в автоматизованій системі управління ризиками:

– рівень ризику, визначений автоматизованій системі управління ризиками, залишається незмінним;

– інформація про таке відправлення автоматично знімається в електронних інформаційних ресурсах митних органів з розгляду в підрозділі аналізу попередньої інформації з відміткою про те, що попередня інформація про таке відправлення не була проаналізована.

10.5. Митні формальності щодо ввезення депеш та вантажу експрес-перевізника в Україну

Депеші переміщуються з митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон України, у митний орган, у зоні діяльності якого розташовано ММПО, транспортними засобами поштового зв'язку під митним забезпеченням та/або забезпеченням відправника.

Переміщення депеш у межах території пункту пропуску здійснюється з дозволу та під контролем посадових осіб митного органу в пункті пропуску на підставі супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41.

Контроль за доставкою депеш до митниці призначення здійснює митниця відправлення з використанням електронних інформаційних ресурсів митних органів [97].

Відомості, необхідні для здійснення контролю за доставкою депеш, подають до митного органу оператори поштового зв'язку у вигляді *електронного повідомлення* з використанням інформаційних технологій та з

дотриманням вимог законодавства у сферах електронного документообігу, електронних довірчих послуг та захисту.

Для контролю за доставкою депеш щодо кожного супровідного поштового документа CN37, CN38, CN41 використовується інформація про: митницю відправлення; найменування оператора поштового зв'язку; номер CN37 або CN38, або CN41; номер (номери) депеш; загальну кількість місць; загальну вагу депеш; вид транспорту; найменування перевізника (у разі здійснення перевезення автомобільним транспортом додатково зазначаються прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) особи, яка прийняла депеші до перевезення); номер та дату транспортної накладної (за наявності); номер транспортного засобу, яким депеші буде переміщено до митниці призначення; митницю призначення; дату доставки депеш до митниці призначення; ідентифікаційні ознаки митного забезпечення, пристроїв та/або інших засобів ідентифікації, застосованих митним органом відправлення; наявність та реквізити акта про невідповідність товарів відомостям, зазначеним у документах, необхідних для здійснення їх митного контролю, про пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або про їх втрату; реквізити акта митного огляду (переогляду) у разі його складання; відомості щодо протоколу про порушення митних правил (у разі його складання); раніше надану митним органом відмову у пропуску на митну територію України цих депеш; номер штампа «Під митним контролем» посадової особи митниці відправлення, яка здійснила митний контроль депеш; інформацію про пропуск (дату та час перетину кордону) [97].

З метою запобігання затримкам транспортних засобів з депешами у пунктах пропуску через державний кордон України оператор поштового зв'язку, який подав до оформлення електронне повідомлення, може завчасно проінформувати особу, яка прийняла/приймає депеші до перевезення, про номер (номери) і дату такого повідомлення (повідомлень).

Якщо депеші, зазначені в електронному повідомленні, не були ввезені на митну територію України протягом 30 днів з дати подання повідомлення, таке повідомлення анулюється в електронних інформаційних ресурсах митних органів автоматично.

Переміщення депеш через митний кордон України здійснюється після перевірки посадовою особою митниці відправлення наявності електронного повідомлення в електронних інформаційних ресурсах митних органів.

Перевірка здійснюється шляхом запиту за номером електронного повідомлення та встановлення відповідності інформації, що міститься у поданих супровідних поштових документах CN37, CN38, CN41 та транспортних документах (за наявності), відомостям, заявленим в електронному повідомленні.

У разі відсутності електронного повідомлення на момент прибуття товарів у пункт пропуску через державний кордон України посадовій особі митного органу в пункті пропуску подаються паперові примірники супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41 для створення цією посадовою особою такого повідомлення в електронних інформаційних ресурсах митних органів.

За результатами контролю із застосуванням системи управління ризиками,

у тому числі автоматизованої системи управління ризиками, посадова особа митниці відправлення приймає одне та/або декілька з таких рішень [97]:

1) проведення вагового контролю автотранспортного засобу, який здійснює переміщення депеш або зважування окремих депеш. Рішення про проведення вагового контролю транспортного засобу або зважування окремих депеш приймає посадова особа митного органу, у тому числі у разі встановлення пошкодження забезпечення відправника чи його відсутності, невідповідності у відомостях щодо загальної кількості депеш чи їх ваги, що містяться у супровідних поштових документах (товаро-транспортних документах) та електронному повідомленні фактичним обсягам цих депеш, що переміщується через митний кордон України;

2) здійснення контролю із застосуванням скануючих систем (неінтрузивних технологій контролю);

3) обов'язкове застосування засобів забезпечення ідентифікації;

4) проведення митного огляду транспортного засобу з депешами чи окремих депеш (у тому числі для перерахунку та зважування). Огляд (переогляд) депеш, транспортних засобів, що здійснюють їх переміщення, посадові особи митних органів у найкоротший термін проводять у пунктах пропуску через державний кордон України у присутності особи, яка прийняла депеші до перевезення;

5) пропуск або відмову в пропуску депеш на митну територію України.

За результатами огляду (переогляду) складається *акт про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу*.

У разі виявлення під час вагового контролю автотранспортного засобу невідповідності фактичних відомостей про депеші відомостям, зазначеним в електронному повідомленні та/або супровідних поштових документах CN37, CN38, CN41, або транспортних документах (за наявності) пошкодження депеш, їх упаковки чи маркування, повної чи часткової втрати товарів, оператор поштового зв'язку у присутності посадової особи митниці відправлення складає *акт про невідповідність*.

У такому випадку посадова особа митного органу за відсутності ознак порушень митних правил приймає рішення про відмову у пропуску за поданим електронним повідомленням.

Подальший контроль за переміщенням депеш здійснюється на підставі нового електронного повідомлення оператора поштового зв'язку із зазначенням фактичних відомостей.

У разі виявлення порушень митних правил посадова особа митниці відправлення невідкладно складає *протокол про порушення митних правил* у порядку, встановленому законодавством.

Якщо безпосередні предмети порушення митних правил підлягають тимчасовому вилученню за протоколом про порушення митних правил, посадова особа митниці, яка здійснює митні формальності щодо депеш, приймає рішення про відмову у пропуску за поданим електронним повідомленням із зазначенням відповідних причин відмови.

У разі транзитного переміщення депеш митною територією України під час їх пропуску через митний кордон встановлюється строк транзитного

перевезення до митниці призначення залежно від виду транспорту. Якщо під час транзитного перевезення депеш транспортний засіб не зміг прибути до митниці призначення в установлений строк внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, до строку транзитного перевезення не включається час дії та/або ліквідації наслідків цих обставин за умови документального підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили та вчасного (до закінчення встановленого строку транзитного перевезення) письмового інформування оператором поштового зв'язку найближчого митного органу про обставини зазначених подій.

Якщо внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили сталася повна чи часткова втрата товарів, оператор поштового зв'язку вживає всіх необхідних заходів для забезпечення збереження частки невтрачених товарів та недопущення будь-якого їх використання.

У таких випадках оператор поштового зв'язку у присутності посадової особи найближчого митного органу складає *акт про невідповідність*.

Перевантаження депеш до іншого транспортного засобу здійснюється з дозволу та під контролем митного органу, в зоні діяльності якого вони перебувають. Перевантаження депеш, які переміщуються залізничними транспортними засобами, на транспортні засоби оператора поштового зв'язку здійснюється з дозволу та під контролем митного органу.

Митний орган, до якого звернувся перевізник, протягом цієї самої доби каналами електронного зв'язку інформує митницю відправлення і митницю призначення про обставини події, місцезнаходження товарів та транспортного засобу з наданням копій відповідних документів. Митниця відправлення вносить відповідну інформацію до електронних інформаційних ресурсів митних органів.

Якщо під час транзитного перевезення депеш виникає потреба у заміні водія або у перевантаженні товарів на інший транспортний засіб та якщо таке перевантаження відбувається без порушення митних пломб та інших засобів забезпечення ідентифікації, оператор поштового зв'язку до закінчення строку транзитного переміщення з використанням доступних каналів зв'язку письмово або в електронній формі повідомляє про це митниці призначення.

Підставою для зняття з контролю транзитного перевезення депеш є внесена посадовою особою митниці призначення до електронних інформаційних ресурсів митних органів відмітка про доставку цих депеш до визначеного митницею місця митного оформлення.

Якщо митниця призначення після закінчення строку доставки депеш не підтвердила факт доставки, митниця відправлення надсилає засобами електронного зв'язку електронний запит до митниці призначення для з'ясування факту доставки/недоставки.

Оператор поштового зв'язку (перевізник) доставляє депеші та супровідні поштові документи CN37, CN38, CN41 без будь-якої зміни їх стану у визначене на ММПО місце доставки та забезпечує їх перебування у цьому місці до прибуття посадових осіб митного органу.

Транспортні засоби, якими депеші доставлено до ММПО, розміщуються в зонах митного контролю.

Оператор поштового зв'язку, уповноважена ним особа або перевізник подає до митного органу в ММПО примірники супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41 та транспортних накладних (за наявності) з відмітками митниці відправлення та відомості про реєстраційний номер згідно з електронним журналом реєстрації документів контролю доставки депеш.

Депеші пред'являються, а супровідні поштові документи на них передаються посадовій особі митного органу у мінімально можливий строк після їх прибуття, а в разі прибуття поза робочим часом, встановленим для митного органу, – у мінімально можливий строк після початку його роботи.

Посадова особа митного органу в ММПО [97]:

- перевіряє дотримання оператором поштового зв'язку (перевізником) строків доставки депеш з пункту пропуску до митниці призначення;
- проставляє відбиток штампа «Під митним контролем» у поданих супровідних поштових документах та транспортних накладних (за наявності) з відмітками митниці відправлення;
- перевіряє цілісність і відповідність забезпечення відправника чи засобів забезпечення ідентифікації, застосованих митницею відправлення щодо транспортних засобів поштового зв'язку;
- перевіряє відповідність відомостей, що містяться в супровідних поштових документах CN37, CN38, CN41, відомостям, наявним в електронних інформаційних ресурсах митних органів за реєстраційним номером документа контролю доставки;
- за відсутності зауважень підтверджує доставку депеш шляхом внесення відомостей про дату та час прибуття депеш до ММПО;
- надає дозвіл на здійснення операцій з розвантаження транспортного засобу, яким доставлено депеші та переміщення їх під митним контролем до визначених місць сортування та обробки;
- перевіряє цілісність та відповідність засобів забезпечення ідентифікації, застосованих митницею відправлення щодо окремих депеш чи окремих МПВ (у разі їх застосування);
- перевіряє відповідність загальної кількості місць та загальної ваги МПВ даним, що містяться в супровідних поштових документах CN37, CN38, CN41, у документах контролю доставки;
- за відсутності зауважень надає дозвіл на проведення операцій із сортування та обробки МПВ.

У разі виявлення ознак, що можуть свідчити про переміщення депеш з порушенням законодавства, посадова особа митного органу вживає заходів, передбачених законодавством.

Для забезпечення проведення аналізу ризиків з метою безпеки та надійності до прибуття вантажу експрес-перевізника на митну територію України до митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон України, подається загальна декларація прибуття.

Вантаж експрес-перевізника переміщується з митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон України, у митний орган, у зоні діяльності якого розташовано ЦСС під митним забезпеченням

та/або забезпеченням відправника.

Пропуск вантажу експрес-перевізника на митну територію України здійснюється на підставі поданої експрес-перевізником митної декларації за формою єдиного адміністративного документа для внутрішнього транзиту МЄВ, яка одночасно є документом контролю доставки від пункту пропуску через державний кордон України до ЦСС, або митної декларації, передбаченої Конвенцією про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року [37].

Операції із сортування та обробки відправлень здійснюють працівники ММПО (ЦСС) у спеціально визначених місцях під митним контролем та у присутності посадових осіб митного органу.

Обробку вхідних депеш проводить оператор поштового зв'язку з дотриманням послідовності їх розкриття, зумовленої актами Всесвітнього поштового союзу, залежно від виду та категорії відправлень.

Для цього в ММПО визначаються окремі місця для здійснення обробки депеш з письмовою кореспонденцією та посилковою поштою.

Обробка вантажів експрес-перевізника здійснюється в порядку, визначеному експрес-перевізником, з урахуванням пріоритетності категорій та видів МЄВ, зумовлених умовами договору на перевезення кожного окремого МЄВ та угоди (угод) з іноземним оператором про обмін МЄВ.

На ЦСС облаштовуються окремі місця для здійснення обробки МЄВ документарного характеру та МЄВ, у яких переміщуються товари, що підлягають письмовому декларуванню.

При виконанні операції з сортування та обробки відправлень працівники ММПО (ЦСС) [97]:

- здійснюють ідентифікацію відправлень та підготовку до подальшого їх декларування;

- перевіряють правильність документального оформлення відправлень, наявність та відповідність документів, що їх супроводжують, правильність заповнення документів, зовнішній стан мішків та/або відправлень, їх масу, цілісність упаковки чи маркування, наявність пломб та печаток;

- формують відомості в електронній системі обліку та зберігання.

У разі встановлення невідповідності товарів відомостям, зазначеним у супровідних поштових документах CN37, CN38, CN41, митних деклараціях CN22, CN23, МТД, інших документах, необхідних для здійснення митного контролю товарів, пошкодження товарів, їх упаковки чи маркування або їх втрати, працівник ММПО (ЦСС) у присутності посадової особи митного органу складає *акт про невідповідність*.

За результатами сортування та обробки відправлень і формування відомостей в електронній системі обліку та зберігання працівники ММПО (ЦСС) вживають подальших заходів щодо підготовки відправлень для здійснення декларування та подання відповідних документів та відомостей до митного оформлення.

МПВ, що переміщуються митною територією України транзитом, відправлення, що помилково потрапили на митну територію України, а також для декларування товарів, у яких використовується митна декларація за формою

єдиного адміністративного документа, оператор переміщує до відповідного місця їх зберігання.

Рішення щодо подальшого декларування таких товарів приймає особа, уповноважена на декларування після вжиття відповідних заходів, спрямованих на отримання необхідних документів та відомостей від установи обміну країни відправлення, відправника чи одержувача відправлення (уповноважених ними осіб), або прийнятого рішення за результатами проведених заходів офіційного контролю.

Для вжиття подальших заходів щодо отримання документів та відомостей, необхідних для здійснення декларування товарів, у тому числі проведення фізичного огляду товарів (відібрання проб і зразків товарів), оператор вживає заходів щодо розміщення відправлення в місці зберігання.

Фізичний огляд товарів здійснюється з дозволу митного органу шляхом внесення до електронних інформаційних ресурсів відповідної відмітки після отримання від оператора, декларанта або уповноваженої ним особи електронного повідомлення про дату та час їх проведення.

У разі відмови у наданні такого дозволу посадова особа митного органу надає обґрунтування причин відмови.

Відправлення, щодо яких оператор, декларант або уповноважена ним особа прийняв/прийняла рішення про здійснення їх декларування, оператор переміщує у відповідні місця здійснення митних формальностей, обладнані відповідними технічними та спеціальними засобами митного контролю, необхідними для їх проведення.

Відправлення, щодо яких визначено низький та середній рівень ризику, а також ті, які підлягають декларуванню в усній формі на підставі товаросупровідних документів, оператор переміщує до місць в оглядових залах, обладнаних рентгено-телевізійною технікою (скануючими системами стаціонарного/мобільного типу).

Відправлення, щодо яких визначено високий рівень ризику, оператор переміщує до місць в оглядових залах, обладнаних для проведення митного огляду товарів з розкриттям таких відправлень.

10.6. Митні формальності щодо вивезення депеш та вантажу експрес-перевізника з України

МПВ, призначені для вивезення, формує оператор поштового зв'язку в депеші у порядку, визначеному актами Всесвітнього поштового союзу та законодавством України з питань надання послуг поштового зв'язку.

Операції з формування депеш проводяться під митним контролем у присутності посадової особи митного органу.

Депеші формуються із МПВ, митне оформлення яких завершено.

При формуванні депеш з МПВ, призначеними для вивезення, з МПВ, що переміщуються митною територією України транзитом, поштовою тарою, що підлягає поверненню, МПВ, що помилково потрапили на митну територію України чи досилаються або повертаються відправнику, оператор поштового зв'язку вносить відповідні відомості до електронної системи обліку та зберігання.

Сформовані депеші оператор поштового зв'язку завантажує до транспортних засобів поштового зв'язку, якими буде здійснено їх переміщення до митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон України.

Для здійснення контролю доставки депеш від ММПО до пункту пропуску через державний кордон України використовуються супровідні поштові документи CN37, CN38, CN41.

Відомості, необхідні для здійснення контролю за доставкою депеш, подають до митного органу оператори поштового зв'язку в електронній формі у вигляді електронного повідомлення з дотриманням вимог законодавства у сферах електронного документообігу, електронних довірчих послуг та захисту інформації.

Для здійснення митних формальностей щодо сформованих депеш оператор поштового зв'язку передає посадовій особі митного органу паперові примірники супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41 та відомості щодо номера електронного повідомлення оператора.

Для контролю за доставкою використовується інформація про: митницю відправлення; найменування оператора поштового зв'язку; номер CN37 або CN38, або CN41; номер (номери) депеш; МПВ, які входять до складу депеш та задекларовані за митною декларацією за формою єдиного адміністративного документа (із зазначенням реквізитів такої митної декларації); загальну кількість місць; загальну вагу депеш; вид транспорту; найменування перевізника (у разі здійснення перевезення автомобільним транспортом додатково зазначаються прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) особи, яка прийняла депеші до перевезення); номер та дату транспортної накладної (за наявності); номер транспортного засобу, яким депеші буде переміщено до митниці призначення; митницю призначення; дату доставки депеш до митниці призначення; ідентифікаційні ознаки митного забезпечення, пристроїв та/або інших засобів ідентифікації, застосованих митним органом відправлення; номер штампа №Під митним контролем» посадової особи митниці відправлення, яка здійснила митний контроль депеш; дату та час завершення оформлення документа в митниці відправлення; дату та час прибуття депеш до митниці призначення; дату та час завершення оформлення документа в митниці призначення; інформацію про дату фактичного вивезення.

Перевірку електронного повідомлення здійснює посадова особа митного органу шляхом запиту за номером електронного повідомлення оператора та встановлення відповідності інформації, що міститься у поданих супровідних поштових документах CN37, CN38, CN41 та транспортних документах (за наявності), відомостям, заявленим в електронному повідомленні.

Інформація про оформлення посадовою особою митного органу в ММПО документа контролю доставки депеш надсилається оператору поштового зв'язку в електронній формі.

На всіх паперових примірниках супровідних поштових документів CN 37, CN 38, CN 41 посадова особа митниці відправлення проставляє відбитки штампа «Під митним контролем» та повертає їх особі, яка переміщує депеші, та

повідомляє про реєстраційний номер згідно з електронним журналом реєстрації документів контролю доставки депеш для доставки під митним контролем до митниці призначення.

При надходженні депеш до митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон України, посадова особа цього митного органу [97]:

- перевіряє цілісність та відповідність засобів забезпечення ідентифікації, застосованих митницею відправлення;
- перевіряє відповідність депеш супровідним поштовим документам та відомостям, зазначеним у документі контролю доставки;
- повідомляє митницю відправлення про доставку депеш до митниці призначення шляхом внесення до електронних інформаційних ресурсів інформації про прибуття.

За відсутності зауважень або ознак порушень митних правил посадова особа митного органу приймає рішення про пропуск депеш через митний кордон України, проставляє на всіх примірниках супровідних поштових документів CN37, CN38, CN41 та транспортних документах (за наявності) відбиток ОНП і завершує митне оформлення документа доставки шляхом внесення відповідних відомостей до електронних інформаційних ресурсів митних органів.

Супровідні поштові документи CN37, CN38, CN41 з відбитком особистої номерної печатки повертаються особі, яка переміщує депеші.

Рішення про пропуск депеш або відмову у такому пропуску надсилається оператору поштового зв'язку електронним повідомленням із використанням електронного підпису чи печатки, що базуються на кваліфікованому сертифікаті відкритого ключа, особи, яка його склала.

Після вивезення за межі митної території України МПВ, товари у яких задекларовані з використанням транзитної митної декларації за формою єдиного адміністративного документа, посадова особа митного органу в пункті пропуску вносить до електронних інформаційних ресурсів митних органів інформацію про дату фактичного вивезення таких товарів.

Вантаж експрес-перевізника формує експрес-перевізнак із МЕВ, митне оформлення товарів у яких завершено, та/або МЕВ, що помилково ввезені на митну територію України, та/або МЕВ, що підлягають поверненню відправнику.

Операції з формування вантажу експрес-перевізника проводяться під митним контролем у присутності посадової особи митного органу.

Сформований вантаж експрес-перевізника завантажує експрес-перевізнак до транспортних засобів, якими буде здійснено їх переміщення до митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон України.

Переміщення вантажу експрес-перевізника від ЦСС до пункту пропуску через державний кордон України здійснюється з накладанням засобів забезпечення ідентифікації.

Для здійснення контролю за доставкою вантажу експрес-перевізника від ЦСС до пункту пропуску через державний кордон України використовується митна декларація за формою єдиного адміністративного документа для внутрішнього транзиту МЕВ або митна декларація, передбачена Конвенцією про процедуру спільного транзиту [37].

10.7. Митні формальності щодо товарів при ввезенні в Україну у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Митні формальності щодо товарів при ввезенні в Україну у міжнародних поштових та експрес-відправленнях включають такі етапи [97]:

1. Реєстрація електронного документа.

Після надходження електронного документа до електронних інформаційних ресурсів митних органів в автоматичному режимі здійснюється формато-логічний контроль заповнення відповідних електронних документів шляхом:

- перевірки відповідності формату електронних документів встановленим вимогам;
- перевірки дотримання порядку заповнення електронних документів;
- перевірки наявності фактів не поданих в установленій законодавством строк додаткових реєстрів до тимчасових;
- зіставлення реквізитів уповноваженого банку з даними, що містяться в переліку уповноважених банків України (у разі сплати митних платежів);
- зіставлення курсу валюти України до іноземної валюти, зазначеного в електронному документі, з офіційним курсом валюти України до іноземної валюти на день подання електронного документа до оформлення;
- зіставлення відомостей про нарахування митних платежів з інформацією про наявність та суму коштів авансових платежів (передоплати), внесених декларантом на рахунки, відкриті на ім'я митного органу, як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів (у разі сплати митних платежів за додатковим реєстром, митною декларацією CN22, CN23, M-16).

Реєстрація електронного документа здійснюється шляхом [97]:

- фіксування дати та часу подання документа до оформлення;
- присвоєння реєстраційного номера та внесення його до відповідної графи електронного документа;
- унесення поданого електронного документа до електронних інформаційних ресурсів митних органів.

Результати автоматизованої перевірки правильності заповнення даних в електронних документах та/або інформація про їх реєстрацію повертаються декларанту.

2. Перевірка електронного документа.

Перевірка електронного документа здійснюється автоматично шляхом:

- перевірки дотримання строків подання електронного документа для оформлення;
- контролю зіставлення (автоматизованого порівняння) відомостей щодо відповідності даних електронного документа з іншими наявними відомостями про товари у відправленнях, у тому числі відомостям у попередній інформації.

3. Прийняття електронного документа для митного оформлення.

Прийняття електронного документа для митного оформлення здійснюється шляхом унесення до цього електронного документа відомостей про номер штампа «Під митним контролем» та про посадову особу митного органу, яка здійснюватиме його оформлення.

У разі подання митних декларацій CN22, CN23, М-16 у паперовій формі прийняття митної декларації здійснюється шляхом проставлення на паперовому примірнику митної декларації відбитка штампа «Під митним контролем» посадової особи митного органу, яка прийняла митну декларацію для оформлення, та внесення відомостей про номер штампа «Під митним контролем» до електронної митної декларації відповідного типу.

4. Оформлення електронного документа.

При здійсненні оформлення електронного документа посадова особа митного органу виконує такі митні формальності:

1) перевірку документів та відомостей щодо товарів, що переміщуються у відправленні, поданих оператором, декларантом чи уповноваженою ним особою для митного оформлення;

2) контроль із застосуванням системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками, за результатами якого:

– здійснюється перевірка наявності діючих санкцій, застосованих до особи згідно із законами України та/або міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

– здійснюється відбір відправлень, щодо яких не встановлено необхідності здійснення митних формальностей;

– приймається рішення щодо необхідності застосуванням скануючих систем або проведення митного огляду товарів з розкриттям відправлення. У разі прийняття такого рішення, оператору, декларанту чи уповноваженій ним особі автоматично надсилається повідомлення про необхідність пред'явлення товарів для митного контролю.

5. Застосування багажних/поштових скануючих систем.

У разі застосування скануючих систем співробітники ММПО (ЦСС) подають відправлення (в тому числі ті, що підлягають усному декларуванню) на транспортерну стрічку таких систем.

Після сканування посадова особа митного органу досліджує, аналізує та порівнює (у тому числі за допомогою інструментів електронно-інформаційних ресурсів) відомості, заявлені до митного оформлення, з відомостями рентгенівського зображення.

За результатами аналізу зображень, отриманих під час сканування, посадова митного органу приймає одне з таких рішень: перехід до завершення митних формальностей або встановлення для відправлення високого рівня ризику.

Високий рівень ризику за результатами сканування встановлюється у таких випадках [97]:

– наявність ознак облаштування товарів спеціально виготовленими сховищами (тайниками) або використання інших засобів чи способів, що утруднюють виявлення товарів;

– наявність ознак надання одним товарам вигляду інших;

– припущення про те, що переміщувані у відправленні товари заборонені або обмежені до такого переміщення згідно із законодавством;

– виявлення місць у відправленні, які можуть використовуватися для приховування товарів від митного контролю;

– невідповідність даних, отриманих за результатами сканування, даним, що містяться у товаросупровідних та інших документах (відомостях), які подаються для митного контролю (в тому числі виявлення товарів, що підлягають письмовому декларуванню у відправленнях, які було задекларовано усно на підставі товаросупровідних документів);

– виявлення інших індикаторів ризику з переліку індикаторів ризиків, що застосовується відповідно до Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю.

У разі виявлення товарів, що підлягають письмовому декларуванню у відповідних категоріях МПВ письмової кореспонденції, яка не супроводжується уніфікованими бланками актів Всесвітнього поштового союзу, оператор поштового зв'язку забезпечує ідентифікацію таких МПВ шляхом:

– формування у своїх інформаційних системах інформації в електронному вигляді про таке відправлення;

– присвоєння йому відповідного номера;

– надання інформації в електронній формі про відправлення митному органу.

Після отримання від митного органу інформації за результатами здійснення контролю із застосуванням системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками, щодо визначеного рівня ризику такого відправлення вживає заходів для отримання відомостей, необхідних для подальшого декларування товарів.

б. Митний огляд та інші митні формальності.

Митний огляд проводиться у спеціально визначених місцях, обладнаних достатньою кількістю технічних засобів (пристроїв для зважування, оглядових столів, обладнання для розпакування/запакування відправлень, комп'ютерної техніки, технічних засобів контролю тощо), у присутності уповноважених представників оператора.

За результатами проведення митного огляду складається *акт огляду*.

Для здійснення митного огляду представники оператора подають посадовій особі митного органу відправлення разом із супровідними документами (митними деклараціями CN22, CN23, МТД) та іншими документами, що супроводжують відправлення (за їх наявності).

За результатами митного огляду та аналізу виявлених індикаторів ризику з переліку індикаторів ризику посадові особи митного органу виконують такі митні формальності [97]:

1) перевірку правильності класифікації товарів;

2) перевірку дотримання встановлених до задекларованих товарів заходів нетарифного регулювання (відсутність визначених законодавством заборон щодо переміщення товарів; необхідність надання відповідних документів або відомостей про відмітки у товаросупровідних документах);

3) перевірку вартості товарів. Під час проведення огляду підлягає з'ясуванню достовірність відомостей, заявлених під час декларування товарів, зокрема щодо фактурної вартості товарів. У разі наявності доказів

недостовірності заявленої фактурної вартості товарів, встановлених у результаті проведення митного огляду, посадова особа зазначає встановлені відомості та джерела їх отримання в акті огляду;

4) перевірку правильності застосування пільг в оподаткуванні (у разі їх застосування);

5) прийняття рішення щодо необхідності проведення експертних досліджень;

б) перевірка наявності задекларованих товарів у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності;

7) призупинення митного оформлення. У разі виявлення товарів, що підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності їх митне оформлення призупиняється.

7. Складання протоколу про порушення митних правил.

Про кожний випадок виявлення порушення митних правил при здійсненні митних формальностей щодо товарів, що переміщуються (пересилаються) у відправленнях, посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, невідкладно складає *протокол про порушення митних правил*. Про факт складання протоколу про порушення митних правил митний орган повідомляє оператора, декларанта чи уповноважену ним особу шляхом надсилання йому/їй електронного повідомлення.

8. Завершення митних формальностей.

Під час завершення митного оформлення посадові особи митного органу виконують такі митні формальності:

1) перевірку відомостей про результати виконання митних формальностей, визначених за результатами аналізу та оцінки ризиків із застосуванням системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками;

2) перевірку правильності нарахування митних платежів на товари, що є об'єктами оподаткування (за тимчасовим реєстром, додатковим реєстром, електронною митною декларацією М-16);

3) нарахування митних платежів на товари, що є об'єктами оподаткування (за митною декларацією CN22, CN23, митною декларацією М-16 в паперовій формі), шляхом внесення відомостей до відповідних граф електронного примірника відповідної митної декларації;

4) перевірку наявності суми коштів авансових платежів (передоплати), внесених платником податків на рахунки, відкриті на ім'я митного органу, як попереднє грошове забезпечення сплати майбутніх митних платежів та справляння митних платежів за товари, що є об'єктами оподаткування (за додатковим реєстром та митними деклараціями CN22, CN23, М-16);

5) внесення до електронного документа відмітки про завершення митного оформлення та відомостей про номер особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення.

Інформація про завершення митного оформлення надсилається оператору, декларанту чи уповноваженій ним особі в електронній формі. У разі подання митних декларацій CN22, CN23, М-16 митному органу у паперовій формі

завершення митного оформлення здійснюється шляхом внесення до електронного примірника митної декларації інформації про номер особистої номерної печатки та безпосереднього проставлення відбитка особистої номерної печатки посадової особи, яка здійснила митне оформлення цієї митної декларації, на всіх паперових примірниках митних декларацій.

10.8. Митні формальності щодо товарів при вивезенні з України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

Для прискорення виконання митних формальностей оператори створюють можливості для відправників самостійного заповнення необхідних документів, зокрема митної декларації CN22, CN23, МТД, митної декларації М-16.

Відомості з електронних документів оператор використовує для надання митному органу попередньої інформації про відправлення та для декларування товарів.

За результатами здійснення операцій із сортування та обробки, а також надання попередньої інформації про відправлення працівники ММПО (ЦСС) вживають подальших заходів щодо підготовки відправлень для здійснення декларування та подання відповідних документів і відомостей до митного оформлення.

Митне оформлення товарів у відправленнях, призначених для вивезення, здійснюють посадові особи митного органу після їх декларування.

Після надходження електронного документа до електронних інформаційних ресурсів митних органів в автоматичному режимі здійснюється формато-логічний контроль заповнення відповідних електронних документів шляхом [97]:

- перевірки відповідності формату додаткового реєстру встановленим вимогам;

- перевірки правильності його заповнення.

Перевірка електронного документа здійснюється шляхом:

- контролю зіставлення (автоматизоване порівняння) даних електронного документа, у тому числі з попередньо наданою оператором інформацією про відправлення;

- контролю із застосуванням системи управління ризиками, зокрема автоматизованого, неавтоматизованого та комбінованого контролю (при цьому перевага надається автоматизованому контролю із застосуванням системи управління ризиками).

Після прийняття електронного документа до митного оформлення оператору надсилається інформація про прийняття документа до оформлення та інформація щодо визначеного рівня ризику кожного окремого відправлення за результатами здійснення контролю із застосуванням СУР для подальшого здійснення відповідних митних формальностей.

Для пред'явлення товарів митному органу оператор переміщує відправлення до відповідних місць здійснення митних формальностей в ММПО (ЦСС), а саме [97]:

– відправлення, щодо яких визначено низький та середній рівень ризику, а також ті, що підлягають декларуванню в усній формі на підставі товаросупровідних документів, спрямовуються до місць в оглядових залах, обладнаних рентгено-телевізійною технікою (скануючими системами стаціонарного/мобільного типу);

– відправлення, щодо яких визначено високий рівень ризику, – до місць в оглядових залах, обладнаних відповідним чином для проведення митного огляду товарів з розкриттям таких відправлень.

Під час завершення митного оформлення посадова особа митного органу вносить до електронного документа відмітки про завершення митного оформлення та номер особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення, що свідчить про надання митним органом дозволу оператору на проведення подальшого формування депеш або вантажів експрес-перевізника, призначених для вивезення за межі митної території України.

Інформація про завершення митного оформлення надсилається оператору в електронній формі.

10.9. Декларування міжнародних поштових та експрес-відправлень

Обробку та документальне оформлення депеш і окремих МПВ здійснює оператор поштового зв'язку згідно з актами Всесвітнього поштового союзу та законодавства України у сфері надання послуг поштового зв'язку.

При здійсненні обробки МПВ оператор поштового зв'язку перевіряє наявність попередньої інформації про МПВ, зовнішній стан МПВ (цілісність, наявність супровідних документів тощо), правильність направлення та вагу, а також правильність документального оформлення МПВ і заповнення митної декларації CN22 чи CN23.

Під час обробки письмової кореспонденції оператор поштового зв'язку одночасно розподіляє МПВ за видами для обрання відповідної форми декларування, встановленої Митним кодексом України [97]:

– поштові листи та листівки, література для сліпих, друковані матеріали, що переміщуються у різних видах письмової кореспонденції, – для усного декларування на підставі товаросупровідних документів;

– МПВ письмової кореспонденції, в яких переміщуються товари, – для письмового декларування.

МПВ, що відправляються за межі митної території України, приймає оператор поштового зв'язку до пересилання безпосередньо в ММПО або в інших об'єктах поштового зв'язку такого оператора на митній території України.

МПВ, прийняті в інших об'єктах поштового зв'язку України, підлягають доставленню до ММПО разом із супровідними документами.

Відомості про одержувача МПВ змінює оператор поштового зв'язку з дотриманням вимог актів Всесвітнього поштового союзу. Такі зміни допускаються до початку декларування товарів у МПВ за умови внесення

оператором поштового зв'язку відповідної інформації до електронної системи обліку та зберігання.

Експрес-перевізники забезпечують внесення та відображення в системі для відстеження МЕВ інформації про місцезнаходження кожного окремого МЕВ протягом усього часу його переміщення від відправника до одержувача.

Експрес-перевізнак забезпечує оформлення на кожне окреме МЕВ міжнародного транспортного документа, який є договором на перевезення такого МЕВ, та супроводжує його протягом усього переміщення від відправника до одержувача.

Перелік реквізитів міжнародного транспортного документа визначається експрес-перевізником самостійно та містить відомості, необхідні для здійснення митного контролю товарів у МЕВ.

Кожне окреме МЕВ може складатись з одного або декількох місць.

Формат нумерації відправлень та супровідних документів визначає експрес-перевізнак для забезпечення ідентифікації МЕВ. При цьому номер МЕВ відповідає номеру міжнародного транспортного документа.

Операції з розпакування, перепакування, пред'явлення для огляду МЕВ, що ввозяться на митну територію України, їх зберігання до випуску у вільний обіг чи повернення відправникам, а також митні формальності з товарами у МЕВ здійснюються під митним контролем на ЦСС (РСС) експрес-перевізника, який здійснює прискорене перевезення такого МЕВ.

Переміщення МЕВ з ЦСС на РСС та у зворотному напрямку (за необхідності) здійснюється на підставі поданої експрес-перевізником митної декларації за формою ЄАД для внутрішнього транзиту МЕВ.

Відомості про одержувача МЕВ можуть бути змінені експрес-перевізником на підставі вимоги відправника такого МЕВ до початку декларування товарів, що в них переміщуються. Такі зміни допускаються за умови внесення експрес-перевізником відповідної інформації до електронної системи обліку та зберігання.

Митному оформленню підлягають усі товари, які переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у відправленнях будь-яких видів та категорій. Посадові особи митного органу розпочинають митне оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) у відправленнях, після здійснення їх декларування у встановленому законодавством порядку та подання всіх документів і відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та оформлення.

Товари декларуються шляхом подання митному органу [73]:

- митної декларації за формою єдиного адміністративного документа;
- або митної декларації М-16;
- або письмової заяви;
- або митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності;
- або декларації транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей;

– або тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних поштових та експрес-відправлень;

– або митної декларації CN 22 чи CN 23 за формою, встановленою актами Всесвітнього поштового союзу;

– або іншого документа, що відповідно до законодавства може використовуватись замість митної декларації або її замінює.

Митна декларація за формою єдиного адміністративного документа для декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України декларантами (крім громадян), заповнюється на:

– товари, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро;

– товари, які підлягають державному експортному контролю та переміщення яких через митний кордон України згідно із законодавством потребує надання відповідного дозволу чи висновку;

– товари, які ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства;

– товари, які поміщуються в митні режими митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території України, переробки за межами митної території України та після перебування у таких митних режимах поміщуються в інші митні режими;

– товари незалежно від їх митної вартості за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи.

Декларування товарів з використанням замість митної декларації за формою єдиного адміністративного документа іншого документа може здійснюватися у випадках, передбачених Митним кодексом України та укладеними в установленому законом порядку міжнародними договорами України.

Товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України декларантами (крім громадян), на які не заповнюється митна декларація за формою єдиного адміністративного документа та які не можуть декларуватись за іншим документом, декларуються шляхом подання митному органу письмової заяви. Така заява може подаватись митному органу на паперовому носії або як електронний документ з урахуванням встановлених вимог.

Товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, декларуються шляхом подання митному органу [73]:

1) митної декларації за формою єдиного адміністративного документа у разі:

– надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;

– або надходження в Україну на адресу декларанта (крім громадянина) в одній депеші від одного відправника чи пересилання декларантом (крім громадянина) за межі України товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро; товарів, які підлягають державному експортному контролю; товарів, які підлягають державній реєстрації; товарів, які поміщуються в митні режими митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території України, переробки за межами митної території України та після перебування у таких митних режимах поміщуються в

інші митні режими;

– або надходження на адресу громадянина в Україну в одній депеші від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10000 євро;

– або пересилання громадянином за межі України товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10000 євро;

2) письмової заяви або тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних поштових відправлень у разі:

– надходження на адресу декларанта (крім громадянина) в Україну в одній депеші від одного відправника товарів, сумарна митна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 150 євро;

– або пересилання декларантом (крім громадянина) за межі України товарів, сумарна митна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 150 євро;

3) тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних поштових відправлень у разі:

– надходження на адресу громадянина в Україну в одній депеші від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 150 євро;

– або пересилання громадянином за межі України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 10000 євро;

4) тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних поштових відправлень або митної декларації CN 22 чи CN 23 у разі надходження на адресу громадянина в Україну в одній депеші від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро, але не перевищує суми, еквівалентної 10000 євро.

Товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях, декларуються шляхом подання митному органу [73]:

1) митної декларації за формою єдиного адміністративного документа:

– у разі надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;

– або надходження на адресу декларанта (крім громадянина) в Україну в одному вантажі експрес-перевізника чи пересилання декларантом (крім громадянина) за межі України товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро; товарів, які підлягають державному експортному контролю; товарів, які підлягають державній реєстрації; товарів, які поміщуються в митні режими митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території України, переробки за межами митної території України та після перебування у таких митних режимах поміщуються в інші митні режими;

– або у разі надходження на адресу громадянина в Україну в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10000 євро;

– або у разі пересилання громадянином за межі України товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10000 євро;

2) письмової заяви або тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних експрес-відправлень у разі:

– надходження на адресу декларанта (крім громадянина) в Україну в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника товарів, сумарна митна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 150 євро;

– або пересилання декларантом (крім громадянина) за межі України товарів, сумарна митна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 150 євро;

3) тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних експрес-відправлень або митної декларації М-16 у разі надходження на адресу громадянина в Україну в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 10000 євро;

4) додаткового реєстру міжнародних експрес-відправлень або митної декларації М-16 у разі пересилання громадянином за межі України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 10000 євро.

Під час переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України громадянами митна декларація за формою єдиного адміністративного документа заповнюється у разі, коли такі товари декларуються з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також для декларування товарів (у тому числі транспортних засобів особистого користування), що ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства.

Для письмового декларування громадянами особистих речей, інших товарів для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності, використовується митна декларація для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності.

Для декларування транскордонного переміщення фізичними особами валюти України, іноземної валюти та банківських металів у сумі, що дорівнює або перевищує еквівалент 10000 євро, а також для письмового декларування фізичними особами платіжних документів та цінних паперів (акцій, облігацій, купонів до них, векселів (тратт), боргових розписок, акредитивів, чеків, банківських наказів, депозитних сертифікатів, інших фінансових та банківських документів), виражених у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, встановлену Митним кодексом України для письмового декларування товарів, що переміщуються громадянами, використовується декларація транскордонного переміщення фізичними особами валютних цінностей.

Кореспонденція, поштові листи та листівки, література для сліпих, друковані матеріали, міжнародні експрес-відправлення документарного характеру декларуються в усній формі на підставі товаросупровідних документів. Усне декларування здійснює оператор шляхом заявлення відомостей, необхідних для митного оформлення, та пред'явлення посадовим особам митного органу таких відправлень і товаросупровідних документів до

них для здійснення митного контролю.

Письмова заява виготовляється за допомогою комп'ютера у разі її подання митному органу в паперовій формі.

Митна декларація М-16 у разі подання її митному органу в паперовій формі може заповнюватися власноручно. У разі подання одержувачем митної декларації М-16 у паперовій формі посадова особа митного органу, якій подано цю митну декларацію, створює в електронних інформаційних ресурсах митних органів її електронну копію та здійснює необхідні митні формальності.

У разі подання митному органу в електронній формі митної декларації за формою єдиного адміністративного документа, митної декларації М-16 або письмової заяви використовуються інформаційні технології.

Тимчасовий та додатковий реєстри міжнародних поштових та експрес-відправлень подаються виключно оператором поштового зв'язку або експрес-перевізником митному органу в електронній формі з використанням інформаційних технологій.

Митна декларація CN 22 чи CN 23 подається оператором поштового зв'язку митному органу в електронній формі з використанням інформаційних технологій або в паперовій формі, що супроводжується їх електронними копіями.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Які функції щодо здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів, які переміщуються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, виконує митниця відправлення?

2. Які функції щодо здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів, які переміщуються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях, виконує митниця призначення?

3. Які документи використовуються для декларування товарів та інших предметів, які переміщуються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях?

4. У яких формах здійснюється митний контроль товарів та інших предметів, які переміщуються в міжнародних поштових та експрес-відправленнях?

5. У яких випадках здійснюється митний огляд з розпакуванням міжнародних поштових та експрес-відправлень?

6. Яким є строк зберігання міжнародних експрес-відправлень під митним контролем?

7. У які строки відповідний підрозділ митниці здійснює митне оформлення міжнародних поштових та експрес-відправлень?

8. Щодо яких товарів діють заборони з переміщення (пересилання) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях?

9. Щодо яких товарів діють обмеження з переміщення (пересилання) в міжнародних поштових та експрес-відправленнях?

10. Які документи подаються відповідному підрозділу митниці для проведення митного контролю міжнародних поштових та експрес-відправлень?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність на території України та у встановленому законодавством порядку надає послуги поштового зв'язку, – це:

- а) користувач послуг поштового зв'язку;
- б) оператор поштового зв'язку;
- в) оператор мобільного зв'язку;
- г) експрес-перевізник.

2. Транспортна або транспортно-експедиційна компанія, створена відповідно до чинного законодавства України, що здійснює прискорене перевезення міжнародних вантажів та має всесвітню мережу з системою центральних та регіональних сортувальних станцій, комп'ютерну мережу відстеження проходження таких вантажів протягом усього часу доставки від відправника до одержувача, – це:

- а) користувач послуг поштового зв'язку;
- б) оператор поштового зв'язку;
- в) оператор мобільного зв'язку;
- г) експрес-перевізник.

3. Фізична або юридична особа, яка подає оператору поштового зв'язку міжнародне поштове відправлення для пересилання, – це:

- а) адресат (одержувач);
- б) інсайдер;
- в) відправник;
- г) стейкхолдер.

4. Фізична або юридична особа, якій адресується міжнародне поштове відправлення, – це:

- а) адресат (одержувач);
- б) інсайдер;
- в) відправник;
- г) стейкхолдер.

5. Дозволяється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях таких товарів:

- а) відходів та брухту ливарного чавуну;
- б) деревини бондарної;
- в) паперу газетного;
- г) виробів з дорогоцінних металів.

6. Дозволяється переміщення (пересилання) в міжнародних поштових відправленнях таких товарів:

- а) ртуті;
- б) шкурок ягнят;

- в) алкогольних напоїв;
 - г) товарних каталогів.
7. Відправлення EMS доставляють виключно:
- а) авіаційним транспортом;
 - б) залізничним транспортом;
 - в) автомобільним транспортом;
 - г) водним транспортом.
8. Виключно реєстрованими (рекомендованими) можуть бути:
- а) поштові картки;
 - б) листи;
 - в) дрібні пакети;
 - г) відправлення для сліпих.
9. Кілька міжнародних поштових відправлень, що одночасно подаються одним відправником для пересилання за межі України або надходять в Україну від одного відправника з іншої країни, – це:
- а) мішок «М»;
 - б) згруповані поштові відправлення «Консигнація»;
 - в) депеша;
 - г) посилка.
10. Відправлення письмової кореспонденції, що складається виключно з рекламних, маркетингових або інформаційних матеріалів, інших друкованих матеріалів і містить ідентичне повідомлення, крім імені адресата, адреси та ідентифікаційного номера, а також інших відмінностей, що не змінюють сутність повідомлення, яке пересилається адресатам і доставляється за адресою, – це:
- а) адресна поштова розсилка;
 - б) відправлення EMS;
 - в) депеша;
 - г) дрібний пакет.
11. Відомості, необхідні для здійснення контролю за доставкою депеш, подають до митного органу оператори поштового зв'язку у вигляді:
- а) усного повідомлення;
 - б) письмового повідомлення;
 - в) електронного повідомлення;
 - г) СМС-повідомлення.
12. Депеші пред'являються, а супровідні поштові документи на них передаються посадовій особі митного органу у:
- а) мінімально можливий строк після їх прибуття;
 - б) трьохденний строк після їх прибуття;
 - в) п'ятиденний строк після їх прибуття;
 - г) семиденний строк після їх прибуття.
13. Для забезпечення проведення аналізу ризиків з метою безпеки та надійності до прибуття вантажу експрес-перевізника на митну територію України до митного органу, розташованого в пункті пропуску через державний кордон

України, подається:

- а) загальна декларація прибуття;
- б) періодична митна декларація;
- в) попередня митна декларація;
- г) додаткова митна декларація.

14. Пропуск вантажу експрес-перевізника на митну територію України здійснюється на підставі поданої експрес-перевізником:

- а) митної декларації за формою єдиного адміністративного документа;
- б) митної декларації CN 22 чи CN 23;
- в) митної декларації М-16;
- г) письмової заяви.

15. Про кожний випадок виявлення порушення митних правил при здійсненні митних формальностей щодо товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових відправленнях чи міжнародних експрес-відправленнях, посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, невідкладно складає:

- а) акт про порушення митних правил;
- б) довідку про порушення митних правил;
- в) протокол про порушення митних правил;
- г) витяг про порушення митних правил.

16. За результатами проведення митного огляду міжнародних поштових відправлень чи міжнародних експрес-відправлень складається:

- а) акт огляду;
- б) довідка огляду;
- в) протокол огляду;
- г) виписка огляду.

17. Митна декларація за формою єдиного адміністративного документа для декларування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України декларантами – юридичними особами, заповнюється на:

- а) товари з будь-якою митною вартістю;
- б) товари, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 50 євро;
- в) товари, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро;
- г) товари, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро.

18. У разі надходження на адресу громадянина в Україну в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника товарів у міжнародних поштових експрес-відправленнях, сумарна фактурна вартість яких не перевищує суми, еквівалентної 10000 євро, декларування відбувається на основі:

- а) митної декларації за формою єдиного адміністративного документа;
- б) митної декларації CN 22 чи CN 23;
- в) митної декларації М-16;
- г) письмової заяви.

19. У разі надходження на адресу громадянина в Україну в одній депеші від одного відправника товарів у міжнародних поштових відправленнях, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 150 євро, але не

перевищує суми, еквівалентної 10000 євро, декларування відбувається на основі:

- а) митної декларації за формою єдиного адміністративного документа;
- б) митної декларації CN 22 чи CN 23;
- в) письмової заяви;
- г) тимчасового та/або додаткового реєстру міжнародних поштових відправлень.

20. Поштові листи та листівки декларуються оператором поштового зв'язку:

- а) в усній формі на підставі товаросупровідних документів;
- б) в письмовій формі з використанням митної декларації CN23;
- в) в письмовій формі з використанням митної декларації за формою єдиного адміністративного документа;
- г) в письмовій формі з використанням митної декларації М-16.

ГЛОСАРІЙ

Авіаційна вантажна накладна – документ, що засвідчує про укладення договору про повітряне перевезення товарів, прийняття товарів до перевезення та визначає умови перевезення.

Авіаційна вантажна накладна – документ, що свідчить про укладення договору про повітряне перевезення товарів та інших предметів, умови перевезення, а також прийняття товарів та інших предметів до перевезення.

Авіаційний транспорт – підприємства повітряного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, аерофотозйомки, сільськогосподарські роботи, а також аеропорти, аеродроми, аероклуби, транспортні засоби, системи управління повітряним рухом, навчальні заклади, ремонтні заводи цивільної авіації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

Автобус – транспортний засіб, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння більше ніж дев'ять з місцем водія включно.

Автожир – літальний апарат, важчий за повітря, що підтримується в польоті за рахунок взаємодії повітря з одним або декількома несучими гвинтами, які вільно обертаються навколо осей, що перебувають приблизно у вертикальному положенні.

Автомобіль – колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше чотирьох коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт.

Авторизований економічний оператор – підприємство, яке користується спеціальними спрощеннями і перевагами у відносинах з митними органами (спрощене декларування, виконання митних формальностей у першочерговому порядку, зниження ступеня ризику під час митного оформлення і т.д.).

Агент з митного оформлення – це фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Агентська організація (морський агент) – компанія, що представляє інтереси судновласника або фрахтувальника в порту і здійснює координацію між судном і митними органами.

Адресна поштова розсилка – відправлення письмової кореспонденції, що складається виключно з рекламних, маркетингових або інформаційних матеріалів, інших друкованих матеріалів і містить ідентичне повідомлення, крім імені адресата, адреси та ідентифікаційного номера, а також інших відмінностей,

що не змінюють сутність повідомлення, яке пересилається адресатам і доставляється за адресою.

Аеростат – повітряне судно, легше за повітря, що не приводиться до руху силовою установкою.

Акваторія порту (портова акваторія) – визначена межами частина водного об'єкта (об'єктів), крім суднового ходу, призначена для безпечного підходу, маневрування, стоянки і відходу суден.

Акт загальної форми – документ, що складається для засвідчення обставин, які виникли у процесі перевезення товару (вантажу) і можуть бути підставою для матеріальної відповідальності.

Акт на неприйнятті вагони – документ, що складається для засвідчення обставин неприйому перевізником від іншого перевізника вагона (транспортного засобу) згідно з договором між перевізниками;

Акт прийому-передачі аміаку згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяги аміаку, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеного аміаку.

Акт прийому-передачі аміаку перевізниками – документ, який містить дані про обсяги аміаку, підписаний відправником (одержувачем) або іноземним перевізником та українським перевізником.

Акт прийому-передачі етилену згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг етилену та показання вимірювальних приладів за звітний період, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеного етилену.

Акт прийому-передачі етилену перевізниками – документ, який містить дані про обсяг етилену та показання вимірювальних приладів за звітний період, підписаний українським та іноземним перевізниками (або іноземним одержувачем).

Акт прийому-передачі нафти згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про партію нафти, переміщеної через митний кордон України, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщеної нафти.

Акт прийому-передачі нафти перевізниками – документ, який містить дані про кількість та фізико-хімічні показники нафти, поставленої протягом доби, підписаний перевізниками або перевізником і одержувачем (відправником).

Акт прийому-передачі нафтопродуктів згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг нафтопродуктів, підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) і має відмітку українського перевізника про фактичний обсяг переміщених нафтопродуктів.

Акт прийому-передачі нафтопродуктів перевізниками – документ, підписаний українським перевізником та перевізником суміжної держави, який містить дані про обсяг нафтопродуктів, переміщених через митний кордон

України на підставі однієї маршрутної телеграми та одного зовнішньоекономічного договору (контракту) з суміжної держави в напрямку України або з України в напрямку суміжної держави.

Акт прийому-передачі нафтопродуктів у резервуари та з резервуарів перевізника – документ, який містить дані про обсяги нафтопродуктів, переміщених у резервуари та з резервуарів перевізника, підписаний українським перевізником.

Акт прийому-передачі природного газу згідно із зовнішньоекономічним договором (контрактом) – документ, який містить дані про обсяг природного газу, поставленого на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), підписаний сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту).

Акт прийому-передачі природного газу перевізниками – документ, який містить дані про переміщений через митний кордон України обсяг природного газу, поставленого через окремий пункт приймання-передачі газу, підписаний операторами газотранспортної системи України та суміжної держави або стороною зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт природного газу та оператором газотранспортної системи суміжної держави.

Акт про розкриття – документ про розкриття вагона (контейнера) чи іншого транспортного засобу для проведення заходів офіційного контролю вантажів, що складається перевізником за формою, наведеною у додатку 6 до додатка 1 до УМВС.

Багаж – особисті речі пасажирів, спаковані для перевезення різними видами транспорту.

Балкер – судно, призначене для морського / річкового перевезення навалювальних і насипних вантажів.

Банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Безмитна торгівля – митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також без проведення заходів офіційного контролю.

Безпілотне повітряне судно – будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке пілотується дистанційно без пілота на борту.

Бортовий журнал – документ за визначеною формою, який використовується разом з виданим перевізнику дозволом Європейської конференції міністрів транспорту, містить інформацію про виконані міжнародні перевезення вантажів за таким дозволом у хронологічному порядку, у тому числі поїздки з вантажем і без вантажу.

Буксир – судно, побудоване спеціально для виконання операцій з буксирування, штовхання, кантування.

Вагонна відправка – партія вантажу за однією накладною в такій кількості, для перевезення якої потрібно надання окремого вагона.

Вагон-цистерна – вагон, призначений для перевезення рідин, скраплених газів, порошкоподібних сипких вантажів, у якого кузовом вагона є спеціальний резервуар (котел) циліндричної або іншої форми.

Валюта України – грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Валютні цінності – національна валюта, іноземна валюта, платіжні документи та цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), а також банківські метали.

Вантаж – будь-які товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України під митним контролем, крім транспортних засобів, що їх перевозять.

Вантажна відомість (каргоманіфест) – документ, у якому зазначаються номери авіаційних вантажних накладних, кількість вантажних місць, вага товарів, що завантажуються на борт, вивантажуються з борту повітряного судна, що перебуває під митним контролем, та інші відомості, що використовуються під час переміщення товарів.

Вантажне відправлення – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі.

Вантажний автомобіль – автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення вантажів.

Вантажний вагон – вагон, який використовується для перевезення будь-яких вантажів.

Вантажний електромобіль – автомобіль вантажний, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумуляування електричної енергії (акумуляторною батареєю).

Вантажний контейнер – одиниця транспортного обладнання багаторазового використання, призначена для перевезення та короткочасного зберігання вантажів без проміжних перевантажень, зручна для механізованого навантаження та розвантаження, завантаження та вивантаження (внутрішній об'єм дорівнює 1 куб. м і більше).

Вантажний митний комплекс – ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Вантажний поїзд – група вантажних вагонів на чолі з локомотивом, що слугує для перевезення вантажів.

Вантажний список – документ в якій вказується наявність у членів екіпажу судна закордонного плавання нормованих і заборонених до ввозу предметів, а також валюти і цінностей.

Вантажний термінал (автопорт) – комплекс будівель, споруд, обладнаних навантажувальними засобами, призначених для виконання вантажних, господарських робіт з вантажами, технічного обслуговування автомобільних транспортних засобів, транспортно-експедиційних та інших послуг перевізникам.

Вантажобагаж – вантаж, що перевозиться в пасажирських і поштово-багажних поїздах.

Вертоліт – повітряне судно, важче за повітря, що підтримується в польоті переважно за рахунок реакції повітря з одним або декількома несучими гвинтами, що обертаються силовою установкою навколо осей, які знаходяться приблизно у вертикальному положенні.

Веслове судно – судно без двигуна, для руху якого використовується м'язова сила людини.

Відправлення EMS – міжнародне реєстроване поштове відправлення масою до 30 кілограмів з вкладенням документів та/або товарів, яке приймається, перевозиться і доставляється у найшвидший спосіб.

Відправлення для сліпих – відправлення, що подається відкритим, з вкладенням письмового повідомлення, написаного секографічним способом, кліше із знаками секографії, друкованих видань для сліпих, а також звукових записів чи спеціального паперу, призначеного виключно для сліпих, за умови що воно відправляється офіційно визнаною установою для сліпих чи адресується такій установі.

Візуальне інспектування – дії посадової особи митних органів, що передбачають зняття засобів забезпечення ідентифікації, накладених на транспортний засіб комерційного призначення, без вивантаження товарів та без їх розпакування, з метою виявлення ознак псування цих товарів.

Військовий корабель – судно, що належить до збройних сил певної держави, що має зовнішні знаки, які відрізняють такі судна його національності, що знаходиться під командуванням офіцера, який перебуває на службі уряду певної держави, прізвище якого занесене у відповідний список військовослужбовців або еквівалентний йому документ, що має екіпаж, підлеглий регулярній військовій дисципліні.

Вільна митна зона – відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Вільна митна зона – митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

Вільна практика – заходження судна закордонного плавання в порт та початок вантажних операцій без участі на борту судна державних органів, уповноважених здійснювати відповідний вид контролю, за рішенням, прийнятим такими органами на підставі отриманих до прибуття судна відомостей.

Водний мотоцикл – вид самохідного прогулянкового судна, персональний плавучий засіб довжиною до 4 метрів включно, призначений для занять спортом або відпочинку, що приводиться в рух водометом і управляється особою, яка перебуває на корпусі, а не всередині засобу.

Водний транспорт – вид транспорту, що виконує перевезення вантажів і пасажирів по водних шляхах, як природних (ріки, озера, моря, океани, протоки), так і штучних (канали, водосховища і т.ін.).

Гарантія – зобов'язання гаранта щодо виплати на вимогу митного органу коштів у межах розміру гарантії та в порядку і строки, визначені Митним кодексом України, у разі невиконання особою обов'язку із сплати митних платежів.

Гвинтокрил – аеродинамічний літальний апарат, в якому підймальна сила створюється завдяки комбінованій несучій системі, побудованій на одному або двох несучих гвинтах та крилі.

Генеральна (загальна) декларація на морському (річковому) транспорті – документ, що містить загальні відомості про судно і наявність чи відсутність на борту вогнепальної зброї, боєприпасів, наркотичних (психотропних) лікарських засобів, які є в судновій аптечці, а також про суднову касу.

Генеральна декларація на повітряному транспорті – документ, форма якого визначена Міжнародними стандартами та рекомендованою практикою «Спрощення формальностей» (додаток 9 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію), що містить відомості про власника повітряного судна або виконавця рейсу, а також реєстраційний номер повітряного судна або його військовий знак, номер і дату виконання рейсу, назви аеропортів відправлення, проміжних посадок, час прибуття тощо.

Гідроплан – літальний апарат, який може злітати і приземлятися на поверхню води.

Громадяни – фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства.

Декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування.

Декларація форми М-16 – документ встановленої форми, що використовується для вантажів, що надійшли на адресу фізичних осіб з вартістю від 0 євро до 10000 євро.

Декларація митної вартості – документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим.

Декларація про особисті речі членів екіпажу судна – документ, що використовується для митного оформлення суден закордонного плавання, де наводяться відомості про наявність у членів екіпажу товарів, валюти та цінностей.

Депеша – ємність чи декілька ємностей з міжнародними поштовими відправленнями, періодичними виданнями чи порожніми ємностями або група поштових відправлень, не запакованих у поштову тару, що відправляються одночасно з місця міжнародного поштового обміну однієї країни до відповідного місця міжнародного поштового обміну іншої країни за однією письмовою картою CN31 чи CN32 або посилковою картою CP87.

Державна митна служба України (Держмитслужба) – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, який реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи.

Дирижабль – літальний апарат, наповнений газом, який легший за повітря, аеростат із двигуном, завдяки якому може рухатися незалежно від напрямку повітряних потоків.

Дозвіл на в'їзд (ввезення) – офіційний документ, виданий уповноваженим органом, що дозволяє транспортному засобу в'їзд на територію України та рух територією країни.

Дорожня багажна або вантажобагажна відомість – екземпляр перевізного документа, що оформляється разом з багажною або вантажобагажною квитанцією та супроводжує відповідно багаж або вантажобагаж до станції призначення.

Доручення на навантаження – документ, що подається митному органу декларантом або уповноваженою ним особою, містить реквізити відправника, одержувача вантажу, назву і характеристику водних транспортних засобів і товарів та після засвідчення його митним органом є підставою для навантаження судна.

Досильна відомість – документ перевізника, що свідчить про перевезення

до станції призначення частини вантажу з відправки у випадках, коли цю частину вантажу буде відправлено пізніше основної частини вантажу.

Дрезина – транспортний засіб на залізничному ході для інспекторських поїздок, перевезення службового персоналу, матеріалів, механізмів і інструменту на невеликі відстані для ремонту шляху і залізничних пристроїв.

Дрібний пакет – міжнародне реєстроване поштове відправлення масою до 2 кілограмів з вкладенням зразків товарів, дрібних предметів подарункового чи іншого характеру, письмового повідомлення, що має характер особистого листування.

Думпкар – саморозвантажний вагон або вантажний залізничний піввагон, кузов якого при розвантажуванні нахиляється на один бік пневматичним пристроєм.

Експедитор (транспортний експедитор) – суб'єкт господарювання, який за дорученням клієнта та за його рахунок виконує або організовує виконання транспортно-експедиторських послуг, визначених договором транспортного експедирування.

Експериментальне повітряне судно – прототип повітряного судна, модифіковане або нове повітряне судно, на якому проводяться випробування або дослідно-конструкторські, експериментальні та науково-дослідні роботи.

Експерт – будь-яка фізична особа, яка володіє необхідними знаннями і залучається в необхідних випадках посадовою особою митного органу для сприяння у проведенні митного контролю, а також для участі у провадженні у справі про порушення митних правил або у її розгляді.

Експорт (остаточне вивезення) – митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Експрес-перевізник – перевізник, який на виконання угоди (угод) з іноземним оператором про обмін міжнародними експрес-відправленнями здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень з використанням будь-якого виду транспорту, забезпечує приймання, обробку, пред'явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення, видачу одержувачам (повернення відправникам), а також використовує інформаційні, телекомунікаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи для відстеження проходження міжнародних експрес-відправлень протягом усього часу переміщення від відправника до одержувача, електронну систему обліку та зберігання відправлень.

Електробус – автобус, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумулювання електричної енергії (акумуляторною батареєю).

Електровоз – неавтономний локомотив, що приводиться в рух тяговими електродвигунами, які живляться електричним струмом від контактної мережі.

Електромобіль – автомобіль, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумуляування електричної енергії (акумуляторною батареєю).

Єдиний міжнародний перевізний документ – документ, що підтверджує міжнародний характер авіаційного перевезення у разі його виконання за межами митної території України.

Єдиний неподільний товар – товар в одиничному неподільному стані, що не належить до особистих речей, за умови, що, крім нього, інших товарів немає.

Загальна декларація прибуття – повідомлення про товари, призначені для ввезення на митну територію України, у тому числі з метою транзиту, що містить відомості, необхідні для проведення аналізу ризиків з метою оцінки безпеки та надійності, надане митному органу у встановлені порядок і строки.

Загальний акт прийому-передачі природного газу між сторонами зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт газу – документ, який складається після закінчення дії зовнішньоекономічного договору (контракту) для митного оформлення у відповідний митний режим балансуєчих обсягів природного газу за результатами його переміщення трубопровідним транспортом через митний кордон України.

Загальний акт прийому-передачі природного газу перевізниками – документ, підписаний операторами газотранспортної системи України та суміжної держави або стороною зовнішньоекономічного договору (контракту) на транзит/імпорт природного газу та оператором газотранспортної системи суміжної держави, який містить дані про обсяг природного газу, переміщеного через митний кордон України (у разі наявності вказуються обсяги балансування природного газу та обсяги природного газу за операціями бекхолу), із зазначенням умовних літерно-цифрових кодів ідентифікації відправників та одержувачів (шипер-пар) цих обсягів природного газу.

Загальний пакувальний лист – документ, який заповнюється іноземним експедитором і містить у собі узагальнену інформацію (кількість місць, вага, вартість в євро та інше) про товари, що входять до складу консолідованого вантажу.

Залізнична накладна – основний перевізний документ установленої форми, що подається залізниці вантажовідправником разом з товаром і супроводжує товар на всьому шляху перевезення до станції призначення.

Залізнична платформа – вагон, використовуваний для транспортування машин, обладнання, довговимірних вантажів, контейнерів, а також сипучих вантажів, які не вимагають захисту від атмосферних опадів.

Залізничний кран – кран (вантажопідіймальний пристрій), змонтований на платформі або на залізничному спеціальному рухомому складі (дрезина, автомотриса тощо), що пересувається залізничною колією.

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – не пов’язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров’я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Заходи офіційного контролю – фітосанітарний контроль, ветеринарно-санітарний контроль, державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров’я та благополуччя тварин, що проводяться згідно із законодавством України.

Згруповані поштові відправлення «Консигнація» – кілька міжнародних поштових відправлень, що одночасно подаються одним відправником для пересилання за межі України або надходять в Україну від одного відправника з іншої країни.

Зелений коридор – система спрощеного митного контролю, призначена для осіб і транспортних засобів, які не мають товарів, що підлягають декларуванню або оподаткуванню.

Знищення або руйнування – митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Ідентифікаційний огляд – сукупність заходів, що здійснюються декларантом з метою визначення відомостей про товари та інші предмети, які дають змогу зробити висновок про країну походження їх, класифікацію згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, кількісні та якісні характеристики, а також однозначно ідентифікувати їх тощо.

Імпорт (випуск для вільного обігу) – митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Інвойс – документ, що містить відомості про товари та інші предмети, які входять до складу міжнародного експрес-відправлення.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Іноземні товари – товари, що не є українськими, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Митного кодексу України.

Інформаційна система портового співтовариства – організаційно-технічна система, що дає можливість портовому співтовариству за допомогою технічних і програмних засобів накопичувати, перевіряти, обробляти, зберігати, обмінюватися та передавати в електронній формі інформацію і документи, необхідні для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю та оформлення осіб, товарів, у тому числі вантажу і багажу, і транспортних засобів, відповідає законодавству про електронний документообіг та враховує принцип «єдиного вікна» міжнародної практики, рекомендації міжнародних організацій та експертів.

Каботажні перевезення – перевезення українських та іноземних товарів шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження.

Каргоплан – план розміщення вантажу на судні, що складається з метою раціонального використання вантажних приміщень і надання судну необхідної стійкості та диферента; є схематичним розрізом вантажних приміщень судна по діаметральній площині, на якій вказано найменування і кількість вантажу, порти призначення, а при необхідності – і номери коносаментів.

Карнет А.Т.А. – єдиний міжнародний митний документ, що приймається митними органами країн-учасниць Митної конвенції про карнет А.Т.А. та Конвенції про тимчасове ввезення як митна декларація й водночас як міжнародна гарантія покриття сум ввізного мита і податків згідно з національним законодавством країни ввезення/транзиту у випадку порушення режиму тимчасового ввезення для тимчасового ввезення товарів.

Карнет СРD – документ про тимчасове ввезення, що використовується для тимчасового ввезення транспортних засобів.

Книжка МДП – міжнародний документ, що використовується в міжнародних транспортних вантажоперевезеннях для спрощення митного оформлення та прискорення процедур на митниці. за умовами згідно Конвенції МДП 1975 року.

Комерційний акт – документ, що засвідчує обставини, зазначені у приписах УМВС або Конвенції про міжнародні залізничні перевезення від 09 травня 1980 року.

Конвертоплан – повітряне судно, літальний апарат з фіксованим крилом, що може виконувати вертикальний зліт/посадку і має можливість фізично повертати двигуни на 90 градусів для створення вертикальної підйимальної сили або горизонтальної тягової.

Коносамент – документ, що видається морським перевізником вантажу його відправнику, що засвідчує прийняття вантажу до перевезення і містить зобов'язання доставити вантаж до пункту призначення і передати його одержувачу.

Контейнерові – вузькоспеціалізований тип судна для перевезення контейнерів.

Критий вагон – вагон, закритий з усіх боків і призначений для перевезення вантажу, що може бути пошкоджений в несприятливих погодних умовах та для забезпечення цілісності вантажу.

Культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України.

Легковий автомобіль – автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння не більше ніж дев'ять з місцем водія включно.

Легковий електромобіль – автомобіль легковий, оснащений виключно електричними тяговими двигунами (одним чи декількома) та системою акумулювання електричної енергії (аккумуляторною батареєю).

Лист – поштове відправлення масою до 2 кілограмів, що містить письмове повідомлення або документи, вкладене в поштовий конверт або оформлене іншим чином, що не дає змоги третім особам ознайомитися з його змістом.

Лінії електропередачі – компоненти електричної мережі, призначені для передачі електричної енергії.

Лінійне судно – судно, робота якого на судноплавній лінії передбачена лінійним розкладом.

Лінійний рейс – рух судна за напрямком та розкладом судноплавної лінії від першого до останнього оголошених обов'язкових портів.

Літак – повітряне судно, важче за повітря, що приводиться до руху силовою установкою і підйомна сила якого в польоті створюється переважно за рахунок аеродинамічних реакцій на нерухомих поверхнях за даних умов польоту.

Літальний апарат – пілотований апарат з фіксованою або змінною геометрією крила, обертовим крилом (вертоліт), поворотним несучим гвинтом чи крилом.

Локомотив – транспортний засіб або компактний пересувний паровий двигун для сільськогосподарських потреб та вироблення електроенергії у польових умовах.

Локомотив – тяговий рухомий поїзд, призначений для ведення залізничними коліями поїздів та окремих вагонів.

Люкова записка – перелік вантажів, розміщених в кожному вантажному приміщенні судна.

Магазин безмитної торгівлі – спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі.

Мале судно – будь-яке судно довжиною до 20 метрів (крім пасажирських суден, буксирів та штовхачів, призначених для ведення складу суден, які не є малими, плавучого обладнання, криголамів, поромів, плавучого обладнання суднових шлюпок і плотів, спортивних суден, а також водних мотоциклів і засобів для розваг на воді).

Маніфест – документ, що містить перелік коносаментів.

Масові вантажі – наливні, навалочні та насипні вантажі.

Митна вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, – вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митна процедура – зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання.

Митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, пломби, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного підпису чи печатки та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення та закріплення результатів митного контролю та митного оформлення.

Митне оподаткування – сукупність заходів митних органів щодо справляння митних платежів з товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Митний брокер – підприємство або фізична особа – підприємець, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших

нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний огляд – одна з форм митного контролю, що передбачає обстеження переміщуваних через митний кордон товарів і транспортних засобів (з можливістю повного або часткового розпакування товарів, розбирання транспортних засобів, вантажних і багажних місць) для встановлення законності переміщення їх через митний кордон, обліку, обкладенням митом і податками.

Митний пост – митний орган, який входить до складу митниці як структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи.

Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення.

Митний склад – відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Митний склад – митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Митниця – територіальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, має окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, Митного кодексу України, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Митні органи – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, митниці та митні пости.

Митні платежі – платежі, що виникають під час переміщення через митний кордон України транспортних засобів і товарів, а також в інших випадках, передбачених Митним кодексом і законодавством України, митними органами.

Митні правила – встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом та іншими законами України.

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами, а також автоматизованою системою

митного оформлення з метою дотримання вимог законодавства України з питань митної справи.

Міжнародне законодавство, що врегульовує митні правила та формальності, – сукупність формально визначених норм, які взаємопов'язані між собою та спрямованні на однотипне врегулювання суспільних відносин і забезпечуються волею та згодою суверенних держав.

Міжнародний рейс – політ, виконання якого розпочинається та/або закінчується за межами України незалежно від кількості проміжних посадок на території України.

Міжнародний транспортний документ – номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою «М», дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою «Консигнація», відправлення міжнародної прискореної пошти «EMS», які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Місце міжнародного поштового обміну – об'єкт поштового зв'язку, що включає визначені приміщення та територію, обладнані оператором поштового зв'язку для здійснення міжнародного поштового обміну МПВ, що приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються територією України транзитом.

Мішок «М» – міжнародне реєстроване поштове відправлення (спеціальний мішок) з вкладенням друкованих видань (книг, газет, журналів тощо), що подається для пересилання одним відправником і адресується одному адресатові.

Морський порт – визначені межами територія та акваторія, обладнані для обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних з цим видів господарської діяльності.

Морський транспорт – підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту.

Мотовоз – невеликий автономний тяговий рухомий поїзд малої потужності для маневрової роботи та перевезення вантажів на залізничних станціях і заводських промислових коліях.

Моторне судно – будь-яке судно, що використовує для руху власну силову установку, у тому числі судно, що рухається за допомогою вітрила і водночас використовує силову установку, розміщену на його борту.

Навалочний вантаж – будь-який вантаж, переважно однорідний за складом, що не є рідиною або газом, складається з суміші часток, гранул або будь-яких більш великих шматків речовини, який вантажиться у вантажні приміщення судна без застосування будь-яких проміжних видів тари.

Надлегке повітряне судно (моторне) – повітряне судно, обладнане силовою установкою, з максимальною сертифікованою злітною масою не вище 450 кг і, згідно з експлуатаційною документацією, мінімальною швидкістю звалювання у посадочній конфігурації не більше 65 км/год.

Накладна – документ, яким оформляється акт відпуску та приймання різних товарів, а також перевезення вантажів; регулює відносини між перевізником, відправником та одержувачем вантажу.

Наливний вантаж – речовини, які потребують транспортування в рідкому або скрапленому стані.

Напіввагон – вантажний відкритий вагон з високими бортами, призначений для перевезення навалювальних вантажів, контейнерів й ін.

Напівпричіп – причіп, вісь (осі) якого розміщено позаду центра мас транспортного засобу (за умови рівномірного завантаження) і який обладнано зчіпним пристроєм, що забезпечує передачу горизонтальних і вертикальних зусиль на інший транспортний засіб, що виконує функції тягача.

Насипний вантаж – сировина, будівельні матеріали, сільськогосподарські культури, добрива, хімічні речовини, для перевезення яких не використовуються пакування чи тара.

Натурний лист – документ, який використовується для номерного обліку вагонів на залізничних станціях у разі передачі вагонів однією залізницею іншій і який містить дані про склад поїзда (номера вагонів), його масу, умовну довжину, станцію відправлення та призначення, відомості про засоби ідентифікації.

Національне законодавство, що врегульовує митні правила та формальності, – сукупність формально визначених норм, які регламентують митні правила та формальності у конкретній державі.

Несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян.

Об'єкти права інтелектуальної власності – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, сорти рослин, компонування напівпровідникових виробів.

Оператор газосховища – суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із зберігання (закачування, відбору) природного газу з використанням одного або декількох газосховищ на користь третіх осіб (замовників).

Оператор газотранспортної системи України – природня монополія, яка забезпечує транспортування природного газу споживачам України та Європейського Союзу.

Оператор поштового зв'язку – суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність на території України та у встановленому законодавством порядку надає послуги поштового зв'язку.

Операція бекхолу – операція, під час якої здійснюється приймання-передача природного газу шляхом документального оформлення зустрічних потоків: природного газу, що знаходиться в суміжних газотранспортних системах, – перевізниками – операторами газотранспортних систем України та суміжної іноземної держави за кожним пунктом приймання-передачі газу окремо без його переміщення трубопровідним транспортом через митний кордон України; природного газу, що знаходиться в газотранспортній системі та/або у газосховищах України під митним контролем, – перевізником – оператором газотранспортної системи України та оператором газосховища без його фізичного закачування/відбору в/з газосховища.

Орнітоптер – важчий від повітря літальний апарат, крила якого рухаються у польоті подібно до пташиних.

Особисті речі – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Парцельна квитанція – спеціальний провізний документ, що замінює коносамент при перевезенні цінних вантажів дрібними партіями (парцельні вантажі).

Пасажир – фізична особа, яка на виконання договору перевезення, укладеного від його імені або ним самим, перевозиться за сплату або безоплатно перевізником.

Пасажирське судно – судно, побудоване та обладнане для перевезення більше 12 пасажирів.

Пасажирський вагон – вагон, призначений для розміщення пасажирів при перевезенні із забезпеченням необхідних зручностей у складі пасажирських поїздів.

Пасажирський поїзд – поїзд, який складається з пасажирських вагонів і служить для перевезення людей і багажу.

Перевізник – особа, яка переміщує товари або бере на себе зобов'язання та відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України та/або митною територією України.

Передавальна відомість – документ, що засвідчує факт передачі вантажу між перевізниками у міжнародному сполученні.

Переміщення через митний кордон України – переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України при здійсненні експортно-імпортних операцій, а також інших операцій, пов'язаних з увезенням товарів та транспортних засобів на митну територію України, вивезенням товарів і транспортних засобів за межі митної території України або переміщенням їх через митну територію України транзитом.

Переробка за межами митної території – митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.

Переробка на митній території – митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Піратські товари – товари, що є предметами порушення авторського права та/або суміжних прав або права інтелектуальної власності на зареєстрований промисловий зразок в Україні та які являють собою або містять копії, зроблені без згоди правовласника авторського права і суміжних прав або права інтелектуальної власності на промисловий зразок чи особи, уповноваженої таким правовласником у країні виробництва.

Плагін-гібридний автомобіль – колісний транспортний засіб, оснащений електричним тяговим двигуном та двигуном внутрішнього згорання.

Планер – повітряне судно, важче за повітря, що не приводиться до руху силовою установкою і підйомна сила якого створюється переважно за рахунок аеродинамічних реакцій на нерухомих поверхнях за даних умов польоту.

Платформа – вантажний вагон відкритого типу для перевезення автомобілів, техніки, обладнання, контейнерів, лісоматеріалів, довгомірних і негабаритних вантажів та ін.

Повірений – особа, яка діє на підставі договору доручення з експрес-перевізником і здійснює пред'явлення міжнародних експрес-відправлень митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника).

Повітряне судно – літальний апарат, що тримається в атмосфері за рахунок його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні, і здатний маневрувати в тривимірному просторі.

Поїзна передавальна відомість – документ, що засвідчує факт передачі товару (вантажу) та/або транспортних засобів комерційного призначення за умовами відповідних домовленостей між перевізниками.

Попереднє повідомлення – завчасне повідомлення митному органу про намір ввезти товари на митну територію України або вивезти їх за її межі.

Пором/ролкер – судно, що здійснює на поромних переправах регулярні перевезення пасажирів, перевезення на відкритій та/або закритій палубі колісної техніки з паливом у баках та/або залізничного рухомого складу з горизонтальним способом навантаження та вивантаження.

Портовий оператор (стивідорна компанія) – суб'єкт господарювання, що здійснює експлуатацію морського терміналу, проводить вантажно-розвантажувальні роботи, обслуговування та зберігання товарів, обслуговування суден і пасажирів, а також інші пов'язані з цим види господарської діяльності.

Посилка – поштове відправлення масою до 30 кілограмів з предметами, не забороненими законодавством до пересилання.

Поштова картка – поштове відправлення у вигляді стандартного бланка, що містить відкрите письмове повідомлення.

Представник агентської організації (морський агент) – суб'єкт підприємницької діяльності, представник судновласника, який згідно з договором морського агентування за винагороду зобов'язується надавати послуги в галузі торговельного мореплавства.

Причіп – транспортний засіб без власного джерела енергії, пристосований для буксирування автомобілем.

Прогулянкове вітрильне судно – судно, що рухається виключно за допомогою вітрила, у тому числі судно, обладнане силовою установкою, яке не використовує її під час руху.

Прогулянкове судно – судно довжиною до 24 метрів, призначене для занять спортом або відпочинку, яке не є пасажирським судном.

Пункт пропуску через державний кордон – спеціально виділена територія на залізничних та автомобільних станціях, автомобільних і пішохідних шляхах, в аеропортах (на аеродромах), морських і річкових портах, включаючи частину їх акваторії (захищена повністю або частково огорожувальними гідротехнічними спорудами чи об'єктами природного походження), з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, на якій здійснюються прикордонний, митний контроль, інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

Регіональна сортувальна станція – відповідним чином облаштовані приміщення та територія, на яких регіональний підрозділ експрес-перевізника здійснює операції з МЕВ та їх зберігання в рамках виконання угод з іноземними операторами про обмін МЕВ, а також виконуються митні формальності.

Реекспорт – митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони,

вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Реімпорт – митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Рефрижераторний вагон – критий вагон для перевезення вантажів, що швидко псуються, тривале зберігання яких можливе тільки при знижених температурах.

Риболовне судно – будь-яке торговельне судно, що використовується для рибного або іншого морського промислу.

Річкова накладна – документ, що регулює правовідносини між відправником, перевізником та одержувачем транспортних засобів і товарів, свідчить про прийняття перевізником транспортних засобів і товарів, відомості про які наведено в коносаменті, річкової накладній, і є документом, що підтверджує наявність і зміст договору перевезення водним транспортним засобом.

Річковий порт – комплекс споруд, розташованих на земельній ділянці й акваторії внутрішніх водних шляхів, обладнаних з метою обслуговування пасажирів і суден, завантаження, розвантаження, приймання, зберігання й видачі вантажів, взаємодії з іншими видами транспорту.

Річковий транспорт – судна, підприємства, установи та організації, що здійснюють та забезпечують перевезення переважно внутрішніми водними шляхами вантажів, пасажирів, багажу і пошти, надають інші послуги з використанням суден внутрішнього плавання, здійснюють навігаційно-гідрографічне забезпечення судноплавства.

Ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів.

Склад тимчасового зберігання – відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим.

Спортивне судно – моторне, веслове або вітрильне судно, що використовується виключно для занять спортом та обслуговується під час плавання спеціально підготовленими особами (екіпажем).

Судно з відкритим кордоном – судно, що прибуло з-за кордону в Україну і пройшло прикордонний контроль.

Судно закордонного плавання – українське або іноземне судно, яке прибуває на митну територію України або вибуває за її межі.

Судно із закритим кордоном – судно, що прибуло з–за кордону в Україну і не пройшло прикордонний контроль, чи будь–яке судно з відкритим кордоном, яке пройшло прикордонний контроль на вибуття з України.

Суднова роль – список осіб суднового екіпажу.

Супроводжуваний багаж – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів.

Сухогруз – універсальне судно для перевезення тарно-штучних і проектних вантажів.

Тальман – особа, яка веде підрахунок товарів при його завантаженні на судно або вивантаженні з нього.

Тальманська розписка – первинний обліковий документ прийому та передачі вантажів судном і портом, в якому вказані кількість і стан вивантаженого з судна та прийнятого портом вантажу.

Танкерне судно – спеціалізоване судно для транспортування рідких (наливних) вантажів і зріджених газів.

Тепловоз – автономний локомотив, первинним двигуном якого є двигун внутрішнього згорання, найчастіше дизельний.

Технічна посадка (зупинка) – посадка (зупинка) повітряного судна з некомерційною метою (без висадки/посадки пасажирів, завантаження / вивантаження пошти та вантажу) для заправлення повітряного судна паливом та/або зміни членів екіпажу даного повітряного судна.

Технологічне переміщення електроенергії – переміщення електроенергії через митний кордон України між енергосистемами країн (або їх частинами) під час їх паралельної роботи з метою підтримування параметрів роботи цих енергосистем (або їх частин), яка підлягає компенсації (поверненню) надалі з визначеною періодичністю.

Тижневий акт прийому-передачі аміаку перевізниками – документ, що містить дані про обсяг аміаку, переміщеного через митний кордон України протягом тижня на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту), підписаний відправником (одержувачем) та українським перевізником.

Тимчасове ввезення – митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Тимчасове вивезення – митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі

митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

Товари, щодо яких діють заборони – товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено законом або міжнародним договором України.

Товари, щодо яких діють обмеження – товари, які можна перевозити тільки за наявності відповідних дозвільних документів.

Товарно-транспортна накладна – єдиний для всіх учасників транспортного процесу документ, призначений для обліку товарно-матеріальних цінностей на шляху їх переміщення, розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи, та є одним із документів, що може використовуватися для списання товарно-матеріальних цінностей, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, що може бути складений у паперовій та/або електронній формі.

Транзит – митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між митними органами однієї чи кількох країн або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Трапове судно – судно, яке здійснює нерегулярні рейси.

Транспортні засоби – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі.

Транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.

Транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702 (моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія), 8703 (автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей

(крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі), 8704 (Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів) загальною масою до 3,5 тонни, 8711 (мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них; коляски) згідно з УКТ ЗЕД та причепи до них товарної позиції 8716 (причепи та напівпричепи; інші несамохідні транспортні засоби; їх частини) згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожен товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Трубопроводи – комплекс споруд, призначений для транспортування газоподібних та рідких середовищ.

Українське судно – судно, зареєстроване у Державному судновому реєстрі, Судновій книзі.

Уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом вчиняти дії, пов'язані з проведенням митних формальностей, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Учасники митних правил і формальностей – особи, наділені правами та обов'язками у частині здійснення митних правил і формальностей.

Фактичний контроль товарів, які переміщуються лініями електропередач, – комплекс заходів з визначення фактичних обсягів електроенергії, що переміщується через митний кордон України лініями електропередачі, що здійснюються посадовими особами митних органів України шляхом перевірки показників приладів обліку даних систем автоматизованого (у тому числі дистанційного) обліку, даних документів обліку електроенергії як у місцях митного контролю електроенергії, розташованих на митній території України, так і отриманих з місць митного контролю, розташованих за межами митної території України.

Фактичний контроль товарів, які переміщуються трубопровідним транспортом, – комплекс заходів з визначення фактичного обсягу та фізико-хімічних показників товарів, які знаходяться під митним контролем і переміщуються трубопровідним транспортом, що здійснюють посадові особи митних органів шляхом перевірки показників приладів обліку, систем автоматизованого (у тому числі дистанційного) обліку або даних систем

телемеханіки магістральних нафтопроводів та даних документів обліку обсягів цих товарів як у місцях митного контролю, розташованих на митній території України, так і отриманих з аналогічних пунктів, розташованих за межами митної території України.

Фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно із законами України і постійно проживають на території України.

Хопер – саморозвантажуваний вантажний вагон, кузов якого переважно закритий згори і має форму бункера з похилими частинами днища, що використовується для перевезення сипких вантажів.

Центральна сортувальна станція – це відповідним чином облаштовані приміщення та територія, на яких виключно експрес-перевізник здійснює операції з міжнародних експрес-відправлень та їх зберігання в рамках виконання угод з іноземними операторами про обмін міжнародними експрес-відправленнями, а також виконуються митні формальності.

Цистерна – вузькоспеціалізований рухомий склад призначений для перевезення наливних вантажів: харчових продуктів, зріджених газів, хімічно-активних й агресивних рідких речовин, а також порошкоподібних матеріалів.

Чартер – договір між власником транспортного засобу і фрахтувальником (наймачем) на оренду транспортного засобу або його частини на певний рейс або термін.

Червоний коридор – система митного контролю, яка вимагає обов'язкового декларування товарів, їх перевірки і сплати митних платежів.

Човникові перевезення – повторювані перевезення попередньо сформованих груп пасажирів з визначеного місця відправлення до визначеного місця призначення в прямому і зворотному напрямках. Кожна група пасажирів, що перевозяться в прямому напрямку, під час іншого перевезення, яке відбувається пізніше, перевозиться у зворотному напрямку до місця відправлення.

Швидкісне судно – моторне судно, що може рухатися зі швидкістю 40 і більше кілометрів за годину відносно поверхні води.

Штовхач – судно, спеціально обладнане для забезпечення руху іншого судна, складу суден, що штовхаються.

Штурманська розписка – підписаний вантажним помічником капітана на підставі тальманських розписок документ, який засвідчує прийняття вантажу на борт конкретного судна, де фіксуються, у випадках необхідності, дефекти та зауваження по вантажу, розходження даних, стан тари, маркування тощо.

Юридичні особи – особи зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні доми, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Юрисдикція – правова сфера, на яку поширюються повноваження цього державного органу.

Ядерне судно – судно, що обладнане ядерною енергетичною установкою.

Ярлик – виріб заданих форми, розмірів та матеріалу, призначений для нанесення маркування та прикріпленій безпосередньо до упаковки чи продукції або вкладений в упаковку, або нанесений безпосередньо на споживчій тарі.

Яхта – вітрильний, вітрильно-моторний або моторний маломірний плавальний засіб індивідуального чи колективного користування, що не застосовується для перевезення вантажів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 року від 13.12.1974 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_094#Text.
2. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22.03.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text.
3. Базилюк І. О. Поняття переміщення товарів через митний кордон та його правове забезпечення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. С. 516-522.
4. Брачук А. О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 241-250.
5. Будапештська конвенція про договір перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами (КПВВ) від 22.06.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_998#Text.
6. Вассенаарська домовленість щодо контролю за експортом звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання від 01.07.1996 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU96463>.
7. Вичерпний перелік підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. №467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2012-%D0%BF#Text>.
8. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18.04.1961 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU61K03U>.
9. Віденська Конвенція про консульські зносини від 24.04.1963 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU63K02R>.
10. Возняковська К. А., Біленець Д. А. Статус митних брокерів в українському бізнесі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №1. С. 224-228.
11. Всесвітня поштова конвенція від 11.10.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/055_001-12#Text.
12. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) від 30.10.1947 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text.
13. Герман О. О. Митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 24 с.
14. Головай Н. М., Погріщук Г. Б. Митний контроль за переміщенням товарів і особистих речей пасажирів: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. №36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1155>.
15. Головай Н. М., Ясишена В. В., Бей С. О. Професійна підготовка студентів в галузі митної справи у вищих навчальних закладах. *Механізм регулювання економіки*. 2022. №3-4 (97-98). С. 151-154. URL: <http://www.mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/114/103>.
16. Деякі питання застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї посадовими особами митної служби : постанова Кабінету Міністрів України від

25.12.2002 р. №1953. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-2002-%D0%BF#Text>.

17. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 р. №236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text>.

18. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 р. №236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text>.

19. Деякі питання оплати праці посадових осіб та працівників митних органів : постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. №1103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2021-%D0%BF#Text>.

20. Деякі питання проведення заходів офіційного контролю товарів, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) : постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2018 р. №960. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2018-%D0%BF#Text>.

21. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 р. №569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2020-%D1%80#Text>.

22. Деякі питання реекспорту товарів : постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2003 р. №1211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1211-2003-%D0%BF#Text>.

23. Загальні вимоги до облаштування пунктів пропуску через державний кордон : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. №1142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142-2002-%D0%BF#Text>.

24. Інкотермс 2020. Правила МТП з використанням термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі. Київ : Міжнародна торгова палата, 2019. 392 с.

25. Класифікатор митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. №1011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1011201-12#n127>.

26. Клименко Л. П., Соловійов С. М., Норд Г. Л. Системи технологій : навч. посібник. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. 600 с.

27. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. №176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

28. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. №8070-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

29. Конвенція ООН про контракти на міжнародне перевезення вантажів повністю або частково морським транспортом від 11.12.2008 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/carriage_of_goods.shtml.

30. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року (Гамбурзькі правила) від 31.03.1978 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU78K02U>.

31. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) від 19.05.1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text.
32. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (КАПП) від 01.03.1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_845#Text.
33. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) згідно з текстом Протоколу змін від 3 червня 1999 року від 09.05.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_291#Text.
34. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. від 07.12.1944 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038#Text.
35. Конвенція про полегшення міжнародного морського судноплавства 1965 року від 09.04.1965 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU65K04U>.
36. Конвенція про процедуру міжнародного митного транзиту під час перевезення вантажів залізничним транспортом із застосуванням накладної УМВС від 09.02.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_372#Text.
37. Конвенція про процедуру спільного транзиту від 20.05.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-87#Text.
38. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 20.05.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_012#Text.
39. Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року від 15.12.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_184#Text.
40. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_472#Text.
41. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 28.05.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594#Text.
42. Конвенція, додаткова до Варшавської конвенції, для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень, здійснюваних особами, які не є перевізниками за договором від 18.09.1961 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU61K05U>.
43. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
44. Кормич Б. А., Коваль Н. О. Митне право : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2021. 132 с.
45. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
46. Митна конвенція про карнет А. Т. А. для тимчасового ввезення товарів від 06.12.1961 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU61010>.
47. Митна Конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП 1975 року) (включаючи Пояснювальні записки та коментарі до них) від 14.11.1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_012#Text.
48. Митна конвенція, що стосується контейнерів 1972 року від 02.12.1972 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu72009?ed=1972_12_02&an=2.

49. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. №4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

50. Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин від 27.06.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_011#Text.

51. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_011#Text.

52. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.1983 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU83K01R>.

53. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) від 18.05.1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text.

54. Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21.10.1982 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu82300?ed=2010_05_27.

55. Мірошніченко В. Авторизований економічний оператор. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/tax/assets/aeo-guide.pdf>.

56. Музика-Стефанчук О. А., Максименко В. М. Митні правила та митні формальності крізь призму об'єктів митних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №1. С. 704-707.

57. Офіційний сайт Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України. URL: <http://www.asmap.org.ua>.

58. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/en/>.

59. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України. URL: <https://dpsu.gov.ua/>.

60. Офіційний сайт ДП «Адміністрація морських портів України». URL: <https://www.uspa.gov.ua/>.

61. Офіційний сайт Інституту аналітики та адвокатури. URL: <https://iaa.org.ua/articles/state-customs-service-activities-structure-and-tasks/>.

62. Павлович-Сенета Я. П. Основні поняття та принципи переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2019. №67. С. 72-79.

63. Перелік місць митного контролю товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом та лініями електропередачі: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1037-12#n71>.

64. Перелік окремих товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України транзитом здійснюється без надання митним органам забезпечення сплати митних платежів: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 р. №1091. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2022-%D0%BF#Text>.

65. Перелік товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: затв. постановою Кабінету Міністрів

України від 28.05.2012 р. №468. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468-2012-%D0%BF#Text>.

66. Перелік товарів, митне оформлення яких здійснюється Енергетичною митницею Державної митної служби України : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.04.2015 р. №448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-15#Text>.

67. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text>.

68. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text>.

69. Плетньова А. Є. Митні формальності: міжнародний та національний досвід. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. №9. С. 166-169.

70. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. №3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.

71. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

72. Положення про Державну митну службу України : затв. наказом Міністерства фінансів України від 06.03.2019 р. №227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>.

73. Положення про митні декларації : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#n16>.

74. Положення про Міністерство економіки України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. №459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text>.

75. Положення про Міністерство фінансів України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. №375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>.

76. Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 р. №751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2010-%D0%BF#Text>.

77. Положення про склади тимчасового зберігання : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.05.2012 р. №613. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-12#Text>.

78. Порядок взаємодії посадових осіб митних органів, які здійснюють митні формальності з товарами, що переміщуються залізничними транспортними засобами, і працівників залізниць України : затв. наказом Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 26.04.2024 р. №215/365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0695-24#top>.

79. Порядок видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами : затв.

наказом Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. №1064. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1787-12#Text>.

80. Порядок визначення та обладнання місць міжнародного поштового обміну : затв. наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 19.01.2010 р. №10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0138-10#Text>.

81. Порядок визначення та обладнання центральних (регіональних) сортувальних станцій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 04.01.2023 р. №6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-23#n4>.

82. Порядок виконання митних формальностей із застосуванням скануючих систем : затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.10.2021 р. №552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1612-21#Text>.

83. Порядок виконання митних формальностей на морському та річковому транспорті : затв. наказом Міністерства фінансів України від 10.03.2015 р. №308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0486-15#Text>.

84. Порядок виконання митних формальностей на повітряному транспорті : затв. наказом Міністерства фінансів України від 03.08.2018 р. №671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-18#Text>.

85. Порядок виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень : затв. наказом Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. №1066. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2120-12#Text>.

86. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 р. №684. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15#Text>.

87. Порядок здійснення посадовими особами митних органів контролю за дотриманням автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. №1040. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1040-2019-%D0%BF#Text>.

88. Порядок надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу : затв. наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 р. №835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1324-12#top>.

89. Порядок організації регулярних, нерегулярних і маятникових перевезень пасажирів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні : затв. наказом Міністерства транспорту України від 09.02.2004 р. №75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-04#Text>.

90. Порядок оформлення приходу суден у морський порт, надання дозволу на вихід суден у море та оформлення виходу суден із морського порту : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №430. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1230-13#Text>.

91. Порядок подання авіаперевізниками або уповноваженими ними особами попередньої інформації про пасажирів, імпорتنі та транзитні вантажі, які перевозяться повітряними суднами, органам охорони державного кордону та митним органам : затв. наказом Адміністрації Державної прикордонної служби, Міністерства фінансів, Міністерства інфраструктури від 27.04.2012 р. №291/506/228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0740-12#Text>.

92. Порядок подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання дозволів на провадження митної брокерської діяльності : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.09.2021 р. №517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1672-21#top>.

93. Порядок реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.11.2017 р. №953. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-17#Text>.

94. Порядок створення зон митного контролю : затв. наказом Міністерства фінансів України від 22.05.2012 р. №583. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-12#Text>.

95. Порядок та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-12#n17>.

96. Порядок та строки митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються лініями електропередачі : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1037-12#top>.

97. Порядок та умови здійснення митного контролю і митного оформлення товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях : затв. наказом Міністерства фінансів України від 04.01.2023 р. №6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0046-23#Text>.

98. Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні : затв. Наказом Міністерства транспорту України від 07.12.1998 р. №486. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0833-98#Text>.

99. Правила надання послуг поштового зв'язку : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 р. №270. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2009-%D0%BF#Text>.

100. Правила провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №633. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1049-12#n4>.

101. Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.09.2021 р. №517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1673-21#Text>.

102. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 р. №2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>.

103. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21.09.1999 р. №1068-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text>.

104. Про визначення переліку виняткових випадків, коли окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу можуть бути виключені зі складу поїзда для проведення митного контролю : затв. наказом Міністерства фінансів України від 25.05.2012 р. №602. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0887->

12#Text.

105. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. №657. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1669-12#Text>.

106. Про внесення пропозицій щодо застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до транспортного сектору Російської Федерації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.01.2024 р. №39-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-2024-%D1%80#Text>.

107. Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020 р. №1054-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>.

108. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 р. №1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.

109. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства України з питань митної справи : рекомендації президії Вищого господарського суду України від 14.07.2005 р. №04-5/218. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_218600-05#Text.

110. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України : Закон України від 04.11.1999 р. №1212-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1212-14#Text>.

111. Про залізничний транспорт : Закон України від 04.07.1996 р. №273/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

112. Про запровадження рекомендаційно-технічного пілотного проекту виконання митних формальностей в автоматичному режимі : наказ Держмитслужби України від 07.05.2020 р. №167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0167913-20#Text>.

113. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22.12.1998 р. №332-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14#Text>.

114. Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. №467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2012-%D0%BF#Text>.

115. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів митної варті Державної митної служби України та підрозділів Державної прикордонної служби України : наказ Державної Митної служби України та Адміністрації Державної прикордонної служби України, від 08.09.2003 р. №597-65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0803-03#Text>.

116. Про затвердження Переліку пунктів пропуску через державний кордон, у яких здійснюється санітарний, ветеринарний, фітосанітарний, радіологічний, екологічний контроль, контроль Служби міжнародних автомобільних перевезень та контроль за переміщенням культурних цінностей : наказ Державної Митної служби України, Адміністрації Державної прикордонної

служби України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Міністерства культури та туризму від 15.06.2009 р. №551/439/425/413/695/308/28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0564-09#Text>.

117. Про затвердження Положення про транскордонне переміщення валютних цінностей : постанова Національного банку України від 02.01.2019 р. №3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003500-19#Text>.

118. Про затвердження Порядку ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів, стандартних зразків, реагентів : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.04.2011 р. №237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-11#Text>.

119. Про затвердження Порядку верифікації (перевірки достовірності) сертифікатів і декларацій про походження товару з України : постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2015 р. №1029. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2015-%D0%BF#Text>.

120. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами : наказ Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. №1064. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1787-12#Text>.

121. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації за формою єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. №631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12#Text>.

122. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень : наказ Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. №1066. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2120-12#Text>.

123. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів : наказ Міністерства фінансів України від 17.08.2020 р. №508. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-20#Text>.

124. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій за формою єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №651. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12#Text>.

125. Про затвердження Порядку митного оформлення військової техніки, у тому числі військових транспортних засобів, які перетинають митний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 р. №63. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63-2003-%D0%BF#Text>.

126. Про затвердження Порядку направлення до Держмитслужби запитів митниць щодо проведення перевірки документів про походження товару : наказ Держмитслужби України від 13.07.2020 р. №253. URL: <https://customs.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennia-poriadku-napravlennia-do-derzhmitsluzhbi-zapitiv-mitnits-shchodo-provedennia-perevirki-dokumentiv-pro>

pokhodzhennia-tovaru-145.

127. Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року та Інструкції про заповнення книжки МДП : наказ Міністерства фінансів України від 20.11.2017 р. №953. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-17#Text>.

128. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : наказ Держмитслужби України від 14.07.2020 р. №256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0256913-20#Text>.

129. Про затвердження Розподілу місць митного контролю товарів та митниць, на які покладається фактичний контроль : наказ Держмитслужби України від 14.05.2020 р. №172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0172913-20#Text>.

130. Про затвердження форми митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №431. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/431-2012-%D0%BF#Text>.

131. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. №330-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14#Text>.

132. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. №331-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-14#Text>.

133. Про заходи щодо протидії контрабанді та корупції під час митного оформлення товарів : Указ Президента України від 09.07.2019 р. №505/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505/2019#Text>.

134. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів : Закон України від 09.07.2009 р. №2480-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-17#Text>.

135. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. №959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

136. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. №794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.

137. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022 р. №2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>.

138. Про митні формальності на трубопроводному транспорті та лініях електропередачі : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-12#top>.

139. Про місця доставки товарів транспортними засобами : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. №646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1052-12#Text>.

140. Про морські порти України : Закон України від 17.05.2012 р. №4709-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17#Text>.

141. Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію

України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. №458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/458-2012-%D0%BF#Text>.

142. Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя : постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 р. №148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2014-%D0%BF#Text>.

143. Про особливості утворення акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування : Закон України від 23.02.2012 р. №4442-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4442-17#Text>.

144. Про поштовий зв'язок : Закон України від 03.11.2022 р. №2722-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2722-20#Text>.

145. Про прикордонний контроль : Закон України від 05.11.2009 р. №1710-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text>.

146. Про проведення експерименту щодо здійснення прикордонного та митного контролю в електропоїзді «Інтерсіті+» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2016 р. №1016-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2016-%D1%80#Text>.

147. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 р. №2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.

148. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил : постанова Пленуму Верховного суду України від 03.06.2005 р. №8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05#Text>.

149. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 р. №232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

150. Про трубопровідний транспорт : Закон України від 15.05.1996 р. №192/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

151. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 р. №1200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1200-2018-%D0%BF#Text>.

152. Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» : постанова Кабінету Міністрів України від 25.06.2014 р. №200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2014-%D0%BF#Text>.

153. Про утворення територіальних органів Державної митної служби : постанова Кабінету Міністрів України від 02.10.2019 р. №858. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2019-%D0%BF#Text>.

154. Прокопенко В. В. Митні формальності на транспорті в Україні та їх адаптація до міжнародних митних норм, правил та стандартів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпро-Запоріжжя, 2018. 403 с.

155. Протокол між митними адміністраціями держав-членів ГУАМ про взаємне визнання окремих результатів митних процедур щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через державні кордони держав-учасниць ГУАМ від 27.03.2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/886_002-17#Text.

156. Протокол між митними адміністраціями держав-членів ГУАМ про

взаємодію у сфері боротьби з митними правопорушеннями, пов'язаними з переміщенням товарів повітряним транспортом через державні кордони держав-учасниць ГУАМ від 05.10.2018 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/886_001-18#Text.

157. Реєстр морських портів України. URL: <https://www.uspa.gov.ua/reyestr-po>.

158. Рішення Конституційного суду України другий сенат у справі за конституційними скаргами Барсегяна Геворка Сенекеримовича та Ліненко Наталії Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 485 Митного кодексу України (щодо індивідуалізації юридичної відповідальності) від 15 червня 2022 р. №4-р(II)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-22#top>.

159. Рішення Конституційного суду України другий сенат у справі за конституційними скаргами Душенькевича Анатолія Володимировича, Франка Андрія Володимировича, Ярош Ірини Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу другої частини першої статті 483 Митного кодексу України (щодо індивідуалізації юридичної відповідальності особи за митне правопорушення) від 5 липня 2023 р. №5-р(II)/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-23#Text>.

160. Сличко С. Класифікація та ознаки митних формальностей щодо товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях. *Публічне право*. 2023. №3 (51). С. 66-72.

161. Статут акціонерного товариства «Українська залізниця»: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. №735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2015-%D0%BF#Text>.

162. Статут товариства з обмеженою відповідальністю «Оператор газотранспортної системи України»: затв. наказом Міністерства енергетики України від 23.10.2023 р. №315. URL: <https://tsoua.com/wp-content/uploads/2023/10/Statut-OGTSU.pdf>.

163. Стець О. М. Річкові порти України: перспективи оновлення правового забезпечення діяльності. *LEX PORTUS*. 2017. №3 (5). С. 112-122.

164. Технічний регламент безпеки рухомого складу залізничного транспорту: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. №1194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1194-2015-%D0%BF#Text>.

165. Типова технологічна схема здійснення митного контролю автомобільних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#n67>.

166. Типова технологічна схема здійснення митного контролю водних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#n136>.

167. Типова технологічна схема здійснення митного контролю

залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#n231>.

168. Типова технологічна схема здійснення митного контролю повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#n305>.

169. Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. №451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text>.

170. Угода між Україною та Європейським Союзом про участь України в «Митниці», Програмі Союзу для співробітництва в митній сфері від 05.09.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011-22#Text.

171. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

172. Угода про взаємну допомогу й співробітництво в митних справах між урядами держав-учасниць ГУУАМ від 04.07.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_167#Text.

173. Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ від 24.06.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_456#Text.

174. Угода про заснування Світової організації торгівлі від 15.04.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text.

175. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (УМВС) від 01.11.1951 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU51001U>.

176. Угода про міжнародний повітряний транспорт від 01.11.1944 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu44k02u?ed=1944_11_01.

177. Угода про поштові платіжні послуги від 11.10.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/055_004-12#Text.

178. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

179. Ченцов В. В., Кувакін С. В., Мазур А. В. та ін. Митне право України : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова та Д. В. Приймаченка. Вид. 3-тє. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2014. 328 с.

180. Щодо відомостей про підрозділи митного оформлення, що безпосередньо здійснюють митні формальності в місцях міжнародного поштового обміну та центральних сортувальних станціях, регіональних сортувальних : лист Держмитслужби України від 08.01.2020 р. №61/17-04. URL: <https://customs.gov.ua/documents/shchodo-vidomostei-pro-pidrozdili-mitnogo-oformlennia-shcho-bezposeredno-zdiisniuiut-mitni-formalnosti-v-mistsiakh->

mizhnarodnogo-poshtovogo-obminu-ta-tsentralnikh-sortuvalnikh-stantsiiakh-regionalnikh-sortuvalnikh-75.

181. Щодо документального підтвердження країни походження товару : лист Держмитслужби України від 14.01.2020 р. №3/16-01/7/509. URL: <https://customs.gov.ua/documents/shchodo-dokumentalnogo-pidtvrdzhennia-krayini-pokhodzhennia-tovaru-77>.

182. Щодо митного оформлення медичних виробів та засобів індивідуального захисту : лист Держмитслужби України від 23.03.2020 р. №08-1/16-03-01/7/3189. URL: <https://customs.gov.ua/documents/shchodo-mitnogo-oformlennia-medichnikh-virobiv-ta-zasobiv-individualnogo-zakhistu-106>.